

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan sekä siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lainsäädäntömuutoksia, joiden tekemistä edellyttää tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa annettu neuvoston asetus (EU) 2017/1939. EPPO:n toimivallassa on tutkia riippumattomana EU:n syyttäjäviranomaisena EU:n talousarvioon kohdistuvia rikoksia ja asettaa rikoksista epäillyt syytteeseen kansallisissa tuomioistuimissa. Virasto koostuu Luxemburgiin sijoittuvasta keskusvirastosta ja jäsenvaltioissa toimivista valtuutetuista Euroopan syyttäjistä. EPPO perustetaan tiiviimmän yhteistyön instrumenttina ja sen toimintaan on tämänhetkisen tiedon mukaan perustamisvaiheessa osallistumassa Suomi mukaan luettuna 22 EU:n jäsenvaltiota.

Esityksessä ehdotetaan ensinnäkin säädettäväksi asetuksen säännöksiä täydentävä laki Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston toimintaan. Lisäksi ehdotetaan tehtäväksi asetuksesta johtuvia muutoksia esitutkintalakiin, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin, Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin, rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin, rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annettuun lakiin sekä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettuun lakiin.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan EPPO:n aloittaessa toimintansa. EPPO aloittaa toimintansa aikaisintaan marraskuussa 2020, mutta lopullinen päivämäärä vahvistetaan ennen aloittamista annettavalla komission päätöksellä.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Asetuksen tavoitteet, sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön.....	5
2.1 Asetuksen tavoitteet ja rakenne.....	5
2.2 Asetuksen pääasiallinen sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön.....	6
3 Nykytila ja sen arviointi.....	86
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	87
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	87
4.2 EPPO:n toiminnan laillisuusvalvonta	89
4.2.1 EPPO:n toiminnan laillisuusvalvonnallinen kokonaisuus.....	89
4.2.2 Ylimpien laillisuusvalvojien erityissyyttäjäaseman suhde asetukseen ja sitä täydentävään lainsäädäntöön.....	92
4.3 Ministerivastuuasian käsittely	97
4.4 EPPO:n ilmoittaminen oikeusviranomaiseksi kansainvälisiin sopimuksiin	98
4.4.1 Asetuksen asiaa koskeva sääntely	98
4.4.2 Vuoden 1959 oikeusapusopimus.....	98
4.4.3 Muut kansainväliset sopimukset	100
4.5 Pääasialliset vaikutukset.....	100
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	103
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	103
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	103
6 Lausuntopalaute	103
7 Säännöskohtaiset perustelut	106
7.1 Laki Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan.....	106
7.2 Esitutkintalaki	118
7.3 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa	119
7.4 Laki Syyttäjälaitoksesta	120
7.5 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä	121
7.6 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä.....	121
7.7 Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa	121
8 Voimaantulo	123
9 Toimeenpano ja seuranta	123
10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	123
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	124
LAKIEHDOTUKSET	128
1. Laki Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan.....	128
2. Laki esitutkintalain 3 luvun 10 a §:n ja 5 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	133
3. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta ...	134
4. Laki Syyttäjälaitoksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta.....	135

5. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 12 §:n muuttamisesta.....	136
6. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 9 §:n muuttamisesta	137
7. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta.....	138
LIITE	139
RINNAKKAISTEKSTIT	139
2. Laki esitutkintalain 3 luvun 10 a §:n ja 5 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	139
3. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta ...	141
4. Laki Syyttäjälaitoksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta.....	142
5. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 12 §:n muuttamisesta.....	144
6. Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 9 §:n muuttamisesta	145
7. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta.....	146

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan syyttäjänvirasto (jäljempänä myös EPPO) on perustettu 12.10.2017 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston perustamisessa annetulla neuvoston asetuksella (EU) 2017/1939 (jäljempänä EPPO-asetus). EPPO:n toimivallassa on tutkia riippumattomana EU:n syyttäjäviranomaisena EU:n talousarvioon kohdistuvia rikoksia ja asettaa rikoksista epäillyt syytteeseen kansallisissa tuomioistuimissa. EPPO:n perustamisen taustalla on tarve torjua nykyistä tehokkaammin EU:n taloudellisiin etuihin kohdistuvia rikoksia. Virasto koostuu Luxemburgiin sijoittuvasta keskusvirastosta ja jäsenvaltioissa toimivista valtuutetuista Euroopan syyttäjistä. EPPO aloittaa toimintansa aikaisintaan marraskuussa 2020, mutta lopullinen päivämäärä vahvistetaan ennen aloittamista annettavalla komission päätöksellä.

EPPO perustetaan tiiviimmän yhteistyön instrumenttina ja sen toimintaan on tämänhetkisen tiedon mukaan perustamisvaiheessa osallistumassa Suomi mukaan luettuna 22 EU:n jäsenvaltiota. EPPO:n ulkopuolelle ovat sen perustamisvaiheessa jäämässä Irlanti, Tanska, Ruotsi, Puola ja Unkari, joista Ruotsi on kuitenkin ilmoittanut parhaillaan harkitsevansa osallistumista EPPO:n toimintaan. EPPO:n perustamisen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 86 artikla, joka mahdollistaa tiiviimmän yhteistyön käyttämisen, jos perustamisesta ei päästä neuvostossa yhteisymmärrykseen. SEUT 86 artiklassa todetaan, että EPPO:lla on toimivalta tutkia unionin niitä taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia, jotka määritellään tarkemmin EPPO-asetuksessa, sekä asettaa syytteeseen niiden tekijät ja niihin osalliset. Artiklassa todetaan lisäksi, että EPPO toimii syyttäjän tehtävissä edellä mainittuja tekoja koskeissa rikosasioissa jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa.

EPPO:n rikosoikeudelliseen toimivaltaan kuuluvat EPPO-asetuksen säännösten mukaisesti rikokset, joista säädetään unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2017/1371 (jäljempänä unionipetosdirektiivi) sekä näihin rikoksiin erottamattomasti liittyvät, niin kutsutut liitännäisrikokset. Direktiivin velvoitteet on Suomessa pantu täytäntöön 1.4.2019 voimaan tulleilla, rikoslain ja valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain muuttamista koskevilla laeilla (368/2019 ja 369/2019).

1.2 Valmistelu

Komissio antoi asetusehdotuksen eurooppalaisen syyttäjänviraston (EPPO) perustamiseksi 17.7.2013 (COM(2013) 534 final), minkä jälkeen asetusehdotusta käsiteltiin työryhmätasolla. Ennen asetusehdotuksen antamista Suomen suhtautumista EPPO:on käsiteltiin eduskunnassa E-asiana E 167/2012 vp, LaVL 2/2013. Asetusehdotuksen työryhmäkäsittelyvaiheessa valtioneuvosto on toimittanut eduskuntaan kirjelmän U 64/2013 vp sekä lisäksi jatkokirjelmät 1. OM 25.4.2014, UJ 1/2015 vp, UJ 18/2015 vp, UJ 29/2016 vp, UJ 3/2017 vp ja UJ 13/2017 vp. Neuvoston asetus (EU) 2017/1939 tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston perustamisessa annettiin 12.10.2017.

Oikeusministeriö asetti 1.3.2018 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi. Työryhmän mietintö oli laadittava hallituksen esityksen muotoon. Työryhmä luovutti yksimielisen mietintönsä 17.6.2019 (Euroopan syyttäjänviraston perustamista koskevaa asetusta täydentävä lainsäädäntö, oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 30/2019). Mietinnössä ehdotettiin säädettäväksi EPPO-asetuksen säännöksiä täydentävä

laki Euroopan syyttäjänvirastosta. Lisäksi asetuksen säännösten johdosta ehdotettiin tehtäväksi muutoksia esitutkintalakiin, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin, Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin, rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin, rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annettuun lakiin sekä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettuun lakiin.

Oikeusministeriö pyysi mietinnöstä lausuntoa 44 taholta. Lausuntoja saapui 17. Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta, joista tähdellä (*) merkityt antoivat lausunnon: Ahvenanmaan maakunnan syyttäjänvirasto, Auktorisoidut lakimiehet ry, Eduskunnan oikeusasiamies*, Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri, Helsingin hovioikeus, Helsingin kärjäoikeus*, Helsingin syyttäjänvirasto, Helsingin yliopisto / Professorit Sakari Melander ja Juha Raitio*, Itä-Suomen hovioikeus, Itä-Suomen syyttäjänvirasto, Itä-Uudenmaan kärjäoikeus, Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto, Julkiset Oikeusavustajat ry, Keskusrikospoliisi, Korkein oikeus (varattiin tilaisuus antaa lausunto), Lapin syyttäjänvirasto, Länsi-Suomen syyttäjänvirasto, Länsi-Uudenmaan syyttäjänvirasto, Maa- ja metsätalousministeriö, Oikeusrekisterikeskus*, Oulun kärjäoikeus*, Oulun syyttäjänvirasto, Pirkanmaan kärjäoikeus*, Pohjanmaan syyttäjänvirasto, Pohjois-Karjalan kärjäoikeus, Poliisihallitus*, Rajavartiolaitos, Salpausselän syyttäjänvirasto, Sisäministeriö, Sisä-Suomen syyttäjänvirasto, Suomen asianajajaliitto*, Suomen lakimiesliitto, Suomen Syyttäjäyhdistys ry*, Tietosuojavaltuutetun toimisto*, Tulli*, Työ- ja elinkeinoministeriö*, Ulkoministeriö*, Vaasan hovioikeus*, Valtakunnansyyttäjänvirasto*, Valtakunnanvoudinvirasto, Valtioneuvoston oikeuskansleri*, Valtiovarainministeriö ja Verohallinto*.

Lausunnoista on 14.2.2020 julkaistu lausuntotiivistelmä (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2020:5, <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162064>). Lausuntojen sisältöä käsitellään esityksessä jäljempänä.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla oikeusministeriön internetsivuilla osoitteessa <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM006:00/2018>.

2 Asetuksen tavoitteet, sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön

2.1 Asetuksen tavoitteet ja rakenne

EPPO:n perustamisen tarkoituksena on puuttua EU:n taloudellisia etuja vahingoittaviin rikoksiin nykyistä tehokkaammin ja siten vähentää niistä unionille ja jäsenvaltioille aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Unionin taloudellisten etujen suojaaminen nykyistä tehokkaammin on kaikkien jäsenvaltioiden, mutta erityisesti niin sanottujen nettomaksajamaiden intressien mukaista. EPPO:n perustamisen ja tulevan toiminnan kannalta on keskeistä, että mahdollisimman suuri määrä jäsenvaltioita osallistuu EPPO:on. Toiminnan kannalta on lisäksi merkityksellistä, miten tehokkaasti rikoksia saadaan paljastettua ja selvitettyä jäsenvaltioissa.

Asetuksen I luku sisältää säännökset asetuksen kohteesta sekä asetuksessa käytettävien käsitteiden määritelmät (artiklat 1–2). Asetuksen II luvussa säädetään EPPO:n perustamisesta, viraston tehtävistä sekä toiminnan peruseriaatteista (artiklat 3–7). Luku sisältää säännökset EPPO:n perustamisesta unionin toimielimenä vastaamaan unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten tutkinnasta sekä syyttäjän tehtävistä jäsenvaltioiden tuomioistuimissa. Luvun säännösten mukaan EPPO on itsenäinen ja riippumaton elin joka vastaa yleisestä toiminnastaan Europan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle.

Asetuksen III luvussa säädetään EPPO:n asemasta, rakenteesta sekä organisaatiosta (artiklat 8–21). Luku sisältää säännökset EPPO:n organisaatiosta, joka muodostuu keskustasolla toimivasta

keskusvirastosta sekä jäsenvaltioissa toimivista valtuutetuista Euroopan syyttäjistä. Luku sisältää Euroopan pääsyyttäjää, Euroopan varapääsyyttäjiä, hallintojohtajaa, kollegiota, pysyviä jaostoja, Euroopan syyttäjiä sekä valtuutettuja Euroopan syyttäjiä koskevat säännökset. Luvussa säädetään lisäksi EPPO:n jäsenten nimittämiseen ja erottamiseen sovellettavista säännöksistä.

Asetuksen IV luvussa säädetään EPPO:n rikosoikeudellisesta toimivallasta ja toimivallan käyttämisestä (artiklat 22–25). Luku sisältää säännökset EPPO:n toimivaltaan kuuluvista rikoksista sekä EPPO:n alueellisesta ja henkilöitä koskevasta toimivallasta. Lisäksi luvussa säädetään EPPO:lle tehtävistä ilmoituksista koskien sen toimivaltaan kuuluvia rikosepäilyjä.

Asetuksen V luku sisältää tutkintaa, tutkintatoimenpiteitä, syytetoimia ja syytetoimille vaihtoehtoisia toimenpiteitä koskevat menettelysäännöt (artiklat 26–40). Luku sisältää säännökset EPPO:n toimivaltaan kuuluvan rikosasian tutkinnan aloittamisesta, toimivallan jakamisesta, EPPO:n oikeudesta ottaa käsiteltäväksi sille ilmoitettu rikosasia sekä tutkinnan toteuttamisesta. Lisäksi luvussa säädetään muun muassa EPPO:n käytössä olevista tutkintatoimenpiteistä, rajat ylittävistä tutkintatoimenpiteistä, henkilön luovuttamiseen liittyvistä säännöksistä sekä tutkinnan päättämisestä, syytetoimenpiteiden aloittamisesta kansallisissa tuomioistuimissa sekä asian käsittelyn siirtämisestä kansallisille viranomaisille. Luvun lopussa ovat todisteiden hyödyntämisestä sekä yksinkertaistettuja syyttämismenettelyjä koskevat säännökset.

Asetuksen VI luku sisältää menettelytakeita koskevat säännökset (artiklat 41–42). Luvussa säädetään epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksien laajuudesta sekä EPPO:n toimien laillisuusvalvonnasta. Luku sisältää myös säännökset EU:n tuomioistuimen toimivallasta antaa ennakkoratkaisuja EPPO-asetuksen tulkinnasta ja soveltamisesta.

Asetuksen VII luku sisältää tietojenkäsittelyä ja asetuksen VIII luku tietosuojaa koskevat säännökset (artiklat 43–89). VII lukuun sisältyvät säännökset EPPO:n oikeudesta saada kansallisilta viranomaisilta tietoja näiden rekistereistä, säännökset EPPO:n asianhallintajärjestelmästä, siihen tallennettavista tiedoista sekä pääsystä kyseisiin tietoihin. Asetuksen VIII luvussa säädetään EPPO:n hallussa olevien henkilötietojen käsittelystä.

Asetuksen IX luvussa säädetään EPPO:n varainhoidosta sekä henkilöstöä koskevista säännöksistä (artiklat 90–98). Luku sisältää säännökset EPPO:n talousarviosta, sen laatimisesta ja toteuttamisesta sekä tilinpäätöksen esittämisestä. Lisäksi luvussa ovat EPPO:n henkilöstön asemaa ja palvelussuhteen ehtoja koskevat säännökset.

Asetuksen X luku sisältää EPPO:n ja sen kumppanien välisiä suhteita koskevat säännökset (artiklat 99–105). Asetuksen viimeinen XI luku sisältää yleisiä säännöksiä muun muassa EPPO:n oikeudellisesta asemasta, kielijärjestelyistä, avoimuudesta ja salassapidosta, hallinnollisista tutkimuksista, sekä asetuksen voimaantulosta (artiklat 106–120).

2.2 Asetuksen pääasiallinen sisältö ja suhde Suomen lainsäädäntöön

1. luku. Kohde ja määritelmät

1 artikla. Kohde.

Asetuksen 1 artiklan mukaan asetuksella perustetaan Euroopan syyttäjänvirasto EPPO ja vahvistetaan sen toimintaa koskevat säännöt.

2 artikla. Määritelmät.

Asetuksen 2 artikla sisältää asetuksessa käytettävien käsitteiden määritelmiä. Määritelmiin sisältyy jäsenvaltiota, henkilöä, unionin taloudellisia etuja, EPPO:n henkilöstöä, asiaa käsittelevää valtuutettua Euroopan syyttäjää sekä avustavaa valtuutettua Euroopan syyttäjää koskevat määritelmät. Lisäksi artiklassa on useita henkilötietoihin ja niiden käsittelyyn liittyviä määrittelyjä, joita ovat henkilötietojen käsittelyä, käsittelyn rajoittamista, profilointia, pseudonymisointia, rekisteriä, rekisterinpitäjää, henkilötietojen käsittelijää, vastaanottajaa, henkilötietojen tietoturvaloukkausta, hallinnollista henkilötietoa, operatiivisia henkilötietoja, geneettistä tietoa, biometristä tietoa, terveystietoa sekä valvontaviranomaista koskevat määritelmät. Edelleen artiklassa määritellään kansainvälinen järjestö.

2. luku. EPPO:n perustaminen, tehtävät ja perusperiaatteet.

3 artikla. Perustaminen.

Asetuksen 3 artikla sisältää säännökset EPPO:n perustamisesta unionin toimielimeksi oikeushenkilönä. Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO toimii yhteistyössä Eurojustin kanssa ja saa siltä tukea asetuksen 100 artiklan mukaisesti.

4 artikla. Tehtävät.

Asetuksen 4 artiklan mukaan EPPO:n tehtävänä on vastata unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2017/1371 (jäljempänä unionipetosdirektiivi) säädettyjen ja asetuksessa määriteltyjen unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten tutkimisesta sekä kyseisten rikosten tekijöiden ja niihin osallisten asettamisesta syytteeseen ja saattamisesta tuomittaviksi. Artiklan mukaan EPPO toteuttaa syyte- ja tutkintatoimia sekä hoitaa syyttäjän tehtäviä jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa siihen asti, kun asia on lopullisesti ratkaistu.

5 artikla. Toiminnan perusperiaatteet.

Asetuksen 5 artiklassa säädetään EPPO:n toiminnan perusperiaatteista. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO:n tulee huolehtia, että sen toiminnassa kunnioitetaan unionin perusoikeuskirjassa vahvistettuja oikeuksia ja artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:a sitovat kaikessa sen toiminnassa oikeusvaltio- ja suhteellisuusperiaate. Artiklan 3 kohdassa säädetään, että asetusta sovelletaan EPPO:n puolesta suoritettaviin tutkinta- ja syytetoimiin. Kansallista lainsäädäntöä sovelletaan siltä osin kuin asetuksessa ei ole asiaan sovellettavia säännöksiä. Asiaan sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka valtuutettu syyttäjä käsittelee asiaa. Jos asiasta on sekä kansallisia että asetuksessa olevia säännöksiä, tulevat asetuksen säännökset sovellettaviksi.

Artiklan 4 kohdan mukaan EPPO suorittaa tutkintansa puolueettomasti ja tutkii kaikki merkitykselliset todisteet riippumatta siitä, viittaavatko ne epäillyn syyllisyyteen vai hänen syyttömyyteensä. Artiklan 5 kohdan mukaan EPPO:n tulee aloittaa ja suorittaa tutkintansa ilman aiheutonta viivytystä. Artiklan 6 kohdan mukaan kansallisten viranomaisten on aktiivisesti avustettava ja tuettava EPPO:a sen tutkinta- ja syytetoimissa. Kaikkia asetuksen alaisia toimia, käytäntöjä tai menettelyjä ohjaa vilpittömän yhteistyön periaate.

Suomen perustuslain (731/1999, PL) 104 §:n mukaan syyttäjälaitosta johtaa ylimpänä syyttäjänä valtakunnansyyttäjä. Syyttäjälaitoksesta säädetään erikseen lailla. Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019, syyttäjälaitoslaki) 2 §:n mukaan Syyttäjälaitos vastaa itsenäisesti ja riippumattomasti syyttäjäntoimen järjestämisestä. Suomi on Lissabonin sopimukseen liittyessään hyväksynyt SEUT 86 artiklassa säädetyn oikeusperustan EPPO:n perustamiseksi. Mainittu artikla

on ollut yhtenä perusteena sille, että Lissabonin sopimus on saatettu voimaan niin sanotussa supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä (HE 23/2008 vp s. 335, PeVL 13/2008 vp s. 7). Lissabonin sopimuksen säätämisyjärjestykseen on viitattu myös EPPO-asetusehdotuksesta käytyjen neuvottelujen aikana annetuissa eduskunnan perustuslakivaliokunnan asiaa koskeissa lausunnoissa.

Asetusta täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä on ensinnäkin perusteltua säätää EPPO:n asemasta Suomessa toimivaltaisena syyttäväviranomaisena. Täydentävän lainsäädännön mukaan EPPO:lla olisi Suomessa asetuksen mukainen tutkinta- ja syytetoimivalta ja se hoitaisi asetuksessa säädetyllä tavalla syyttäjän tehtäviä Suomessa. Täydentävään kansalliseen lainsäädäntöön otettaisiin myös eräitä muita asetuksen edellyttämiä menettelysäännöksiä. Näitä selostetaan tarkemmin jäljempänä.

6 artikla. *Riippumattomuus ja vastuuvollisuus.*

Asetuksen 6 artiklassa säädetään EPPO:n riippumattomuudesta ja vastuuvollisuudesta. Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan pääsyyttäjät, Euroopan varapääsyyttäjät, Euroopan syyttäjät, valtuutetut Euroopan syyttäjät, hallintojohtaja sekä EPPO:n henkilöstö toimivat lainsäädännössä määritellyn koko unionin edun mukaisesti eivätkä tämän asetuksen mukaisia tehtäviään hoitaessaan pyydä eivätkä ota vastaan ohjeita yhdeltäkään EPPO:n ulkopuoliselta henkilöltä, EU:n jäsenvaltiolta tai unionin toimielimeltä, elimeltä tai laitokselta. EU:n jäsenvaltiot ja unionin toimielimet, elimet ja laitokset kunnioittavat EPPO:n riippumattomuutta eivätkä pyri vaikuttamaan siihen, miten se hoitaa tehtäviään.

Suomessa syyttäjälaitoksen riippumattomuudesta säädetään syyttäjälaitoslain 2 §:ssä ja syyttäjän riippumattomuudesta lain 10 §:ssä. Lainkohdan mukaan syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta ja syyttäjä tekee itsenäisesti ja riippumattomasti päätösvaltaansa kuuluvat, rikosoikeudellisen vastuun toteuttamista koskevat ratkaisut käsiteltävänänsä olevassa rikosasiassa. Suomessa syyttäjän riippumattomuutta rajoittaa ainoastaan valtakunnansyyttäjälle ylimpänä syyttäjänä kuuluva devoluutio- ja substituuutio-oikeus, josta säädetään syyttäjälaitoslain 11 §:n 2 momentissa. Syyttäjälaitoslain esitöissä (HE 17/2018 vp s. 26) todetaan, että perinteisesti valtakunnansyyttäjällä on ollut oikeus puuttua muiden alaistensa syyttäjien ratkaisuihin, vaikka nämä ovatkin itsenäisiä ja riippumattomia. Valtakunnansyyttäjä voi siten edelleen ottaa ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan rikosasian tai määrätä alaisensa syyttäjän ajamaan syytettä taikka tekemään syyteharkinnan asiassa.

Hoitaessaan EPPO:n toimivaltaan kuuluvia asioita, valtuutettu Euroopan syyttäjä ei olisi valtakunnansyyttäjän devoluutio- ja substituuutio-oikeuden alainen virkamies. Valtakunnansyyttäjä ei voisi näin ollen ottaa ratkaistavakseen syyttäjälaitoslain 11 §:n 2 momentin nojalla asiaa sen jälkeen, kun EPPO on päättänyt käyttää sille ilmoitetussa rikosasiassa toimivaltaansa sillä tavoin, kuin tässä esityksessä myöhemmin selostetaan. Valtakunnansyyttäjän devoluutio- ja substituuutio-oikeuden rajoittaminen koskisi ainoastaan tilanteita, joissa syyttäjä käsittelee tiettyä rikosasiaa valtuutettuna Euroopan syyttäjänä.

7 artikla. *Kertomukset.*

Asetuksen 7 artiklassa säädetään EPPO:n toiminnastaan antamista kertomuksista unionin nimeille toimielimille. Artiklassa säädetään Euroopan pääsyyttäjän osallistumisesta kerran vuodessa Euroopan parlamentin ja neuvoston sekä pyynnöstä jäsenvaltioiden kansallisten parlamenttien istuntoon EPPO:n yleisestä toiminnasta annettavan selvityksen johdosta.

3. luku. EPPO:n asema, rakenne ja organisaatio.**8 artikla. EPPO:n rakenne.**

Asetuksen 8 artiklassa säädetään, että EPPO on jakamaton unionin elin, joka toimii yhtenä virastona. EPPO organisoidaan toimimaan keskustasolla ja hajautetulla tasolla. Artiklassa säädetään keskustasolla toimivan keskusviraston rakenteesta. Hajautettu taso koostuu jäsenvaltioissa toimivista valtuutetuista Euroopan syyttäjistä. EPPO:n henkilöstö avustaa keskusvirastoa ja valtuutettuja Euroopan syyttäjiä näiden hoitaessa asetuksen mukaisia tehtäviä.

9 artikla. Kollegio.

Asetuksen 9 artiklassa säädetään EPPO:n kollegion henkilöstöstä ja organisaatiosta. Artiklan mukaan kollegio koostuu Euroopan pääsyyttäjän lisäksi yhdestä Euroopan syyttäjistä kustakin jäsenvaltiosta. Kollegio on vastuussa EPPO:n toiminnan yleisestä valvonnasta ja se tekee päätöksiä viraston strategisista asioista sekä syytetoimintaan liittyvistä yleisistä kysymyksistä. Kollegion toimivaltaan ei kuulu yksittäisiin tapauksiin liittyvien operatiivisten päätösten tekeminen. Kollegion tehtävänä on muun muassa perustaa pysyviä jaostoja Euroopan pääsyyttäjän ehdotuksesta ja viraston työjärjestystä noudattaen. Kollegio hyväksyy Euroopan syyttäjänviraston sisäisen työjärjestyksen ja määrää kollegion jäsenten sekä Euroopan syyttäjänviraston henkilöstön tehtävien hoitamiseen kuuluvat velvollisuudet.

EPPO:n ensimmäinen kollegio on nimitetty 29.7.2020.

10 artikla. Pysyvät jaostot.

Asetuksen 10 artiklassa säädetään EPPO:n sisäiseen organisaatioon kuuluvista pysyvistä jaostoista. Pysyvän jaoston puheenjohtajina toimivat Euroopan pääsyyttäjä, joku Euroopan varapääsyyttäjistä tai sellainen Euroopan syyttäjä, joka on nimetty puheenjohtajaksi viraston sisäisen työjärjestyksen mukaisesti. Jaoston puheenjohtajan lisäksi kunkin jaoston kokoonpanoon kuuluu kaksi pysyvää jäsentä. Pysyvien jaostojen tehtävänä on seurata ja johtaa valtuutettujen Euroopan syyttäjien suorittamia tutkinta- ja syytetoimia asetuksen mukaisesti. Pysyvät jaostot varmistavat myös tutkinta- ja syytetoimien koordinoinnin rajat ylittävissä asioissa. Lisäksi pysyvät jaostot tekevät päätöksiä asetuksessa säädetyissä asioissa. Artiklassa säädetään lisäksi, että toimivaltainen pysyvä jaosto voi tutkinta- ja syytetoimeja valvovan Euroopan syyttäjän välityksellä antaa sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti ohjeita asiaa käsittelevälle valtuutetulle Euroopan syyttäjälle. Artiklan perusteella pysyvän jaoston tehtävät vaikuttaisivat olevan luonteeltaan sellaisia, ettei artikla edellytä täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Artiklassa viitataan valtuutetuille Euroopan syyttäjille mahdollisesti annettaviin ohjeisiin, mutta pysyvä jaosto voi antaa tällaisia ohjeita vain valvovan Euroopan syyttäjän välityksellä. Valvovan Euroopan syyttäjän syyttäjätöimivaltaa ja sitä koskevaa täydentävää kansallista lainsäädäntöä käsitellään tässä esityksessä myöhemmin.

11 artikla. Euroopan pääsyyttäjä ja Euroopan varapääsyyttäjät.

Asetuksen 11 artiklassa määritellään Euroopan pääsyyttäjän ja varapääsyyttäjän tehtävät. Artiklan 1 kohdan mukaan pääsyyttäjä organisoii EPPO:n päällikkönä viraston työtä, johtaa sen toimintaa ja tekee päätöksiä asetuksen ja EPPO:n sisäisen työjärjestyksen perusteella. Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan pääsyyttäjän avustamiseksi hänen tehtäviensä hoidossa nimitetään kaksi Euroopan varapääsyyttäjää. Varapääsyyttäjät myös sijaistavat Euroopan pääsyyttäjää silloin, kun tämä on poissa tai estynyt hoitamaan kyseisiä tehtäviä. Artiklan 3 kohdan mukaan

Euroopan pääsyyttäjä edustaa EPPO:a sen suhteissa unionin ja EU:n jäsenvaltioiden toimieliimiin ja kolmansiin osapuoliin. Euroopan pääsyyttäjä voi siirtää edustukseen liittyviä tehtäviään jollekin Euroopan varapääsyyttäjälle tai Euroopan syyttäjälle.

12 artikla. *Euroopan syyttäjät.*

Asetuksen 12 artiklassa säädetään Euroopan syyttäjien tehtävistä. Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan syyttäjät valvovat pysyvän jaoston puolesta ja kaikkien sen 10 artiklan 3, 4 ja 5 kohdan nojalla antamien ohjeiden mukaisesti tutkintaa ja syytetoimia, joista näiden omissa jäsenvaltioissa (kotijäsenvaltioissa) asiaa käsittelevät valtuutetut Euroopan syyttäjät ovat vastuussa. Euroopan syyttäjät esittävät yhteenvedoja asioista, joita he valvovat, ja tarvittaessa ehdotuksia kyseisen jaoston päätöksiksi valtuutettujen Euroopan syyttäjien laatimien päätösluonnosten pohjalta.

EPPO:n sisäisessä työjärjestyksessä määrätään Euroopan syyttäjien välisestä sijaisuusjärjestelmästä, mikäli valvova Euroopan syyttäjä on tilapäisesti poissa työstä tai on muista syistä kykenemätön hoitamaan Euroopan syyttäjän tehtäviä. Sijaisena toimiva Euroopan syyttäjä voi suorittaa minkä tahansa Euroopan syyttäjän tehtävän lukuun ottamatta mahdollisuutta suorittaa tutkinta 28 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan syyttäjä voi poikkeuksellisesti pyytää kotijäsenvaltionsa tutkinta- ja syytetoimien määrään liittyvän työtaakan tai henkilökohtaisen eturistiriidan vuoksi, että valtuutettujen Euroopan syyttäjien kotijäsenvaltiossaan käsittelemien yksittäisten tapausten tutkinnan ja syytetoimien valvonta määrätään muiden Euroopan syyttäjien tehtäväksi, edellyttäen että nämä suostuvat siihen. Euroopan pääsyyttäjä tekee päätöksen pyynnöstä, jonka perusteena on Euroopan syyttäjän työtaakka. Jos kyseessä on Euroopan syyttäjää koskeva eturistiriita, Euroopan pääsyyttäjä suostuu tähän pyyntöön. EPPO:n sisäisessä työjärjestyksessä määrätään tätä päätöstä koskevista periaatteista ja sitä seuraavasta menettelystä kyseisten asioiden määräämiseksi käsiteltäväksi. Tämän kohdan mukaisesti valvottuihin tutkintaan ja syytetoimiin ei sovelleta 28 artiklan 4 kohtaa.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että valvovat Euroopan syyttäjät voivat erityisessä tapauksessa ja sovellettavan kansallisen lainsäädännön ja toimivaltaisen pysyvän jaoston antamien ohjeiden mukaisesti antaa ohjeita asiaa käsittelevälle valtuutetulle Euroopan syyttäjälle. Tämä on mahdollista aina kun se on tarpeen tutkinnan tai syytetoimien tehokasta toteuttamista varten tai oikeudenmukaisen käsittelyn varmistamiseksi taikka EPPO:n johdonmukaisen toiminnan varmistamiseksi.

Artiklan 4 kohdan mukaan, kun jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetään tiettyjen säädösten sisäisestä valvonnasta kansallisessa syyttäjänvirastossa, tällaisten valtuutetun Euroopan syyttäjän tekemien toimien valvonnan on kuuluttava valvovan Euroopan syyttäjän valvontavaltuuksiin EPPO:n sisäisen työjärjestyksen mukaisesti, sanotun rajoittamatta pysyvän jaoston valvonta- ja seurantavaltuuksia.

Artiklan 5 kohdan mukaan Euroopan syyttäjät toimivat yhteyshenkilöinä ja tiedonvälityskanavina pysyvien jaostojen ja kotijäsenvaltioissaan toimivien valtuutettujen Euroopan syyttäjien välillä. He seuraavat EPPO:n tehtävien suorittamista omissa jäsenvaltioissaan tiiviissä yhteistyössä valtuutettujen Euroopan syyttäjien kanssa. He varmistavat tämän asetuksen ja EPPO:n sisäisen työjärjestyksen mukaisesti, että kaikki keskusviraston toimittamat merkitykselliset tiedot välitetään valtuutetuille Euroopan syyttäjille ja päinvastoin.

Sääntelyn perusteella vaikuttaisi perustellulta, että Euroopan syyttäjälle annettaisiin täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä kansallisia syyttäjiä vastaava syyttäjän toimivalta. Tämä olisi perusteltua sen turvaamiseksi, että Euroopan syyttäjä voisi poikkeuksellisesti päättää tutkintatoimenpiteiden suorittamisesta asetuksen 28 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Jäsenvaltioiden tulee asetuksen 28 artiklan 4 kohdassa säädetyllä tavalla varmistaa, että Euroopan syyttäjällä on valtuutettua Euroopan syyttäjää vastaavat toimivaltuudet jäsenvaltiossa. Näitä poikkeustilanteita käsitellään tässä esityksessä tarkemmin asetuksen 28 artiklan käsittelyssä.

13 artikla. *Valtuutetut Euroopan syyttäjät.*

Asetuksen 13 artikla sisältää valtuutettujen Euroopan syyttäjien tehtäviä koskevia säännöksiä. Artiklan 1 kohdan mukaan valtuutetut Euroopan syyttäjät toimivat EPPO:n puolesta omissa jäsenvaltioissaan ja heillä on samat valtuudet kuin kansallisilla syyttäjillä tutkinnan, syytteen esittämisen ja syytteiden ajamisen osalta, minkä lisäksi heille on annettu erityinen toimivalta ja asema, joiden käytössä heidän on noudatettava asetuksessa säädettyjä ehtoja.

Valtuutetut Euroopan syyttäjät ovat vastuussa tutkinnasta ja syytetoimista, jotka he ovat aloittaneet, jotka on määrätty heille tai jotka he ovat siirtäneet itselleen käyttäen oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen. Valtuutetut Euroopan syyttäjät seuraavat asiasta vastaavan pysyvän jaoston ohjausta ja ohjeita sekä valvovan Euroopan syyttäjän ohjeita. Valtuutetut Euroopan syyttäjät ovat myös vastuussa asian saattamisesta tuomioistuimen ratkaistavaksi, ja heillä on erityisesti valtuudet kansallisen oikeuden mukaisesti esittää syyllisyysväittämiä, osallistua todisteiden hankkimiseen ja turvautua käytettävissä oleviin muutoksenhakukeinoihin.

Artiklan 2 kohdan mukaan kussakin jäsenvaltiossa on oltava kaksi tai useampi valtuutettua Euroopan syyttäjää. Euroopan pääsyyttäjä hyväksyy, kuultuaan asianomaisten jäsenvaltioiden viranomaisia ja päästyään niiden kanssa yhteisymmärrykseen, valtuutettujen Euroopan syyttäjien lukumäärän sekä toimivallan toiminnallisen ja alueellisen jaon kunkin jäsenvaltion valtuutettujen Euroopan syyttäjien välillä.

Artiklan 3 kohdassa säädetyllä tavalla valtuutetut Euroopan syyttäjät voivat hoitaa myös kansallisen syyttäjän tehtäviä siinä määrin kuin se ei estä heitä täyttämästä heidän asetuksen mukaisia velvoitteitaan. Heidän on ilmoitettava tällaisista tehtävistä valvovalle Euroopan syyttäjälle. Siinä tapauksessa, että valtuutettu Euroopan syyttäjä ei jonain ajankohtana kykene hoitamaan tehtäviään valtuutettuna Euroopan syyttäjänä sen vuoksi, että hän hoitaa tällaisia tehtäviä kansallisena syyttäjänä, hän ilmoittaa siitä valvovalle Euroopan syyttäjälle, joka kuulee toimivaltaisia kansallisia syyttäjäviranomaisia voidakseen päättää, olisiko heidän tämän asetuksen nojalla hoitamansa tehtävä asetettava etusijalle. Euroopan syyttäjä voi ehdottaa pysyväälle jaostolle, että asia siirretään toiselle valtuutetulle Euroopan syyttäjälle samassa jäsenvaltiossa, tai että hän suorittaa tutkintaa itse 28 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti.

Kansallisessa täydentävässä lainsäädännössä vaikuttaisi perustellulta säätää valtuutettujen Euroopan syyttäjien asemasta suomalaisessa rikosprosessijärjestelmässä. Valtuutetut Euroopan syyttäjät olisivat niin kutsutun kaksoishattuperiaatteen mukaisesti virkasuhteessa Syyttäjälaitokseen ja heidän toimivaltansa EPPO:n virkamiehinä perustuisi sekä asetuksen 13 artiklaan että kansallisessa lainsäädännössä olevaan erityissäännökseen. Sen mukaan valtuutetuilla Euroopan syyttäjillä olisi asetukseen perustuvan aseman ja säädettyjen tehtävien lisäksi samat toimivaltuudet kuin kansallisilla syyttäjillä. Valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimitettävä henkilö voisi olla joko vakituudessa tai määräaikaissa syyttäjänvirassa.

Huomioiden EPPO:n toimivaltaan kuuluvien rikosasioiden odotettavissa oleva vähäinen määrä Suomessa mahdollistaa kaksoishattuperiaatteen käyttöön ottaminen sen, että valtuutetuiksi Euroopan syyttäjiksi nimitettävät syyttäjät voisivat käsitellä myös kansallisia rikosasioita. Tämä mahdollistaisi myös sen, että tilanteissa, joissa EPPO päättää olla käyttämättä toimivaltaansa sille ilmoitetussa asiassa, voisi valtuutettu Euroopan syyttäjä jatkaa EPPO:n päätöksen jälkeen jutun käsittelemistä kansallisena syyttäjänä. Kaksoishattuperiaate helpottaisi lisäksi tietojenvaihtosäännösten soveltamista EPPO:n ja kansallisen viranomaistahon välillä. Tällöin EPPO:lle tehtävien ilmoitusten tosiasiallisena vastaanottajatahona olisi yleensä valtuutettu Euroopan syyttäjä EPPO:n edustajana Suomessa.

Artiklan 3 kohdan mukaisessa kansallisen viranomaisen kuulemismenettelyssä toimivaltaisena viranomaisena toimisi valtakunnansyyttäjän toimisto. Jäljempänä selostettavan mukaisesti asetuksessa on monia säännöksiä, joissa edellytetään kansallisen viranomaisen kuulemista ennen EPPO:ssa tapahtuvaa päätöksentekoa. Valtakunnansyyttäjän toimiston tehtävistä toimia kansallisena viranomaisena kaikissa tällaisissa asetuksen mukaisissa kuulemistilanteissa säädettäisiin täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä.

14 artikla. *Euroopan pääsyyttäjän nimittäminen ja erottaminen.*

Asetuksen 14 artikla sisältää Euroopan pääsyyttäjän nimittämistä ja erottamista koskevat säännökset. Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan pääsyyttäjän nimittävät Euroopan parlamentti ja neuvosto yhteisellä sopimuksella seitsemän vuoden toimikaudeksi, jota ei voida uusia. Neuvosto tekee päätöksensä yksinkertaisella enemmistöllä.

Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan pääsyyttäjä valitaan sellaisten ehdokkaiden joukosta jotka ovat jäsenvaltioiden syyttäjälaitoksen tai oikeuslaitoksen aktiivisia jäseniä tai aktiivisia Euroopan syyttäjii, joiden riippumattomuus on kiistaton. Heillä tulee lisäksi olla korkeimpaan syyttäjän tai tuomarin virkaan nimittämiseksi omassa jäsenvaltiossaan vaadittava pätevyys ja asiankuuluvaa käytännön kokemusta kansallisista oikeusjärjestelmistä, talousrikostutkinnoista ja kansainvälisestä oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa tai toimimisesta Euroopan syyttäjinä. Heillä tulee myös olla riittävä johtamiskokemus ja pätevyys tehtävään.

Artiklan 3 kohdan mukaan valinta tehdään EU:n virallisessa lehdessä julkaistavan avoimen ehdokshaun perusteella, minkä jälkeen valintalautakunta laatii pätevistä ehdokkaista esivalintaluettelon ja toimittaa sen Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Valintalautakunta muodostuu 12 henkilöstä, jotka valitaan unionin tuomioistuimen ja tilintarkastustuomioistuimen entisten jäsenten, Eurojustin entisten kansallisten jäsenten, kansallisten korkeimpien oikeuksien jäsenten, korkea-arvoisten syyttäjien ja tunnustetusti pätevien lainoppineiden joukosta. Lautakuntaan valittavista henkilöistä yhtä ehdottaa Euroopan parlamentti. Neuvosto määrittää valintalautakunnan toimintaa koskevat säännöt ja hyväksyy päätöksen sen jäsenten nimityksistä komission ehdotuksesta.

Neuvosto on 13 heinäkuuta 2018 annetulla täytäntöönpanopäätöksellä (EU) 2018/1696 hyväksynyt valintalautakunnan toimintaa koskevat säännöt. Valintalautakunnan toimikausi on neljä vuotta. Toimintaa koskevien sääntöjen IV kohdan mukaan valintalautakunta tekee päätöksensä yhteisymmärryksessä. Tarvittaessa valintalautakunta tekee päätöksensä äänestämällä läsnä olevien jäsenten yksinkertaisella enemmistöllä. Euroopan pääsyyttäjän nimittämismenettelyssä valintalautakunnan tehtävänä on laatia kolmesta viiteen ehdokasta sisältävä esivalintaluettelo, jossa ehdokkaat asetetaan paremmuusjärjestykseen heidän pätevyytensä ja kokemuksensa perusteella. Järjestys ei sido Euroopan parlamenttia ja neuvostoa.

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos Euroopan syyttäjä nimitetään Euroopan pääsyyttäjäksi, täytetään hänen paikkansa viipymättä asetuksen 16 artiklassa säädetyllä tavalla.

Artiklan 5 kohdan mukaan unionin tuomioistuin voi Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission hakemuksesta erottaa Euroopan pääsyyttäjän, jos se toteaa, että Euroopan pääsyyttäjä ei enää kykene hoitamaan tehtäviään tai että hän on syyllistynyt vakavaan väärinkäytökseen.

Artiklan 6 kohdan mukaan, jos Euroopan pääsyyttäjä eroaa, hänet erotetaan tai jos hän luopuu tehtävästään mistä tahansa syystä, tehtävään valitaan viipymättä toinen henkilö artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti.

Romanialainen Laura Codruța Kövesi on marraskuussa 2019 aloittanut ensimmäisenä Euroopan pääsyyttäjänä.

15 artikla. *Euroopan varapääsyyttäjien nimittäminen ja erottaminen.*

Asetuksen 15 artikla sisältää säännökset Euroopan varapääsyyttäjien nimittämisestä ja erottamisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan kollegio nimittää kaksi Euroopan syyttäjää Euroopan varapääsyyttäjiksi kolmen vuoden toimikausiksi, jotka voidaan uusia, mutta jotka eivät voi ylittää heidän toimikauttaan Euroopan syyttäjinä. Valintaprosessista määrätään EPPO:n sisäisessä työjärjestyksessä. Euroopan varapääsyyttäjät säilyttävät asemansa Euroopan syyttäjinä.

Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan varapääsyyttäjien tehtävien hoitamisen säännöistä ja ehdoista määrätään EPPO:n sisäisessä työjärjestyksessä. Jos Euroopan syyttäjä ei enää kykene hoitamaan tehtäviään Euroopan varapääsyyttäjänä, kollegio voi EPPO:n sisäisen työjärjestyksen mukaisesti päättää erottaa Euroopan varapääsyyttäjän virastaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos Euroopan varapääsyyttäjä eroaa, hänet erotetaan tai jos hän luopuu tehtävästään Euroopan varapääsyyttäjänä mistä tahansa syystä, tehtävään valitaan viipymättä toinen henkilö tämän artiklan 1 kohdassa säädetyllä tavalla. Hän jatkaa Euroopan syyttäjänä, jollei 16 artiklan säännöistä muuta johdu. Euroopan pääsyyttäjän nimittämistä koskevan 14 artiklan tavoin myöskään Euroopan varapääsyyttäjän nimittämistä ja erottamista koskeva 15 artikla ei vaikuttaisi edellyttävän täydentävää sääntelyä.

16 artikla. *Euroopan syyttäjien nimittäminen ja erottaminen.*

Asetuksen 16 artiklassa säädetään Euroopan syyttäjien nimittämisestä ja erottamisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan kukin EPPO:n jäsenvaltio nimeää kolme ehdokasta Euroopan syyttäjän tehtävään sellaisten ehdokkaiden joukosta, jotka ovat asianomaisen jäsenvaltion syyttäjälaitoksen tai oikeuslaitoksen aktiivisia ja kiistattomasti riippumattomia jäseniä. Ehdokkailla tulee olla korkeaan syyttäjän tai tuomarin virkaan nimittämiseksi omassa jäsenvaltiossaan vaadittava pätevyys ja asiaankuuluvaa käytännön kokemusta kansallisista oikeusjärjestelmistä, talousrikos-tutkinnoista ja kansainvälisestä oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa.

Artiklan 2 kohdan mukaan neuvosto valitsee ja nimittää yhden ehdokkaista kyseessä olevan jäsenvaltion Euroopan syyttäjäksi saatuaan asetuksen 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulta valintalautakunnalta perustellun lausunnon ehdokkaista. Valintalautakunnan toimintaa koskevien sääntöjen ((EU) 2018/1696) mukaan valintalautakunta kuulee jäsenvaltioiden nimeämiä ehdokkaita ja asettaa heidät paremmuusjärjestykseen heidän pätevyytensä ja kokemuksensa perusteella. Jos valintalautakunta toteaa, että jokin ehdokas ei täytä vaatimuksia, joita Euroopan syyttäjän tehtävien hoitaminen edellyttää, sen lausunto sitoo neuvostoa. Sen sijaan valintalautakunnan määrittelemä paremmuusjärjestys ei sido neuvostoa.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että neuvosto valitsee ja nimittää yksinkertaisella enemmistöllä Euroopan syyttäjät kuuden vuoden toimikaudeksi, jota ei voida uusida. Neuvosto voi päättää jatkaa toimikautta enintään kolmella vuodella kuuden vuoden toimikauden päättyessä.

Artiklan 4 kohdan mukaan kolmasosa Euroopan syyttäjistä vaihtuu joka kolmas vuosi. Neuvosto hyväksyy yksinkertaisella enemmistöllä Euroopan syyttäjien nimittämistä koskevat siirtymäsäännöt ensimmäistä toimikautta varten ja sen aikana.

Artiklan 5 kohdan mukaan unionin tuomioistuin voi Euroopan parlamentin, neuvoston tai komission hakemuksesta erottaa Euroopan syyttäjän, jos se toteaa, että Euroopan syyttäjä ei enää kykene hoitamaan tehtäviään tai että hän on syöllistynyt vakavaan rikkomukseen.

Artiklan 6 kohdan mukaan, jos Euroopan syyttäjä eroaa, jos hänet erotetaan tai jos hän luopuu tehtävästään mistä tahansa muusta syystä, tehtävään valitaan viipymättä toinen henkilö 1 ja 2 kohdassa säädetyn menettelyn mukaisesti. Jos kyseinen Euroopan syyttäjä toimii myös Euroopan varapääsyyttäjänä, hänet erotetaan automaattisesti jälkimmäisestä tehtävästä.

Kansallisessa täydentävässä lainsäädännössä vaikuttaisi perustellulta säätää suomalaisten ehdokkaiden nimeämismenettelystä Euroopan syyttäjän tehtävään. Kansallisessa lainsäädännössä on tällä hetkellä vastaavia säännöksiä kansainvälisiin tuomarin- tai syyttäjäntehtäviin nimittämisestä, kuten esimerkiksi ehdokkaiden nimeämisestä kansainvälisten tuomioistuinten ja Euroopan unionin tuomioistuimen tuomarin ja jäsenen tehtäviin annetussa laissa (67/2016, tuomarinnimityslaki) sekä Suomen osallistumisesta Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (Eurojust) toimintaan annetussa laissa (1232/2019, Eurojust-laki). Ensiksi mainittua lakia sovelletaan menettelyyn Suomen nimetessä yhden tai useamman kansallisen ehdokkaan kansainvälisissä tuomioistuimissa ja EU:n tuomioistuimessa avoimna olevaan tuomarin ja jäsenen tehtäviin. Jälkimmäisessä laissa on säännökset Suomea Eurojustissa edustavan kansallisen jäsenen nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista.

Tuomarinnimityslain 6 §:n mukaan Suomen kansalliset ehdokkaat laissa tarkoitettuihin tehtäviin nimeää valtioneuvosto lain 3 §:ssä säädetyn asiantuntijaneuvottelukunnan valmisteleman ehdotuksen perusteella. Neuvottelukunnan kokoonpanosta säädetään lain 4 §:ssä ja siihen kuuluu yhdeksän jäsentä eri oikeusviranomaisista, yliopistojen oikeustieteellisistä yksiköistä sekä etujärjestöistä.

Eurojustin kansallisen jäsenen kelpoisuusvaatimukseen ja nimittämismenettelyyn sovelletaan Eurojust-lain 2 §:n mukaisesti mitä valtiosyyttäjän nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään. Valtiosyyttäjien nimittämisestä säädetään syyttäjälaitoslain 17 §:n 2 momentissa. Säännöksen mukaan valtiosyyttäjän nimittää valtioneuvosto valtakunnansyyttäjän toimiston esityksestä. Syyttäjälaitoslain 16 §:n 2 momentin mukaan valtiosyyttäjän kelpoisuusvaatimuksena on muu oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto.

Tuomarin kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomioistuinlain (673/2016) 10 luvussa. Lain 10 luvun 1 §:n mukaan tuomariksi voidaan nimittää oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut oikeamielinen Suomen kansalainen, joka aikaisemmalla toiminnallaan tuomioistuimessa tai muussa tehtävässä on osoittanut, että hänellä on täytettävänä olevan viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys viran tehtävälleen sekä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet.

Valtionsyyttäjän tehtävää voidaan pitää asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisena korkeana syyttäjäntehtävänä. Huomioiden tuomioistuinlaissa säädetyt yleiset tuomareita koskevat kelpoisuusvaatimukset, voidaan todeta niiden olevan jossain määrin valtionsyyttäjien kelpoisuusvaatimuksia korkeammat. Kuitenkaan asetusta täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä ei vaikuttaisi olevan tarkoituksenmukaista säätää syyttäjälaitoslain 16 §:ssä säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista poikkeavia tai toisaalta korkeampia kelpoisuusvaatimuksia Euroopan syyttäjäksi nimettäville henkilöille.

17 artikla. *Valtuutettujen Euroopan syyttäjien nimittäminen ja erottaminen.*

Asetuksen 17 artiklassa säädetään valtuutettujen Euroopan syyttäjien nimittämisestä ja erottamisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan kollegio nimittää Euroopan pääsyyttäjän ehdotuksesta jäsenvaltioiden nimeämät valtuutetut Euroopan syyttäjät. Kollegio voi hylätä nimetyn henkilön, jos hän ei täytä valtuutetuilta Euroopan syyttäjiltä edellytettäviä kriteerejä. Valtuutetut Euroopan syyttäjät nimitetään viiden vuoden toimikaudeksi, joka voidaan uusia. Artiklan 2 kohdan mukaan valtuutetut Euroopan syyttäjät ovat valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimittämistään lähtien aina eroon asti heidät nimenneiden jäsenvaltioiden syyttäjälaitoksen tai oikeuslaitoksen aktiivisia jäseniä. Heidän riippumattomuutensa on oltava kiistaton, ja heillä on oltava tarvittava pätevyys ja asiaankuuluvaa käytännön kokemusta kansallisista oikeusjärjestelmistään.

Artiklan 3 kohdan mukaan kollegio erottaa valtuutetun Euroopan syyttäjän, jos se toteaa, ettei valtuutettu Euroopan syyttäjä enää täytä artiklan 2 kohdassa säädettyjä vaatimuksia tai että hän on kykenemätön hoitamaan tehtäviään tai on syyllistynyt vakavaan rikkomukseen.

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos jäsenvaltio päättää erottaa valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimetyn kansallisen syyttäjän tai ryhtyä kurinpitotoimiin häntä vastaan syistä, jotka eivät liity hänen tämän asetuksen mukaisiin velvollisuuksiinsa, sen on ilmoitettava asiasta Euroopan pääsyyttäjälle ennen tällaisiin toimiin ryhtymistä. Jäsenvaltio ei saa ilman Euroopan pääsyyttäjän suostumusta erottaa valtuutettua Euroopan syyttäjää tai ryhtyä kurinpitotoimiin häntä vastaan syistä, jotka liittyvät hänen tämän asetuksen mukaisiin velvollisuuksiinsa. Jos Euroopan pääsyyttäjä ei anna suostumustaan, asianomainen jäsenvaltio voi pyytää kollegiota tarkastelemaan asiaa.

Artiklan 5 kohdan mukaan, jos valtuutettu Euroopan syyttäjä eroaa, jos hänen palveluksiaan ei enää tarvita EPPO:n tehtävien hoitamiseksi, jos hänet erotetaan tai jos hän luopuu tehtävästään mistä tahansa muusta syystä, asianomaisen jäsenvaltion on ilmoitettava asiasta välittömästi Euroopan pääsyyttäjälle ja nimettävä tarvittaessa uudeksi valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimittävä toinen syyttäjä artiklan 1 kohdan mukaisesti.

Kansallisessa täydentävässä lainsäädännössä vaikuttaisi perustellulta säätää valtuutettujen Euroopan syyttäjien kelpoisuusvaatimuksista Suomessa, sekä nimeämisessä käytettävästä menettelystä. Koska valtuutetut Euroopan syyttäjät toimivat artiklan 2 kohdan mukaan kansallisen syyttäjälaitoksen aktiivisina jäseninä, olisi heidän nimeämismenettelyssään tarkoituksenmukaista antaa Syyttäjälaitokselle Euroopan syyttäjähokkaiden nimeämismenettelyä painavampi rooli. Valtuutettujen Euroopan syyttäjien lopullisesta nimittämisestä tehtävänsä päättää kuitenkin EPPO:n kollegio 17 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Jäsenvaltioiden vastuulla on nimetä EPPO:lle ehdokkaat valtuutetuiksi syyttäjiksi. Suomessa nimeämismenettely tapahtuisi valtionsyyttäjien nimittämistä vastaavalla tavalla siten, että ehdokkaat nimeäisi valtioneuvosto valtakunnansyyttäjän toimiston ehdotuksesta. Suomessa valtuutettujen Euroopan syyttäjien asema esitetään säädettäväksi kaksoishattuperiaatteen mukaisesti siten, että valtuutetut Euroopan syyttäjät toimisivat myös kansallisina syyttäjinä ja käsittelisivät puhtaasti kansallisia rikosasioita

aina silloin, kun heillä ei ole EPPO:lta tulevia velvoitteita työskennellä EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa tehtävissä. Tästä syystä valtuutettujen Euroopan syyttäjien kelpoisuusvaatimuksiin tulisi soveltaa samoja kelpoisuusvaatimuksia, kuin mitä syyttäjiltä edellytetään syyttäjälaitoslain 16 §:n 2 momentissa.

18 artikla. *Hallintojohtajan asema.*

Asetuksen 18 artikla sisältää EPPO:n hallintojohtajan asemaa koskevia säännöksiä. Artiklan mukaan kollegio nimittää hallintojohtajan niiden hakijoiden joukosta, jotka ovat Euroopan pääsyyttäjän avointa ja läpinäkyvää valintamenettelyä noudattaen EPPO:n sisäisen työjärjestyksen mukaisesti ehdottamassa luettelossa. Hallintojohtajan työsopimusta tehtäessä EPPO:a edustaa Euroopan pääsyyttäjä. Hallintojohtajan toimikausi on neljä vuotta ja hän vastaa toiminnastaan Euroopan pääsyyttäjälle ja kollegiolle. Toimikauden päättymiseen mennessä kollegio laatii arvion, jossa tarkastellaan hallintojohtajan suoriutumista tehtävistään. Kollegio voi Euroopan pääsyyttäjän ehdotuksesta, jossa otetaan huomioon edellä mainittu arvio, jatkaa hallintojohtajan toimikautta kerran enintään neljäksi vuodeksi. Hallintojohtaja voidaan erottaa EPPO:sta kollegion päätöksellä, jonka se tekee jäsentensä kahden kolmasosan enemmistöllä ja sanotun rajoittamatta sovellettavia sääntöjä, jotka koskevat työsopimuksen päättymistä henkilöstösääntöjen ja palvelussuhteen ehtojen mukaisesti.

19 artikla. *Hallintojohtajan velvollisuudet.*

Asetuksen 19 artikla sisältää hallintojohtajan velvollisuuksia koskevia säännöksiä. Hallintojohtaja johtaa EPPO:a hallinnollisissa ja varainhoitoa koskevissa kysymyksissä. Hallintojohtaja hoitaa tehtäviään riippumattomasti, eikä hän saa pyytää eikä ottaa vastaan ohjeita miltään hallitukselta eikä miltään muulta elimeltä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kollegion tai Euroopan pääsyyttäjän valtuuksia. Hallintojohtaja on EPPO:n laillinen edustaja hallinnollisissa ja varainhoitokysymyksissä, toteuttaa EPPO:n talousarviota ja vastaa EPPO:lle uskottujen hallinnollisten tehtävien täytäntöönpanosta. Näitä tehtäviä ovat muun muassa EPPO:n päivittäisen toiminnan hallinnointi ja henkilöstöhallinto, Euroopan pääsyyttäjän tai kollegion tekemien päätösten täytäntöönpano, EPPO:n tuloja ja menoja koskevan ennakkoarvion luonnosehdotuksen laatiminen ja sen toimittaminen Euroopan pääsyyttäjälle ja Euroopan pääsyyttäjän ja Euroopan pääsyyttäjien tukeminen näiden tehtävien suorittamisessa.

20 artikla. *EPPO:n väliaikaiset hallinnolliset järjestelyt.*

Asetuksen 20 artikla sisältää säännökset EPPO:n väliaikaisista hallinnollisista järjestelyistä. Artiklan 1 kohdan mukaan komissio vastaa sen omaan talousarvioon osoitettujen alustavien talousarviomäärärahojen perusteella EPPO:n perustamisesta ja alkuvaiheen hallinnollisesta toiminnasta siihen asti, kunnes EPPO:lla on valmiudet oman talousarvionsa toteuttamiseen. Komissio voi neuvostoa kuultuaan nimetä komission virkamiehen toimimaan EPPO:n väliaikaisena hallintojohtajana ja hoitamaan hallintojohtajalle kuuluvia tehtäviä. Artiklan 2 kohdan mukaan virkaa tekevä hallintojohtaja voi antaa luvan maksujen suorittamiseen EPPO:n talousarviomäärärahoista ja tehdä sopimuksia, mukaan lukien henkilöstöä koskevia sopimuksia. Artiklan 3 kohdan mukaan, kun kollegio ryhtyy hoitamaan tehtäviään asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti, väliaikainen hallintojohtaja hoitaa tehtäviään artiklan 18 artiklan mukaisesti. Väliaikainen hallintojohtaja lakkaa hoitamasta tehtävää, kun kollegion asetuksen 18 artiklan mukaisesti nimittämä hallintojohtaja ryhtyy hoitamaan tehtäviään. Artiklan 4 kohdan mukaan siihen saakka, kunnes kollegio ryhtyy hoitamaan tehtäviään 9 artiklan 1 kohdan mukaisesti, komissio hoitaa tämän artiklan mukaisia tehtäviä kuullen asiantuntijaryhmää, joka koostuu jäsenvaltioiden edustajista.

21 artikla. *EPPO:n sisäinen työjärjestys.*

Asetuksen 21 artiklassa säädetään EPPO:n sisäisestä työjärjestyksestä, jolla määrätään EPPO:n työn organisoinnista. EPPO:n perustamisen jälkeen Euroopan pääsyyttäjä laatii viipymättä ehdotuksen EPPO:n sisäiseksi työjärjestykseksi ja collegio hyväksyy sen kahden kolmasosan enemmistöllä. Työjärjestykseen voi ehdottaa muutoksia jokainen Euroopan syyttäjä ja ne hyväksytään kahden kolmasosan enemmistöllä collegiossa. Työjärjestyksellä säädetään EPPO:n sisäisestä työskentelystä eikä sillä ole suoria vaikutuksia jäsenvaltioiden kansallisiin viranomaisiin tai niiden yhteistyöhön EPPO:n kanssa.

4. Luku. *EPPO:n toimivalta ja toimivallan käyttö.***22 artikla.** *EPPO:n asiallinen toimivalta.*

Asetuksen 22 artiklan 1 kohdan mukaan EPPO on toimivaltainen niiden unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten osalta, joista säädetään unionipetosdirektiivissä, sellaisena kun se on pantu täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä. EPPO on toimivaltainen riippumatta siitä, olisiko unionipetosdirektiivin mukainen rikollinen toiminta luokiteltavissa jäsenvaltion lainsäädännössä toisentyypiseksi rikokseksi. Unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan d alakohdassa tarkoitettujen rikosten osalta EPPO on toimivaltainen vain, kuin säännöksessä määritellyt tahalliset teon tai laiminlyönnit ovat yhteydessä unionin kahden tai useamman jäsenvaltion alueeseen ja niistä aiheutuva kokonaisvahinko on vähintään 10 miljoonaa euroa.

Kohdassa tarkoitettujen unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan d alakohdan mukaan unionin taloudellisiin etuihin vaikuttavina tahallisina petoksina pidetään arvonlisäveroon perustuvista omista varoista saatavien tulojen osalta kaikkia rajat ylittävissä petollisissa menettelyissä tehtyjä tekoja tai laiminlyöntejä. Petollinen menettely voi tapahtua ensiksikin käyttämällä tai esittämällä vääriä, virheellisiä tai puutteellisia arvonlisäveroon liittyviä ilmoituksia tai asiakirjoja, josta seuraa unionin yleisen talousarvion sisältyvien varojen väheneminen. Toiseksi menettely voi täytyä, kun erityistä velvoitetta rikkoen jätetään ilmoittamatta arvonlisäveroon liittyviä tietoja ja menettelystä seuraa unionin yleisen talousarvion sisältyvien varojen väheneminen. Kolmanneksi menettely täyttyy esittämällä paikkaansa pitäviä arvonlisäveroon liittyviä ilmoituksia arvonlisäveron maksamatta jättämisen vilpilliseksi peittämiseksi tai arvonlisäveron palautuksiin johtavien oikeuksien laittomaksi luomiseksi.

Suomen lainsäädäntö on saatettu vastaamaan unionipetosdirektiivin vaatimuksia laeilla rikoslain muuttamisesta (368/2019) ja valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 17 §:n muuttamisesta (369/2019). Lain esitöissä (HE 231/2018 vp) Suomen lainsäädännön katsotaan jo ennen täytäntöönpanotoimia vastanneen hyvin direktiivin vaatimuksia. Direktiivin mukaisista rikoksista säädetään rikoslain 29 luvussa, joka sisältää säännökset rikoksista julkista taloutta vastaan. Asetuksen 22 artiklan 1 kohdassa määritellyn toimivallan kannalta olennaisia rangaistussäännöksiä ovat veropetos (rikoslain 29 luvun 1 §), avustuspotos (RL 29:5) ja avustuksen väärinkäyttö (29:7). Lisäksi olennaisia rikoslain rangaistussäännöksiä ovat 32 luvun 6 §:n rahanpeusua koskeva säännös, RL 16 luvun säännökset lahjuksen antamisesta (RL 16:13 ja 14a) sekä RL 40 luvun säännökset lahjuksen ottamisesta (RL 40:1 ja 4) ja virka-aseman väärinkäyttämisestä (RL 40:7). Lisäksi merkitystä on RL 36 luvun säännöksellä petoksesta (RL 36:1).

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO on lisäksi toimivaltainen niissä rikoksissa, jotka koskevat rikollisjärjestön toimintaan osallistumista sellaisena kuin se on määritelty puitepäätöksessä 2008/841/YOS ja pantu täytäntöön kansallisessa lainsäädännössä, jos kyseinen rikollisjärjestö

keskittyy toiminnassaan minkä tahansa unionipetosdirektiivissä tarkoitettun rikoksen tekemiseen. Puitepäättöksen ei ole katsottu edellyttävän kansallisen lainsäädännön muuttamista (HE 263/2014 vp s. 4–5). Osallistuminen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan on kriminalisoitu RL 17 luvun 1 a §:ssä, jota on muutettu viimeksi vastaamaan kansainvälisiä velvoitteita vuonna 2015 voimaan tulleella lailla (L 2015/564, HE 263/2014 vp).

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:n toimivaltaan kuuluvat myös rikokset, jotka liittyvät erottamattomasti artiklan 1 kohdan soveltamisalaan (liitännäisrikokset). Näiden rikosten osalta EPPO voi käyttää toimivaltaansa ainoastaan asetuksen 25 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Näitä toimivallan käyttämistä koskevia säännöksiä käsitellään esityksessä myöhemmin artiklan 25 yhteydessä.

Artiklan 4 kohdan mukaan EPPO ei missään tapauksessa ole toimivaltainen kansallisia välittömiä veroja koskevien rikosten osalta. Näihin luetaan myös niihin erottamattomasti liittyvät rikokset. Asetus ei vaikuta jäsenvaltioiden verohallinnon rakenteeseen tai toimintaan.

Kokonaisuudessaan asetuksen 22 artikla ei näyttäisi edellyttävän täydentävän kansallisen lainsäädännön säätämistä vaan unionipetosdirektiivin voimaansaattamisen yhteydessä tehdyt lainsäädäntömuutokset ovat riittävät EPPO:n asiallisen toimivallan saattamiseksi asetuksessa säädetyn mukaiseksi Suomessa.

23 artikla. *EPPO:n alueellinen ja henkilöitä koskeva toimivalta.*

Asetuksen 23 artiklassa säädetään EPPO:n alueellisesta ja henkilöitä koskevasta toimivallasta. Artiklan a kohdan mukaan EPPO on toimivaltainen 22 artiklassa tarkoitettujen rikosten osalta, jos rikokset tehtiin kokonaan tai osittain yhden tai useamman jäsenvaltion alueella. Artiklan b kohdan mukaan EPPO on toimivaltainen, mikäli rikoksen tekijä on jäsenvaltion kansalainen, edellyttäen että jäsenvaltio on toimivaltainen tällaisten rikosten osalta, kun ne on tehty sen alueen ulkopuolella. Artiklan c kohdan mukaan EPPO:n toimivaltaan kuuluvat lisäksi rikokset, jotka tehtiin jäsenvaltioiden alueiden ulkopuolella ja niiden tekijä on henkilö, johon rikoksen tekohetkellä sovellettiin henkilöstösääntöjä tai palvelussuhteen ehtoja. Edellytyksenä on tällöinkin, että jäsenvaltio on toimivaltainen tällaisten rikosten osalta, kun ne on tehty sen alueen ulkopuolella. Henkilöstösääntöihin ja palvelussuhteen ehtoihin viitataan myös eräissä muissa artikloissa ja niitä täsmennetään johdanto-osan 114 kappaleessa ja sen alaviitteessä. Kyse on neuvoston asetuksesta No 31/ETY, 11/Euratom, Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiajärjestön virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen ja näiden yhteisöjen muuta henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen vahvistamisesta.

Artikla edellyttää, että EPPO voi Suomessa käyttää rikosoikeudellista toimivaltaa a–c kohdan edellyttämässä laajuudessa. Suomen rikosoikeuden soveltamisala on laaja ja siitä säädetään RL 1 luvussa. Luvun 1 §:ään kirjatun alueperiaatteen mukaan Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Pykälä on tulkittavissa niin, että se kattaa 23 artiklan a alakohdassa edellytetyn mukaan myös Suomessa osittain tehdyt rikokset. Olennainen on myös luvun 10 §:n 1 momentti, jonka mukaan rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä, missä rikollinen teko suoritettiin, että siellä, missä rikoksen tunnusmerkistön mukainen seuraus ilmeni. Pykälän 2 momentin mukaan yritykseksi jääneen rikoksen tapauksessa rikos katsotaan tehdyksi sielläkin, missä rikoksen täytyessä sen tunnusmerkistön mukainen seuraus joko todennäköisesti tai tekijän käsityksen mukaan olisi ilmennyt. Pykälän 3 momentin mukaan yllyttäjän ja avunantajan rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä, missä osallisuusteko suoritettiin, että siellä, missä rikosentekijän rikos katsotaan tehdyksi.

Artiklan b kohdan kannalta merkityksellinen on RL 1 luvun 6 §:n 1 momentti, jonka mukaan Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Suomen kansalaisena pidetään henkilöä, joka rikoksen tekohetkellä oli tai oikeudenkäynnin alkaessa on Suomen kansalainen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan Suomessa pysyvästi asuva henkilö tai Suomessa oikeudenkäynnin alkaessa tavattu toisen Pohjoismaan kansalainen, jolla myös on pysyvä asuinpaikka jossakin Pohjoismaassa. Jos rikos on tehty millekään valtiolle kuulumattomalla alueella, rangaistavuuden edellytyksenä on, että teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Suomen kansalaiseen rinnastetaan Suomessa pysyvästi asuva henkilö tai Suomessa oikeudenkäynnin alkaessa tavattu toisen Pohjoismaan kansalainen, jolla myös on pysyvä asuinpaikka jossakin Pohjoismaassa.

Luvun 6 §:ää koskee luvun 11 §:n 1 momentin mukainen kaksoisrangaistavuuden vaatimus, jonka mukaan, jos rikos on tehty vieraan valtion alueella, Suomen lain soveltaminen voidaan perustaa luvun 5, 6 ja 8 §:ään vain, jos rikos myös tekopaikan lain mukaan on rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa. Rikoksesta ei silloin Suomessa saa tuomita ankarampaa seuraamusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään.

Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta poiketaan tiettyjen rikosten osalta 1 luvun 11 §:n 2 momentissa. Momentin mukaan rikokseen sovelletaan Suomen lakia, vaikka teosta ei säädetä rangaistusta tekopaikan laissa, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen ja teosta säädetään rangaistus muun ohella 16 luvun 13, 14, 14 a tai 14 b §:ssä ja vaikka lainkohtia sovelletaan mainitun luvun 20 §:n nojalla tai 40 luvun 1–4 tai 4 a §:ssä, jos rikoksen tekijä on kansanedustaja, ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen. Lisäksi huomiota voidaan kiinnittää RL 1 luvun 4 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan RL 40 luvun 11 §:n 1, 2, 3 ja 5 kohdassa tarkoitetun henkilön Suomen ulkopuolella tekemään 40 luvussa mainittuun rikokseen sovelletaan Suomen lakia.

Unionipetosdirektiivin kansallisessa täytäntöönpanossa luovuttiin lisäksi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta niiden direktiivissä tarkoitettujen rikosten osalta, joissa kaksoisrangaistavuus oli yhä Suomen lain soveltamisen edellytyksenä. Kaksoisrangaistavuuden vaatimus ei koske voimassa olevan rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisesti rikoslain 29 luvun osalta seuraavia rikoksia: veropetos (RL 29:1), törkeä veropetos (RL 29:2), avustuspetos (RL 29:5), törkeä avustuspetos (RL 29:6), avustuksen väärinkäyttö (RL 29:7) sekä törkeä avustuksen väärinkäyttö (RL 29:7a). Kaksoisrangaistavuus on poistettu lisäksi rikoslain 32 luvun 6 §:n mukaisen rahanpesun, 32 luvun 7 §:n mukaisen törkeän rahanpesun, 36 luvun 1 §:n mukaisen petoksen ja 36 luvun 2 §:n mukaisen törkeän petoksen osalta. Kaikkien lueteltujen tekojen osalta edellytyksenä on, että teko on unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu unionin taloudellisiin etuihin vaikuttava petos tai 4 artiklan 1 – 3 kohdassa tarkoitettu muu unionin taloudellisiin etuihin liittyvä rikos;

Kaksoisrangaistavuuden vaatimusta ei direktiivin täytäntöönpanon myötä ole myöskään rikoslain 40:7:n mukaisen virka-aseman väärinkäyttämisen, 40:8:n mukaisen törkeän virka-aseman väärinkäyttämisen, 40:8a:n mukaisen Euroopan unionin varojen väärinkäytön kansanedustajana tai 40:8b:n mukaisen törkeän Euroopan unionin varojen väärinkäytön kansanedustajana osalta silloin, kun teko on unionipetosdirektiivin 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu varojen väärinkäyttö ja jos rikoksen tekijä on kansanedustaja, ulkomainen virkamies tai ulkomaisen parlamentin jäsen.

Edellä kuvatut säännökset Suomen ulkopuolella tehtyjen rikosten osalta ovat relevantteja myös 23 artiklan c kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa sallittua on edellyttää, että jäsenvaltio on toimivaltainen kyseeseen tulevien rikosten osalta.

Kansallisen lainsäädännön kannalta tässä suhteessa merkityksellinen on ensinnäkin RL 40 luvun 12 §:n 3 momentti, jonka mukaan ulkomaiseen virkamieheen sovelletaan, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, momentin 1 kohdan mukaisesti luvun 1–3 ja 14 §:ää. Momentin 2 kohdan mukaisesti ulkomaiseen virkamieheen sovelletaan luvun 5 ja 7–10 §:ää, jos ulkomainen virkamies toimii Suomen alueella kansainvälisen sopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen nojalla tarkastus-, tarkkailu-, takaa-ajo-, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tai rikosten ennalta estämistä ja esitutkintatehtävissä taikka Suomen alueella kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain nojalla Suomen viranomaisen esittämän tai hyväksymän oikeusapupyynnön perusteella esitutkinta- tai muissa virkatehtävissä. Edelleen momentin 3 kohdan mukaisesti ulkomaiseen virkamieheen sovelletaan luvun 7 ja 8 §:ää, jos teko on unionipetosdirektiivin 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu varojen väärinkäyttö. Rikoslain 40 luvun 12 §:n 5 momentin mukaan luvun 4, 4 a, 8 a, 8 b ja 14 §:ää sovelletaan myös ulkomaisen parlamentin jäseniin.

Sanotun johdosta olennainen on lain 40 luvun 11 §:n 4 kohta, jonka mukaan ulkomaisella virkamiehellä tarkoitetaan henkilöä, joka on nimitetty tai valittu vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen hallinnolliseen tai oikeudelliseen virkaan tai tehtävään tai joka muuten hoitaa julkista tehtävää vieraan valtion tai julkisen kansainvälisen järjestön, toimielimen tai tuomioistuimen puolesta. Ulkomaisen virkamiehen määritelmän kattavuuden osalta voidaan viitata lain esitöihin (HE 77/2001 vp s. 54), joissa määritelmän katsotaan nimenomaisesti sisältävän henkilön, joka Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetussa muussa elimessä taikka toimeksiannon perusteella hoitaa jonkin Euroopan yhteisöjen toimielimen tai Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten nojalla perustetun muun elimen antamaa tehtävää. Määritelmä kattaisi siten muiden EU:n instituutioiden ohella myös EPPO:n virkamiehet.

24 artikla. *Tietojen ilmoittaminen, rekisteröinti ja todentaminen.*

Asetuksen 24 artiklassa säädetään EPPO:lle tapahtuvasta tietojen ilmoittamisesta, rekisteröinnistä ja todentamisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava ilman aiheetonta viivytystä EPPO:lle kaikesta rikollisesta toiminnasta, jonka osalta se voisi käyttää toimivaltaansa 22 artiklan ja 25 artiklan 2 tai 3 kohdan mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan, jos jäsenvaltion oikeus- tai lainvalvontaviranomainen aloittaa sellaista rikosta koskevan tutkinnan, jonka suhteen EPPO voisi käyttää toimivaltaansa, tai jos koska tahansa tutkinnan aloittamisen jälkeen jäsenvaltion toimivaltainen oikeus- tai lainvalvontaviranomainen katsoo, että tutkinta koskee tällaista rikosta, tämän viranomaisen on ilmoitettava tästä EPPO:lle ilman aiheetonta viivytystä, jotta EPPO voi päättää, käyttääkö se oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen 27 artiklan mukaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos jäsenvaltion oikeus- tai lainvalvontaviranomainen aloittaa EPPO:n toimivaltaan määritellyn rikoksen tutkinnan ja katsoo, että EPPO ei voisi käyttää toimivaltaansa 25 artiklan 3 kohdan mukaisesti, on viranomaisen ilmoitettava tästä EPPO:lle. Kohdan tarkoituksena voidaan nähdä sen varmistaminen, että EPPO:n on ilmoituksen jälkeen mahdollista arvioida, tulisiko syyttäväviranomaisten välistä toimivaltaa koskeva kysymys saattaa 25 artiklan 6 kohdassa säädetyllä tavalla toimivallan jakamisesta päättävän viranomaisen käsiteltäväksi.

EPPO:lle tehtävän ilmoituksen sisällöstä säädetään artiklan 4 kohdassa. Ilmoituksen on sisällettävä vähintään tosiseikkojen kuvaus, mukaan lukien arvio aiheutuneesta vahingosta, mahdollinen oikeudellinen luokittelu sekä kaikki saatavilla olevat tiedot mahdollisista uhreista, epäilyistä henkilöistä ja mahdollisista muista asianosaisista.

Artiklan 5 kohdan mukaisesti EPPO:lle tulee ilmoittaa myös tapauksista, joissa ei ole mahdollista arvioida täyttyvätkö 25 artiklan 2 kohdassa säädetyt erityiset perusteet ottaa rikosasia EPPO:n käsiteltäväksi. Mainitut perusteet liittyvät sellaisiin 22 artiklassa yleisesti EPPO:n toimivaltaan kuuluviin rikoksiin, joissa unionin taloudellisille eduille aiheutunut vahinko on kuitenkin todennäköisesti alle 10 000 euroa. Kyseisissä rikosasioissa EPPO voi käyttää toimivaltansa ainoastaan kohdassa säädetyissä poikkeustilanteissa. Näitä tilanteita käsitellään tässä esityksessä myöhemmin 25 artiklan kohdalla.

Kansallisessa lainsäädännössä esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välinen esitutkintayhteistyö alkaa esitutkintaviranomaisen syyttäjälle esitutkintalain 5 luvun 1 §:ssä säädetyllä tavalla tehdyn ilmoituksen jälkeen (ETL-ilmoitus). ETL-ilmoituksesta annetuissa Poliisihallituksen ja valtakunnansyyttäjänviraston sisällöltään yhtenevissä ohjeissa ei määritellä yksityiskohtaisesti mitä tietoja ETL-ilmoituksen tulee sisältää. Sen sijasta ohjeissa määritellään 19-kohtaisessa luettelossa sellaiset rikosasiat, joista ilmoitus tulee tehdä. EPPO-asetuksen 24 artiklan 4 kohdassa luetellaan ne tiedot, jotka kansallisen viranomaisen tulee liittää EPPO:lle tehtävään ilmoitukseen. Vaikka asetustekstin luettelo on yksityiskohtainen, olisi lakia soveltavien viranomaisten yhtenäisen ilmoituskäytännön kannalta perusteltua säätää täydentävää kansallista lainsäädäntöä viittauksella asetuksen 24 artiklan 4 kohdassa lueteltuihin tietoihin.

Artiklan 6 kohdan mukaan EPPO rekisteröi ja todentaa sille toimitetut tiedot sisäisen työjärjestyksensä mukaisesti ja todentamisella arvioidaan jäsenvaltion viranomaisen toimittamien tietojen pohjalta, onko perusteita aloittaa tutkinta tai käyttää oikeutta ottaa asia käsiteltäväksi. Artiklan 7 kohdan mukaisesti, jos EPPO päättää, ettei tutkinnan aloittamiselle 26 artiklan mukaisesti, tai asian käsittelyyn ottamiselle 27 artiklan mukaisesti, ole perusteita, kirjataan perustelut tälle näkemykselle asianhallintajärjestelmään. Tämän jälkeen EPPO tiedottaa asiasta jäsenvaltion ilmoittaneelle viranomaiselle ja rikoksen uhreille sekä, jos kansallisessa lainsäädännössä niin säädetään, muille rikollisesta toiminnasta ilmoittaneille henkilöille.

Artiklan 8 kohdan mukaan EPPO ilmoittaa toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle ilman aiheutonta viivytystä, jos EPPO:n tietoon tulee mahdollisesti tehty rikos, joka ei kuulu sen toimivaltaan. EPPO toimittaa toimivaltaiselle viranomaiselle myös kaikki asiaan liittyvät merkitykselliset todisteet. Suomessa EPPO:n tulisi ilmoittaa kohdan mukaisissa tapauksissa tietoon tulleesta rikoksesta toimivaltaiselle esitutkintaviranomaiselle mahdollisen esitutkinnan aloittamiseksi. Käytännössä valtuutettu Euroopan syyttäjä ilmoittaisi Suomessa esitutkintaviranomaisille tämän kaltaisista tietoon tulleista rikoksista siten kuin esitutkintalaissa säädetään.

Artiklan 9 kohdan mukaan EPPO voi pyytää erityistapauksissa unionin toimielimiltä, elimiltä tai laitoksilta sekä jäsenvaltioiden viranomaisilta lisätietoja. Pyydetty tiedot voivat koskea rikkomisia, jotka ovat vahingoittaneet unionin taloudellisia etuja mutta jotka eivät kuulu 25 artiklan 2 kohdan mukaiseen EPPO:n toimivaltaan. Lisäksi artiklan 10 kohdan mukaan EPPO voi pyytää muita tietoja, jotta kollegio voisi 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti antaa yleisiä ohjeita siitä, miten tulkita velvollisuutta ilmoittaa EPPO:lle 25 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvista asioista. Mainitut 9 ja 10 kohdat eivät edellytä niitä täydentävää erillistä sääntelyä, vaan sovellettavaksi tulisivat kansallisten viranomaisten tietojen luovuttamisen osalta sovellettavan yleislain eli viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jatkossa julkisuuslaki) säännökset sekä mahdollinen viranomaista koskeva erityislainsäädäntö. Julkisuuslain 30 §:ssä säädetään, että viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon ulkomaan

viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle, jos ulkomaan ja Suomen viranomaisen välisestä yhteistyöstä määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tai säädetään Suomea velvoittavassa säädöksessä ja tieto asiakirjasta voitaisiin tämän lain mukaan antaa yhteistyötä Suomessa hoitavalle viranomaiselle.

ETL-ilmoituksia koskevien säännösten mukaan syyttäjälle on ilmoitettava tutkittavaksi tulleesta rikoksesta, jonka esitutkinta- ja syyttäjäviranomaiset ovat yhdessä niille kuuluvan toimivallan perusteella päättäneet kuuluvan ilmoitusvelvollisuuden piiriin tai josta syyttäjä on pyytänyt ilmoittamaan. ETL-ilmoituksella on keskeinen merkitys syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen välisen esitutkintayhteistyön aloittamiselle ja tästä syystä ilmoitus tulee tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa esitutkinnan aloittamisen jälkeen. Valtakunnansyyttäjänvirasto (VKS:2008:2) ja Poliisihallitus (POL-2018-50758, 19.12.2018) ovat antaneet yhtenäiset ohjeet syyttäjälle ilmoitettavista rikosasioista, ilmoitusmenettelystä ja syyttäjän toimenpiteistä. Valtakunnansyyttäjänviraston ohje on voimassa toistaiseksi ja Poliisihallituksen ohje 1.1.2019 – 31.12.2023. Yhdenmukaisen ohjeistuksen tarkoituksena on yhtenäistää syyttäjälle tehtävien ilmoitusten käytäntö koko valtakunnan alueella.

Liittyen EPPO:lle tehtävään ilmoitukseen rikollisesta toiminnasta esitutkintaviranomaisen tulisi jatkossakin tehdä ETL 5 luvun mukainen ilmoitus ensisijaisesti kansalliselle syyttäjälle ja mainita ilmoituksen perusteena, että tutkinnassa esille tulleiden seikkojen perusteella kyseessä saattaa olla EPPO:n toimivaltaan kuuluva rikosasia. Esitutkintalain 5 luvun 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin, että esitutkintaviranomaisen tulisi ilmoittaa viipymättä syyttäjälle asiasta, jonka esille tulleiden seikkojen perusteella voitaisiin katsoa kuuluvan EPPO:n toimivaltaan. Säännöksen tarkoituksena olisi saada EPPO:n toimivaltaan mahdollisesti kuuluvissa rikosasioissa tieto aloitetusta esitutkinnasta mahdollisimman pian EPPO:lle, jotta se voisi neuvoston asetuksessa säädetyllä tavalla arvioida sitä, käyttääkö se asiassa toimivaltaansa vai ei. Rikosprosessiketjussa kysymys EPPO:n toimivaltaan mahdollisesti kuuluvan jutun tunnistamisesta kuuluu ensisijaisesti esitutkintaviranomaisille.

Momentissa ilmoitus säädettäisiin tehtäväksi tavallisen ETL-ilmoituksen mukaisesti syyttäjälle. Ilmoituksen tekemisessä tulisi noudattaa vakiintuneita käytäntöjä, eikä uudella momentilla olisi tarkoitus luoda käytännöiltään erillistä menettelyä. Tästä syystä ei olisi tarkoituksenmukaista luoda ilmoittamismenettelyä, jossa esitutkintaviranomainen tekisi EPPO:n toimivaltaan kuuluvasta rikosasiasta ilmoituksen suoraan EPPO:lle. Ilmoittamisen jälkeen syyttäjä arvioisi onko ETL-ilmoituksessa mainittujen seikkojen perusteella kysymys rikosasiasta, jossa EPPO voisi käyttää toimivaltaansa. Mikäli syyttäjä päätyy tähän arvioon, asetuksen 24 artiklassa säädetty ilmoitusvelvollisuus toteutuisi tämän jälkeen käytännössä niin, että rikosasia jaettaisiin syyttäjälaitoksessa valtuutetulle Euroopan syyttäjälle, joka kaksoishattuperiaatteen mukaisesti toimii sekä kansallisena syyttäjänä että edustaa EPPO:a Suomessa.

25 artikla. *EPPO:n toimivallan käyttö.*

Asetuksen 25 artikla sisältää säännökset EPPO:n toimivallan käyttämisestä. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO käyttää toimivaltaansa aloittamalla tutkinnan asetuksen 26 artiklan nojalla tai päättämällä käyttää 27 artiklassa säädettyä oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväksi. EPPO:n päätettyä käyttää toimivaltaansa toimivaltaiset kansalliset viranomaiset eivät saa käyttää omaa toimivaltaansa saman rikollisen toiminnan osalta.

Artiklan 2 kohdassa säädetään poikkeuksellisista tilanteista, joissa EPPO voi käyttää toimivaltaansa 22 artiklan soveltamisalaan kuuluvissa rikoksissa myös sellaisissa tilanteissa, että rikoksella aiheutettu vahinko on alle 10 000 euroa. Ensimmäisen poikkeuksen mukaan EPPO voi

käyttää toimivaltaansa silloin, kun tapauksella on sellaisia unionin tason vaikutuksia, jotka edellyttävät EPPO:n suorittamaa tutkintaa ja toiseksi, jos rikoksesta epäiltynä on unionin virkamies, tai muu henkilöstön tai toimielinten jäsen. EPPO kuulee tarvittaessa toimivaltaisia viranomaisia tai unionin elimiä määrittääkseen sen, täytyvätkö edellä mainitun mukaiset perusteet toimivallan käyttämiseksi.

Artiklan 3 kohdan säännökset rajoittavat EPPO:n pääsääntöistä toimivaltaa 22 artiklan mukaisissa rikoksissa. Kohdan a alakohdan mukaan EPPO:n tulee ensinnäkin pidättäytyä käyttämästä toimivaltaansa 22 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien rikosten osalta silloin kun kansallisessa lainsäädännössä säädetty enimmäisseuraamus tällaisesta rikoksesta on sama tai vähemmän ankara kuin 22 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua tällaiseen rikokseen erottamattomasti liittyvästä liitännäisrikoksesta. EPPO:n ei kuitenkaan tule pidättäytyä toimivallan käyttämisestä tilanteissa, jossa tekokokonaisuudessa epäilty liitännäisrikos on ollut välineellinen epäillyn unionipetosrikokseen kuuluvan rikoksen tekemiseksi.

Toisena tilanteena EPPO:n tulee pidättäytyä käyttämästä toimivaltaansa, jos on syytä olettaa että 22 artiklassa tarkoitettua rikoksesta unionin taloudellisille eduille aiheutunut tai todennäköisesti aiheutuva vahinko ei ole suurempi kuin toiselle uhrille aiheutunut tai todennäköisesti aiheutuva vahinko. Tätä pidättäytymisperustetta ei kuitenkaan sovelleta silloin, kun kysymyksessä on unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan a, b tai d alakohdassa tarkoitettu rikos.

Kohdassa mainittuina unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaisina unionin taloudellisiin etuihin vaikuttavina rikoksina pidetään seuraavia tekoja. Kohdan a alakohdan mukaan unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvina petoksina pidetään muiden kuin hankintoihin liittyvien menojen osalta tekoja, jotka koskevat kohdan alakohdassa i väärin, virheellisten tai puutteellisten ilmoitusten tai asiakirjojen käyttämistä tai esittämistä, josta seuraa, että unionin talousarvion tai unionin hoidossa oleviin tai sen puolesta hoidettuihin talousarvioihin sisältyviä varoja tai omaisuutta käytetään väärin tai pidätetään oikeudettomasti ja kohdan alakohdassa ii erityistä velvoitetta rikkoen tapahtuvaa tietojen ilmoittamatta jättämistä, jolla on sama seuraus kuin kohdan alakohdassa i. Kohdan alakohdassa ii teko tai laiminlyönti koskee tällaisten varojen tai omaisuuden väärinkäyttöä muihin tarkoituksiin kuin mihin ne on alun perin myönnetty.

Unionipetosdirektiivin voimaansaattamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 231/2018 vp s. 18–19) todetun mukaisesti direktiivin 3 artiklan 2 kohdan a alakohdan säännökset eivät edellyttäneet Suomessa lainsäädäntömuutoksia. Alakohdan a alakohtien i ja ii osalta todetaan muun ohessa, että RL 29 luvun 5 §:n 1 momentin mukaisen avustuspetoksen – sekä 6 §:n mukaisen törkeän avustuspetoksen – rangaistussäännökset täyttävät direktiivin vaatimukset. Artiklan 2 kohdan a alakohdan iii alakohdan osalta hallituksen esityksessä on todettu, että direktiivin velvoitteet täyttävä rangaistussäännös on RL 29 luvun 7 §:n mukainen avustuksen väärinkäyttö.

Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan b alakohta vastaa olennaisilta osiltaan edellä tarkasteltua kohdan a alakohtaa. Keskeisenä erona on, että kysymys on hankintoihin liittyvistä menoista. Lisäedellytyksenä on myös rajautuminen tekoihin, jotka on tehty laittoman hyödyn tuottamiseksi rikoksentekijälle, tai muulle taholle niin, että unionin taloudellisille eduille aiheutuu menetyksiä. Hallituksen esityksessä (HE 231/2018 vp s. 19–20) on todettu yleisesti, etteivät direktiivin 3 artiklan b alakohdan säännökset edellytä Suomessa lainsäädäntömuutoksia.

Alakohdassa d unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvina petoksina pidetään arvonnalisäveroon perustuvista omista varoista saatavien tulojen osalta kaikkia rajat ylittävissä petollisissa menetyksissä tehtyjä tekoja tai laiminlyöntejä, jotka koskevat väärin, virheellisten tai puutteellisten arvonnalisäveroon liittyen ilmoitusten tai asiakirjojen käyttämistä tai esittämistä, josta seuraa

unionin yleiseen talousarvioon sisältyvien varojen väheneminen, taikka erityistä velvoitetta rikoksen tapahtuvaa arvonlisäveroon liittyvien tietojen ilmoittamatta jättämistä, jolla on sama seuraus kuin edellä, taikka paikkaansa pitävien arvonlisäveroon liittyvien ilmoitusten esittämistä maksamatta jättämisen vilpilliseksi peittämiseksi tai arvonlisäveron palautuksiin johtavien oikeuksien laittomaksi luomiseksi. Hallituksen esityksessä (HE 231/2018 vp s. 22–23) todetaan, etteivät unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan d alakohdan säännökset edellytä Suomessa lainsäädäntömuutoksia. Nykyisistä rangaistussäännöksistä sovellettavaksi vaikuttaisivat tulevan RL 29 luvun 1 §:n mukaisen veropetoksen tunnusmerkistö (artiklan 2 kohdan d) alakohdan i) ja ii) alakohdat), sekä direktiivin 3 artiklan 2 kohdan d) alakohdan iii) alakohdan osalta RL 36 luvun § 1:n mukainen petoksen tunnusmerkistö.

Asetuksen 25 artiklan 4 kohdan mukaan EPPO voi toimivaltaisten kansallisten viranomaisten suostumuksella käyttää toimivaltaansa 22 artiklassa tarkoitettujen rikosten osalta tapauksissa, jotka muuten jäisivät 3 kohdan b alakohdan soveltamisen ulkopuolelle, jos ilmenee, että EPPO:lla on paremmat edellytykset tutkia rikosta ja asettaa siitä syytteeseen.

Asetuksen 25 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukainen arviointi kohdistuu näin ollen sellaisiin 22 artiklan mukaan EPPO:n yleiseen toimivaltaan kuuluiin rikoksiin, joissa unionin taloudellisille eduille aiheutunut vahinko on todennäköisesti pienempi, kuin muille asianomistajille aiheutunut vahinko. Arvonlisäveroon kohdistuvien petosten osalta tämän vahingon tulee joka tapauksessa olla enemmän kuin 10 miljoonaa euroa, sillä viitaten edellä lausuttuun, sitä vähäisemmät teot jäävät EPPO:n toimivallan ulkopuolelle jo EPPO-asetuksen 22 artiklan 1 kohdan rajoitussäännöksen perusteella.

EPPO-asetusehdotuksesta käytyjen neuvottelujen aikana eduskunnan lakivaliokunta piti liitännäisrikoksia koskevaa asetusehdotuksen 18 artiklaa hyvin ongelmallisena EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 86 artiklan oikeusperustasäännöksen valossa (LaVL 23/2013 vp). Lakivaliokunta kiinnitti erityistä huomiota siihen, ettei liitännäisrikoksia koskevassa 18 artiklassa lainkaan määritelty niitä rikoksia, jotka voivat tulla kyseeseen liitännäisrikoksina. Väljää sanamuotoa pidettiin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta ongelmallisena (LaVL 1/2015 vp, LaVL 9/2015 vp). Lausunnossaan LaVL 20/2016 vp lakivaliokunta korosti, että liitännäisrikosten osalta olisi tärkeää varmistaa se, että liitännäistoimivalta koskisi vain sitä, mikä on Euroopan syyttäjänvirastolle asetettujen tavoitteiden kannalta välttämätöntä. Myös perustuslakivaliokunta lausui EPPO-asetusneuvottelujen aikana liitännäisrikoksia koskevasta asiasta. Perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (PeVL 61/2016 vp ja PeVL 19/2017 vp) valiokunta piti tärkeänä, että liitännäisrikokset pysyivät SEUT 86 artiklan puitteissa, mutta ei nähnyt liitännäisrikosten muotoiluissa perustuslakiongelmia.

Huomioon ottaen asetuksesta edellä lausuttu voidaan katsoa, että 25 artiklan 4 kohdan mukaisessa tilanteessa kansallisten viranomaisten suostumuksen kohteena voisivat tulla kyseeseen ainoastaan asetuksen 22 artiklan mukaiset rikokset ja 25 artiklan 4 kohdan soveltaminen koskisi ainoastaan 25 artiklan 3 kohdan b alakohdassa määriteltyjä tapauksia. Lopputuloksena vaikuttaisi siltä, ettei ole välttämätöntä laissa rajata kansallisen viranomaisen toimivaltaa antaa edellä selostettua suostumusta.

Artiklan 5 kohdassa säädetään, että EPPO ilmoittaa toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle ilman aiheutonta viivytystä päätöksestään käyttää toimivaltaansa tai pidättäytyä käyttämästä toimivaltaansa.

Asetuksen 24 ja 25 artiklat sisältävät runsaasti mainintoja tietojenvaihdosta ja ilmoittamisesta EPPO:n ja kansallisten oikeus- tai lainvalvontaviranomaisten välillä. Kaksoishattuperiaatteen mukaisesti EPPO:n edustajina toimisivat kaikissa tapauksissa valtuutetut Euroopan syyttäjät,

joiden tehtävänä olisi välittää tietoa EPPO:n keskustason ja jäsenvaltioiden viranomaisten välillä. Ilmoittamista ja tietojenvaihtoa koskevaa yksityiskohtaisempaa täydentävää sääntelyä ei vaikuttaisi tarvittavan antaa lainsäädäntötasolla, sillä viranomaisten tiedonsaanti- ja luovutusoi-keuksista on jo säädetty toisaalla. Käytännön menettelyistä tiedonkulun varmistamiseksi voitai-siin sopia syyttäjälaitoksen sekä muiden kansallisten viranomaisten ja EPPO:n edustajana toi-mivien valtuutettujen Euroopan syyttäjien kesken laadittavalla viranomaisohjeistuksella. Ase-tuksen johdanto-osan 53 kappaleen mukaan kansallisten viranomaisten ilmoitusvelvollisuuden noudattaminen on EPPO:n moitteettoman toiminnan kannalta olennaisen tärkeää ja sitä olisi tulkittava laajasti. Tällä pyrittäisiin varmistamaan se, että kansalliset viranomaiset ilmoittavat tapauksista, joissa tiettyjä EPPO:n toimivallan käyttämiseen liittyviä kriteerejä ei voida arvioida välittömästi. Tällaisia ovat johdanto-osan mukaan esimerkiksi vahingon taso tai sovellettava seuraamus.

Artiklan 6 kohdan mukaan, jos EPPO ja kansalliset syyttäjäviranomaiset ovat eri mieltä siitä, kuuluuko rikollinen toiminta 25 artiklan 2 tai 3 tai 22 artiklan 2 tai 3 kohdan soveltamisalaan, ne kansalliset viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia päättämään syytetoimia koskevan toimi-vallan jakamisesta kansallisella tasolla päättävät, kenellä on toimivalta tutkia tapaus. Jäsenval-tioiden on määriteltävä kansallinen viranomainen, joka päättää toimivallan jakamisesta. Koh-taan liittyy johdanto-osan 62 kappale, jonka mukaan käsitteen 'toimivaltaiset kansalliset viran-omaiset' olisi katsottava tarkoittavan kaikkia oikeusviranomaisia, joilla on toimivalta päättää toimivallan jakamisesta kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Asiaan vaikuttaa myös jäljempänä selostettu 42 artiklan 2 kohdan c alakohta, jonka mukaan EU:n tuomioistuimella on SEUT 267 artiklan nojalla toimivalta antaa ennakkoratkaisuja ase-tuksen 22 ja 25 artiklan tulkinnasta, joka liittyy EPPO:n ja toimivaltaisen kansallisen viranomai-sen mahdolliseen toimivaltaristiriitaan. SEUT 267 artiklan mukaan kansalliset tuomioistuimet voivat pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua muun muassa unionin asetusten, di-rektiivien ja päätösten pätevyyydestä ja tulkinnasta, jos kysymys on ratkaistava, ennen kuin asi-assa voidaan antaa päätös. Jos kysymys tulee esille tuomioistuimessa, jonka päätökseen ei ole muutoksenhakuoikeutta, tuomioistuimella on velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua. Käytän-nössä tämä koskee ylimpiä tuomioistuimia.

Täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä tulisi määritellä 25 artiklan 6 kohdassa mainittu kansallinen viranomainen. Koska kysymys on kansallisen syyttäjäviranomaisen ja EPPO:n vä-lisen toimivaltakysymyksen ratkaisemisesta, luonteva ratkaisu olisi, että toimivalta säädettäisiin PL 104 §:n mukaisesti ylintä syyttäjävaltaa Suomessa käyttävälle valtakunnansyyttäjälle. Voi-massaolevassa laissa valtakunnansyyttäjällä on myös eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta toi-mivalta päättää ulkomailla tehdyn rikoksen tutkimisesta Suomessa (RL 1:12). Valittavassa rat-kaisussa tulisi ottaa huomioon se, että asia tulee voida saattaa unionin tuomioistuimeen ennak-koratkaisumenettelyä varten siten kuin asetuksen 42 artiklassa ja SEUT 267 artiklassa edellyte-tään.

Yksi ratkaisuvaihtoehto olisi säännellä tuomioistuinkäsittelyn mahdollistava menettely samaan tapaan kuin rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä sekä esitutinnan ja syytetoimien siirtämisestä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetussa laissa (295/2012, jäljempänä laki toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä). Lain 19 §:n mukaan päätös rikosasian esitutinnan tai syytetoimien siirtämisestä toisesta jäsenvalti-osta Suomeen tai päinvastoin voidaan saattaa käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Käräjäoikeuden päätökseen ei ole muutoksenhakuoikeutta. Muutoksenhaulla ei ole päätöksen täytäntöönpanoa lykkävää vaikutusta, ellei asiaa käsittelevä käräjäoikeus toisin määrää.

Toinen vaihtoehto olisi, että valtakunnansyyttäjän ratkaisua toimivaltaristiriita-asiassa ei olisi mahdollista saattaa tuomioistuimeen kuin vasta pääasian käsittelyn yhteydessä. Tällöin sovellettaviksi tulisivat oikeudenkäymiskaaren 16 luvun säännökset oikeudenkäyntiväitteistä. Tässä vaihtoehdossa olisi se etu, että ei tarvittaisi erillisiä kansallisesta prosessista poikkeavia menettelysäännöksiä. Ratkaisu myös mahdollistaisi asetuksen 42 artiklassa tarkoitetun ennakkoratkaisumenettelyn samaan tapaan kuin kansallisissa tapauksissa. Täydentävää sääntelyä kuitenkin tarvittaisiin siitä, että toimivaltakysymys on pääasian käsittelyn yhteydessä mahdollista riitauttaa.

Kolmantena vaihtoehtona voitaisiin harkita sitä, että toimivaltaristiriita-asian ratkaisisi ensi vaiheessa tuomioistuin joko valtuutetun syyttäjän tai valtakunnansyyttäjän esityksestä. Tällöin olisi luontevaa keskittää toimivalta Helsingin käräjäoikeudelle, jolle on keskitetty myös moniin muihin EU:n jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä koskeviin instrumentteihin perustuva päätöksenteko. Tässäkin vaihtoehdossa tarvittaisiin sääntelyä turvaamaan asetuksen 42 artiklan 2 kohdan c alakohdassa edellytetty ennakkoratkaisumenettely SEUT 267 artiklan edellyttämässä laajuudessa. Käräjäoikeuden ratkaisu tulisi siten voida saattaa korkeimman oikeuden käsiteltäväksi joko normaalia muutoksenhakujärjestystä noudattaen tai siten kuin esimerkiksi Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden sekä Pohjoismaiden välisissä luovuttamistilanteissa, joissa Helsingin käräjäoikeuden päätöksestä voidaan tehdä valitus korkeimpaan oikeuteen, mikäli korkein oikeus antaa asiassa valitusluvan. Toinen vaihtoehto olisi, ettei käräjäoikeuden päätökseen olisi muutoksenhakuoikeutta, kuten yllä mainitussa laissa toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä.

Asiassa tulisi varmistua menettelyn joutuisuudesta ja pyrkiä siihen, että ratkaisu toimivaltakiistaan saataisiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tärkeää olisi myös turvata se, että tutkinta voi keskeytyksettä jatkua vireillä olevasta toimivaltakiistasta huolimatta. Tässä tarkastelussa ongelmallinen olisi edellä mainittu kakkosvaihtoehto. Tarkoituksenmukaisena ei myöskään ole pidetty sitä, että toimivaltaristiriidan ensi asteessa ratkaisisi tuomioistuin, koska sillä ei ole senkaltaista roolia esitutkinnassa, jota toimivallan käyttämisestä päättäminen edellyttäisi. Esityksessä on siksi päädytty pitkälti ykkösvaihtoehdon kaltaiseen ratkaisumalliin. Sen voidaan katsoa mahdollistavan Suomen järjestelmään luontevimmin soveltuvan tavan saada toimivaltaristiriita ratkaistua kohtuullisessa ajassa. Erona edellä käsiteltyyn lakiin toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä kuitenkin on, että asetuksessa tarkoitetuissa tilanteissa olisi aina kysymys EPPO:n ja kansallisten syyttäväviranomaisten välisestä erimielisyydestä. Seikan voidaan katsoa puoltavan ratkaisua, että valtakunnansyyttäjän päätös käsiteltäisiin säännönmukaisesti myös tuomioistuimessa. Myös sen varmistamiseksi, että sääntely täyttää perustuslain oikeusturvaa ja muutoksenhakua koskevan PL 21 §:n vaatimukset, olisi perusteltua, että laissa nimenomaisesti varmistettaisiin toimivaltakiistassa tehdyn päätöksen saattaminen tuomioistuimen ratkaistavaksi. Lisäksi asian saattamista tuomioistuimeen voidaan pitää perusteltuna asetuksen 42 artiklan 2 kohdan c alakohdassa edellytetyn EU:n tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivallan tehokkaaksi mahdollistamiseksi. Toimivalta olisi tarkoituksenmukaista keskittää nimenomaan Helsingin käräjäoikeudelle, jolle toimivalta on keskitetty useiden muidenkin EU:n rikosoikeudellisten instrumenttien mukaisissa tilanteissa. Koska Helsingin käräjäoikeuden ratkaisuun ei olisi muutoksenhakuoikeutta, sillä olisi SEUT 267 artiklan mukaisten edellytysten täytyessä velvollisuus pyytää ennakkoratkaisua EU-tuomioistuimelta.

5. luku. Tutkintaa, tutkintatoimenpiteitä, syytetoimia ja syytetoimille vaihtoehtoisia toimenpiteitä koskevat menettelysäännöt.

26 artikla. Tutkinnan aloittaminen ja toimivallan jako EPPO:ssa.

Asetuksen 26 artiklassa säädetään tutkinnan aloittamisesta ja toimivallan jakamisesta EPPO:ssa. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti on perusteltua syytä olettaa, että EPPO:n toimivaltaan kuuluva rikos on tekeillä tai tehty, siinä jäsenvaltiossa, jolla on kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti toimivalta rikoksessa, olevan valtuutetun Euroopan syyttäjän on aloitettava tutkinta ja ilmoitettava siitä asianhallintajärjestelmässä.

Artiklan 2 kohdan mukaan, jos EPPO päättää 24 artiklan 6 kohdan mukaisen todentamisen jälkeen aloittaa tutkinnan, se ilmoittaa asiasta ilman aiheetonta viivytystä viranomaiselle, joka ilmoitti rikollisesta toiminnasta 24 artiklan 1 tai 2 kohdan mukaisesti.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että jos valtuutettu Euroopan syyttäjä ei ole aloittanut tutkintaa, pysyvä jaosto, jolle asia on määrätty ohjeistaa 1 kohdassa säädetyn edellytyksin valtuutettua Euroopan syyttäjää aloittamaan tutkinnan.

Artiklan 4 kohdan mukaan asian vireille panemisesta ja käsittelystä vastaa pääsääntöisesti valtuutettu Euroopan syyttäjä siinä jäsenvaltiossa johon rikollinen toiminta on keskittynyt, tai jos on tehty useita EPPO:n toimivaltaan kuuluvia toisiinsa liittyviä rikoksia, siinä jäsenvaltiossa, jossa suurin osa rikoksista on tehty. Jonkin toisen asiassa toimivaltaisen jäsenvaltion valtuutettu Euroopan syyttäjä voi aloittaa tutkinnan tai saada toimivaltaiselta pysyvältä jaostolta ohjeistuksen aloittaa tutkinta ainoastaan, jos poikkeaminen säännöstä on asianmukaisesti perusteltua huomioon ottaen epäillyn tai syytetyn vakinainen asuinpaikka, kansalaisuus tai paikka, jossa pääasiallinen taloudellinen vahinko on tapahtunut.

Artiklan 5 kohdan mukaan siihen asti, kunnes tehdään 36 artiklan nojalla päätös syytteen nostamisesta, toimivaltainen pysyvä jaosto voi tapauksessa, jossa useampi kuin yksi jäsenvaltio on asiassa toimivaltainen ja asianomaisia Euroopan syyttäjiä ja/tai valtuutettuja Euroopan syyttäjiä on kuultu, päättää siirtää asian käsittelyn jonkin toisen jäsenvaltion valtuutetulle syyttäjälle, yhdistää tai jakaa asioita ja valita kutakin asiaa käsittelevän Euroopan syyttäjän, jos tällaiset päätökset ovat yleisen oikeudellisen edun ja artiklan 4 kohdan mukaisten asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän valintaa koskevien perusteiden mukaisia.

Artiklan 6 kohdassa säädetään, että aina kun pysyvä jaosto tekee päätöksen asian käsittelyn siirtämisestä, yhdistämisestä tai jakamisesta, se ottaa asianmukaisesti huomioon tutkinnan senhetkisen tilanteen.

Artiklan 7 kohdan mukaan EPPO:n tulee ilmoittaa toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle ilman aiheetonta viivytystä kaikista tutkinnan aloittamista koskevista päätöksistä.

27 artikla. *Oikeus ottaa asia käsiteltäväksi.*

Asetuksen 27 artikla sisältää säännökset EPPO:n oikeudesta ottaa asia käsiteltäväksi. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO päättää, saatuaan 24 artiklan 2 kohdan mukaisesti kaikki merkitykselliset tiedot, käyttääkö se oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen, mahdollisimman pian ja viimeistään viiden päivän kuluttua siitä, kun se on saanut tiedot kansallisilta viranomaisilta, ja ilmoittaa tästä päätöksestä kansallisille viranomaisille. Euroopan pääsyyttäjä voi erityistapauksessa tehdä päätöksen määräajan jatkamisesta enintään viidellä päivällä, ja hän ilmoittaa asiasta kansallisille viranomaisille.

Artiklan 2 kohdassa säädetään, että kansallisten viranomaisten on 1 kohdassa vahvistetuissa aikarajoissa pidättäydyttävä tekemästä kansallisen lainsäädännön nojalla päätöksiä, jotka voivat estää EPPO:a käyttämästä oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen. Kansallisten viranomaisten on

kuitenkin toteutettava kaikki kansallisen lainsäädännön mukaiset kiireelliset toimenpiteet, jotka ovat tarpeen tehokkaiden tutkinta- ja syytetoimien varmistamiseksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos EPPO saa muutoin kuin 24 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen kautta tietoonsa, että jonkin jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset ovat jo käynnistäneet tutkinnan rikoksesta, jonka osalta se voisi olla toimivaltainen, se ilmoittaa asiasta viipymättä kyseisille viranomaisille. Saatuaan 24 artiklan 2 kohdan mukaisesti asianmukaisen ilmoituksen EPPO päättää, käyttääkö se oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen. Päätös on tehtävä artiklan 1 kohdassa asetetussa määräajassa.

Artiklan 4 kohdan mukaan EPPO kuulee tarvittaessa asianomaisen jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia ennen kuin se päättää, käyttääkö se oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen. Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten on siirrettävä asian käsittely EPPO:lle ja pidättäydyttävä suorittamasta uusia tutkintatoimia saman rikoksen osalta, jos EPPO käyttää oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen.

Kansallisessa lainsäädännössä vaikuttaisi olevan tarpeellista määritellä se asetustekstissä mainittu kansallinen viranomainen, jota EPPO:n tulee 4 kohdan mukaan kuulla ennen päätöstä. Kuultava viranomainen olisi asiasta EPPO:lle ilmoittanut viranomainen, toisin sanoen syyttäjä. Kansallisessa lainsäädännössä olisi kuitenkin tarvetta määritellä tarkemmin se taho, jolle kuulemispyyntö syyttäjälaitoksessa esitettäisiin. Tehtävä voitaisiin antaa valtakunnansyyttäjän toimistolle, jolle syyttäjälaitoslain 4 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan on annettu tehtäväksi hoitaa toimialaansa kuuluvaa kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä.

Artiklan 6 kohdan mukaan oikeutta ottaa asia EPPO:n käsiteltäväksi voi käyttää valtuutettu Euroopan syyttäjä mistä tahansa jäsenvaltiosta, jonka toimivaltaiset viranomaiset ovat käynnistäneet tutkinnan 22 ja 23 artiklan soveltamisalaan kuuluvasta rikoksesta. Jos valtuutettu Euroopan syyttäjä, joka on saanut tiedot 24 artiklan 2 kohdassa säädetyn mukaisesti, päättää olla käyttämättä oikeutta ottaa asia käsiteltäväkseen, hänen on ilmoitettava asiasta jäsenvaltionsa Euroopan syyttäjän välityksellä pysyvälle jaostolle, jotta pysyvä jaosto voisi tehdä 10 artiklan 4 kohdan mukaisen päätöksen.

Artiklan 7 kohdan mukaan, jos EPPO on pidättäytynyt käyttämättä toimivaltaansa, se ilmoittaa ilman aiheutonta viivästystä toimivaltaisille kansallisille viranomaisille. Näiden on milloin tahansa menettelyn aikana ilmoitettava EPPO:lle uusista tosiseikoista, jotka voisivat antaa sille syitä harkita uudelleen päätöstään olla käyttämättä toimivaltaa. EPPO voi tämän jälkeen käyttää oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen edellyttäen, että kansallista tutkintaa ei ole vielä saatettu päätökseen ja että tuomioistuimelle ei ole toimitettu syytekirjelmää. EPPO:n on tehtävä kyseinen päätös artiklan 1 kohdassa asetetussa määräajassa.

Artiklan 8 kohdan mukaan jos kollegio, ottaen huomioon rikoksen vakavuuden tai yksittäisen asian käsittelyn monimutkaisuuden sellaisissa rikoksissa, jotka ovat aiheuttaneet tai todennäköisesti aiheuttavat unionin taloudellisille eduille vahinkoa, jonka määrä on alle 100 000 euroa, katsoo, että asian tutkiminen tai syytteen nostaminen unionin tasolla ei ole tarpeen, se antaa 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti yleisiä ohjeita, joiden avulla valtuutetut Euroopan syyttäjät voivat päättää riippumattomasti ja ilman aiheutonta viivästystä olla ottamatta asiaa käsiteltäväkseen. Ohjeissa kollegion on täsmennettävä riittävän yksityiskohtaisesti olosuhteet, joihin niitä sovelletaan, vahvistamalla selkeät perusteet, joissa otetaan huomioon rikoksen luonne, tilanteen kiireellisyys ja toimivaltaisten kansallisten viranomaisten sitoutuminen toteuttamaan kaikki tarpeelliset toimenpiteet, jotta unionin taloudellisille eduille aiheutunut vahinko saadaan täysimääräisesti perittyä takaisin.

Artiklan 9 kohdan mukaan valtuutetun Euroopan syyttäjän on ohjeiden johdonmukaisen soveltamisen varmistamiseksi ilmoitettava toimivaltaiselle pysyvälle jaostolle kaikista 8 kohdan mukaisesti tehdyistä päätöksistä ja jokaisen pysyvän jaoston on vuosittain raportoitava kollegiolle ohjeiden soveltamisesta.

28 artikla. *Tutkinnan toteuttaminen.*

Asetuksen 28 artikla sisältää säännökset tutkinnan toteuttamisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä voi asetuksen ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti joko toteuttaa itse tutkintatoimenpiteitä ja muita toimenpiteitä tai antaa sellaisia jäsenvaltionsa toimivaltaisten viranomaisten tehtäväksi. Kyseiset viranomaiset varmistavat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, että kaikkia ohjeita noudatetaan, ja toteuttavat niiden tehtäväksi annetut toimenpiteet. Asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä tiedottaa asianhallintajärjestelmän kautta toimivaltaiselle Euroopan syyttäjälle ja pysyvälle jaostolle kaikesta asian käsittelyssä tapahtuneesta merkittävästä edistymisestä EPPO:n sisäisessä työjärjestyksessä määriteltyjen sääntöjen mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan toimivaltaiset kansalliset viranomaiset toteuttavat EPPO:n tutkinnan kaikissa vaiheissa kiireellisiä toimenpiteitä, jotka ovat kansallisen lainsäädännön mukaisia ja tarpeellisia tehokkuuden varmistamiseksi siinäkin tapauksessa, ettei niitä tehdä asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän määräyksestä. Kansalliset viranomaiset tiedottavat ilman aiheetonta viivytystä asiaa käsittelevälle kansalliselle syyttäjälle toteuttamistaan kiireellisistä toimenpiteistä.

Artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltainen pysyvä jaosto voi valvovan Euroopan syyttäjän ehdotuksesta päättää asian siirtämisestä toiselle valtuutetulle syyttäjälle samassa jäsenvaltiossa silloin, kun asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä ei voi suorittaa tutkintaa tai syytetömeä, tai ei kykene noudattamaan toimivaltaisen pysyvän jaoston tai Euroopan syyttäjän ohjeita.

Artiklan 4 kohdassa säädetään, että valvova Euroopan syyttäjä voi poikkeustapauksissa ja saatuaan toimivaltaisen pysyvän jaoston hyväksynnän tehdä päätöksen tutkinnan suorittamisesta henkilökohtaisesti joko toteuttamalla tutkintatoimenpiteet ja muut toimenpiteet henkilökohtaisesti tai antamalla ne oman jäsenvaltionsa toimivaltaisen viranomaisen tehtäväksi, jos se on välttämätöntä tutkinnan tai syytteenpanon tehokkuuden kannalta yhden tai useamman nimetyn syyn perusteella. Näitä syitä ovat rikoksen vakavuus, erityisesti jos sillä on mahdollisia vaikutuksia unionin tasolla, tutkinta koskee EU:n virkamiehiä tai muuta henkilöstöä tai unionin toimielinten jäseniä tai jos artiklan 3 kohdassa säädetty siirtämismekanismi ei toimi. Näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa jäsenvaltiot varmistavat, että Euroopan syyttäjällä on oikeus määrätä tai pyytää tutkintatoimenpiteitä ja että hänellä on kaikki valtuudet, vastuu ja velvollisuudet, joita valtuutetulla Euroopan syyttäjällä on tämän asetuksen ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan mukaisesti tehdyistä päätöksistä tiedotetaan ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisille kansallisille viranomaisille ja valtuutetuille Euroopan syyttäjille.

Edellä mainituilla säännöksillä on merkittävää vaikutusta Euroopan syyttäjän toimivaltaan yksittäisessä EPPO:n käsiteltävänä olevassa rikosasiassa. Artiklan säännöksistä vaikuttaisi nousevan esille yleinen tarve ottaa Euroopan syyttäjän toimivaltuudet huomioon täydentävässä lainsäädännössä siten, että artiklassa mainituissa poikkeustilanteissa Euroopan syyttäjä voi antaa määräyksiä tutkintatoimenpiteiden suorittamisesta ohi valtuutetun Euroopan syyttäjän. Tämä turvattaisiin antamalla myös Euroopan syyttäjälle kansallisia syyttäjiä vastaava syyttäjäntoimivalta Suomessa. Asetuksessa Euroopan syyttäjälle säädetty poikkeuksellinen toimivalta vaikut-

taisi ulottuvan vain tutkintatoimenpiteisiin, eikä esimerkiksi enää rikosasian käsittelyyn eri tuomioistuimissa. Edelleen asetuksen 12 artiklassa, jossa säädetään Euroopan syyttäjien tehtävistä, rajoitetaan Euroopan syyttäjien toimivaltuuksia suorittaa 28 artiklan 4 kohdan mukaisesti tutkinta. Esimerkiksi suomalaisen Euroopan syyttäjän sijaisena toimivalla toisella Euroopan syyttäjällä ei ole asetuksen mukaan mahdollisuutta suorittaa Suomessa tutkintatoimenpiteitä itse tai määrätä suomalaisia esitutkintaviranomaisia suorittamaan tutkintaa 28 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

29 artikla. *Erioikeuksien ja vapauksien pidättäminen.*

Asetuksen 29 artikla sisältää säädökset erioikeuksien ja vapauksien pidättämisestä. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos EPPO:n tutkinta koskee henkilöitä, joihin sovelletaan erioikeuksia tai vapauksia kansallisen lainsäädännön nojalla, ja tällainen erioikeus tai vapaus on esteenä tietyn tutkinnan suorittamiselle, Euroopan pääsyyttäjä tekee perustellun kirjallisen pyynnön tämän erioikeuden tai vapauden pidättämisestä asianomaisessa kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan, jos EPPO:n tutkinta koskee henkilöitä, joihin sovelletaan erioikeuksia ja vapauksia unionin oikeuden, erityisesti erioikeuksista ja vapauksista tehdyn EU:n pöytäkirjan nojalla, ja tällainen erioikeus tai vapaus on esteenä tietyn tutkinnan suorittamiselle, Euroopan pääsyyttäjä tekee perustellun kirjallisen pyynnön tämän erioikeuden tai vapauden poistamisesta unionin oikeudesta säädettyjen menettelyjen mukaisesti.

30 artikla. *Tutkintatoimenpiteet ja muut toimenpiteet.*

Asetuksen 30 artikla sisältää säännökset tutkintatoimenpiteistä ja muista toimenpiteistä. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että ainakin niissä tapauksissa, joissa tutkinnan kohteena olevan rikoksen ensimmäisseuraamuksena on vähintään neljä vuotta vankeutta, valtuutetulla Euroopan syyttäjällä on oikeus määrätä tai pyytää toteuttamaan kohdan alakohdissa määritellyt tutkintatoimenpiteet.

Toimenpiteitä ovat artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan toimitiloissa, maa-alueella tai kuluneuvossa tehtävä etsintä, kotietsintä, henkilöntarkastus taikka mihin tahansa henkilökohtaiseen omaisuuteen tai tietokonejärjestelmään kohdistuva etsintä, ja tarvittavien turvaavien toimenpiteiden toteuttaminen, jotta niiden eheys voidaan säilyttää tai todistusaineiston tuhoutuminen tai turmeltuminen estää.

Artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisia toimenpiteitä ovat minkä tahansa merkityksellisen esineen tai asiakirjan haltuunotto joko alkuperäisessä tai muussa erityisessä muodossa.

Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisia toimenpiteitä ovat sellaisen tallennetun sähköisen datan saaminen käyttöön, joka on salattuna tai salaamattomana, joko alkuperäisessä muodossaan tai muussa erityisessä muodossa, mukaan lukien pankkitilitiedot ja liikennetiedot, lukuun ottamatta kansallisen lainsäädännön mukaisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/58/EY 15 artiklan 1 kohdan toisen virkkeen nojalla erityisesti säilytettyjä tietoja.

Artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisia toimenpiteitä ovat sellaisen rikoksentekovälineen tai rikoksen tuottaman hyödyn, mukaan lukien omaisuuden, jäädyttäminen, jonka osalta on odotettavissa, että asiaa käsittelevä tuomioistuin tuomitsee sen menetetyksi, jos on syytä uskoa, että kyseisen rikoksentekovälineen tai rikoksen tuottaman hyödyn omistaja, haltija tai kontrolloija pyrkii tekemään menetetyksi tuomitsemisen vaikutuksen tyhjäksi.

Artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisia toimenpiteitä ovat epäillyn tai syytetyn kaikilla käytämillään sähköisillä viestimävälineillä vastaanottaman ja lähettämän sähköisen viestinnän kuuntelu.

Artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaisia tutkintatoimenpiteitä ovat esineen jäljitys ja seuranta teknisin keinoin, mukaan lukien tavaroiden valvotut läpilaskut.

Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitetuille tutkintatoimenpiteille voidaan asettaa ehtoja sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti, jos kansallinen lainsäädäntö sisältää erityisiä rajoituksia, joita sovelletaan tiettyihin henkilö- tai ammattiryhmiin, joita sitoo lakisääteinen salassapitovelvollisuus, sanotun kuitenkin rajoittamatta 29 artiklan soveltamista.

Artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdan c, e ja f alakohdissa tarkoitetuille tutkintatoimenpiteille voidaan asettaa sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä lisäehtoja sekä rajoituksia. Jäsenvaltiot voivat erityisesti rajoittaa artiklan 1 kohdan e ja f alakohdan soveltamisen tiettyihin vakaviin rikoksiin. Jäsenvaltion, joka aikoo käyttää mainittua rajoitusta, on ilmoitettava EPPO:lle asiaankuuluva luettelo tällaisista vakavista rikoksista 117 artiklan mukaisesti.

Rikosprosessuaalisista pakkokeinoista säädetään pakkokeinolaissa (806/2011, jäljempänä myös PKL). Asetuksen 30 artiklan 1 kohdan a alakohdassa lueteltuja tutkintatoimenpiteitä vaikuttaisivat vastaavan pakkokeinolain 8 luvun mukaiset pakkokeinot, joista olennaisia alakohdan kannalta ovat erityisesti paikkaan kohdistuvaa etsintää koskevat säännökset (PKL 8:1–4 §), laite-etsintää koskevat säännökset (PKL 8:20–21 §) ja henkilöön kohdistuvaa etsintää koskevat säännökset (PKL 8:30–32 §). Paikkaan kohdistuvasta etsinnästä, laite-etsinnästä ja henkilöön kohdistuvasta etsinnästä päättää lähtökohtaisesti pidättämiseen oikeutettu virkamies, jollainen myös syyttäjä on PKL 2 luvun 9 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella.

Alakohdan kannalta merkityksellisissä, edellä mainituissa pakkokeinoissa tutkinnan kohteena olevan rikoksen enimmäisseuraamuksena tulee pääsääntöisesti olla vähintään kuusi kuukautta vankeutta. Pakkokeinolain 8 luvun 32 §:n mukaisessa henkilönkatsastuksessa epäilyn tulee kuitenkin koskea rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Selvältä joka tapauksessa vaikuttaa, että asetuksen edellytys alakohdan mukaisten pakkokeinojen olemisesta käytössä ainakin niissä tapauksissa, joissa tutkinnan kohteena olevan rikoksen enimmäisseuraamuksena on vähintään neljä vuotta vankeutta, ei aiheuta ongelmia voimassa olevan kansallisen lainsäädännön kannalta.

Artiklan a alakohdassa edellytetään lisäksi mahdollisuutta toteuttaa tarvittavia turvaavia toimenpiteitä todistusaineiston eheyden säilyttämiseksi tai sen tuhoutumisen tai turmeltumisen estämiseksi. Tällaisina turvaavina toimenpiteinä voidaan pitää esimerkiksi paikkaan kohdistuvan etsinnän osalta PKL 8 luvun 6 §:n 3 momentin säännöstä kotietsinnän toimittamispaikalla olevan henkilön poistamisesta tai hänen liikkumisensa rajoittamisesta ja laite-etsinnän osalta PKL 8 luvun 24 §:n mahdollistamaa datan säilyttämismääräystä. Lisäksi kaikkien alakohdan kannalta olennaisten etsintätyyppien osalta merkitystä tässä suhteessa on esimerkiksi asian kiireellisyyteen liittyvillä säännöksillä, joilla voidaan poiketa normaalista päätöksentekomenettelystä.

Artiklan 1 kohdan a alakohdan osalta voidaan siten kokonaisuutena arvioida, että alakohta ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 1 kohdan b ja c alakohdan mukaisia tutkintatoimenpiteitä vaikuttaisivat vastaavan ensinnäkin PKL 7 luvussa säädetty takavarikoimista ja asiakirjan jäljentämistä koskevat säännökset sekä lain 8 luvun 22 §:n säännös laitteen haltuun ottamisesta laite-etsinnän toimittamista varten. Pakkokeinolain 7 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan esineen, omaisuuden tai asiakirjan

takavarikoimisen edellytykset koskevat myös tietoa, joka on teknisessä laitteessa tai muussa vastaavassa tietojärjestelmässä taikka sen tallennusalustalla (data). Takavarikoimisesta tai asiakirjan jäljentämisestä päättää PKL 7:7 §:n mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies. Lisäksi merkitystä voi olla PKL 10 luvun 23 §:n mukaisella teknisellä laitetarkkailulla, josta luvun 24 §:n mukaan päättää tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta.

Artiklan 1 kohdan c alakohdan viittauksessa direktiivin 2002/58/EY 15 artiklan 1 kohdan toiseen virkkeeseen on kysymys siitä, että kyseisen virkkeen perusteella jäsenvaltiot voivat tietyin rajoituksin muun muassa hyväksyä lainsäädännöllisiä toimenpiteitä, joilla rajoitetaan kyseisen direktiivin tietyissä artikloissa säädettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien soveltamisalaa, jos tällaiset rajoitukset ovat välttämättömiä, asianmukaisia ja oikeasuhteisia demokraattisen yhteiskunnan toimenpiteitä kansallisen turvallisuuden sekä puolustuksen, yleisen turvallisuuden tai rikosten tai sähköisen viestintäjärjestelmän luvattoman käytön torjunnan, tutkinnan, selvittämisen ja syyteharkinnan varmistamiseksi. Kysymys on siten c alakohdan soveltamisalaa koskevasta poikkeuksesta, joka mahdollistaa liikennetietojen osalta poikkeamisen alakohdassa muuten edellytetystä.

Pakkokeinolain 7 luvussa ei ole erityisiä tutkittavana olevan rikoksen enimmäisrangaistukseen perustuvia kynnyksiä luvun mukaisten pakkokeinojen käyttämiselle. Lain 8 luvun 22 §:ssä kynnyksenä on edellä todettu tavoin vähintään kuuden kuukauden vankeuden enimmäisrangaistus, mitä voidaan pitää ongelmattomana 30 artiklan alkuosan perusteella. Pakkokeinolain 7 luvun mukaisia säännöksiä takavarikoimisesta ja asiakirjan jäljentämisestä kuitenkin koskevat luvun 3 ja 4 §:ään sisältyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot. Näiden osalta huomioon voidaan ensinnäkin ottaa edellä mainittu 30 artiklan 2 kohta, jonka mukaan tutkintatoimenpiteille voidaan asettaa ehtoja sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti, jos kansallinen lainsäädäntö sisältää erityisiä rajoituksia, joita sovelletaan tiettyihin henkilö- tai ammattiryhmiin, joita sitoo lakisääteinen salassapitovelvollisuus. Lisäksi c alakohdan kannalta merkitystä on 3 kohdalla, jonka mukaan tutkintatoimenpiteille voidaan asettaa sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä lisäehtoja sekä rajoituksia. Vaikuttaa siksi selvältä, että c alakohdan johdosta ei ole tarvetta tehdä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Huomiota voidaan b alakohdan osalta kiinnittää siihen, että artiklan 3 kohdan säännös tutkintatoimenpiteille kansallisessa lainsäädännössä mahdollistetuista lisäehdoista ja rajoituksista ei koske b alakohtaa. Tältä osin olennainen on kuitenkin artiklan 5 kohta siitä, että toimenpiteiden toteuttamista koskevista menettelyistä ja yksityiskohdista (modalities) säädetään niihin sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä. Kohtaa täydentää asetuksen johdanto-osan 70 kappale, jonka jälkimmäisen virkkeen mukaan käytettävissä oleviin tutkintatoimenpiteisiin voidaan soveltaa rajoituksia kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi huomiota voidaan kiinnittää artiklan 3 kohdan toisen virkkeen osalta siihen, että se koskee rajoittamista erityisesti vakaviin rikoksiin sulkematta pois rajoittamista myös muilla perusteilla. Siten voidaan kokonaisuutena arvioida, että myöskään 30 artiklan 1 kohdan b alakohta ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 1 kohdan d alakohdassa määriteltyjä toimenpiteitä vastaavat PKL 6 luvun mukaiset vakuustakavarikkoja ja väliaikaista vakuustakavarikkoja koskevat säännökset sekä lain 7 luvun mukaiset takavarikkoja koskevat säännökset. Pakkokeinolain 6 luvun 2 §:n mukaisesti vakuustakavarikosta päättää tuomioistuin. Pykälän 2 momentissa säädetyllä tavalla vaatimuksen voi ennen syytteen vireille tuloa tehdä pidättämiseen oikeutettu virkamies ja syytteen tultua vireille syyttäjä ja itselleen tulevan vahingonkorvauksen tai hyvityksen maksamisen turvaamiseksi myös asianomistaja. Pakkokeinolain 7 luvun 7 §:n mukaisesti takavarikoimisesta tai asiakirjan jäljentämisestä päättää normaalisti pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pakkokeinolain 6 tai 7

luvussa ei ole erityisiä tutkittavana olevan rikoksen enimmäisrangaistukseen perustuvia kynnyslukujen mukaisten pakkokeinojen käyttämiselle. Pakkokeinolain 7 luvun mukaisia säännöksiä takavarikoimisesta ja asiakirjan jäljentämisestä kuitenkin koskevat luvun 3 ja 4 §:ään sisältyvät takavarikoimis- ja jäljentämiskiellot.

Huomiota voidaan vastaavasti kuin edellä b alakohdan osalta myös d alakohdan osalta kiinnittää siihen, että artiklan 3 kohdan säännös tutkintatoimenpiteille kansallisessa lainsäädännössä mahdollistetuista lisäehdoista ja rajoituksista ei koske d alakohtaa. Tältä osin olennainen on kuitenkin artiklan 5 kohta siitä, että toimenpiteiden toteuttamista koskevista menettelyistä ja yksityiskohdista (modalities) säädetään niihin sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä. Kohtaa täydentää asetuksen johdanto-osan 70 kappale, jonka jälkimmäisen virkkeen mukaan käytettävissä oleviin tutkintatoimenpiteisiin voidaan soveltaa rajoituksia kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi huomiota voidaan kiinnittää artiklan 3 kohdan toisen virkkeen osalta siihen, että se koskee rajoittumista erityisesti vakaviin rikoksiin sulkematta pois rajoittamista myös muilla perusteilla. Siten voidaan kokonaisuutena arvioida, että myöskään 30 artiklan 1 kohdan d alakohta ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaista sähköisillä viestivälineillä vastaanotetun ja lähetetyn sähköisen viestinnän kuuntelua vastaavat kansalliset pakkokeinosäännökset sisältyvät erityisesti PKL 10 luvun 3 §:ään. Telekuuntelusta päättää PKL 10:5 §:ssä säädetyllä tavalla tuomioistuin pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Alakohdan kannalta olennainen on edellä viitattu artiklan 3 kohta, jonka mukaan alakohdassa tarkoitetuille tutkintatoimenpiteille voidaan asettaa sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä lisäehtoja sekä rajoituksia ja erityisesti rajoittaa alakohdan soveltaminen tiettyihin vakaviin rikoksiin. Jäsenvaltion, joka aikoo käyttää rajoitusta, on ilmoitettava EPPO:lle asiaankuuluva luettelo tietyistä vakavista rikoksista 117 artiklan mukaisesti. Kohdassa viitattu 117 artiklan viimeisen virkkeen mukaan niiden jäsenvaltioiden, jotka aikovat rajoittaa 30 artiklan 1 kohdan e ja f alakohdan soveltamisen tiettyihin vakaviin rikoksiin, on ilmoitettava EPPO:lle luettelo tällaisista rikoksista. Vaikuttaa näin ollen perustellulta, että asetuksen täytäntöönpanon yhteydessä EPPO:lle ilmoitetaan PKL 10 luvun 3 §:ään sisältyvät telekuuntelun mahdollistavat rangaistussäännökset ja niihin liittyvät edellytykset. Alakohdan osalta voidaan kokonaisuutena arvioida, että alakohta ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 1 kohdan f alakohdassa määriteltyä esineen jäljitystä ja seuranta, mukaan lukien tavaroiden valvottua läpilaskua, vastaavat kansalliset pakkokeinosäännökset sisältyvät PKL 10 luvun 21, 22, 41 ja 42 §:ään. Esineen teknisestä seurannasta säädetään PKL 10:21 §:ssä ja päätöksen muusta kuin henkilön teknisestä seurannasta tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pakkokeinolain 10 luvun 21 §:n 2 momentin mukaan rikoksen kohteena olevaan tai rikoksesta epäillyn oletettavasti hallussa olevaan tai käyttämään esineeseen, aineeseen tai omaisuuteen saadaan kohdistaa teknistä seuranta, kun epäiltyä on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Lisäksi pykälän 3 momentin perusteella enimmäisrangaistusta koskeva kynnysarvo on vähintään neljä vuotta vankeutta, jos teknisen seurannan tarkoituksena on seurata rikoksesta epäillyn liikkumista sijoittamalla seurantalaitte hänen yllään oleviin vaatteisiin tai mukanaan olevaan esineeseen (henkilön tekninen seuranta). Valvottua läpilaskua voidaan PKL 10 luvun 42 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla käyttää, jos on syytä epäillä rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Edellytyksenä on lisäksi, että läpilaskua voidaan valvoa ja siihen voidaan tarvittaessa puuttua. Toimenpiteestä ei saa myöskään aiheutua merkittävää vaaraa kenenkään hengelle, terveydelle tai vapaudelle eikä merkittävää huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon vaaraa. Pakkokeinolain 10 luvun 42 §:n 1 momentin mukaan poliisin suorittamasta valvotusta läpilaskusta päättää keskusrikospoliisin, suojelupoliisin tai poliisilaitoksen päällikkö taikka teh-

tävään määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Kohdan f alakohdan osalta voidaan siten kokonaisuutena ja ottaen huomioon myös edellä viitattu artiklan 3 kohdan sääntely todeta, että alakohta ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 4 kohdassa säädetään, että artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden lisäksi valtuutetulla Euroopan syyttäjällä on oltava oikeus pyytää tai määrätä toteuttamaan jäsenvaltioissaan mikä tahansa muu toimenpide, joka on vastaavassa kansallisessa tapauksessa syyttäjien käytettävissä kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Valtuutetuilla Euroopan syyttäjillä tulee olemaan vastaavat toimivaltuudet kuin muillakin kansallisilla syyttäjillä eikä artiklan 4 kohta siksi edellytä täydentävää kansallista sääntelyä.

EPPO-asetuksen velvoitteiden ei edellä tehdyn tarkastelun perusteella voida katsoa edellyttävän uusien pakkokeinojen sisällyttämistä pakkokeinolakiin eikä pakkokeinojen käyttöä koskevien kansallisten edellytysten tai menettelyjen muuttamista nykyisestä. Pakkokeinolaissa määritellyt kansallisten syyttäjien käytössä olevat pakkokeinot niiden käyttöä koskevine edellytyksineen ovat kokonaisuudessaan riittävät asetuksen 30 artiklassa edellytetyn kannalta.

Koska pakkokeinojen käyttö rajoittaa perustuslaissa turvattuja perusoikeuksia, pakkokeinoja koskevan sääntelyn tulee olla täsmällistä ja tarkkarajaista. Tämän johdosta vaikuttaa perustelulta sisällyttää lakiin säännös, jossa tarkennetaan käytettävissä olevat pakkokeinot ja näiden käyttämisen yleiset edellytykset. Säännökseen on perusteltua ensinnäkin sisällyttää listaus niistä pakkokeinoista, jotka voisivat tulla kysymykseen asetuksen mukaisessa toiminnassa. Huomioon tässä tulee ottaa erityisesti artiklan 4 kohta, jonka mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden lisäksi valtuutetulla Euroopan syyttäjällä on oltava oikeus pyytää tai määrätä toteuttamaan jäsenvaltiossaan mikä tahansa muu toimenpide, joka on vastaavassa kansallisessa tapauksessa syyttäjien käytettävissä kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Voimassa olevan lain kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa (4/1994, jäljempänä rikosoikeusapulaki) 23 §:n 1 momentissa on lueteltu ne pakkokeinot, joita kyseisen lain perusteella oikeusavussa voidaan käyttää. Nämä käytettävät pakkokeinot ovat etsintä, takavarikko ja datan säilyttämismääräys, telekuuntelu, televalvonta, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, sijaintitietojen hankkiminen epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi, tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen tarkkailu, peitet toiminta ja valeosto, valvottua läpilasku sekä henkilötuntemerkkien ottaminen. Pantaessa kansallisesti täytäntöön rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevaa direktiiviä (2014/41/EU) vastaavaan listaan lain rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta (430/2017, tutkintamääräyslaki) 9 §:n 1 momentissa katsottiin lisäksi perustelluksi sisällyttää pakkokeinolain mukaisista pakkokeinoista asiakirjan jäljentäminen (PKL 8:2), tutkimuspaikan tai -kohteen eristäminen (PKL 9:1), koe nautitun alkoholin tai muun huumausaineen aineen toteamiseksi (PKL 9:2), DNA-tunnisteen määrittäminen (PKL 9:4) sekä ohjattu tietolähteen käyttö (PKL 10:39).

Nyt käsiteltävässä asetuksessa on kysymys unionipetosdirektiivin mukaisten unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten tutkimisesta sekä kyseisten rikosten tekijöiden ja niihin osallisten asettamisesta syytteeseen ja saattamisesta tuomittaviksi. Kansallisesti direktiivin mukaiset rangaistusvelvoitteet katetaan seuraavilla rikoslain säännöksillä: avustuspetos (RL 29:5), avustuksen väärinkäyttö (RL 29:7), petos (RL 36:1), veropetos (RL 29:1), rahanpesu (RL 32:6), lahjuksen antaminen (RL 16:13), lahjuksen antaminen kansanedustajalle (RL 16:14a), lahjuksen ottaminen (RL 40:1), lahjuksen ottaminen kansanedustajana (RL 40:4) ja virka-aseman väärinkäyttäminen (RL 40:7) sekä uudella EU:n varojen väärinkäyttöä kansanedustajana koskevalla rangaistussäännöksellä (RL 40:8a) (HE 231/2018 vp s. 44 ja laki 368/2019). EPPO on

toimivaltainen myös rikoksissa, jotka koskevat rikollisjärjestön toimintaan osallistumista, jos kyseinen rikollisjärjestö keskittyy rikollisessa toiminnassaan minkä tahansa unionipetosdirektiivissä tarkoitetun rikoksen tekemiseen. Lisäksi EPPO on toimivaltainen kaikkien muiden rikosten osalta, jotka liittyvät erottamattomasti edellä kuvatun mukaiseen rikolliseen toimintaan. Olennaista on listata sellaiset pakkokeinot, jotka voisivat tulla kysymykseen tässä EPPO:n toiminnassa. Huomiota voidaan muun ohessa kiinnittää siihen, että kysymys voi olla yhtäältä asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän vain Suomessa tehtävistä toimista ja toisaalta tilanteista, joissa toisen jäsenvaltion asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä pyytää Suomessa toimivalta avustavalta valtuutetulta Euroopan syyttäjältä tutkintatoimien suorittamista.

Edellä on 1 kohdan alakohtien käsittelyn yhteydessä listattu sellaiset pakkokeinolain mukaiset pakkokeinot, jotka vastaavat kohdassa edellytetyjä tutkintatoimenpiteitä. Näiden osalta on selvää, että niiden tulee sisältyä tässä ehdotettavaan listaan. Lisäksi listan tulee artiklan 4 kohdan nojalla sisältää muut sellaiset pakkokeinot, joiden voidaan ajatella voivan olla tarpeellisia EPPO:n toiminnassa, ottaen huomioon EPPO:n edellä kuvatun mukainen aineellinen toimivalta ja toiminta. Perustellulta vaikuttaa, että näin muodostettu EPPO:n käytössä olevia pakkokeinoja koskeva lista sisällytetään säännökseen EPPO:n pakkokeinojen käyttämisen edellytyksistä sen 1 momentiksi. Edellä todetun mukaisesti kansallisen lain sääntely pakkokeinoista, jotka vastaavat artiklan 1 kohdassa edellytetyjä tutkintatoimenpiteitä, ei sisällä asetuksen kannalta ongelmallisia kynnyksiä tai rajoituksia. Muiden kuin 1 kohdassa lueteltujen tutkintatoimenpiteiden kannalta olennainen tässä suhteessa on edellä kuvattu artiklan 4 kohta, jossa ei rajoiteta pakkokeinojen käytölle kansallisessa lainsäädännössä asetettuja edellytyksiä. Olennaista on, että valtuutettujen Euroopan syyttäjien käytössä olevia pakkokeinoja ei rajoiteta muilla kuin sellaisilla perusteilla, jotka soveltuvat myös vastaaviin muihin tapauksiin kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Jo nykyään kansainvälisessä oikeusavussa rikosasioissa on pakkokeinojen käytön osalta periaatteena – jos oikeusapupyyntö tarkoittaa tai sen täyttäminen edellyttää pakkokeinolaista tarkoitettujen pakkokeinojen käyttämistä – että pakkokeinoja saa käyttää, jos tämä olisi Suomen lain mukaan sallittua, jos pyynnön perusteena oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Periaate on vahvistettu muun muassa rikosoikeusapulain 15 §:n 1 momentissa ja tutkintamääräyslain rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta 9 §:n 2 momentissa. Vastaava periaate on perusteltua vahvistaa myös nyt käsiteltävän asetuksen osalta, ottaen myös huomioon asetuksen 31 artiklan 5 kohdan d alakohta, jossa olennaista pakkokeinon käytön kannalta rajat ylittävässä tilanteessa on, onko kyseinen pakkokeino valtuutetun syyttäjän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti käytettävissä vastaavassa kansallisessa tapauksessa. Perustellulta vaikuttaa, että periaatteen vahvistava säännös sisällytetään säännökseen EPPO:n pakkokeinojen käyttämisen edellytyksistä sen 2 momentiksi. Lisäksi ehdotettavaan pykälään on perusteltua sisällyttää selventävä säännös siitä, että pakkokeinojen käytöstä päätettäessä ja niitä käytettäessä noudatettavaan menettelyyn on sovellettava, mitä Suomen laissa säädetään. Kysymys olisi ennen kaikkea pakkokeinolain sääntelystä, mutta merkitystä voisi olla myös esimerkiksi lain rikostorjunnasta tullissa (623/2015) sääntelyllä. Lisäksi pykälässä tulisi ottaa huomioon jäljempänä tarkemmin käsiteltävän 32 artiklan säännös siitä, että toimenpiteet toteutetaan asetuksen ja avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ja että avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän on lähtökohdaisesti noudatettava asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän nimenomaisesti ilmoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä. Perustellulta vaikuttaa, että näin muotoiltu säännös sisällytetään pykälään EPPO:n pakkokeinojen käyttämisen edellytyksistä sen 3 momentiksi.

Muilta osin huomiota voidaan jo tässä yhteydessä kiinnittää siihen, että esimerkiksi edellä mainitussa tutkintamääräyslain 9 §:ssä 3–6 momentissa on säädetty tiettyjä poikkeuksia pakkokeinojen käyttöä kansallisissa tilanteissa koskeville pakkokeinolain mukaisille kynnyksille. kun

kysymys on eurooppalaista tutkintamääräystä koskevassa direktiivissä tarkoitettu rajat ylittävästä yhteistyöstä. Nyt käsiteltävänä oleva asetus koskee direktiivistä poiketen pakkokeinojen käytön kannalta sekä kansallisia että rajat ylittäviä tilanteita. Lisäksi kysymyksessä on asetus, jota voidaan lähtökohtaisesti soveltaa suoraan ilman täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Siten perustellulta ei vaikuta 31 artiklassa tarkoitettuja rajat ylittäviä tilanteita varten laajemmalti toistaa kansallisen lain sääntelyä, joka koskee pakkokeinojen käyttämistä rajat ylittävässä tutkinnassa. Asetuksen 32 artiklan mukaisesti avustavan valtuutetun syyttäjän tehtäväksi annetut toimenpiteet toteutetaan asetuksen ja avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti.

Artiklan 5 kohdan mukaan valtuutetut Euroopan syyttäjät saavat määrätä artiklan 1 ja 4 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden toteuttamisesta, jos on riittävät syyt uskoa, että kyseinen erityistoimenpide voisi tarjota tutkinnan kannalta hyödyllisiä tietoja tai todisteita, ja jos samaan tavoitteeseen pääsemiseksi ei ole käytettävissä yksityisyyteen vähemmän puuttuvia toimenpiteitä. Toimenpiteiden toteuttamista koskevista menettelyistä ja yksityiskohdista säädetään niihin sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä.

Pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n mukaan pakkokeinon käytöllä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä käytön tarkoituksen saavuttamiseksi. Pakkokeinon käytöllä ei saa aiheuttaa kenellekään tarpeettomasti vahinkoa tai haittaa. Lisäksi pakkokeinojen käyttöä rajoittavat yksittäisten pakkokeinojen yhteyteen säädetyt edellytykset kunkin yksittäisen pakkokeinon käytölle. Vastuu asetuksen 30 artiklan 1 ja 4 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden suorittamisesta kuuluu kansallisen pakkokeinolainsäädännön mukaan esitutkintaviranomaisille. Esitutkintalain 5 luvun 2 §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on syyttäjän pyynnöstä toimitettava esitutkinta tai suoritettava esitutkintatoimenpide. Esitutkintaviranomaisen on muutenkin noudatettava syyttäjän määräyksiä, joilla pyritään turvaamaan ETL 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettujen esitutkinnassa selvittävien asioiden selvittäminen. Lisäksi esitutkintaviranomaisen päätettyä esitutkinnan ja aineiston siirryttyä syyttäjälle päättää syyttäjä myös jutun pakkokeinoista. Sääntelyn voidaan kokonaisuutena katsoa olevan yhteensopiva 5 kohdan säännöksen kanssa, jonka mukaan toimenpiteiden toteuttamista koskevista menettelyistä ja yksityiskohdista säädetään niihin sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä. Kansallisen sääntelyn voidaan siten myös kokonaisuutena katsoa olevan artiklan 5 kohdassa edellytetyn mukainen

31 artikla. *Rajat ylittävä tutkinta.*

Asetuksen 31 artikla sisältää säännökset rajat ylittävästä tutkinnasta. Artiklan 1 kohdan mukaan valtuutettujen Euroopan syyttäjien on toimittava tiiviissä yhteistyössä avustaen ja kuullen toisiaan rajat ylittävissä tapauksissa. Jos toimenpiteeseen on ryhdyttävä muussa jäsenvaltiossa kuin asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltiossa, on asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän päätettävä tarvittavan toimenpiteen hyväksymisestä ja annettava se sen jäsenvaltion valtuutetun syyttäjän tehtäväksi, jossa toimenpide on toteutettava.

Artiklan 2 kohdassa säädetään, että asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä voi määrätä mitä tahansa toimenpiteitä, jotka ovat hänen käytettävissään 30 artiklan mukaisesti. Kyseisten toimenpiteiden oikeutuksesta ja hyväksymisestä säädetään asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädännössä. Jos asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä antaa tutkintatoimenpiteen suoritettavaksi yhdelle tai useammalle toisen jäsenvaltion valtuutetun Euroopan syyttäjälle, hänen on ilmoitettava asiasta samanaikaisesti valvovalle Euroopan syyttäjälle.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti toimenpiteelle tarvitaan tuomioistuimen lupa, tuon avustavan valtuutetun

Euroopan syyttäjän on hankittava kyseinen lupa kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Jos tuomioistuimen lupa tehtäväksi annetulle toimenpiteelle evätään, asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä peruuttaa toimeksiannon. Jos avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädäntö ei kuitenkaan edellytä kyseistä tuomioistuimen antamaa lupaa, mutta asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädäntö vaatii sitä, viimeksi mainitun Euroopan syyttäjän on hankittava lupa ja toimitettava se tehtävänannon yhteydessä.

Artiklan 4 kohdan mukaan avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän on ryhdyttävä toteuttamaan tehtäväksi annettua toimenpidettä tai ohjeistettava toimivaltaista kansallista viranomaista toteuttamaan se.

Artiklan 5 kohdan mukaan, jos avustava valtuutettu Euroopan syyttäjä katsoo, että tehtäväksi anto on puutteellinen tai siinä on ilmeinen merkittävä virhe; toimenpiteeseen ei perusteltujen ja objektiivisten syiden vuoksi voida ryhtyä asetetussa määräajassa; vaihtoehtoisella, mutta yksityisyyteen vähemmän puuttuvalla toimenpiteellä saavutettaisiin samat tulokset kuin tehtäväksi annetulla toimenpiteellä; tai tehtäväksi annettua toimenpidettä ei ole olemassa tai se ei ole hänen jäsenvaltionsa lainsäädännön mukaisesti käytettävissä vastaavassa kansallisessa tapauksessa, hänen on ilmoitettava asiasta valvovalle Euroopan syyttäjälle ja kuultava asiaa käsittelevää valtuutettua Euroopan syyttäjää asian ratkaisemiseksi kahdenvälisesti.

Artiklan 6 kohdan mukaan, jos tehtäväksi annettua toimenpidettä ei ole olemassa puhtaasti kansallisessa tilanteessa, mutta se olisi käytettävissä tilanteissa, johon sovelletaan vastavuoroista tunnustamista tai rajat ylittävää yhteistyötä koskevia oikeudellisia välineitä, kyseiset valtuutetut Euroopan syyttäjät voivat yhteisymmärryksessä kyseisten valvovien Euroopan syyttäjien kanssa käyttää kyseisiä välineitä.

Artiklan 7 kohdassa säädetään, että jos valtuutetut Euroopan syyttäjät eivät pysty ratkaisemaan asiaa seitsemän työpäivän kuluessa ja tehtäväksi anto säilytetään, asia on siirrettävä toimivaltaisen pysyvän jaoston käsiteltäväksi. Sama pätee, jos tehtäväksi annettuun toimenpiteeseen ei ryhdytä tehtäväksiannossa asetetussa määräajassa tai kohtuullisessa ajassa.

Artiklan 8 kohdan mukaan toimivaltaisen pysyvän jaoston on siltä osin kuin se on tarpeen kuultava asiaa käsitteleviä valtuutettuja Euroopan syyttäjiä ja sen jälkeen päätettävä sovellettavan kansallisen lainsäädännön sekä tämän asetuksen mukaisesti ilman aiheutonta viivytystä, ryhtyykö avustava valtuutettu Euroopan syyttäjä toteuttamaan tarvittavaa tehtäväksi annettua toimenpidettä tai korvaavaa toimenpidettä, ja mihin mennessä, sekä ilmoitettava tästä päätöksestä kyseisille valtuutetuille Euroopan syyttäjille toimivaltaisen Euroopan syyttäjän välityksellä.

Asetuksen johdanto-osan 71 kappaleen mukaan valtuutettujen Euroopan syyttäjien olisi asetuksessa lueteltujen vähimmäistutkintatoimenpiteiden lisäksi voitava pyytää tai määrätä muitakin toimenpiteitä jotka ovat syyttäjien käytettävissä kansallisen lainsäädännön mukaisesti vastaavissa kansallisissa tapauksissa. Mahdollisuus tällaisen toimenpiteen käyttämiseen olisi varmistettava kaikissa tilanteissa, joissa mainittu tutkintatoimenpide on olemassa, mutta siihen voidaan soveltaa rajoituksia kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Rajat ylittävissä tapauksissa asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän olisi voitava tukeutua avustavaan valtuutettuun Euroopan syyttäjään, kun toimenpiteitä olisi varmistettava muissa jäsenvaltioissa. Johdanto-osan 72 kappaleen mukaan, jos toimenpidettä varten edellytetään tuomioistuimen antamaa lupaa, olisi määriteltävä tarkoin missä jäsenvaltiossa se olisi saatava. Joka tapauksessa tarvittaisiin vain yksi lupa.

Asetuksen mukaisella mahdollisuudella soveltaa vastavuoroista tunnustamista tai rajat ylittävää yhteistyötä koskevia oikeudellisia välineitä ei olisi korvattava EPPO-asetuksen mukaisia erityissääntöjä rajat ylittävistä tutkintatoimista. Mahdollisuudella soveltaa vastavuoroista tunnustamista tai rajat ylittävää yhteistyötä koskevia oikeudellisia välineitä olisi pikemminkin täydennettävä niitä sen varmistamiseksi, että jos toimenpide on tarpeen rajat ylittävässä tutkinnassa, mutta se ei ole käytössä kansallisessa lainsäädännössä puhtaasti kansallista tilannetta varten, sitä voidaan käyttää kyseisen välineen täytäntöönpanoa koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti tutkinta- ja syytetoimia toteutettaessa. Johdanto-osan 74 kappaleen mukaan asetuksen rajat ylittävää yhteistyötä koskevat säännökset eivät saisi vaikuttaa olemassa oleviin oikeudellisiin välineisiin, joilla helpotetaan rajat ylittävää yhteistyötä muiden kansallisten viranomaisten kuin syyttäjä- tai lainkäyttöviranomaisten välillä.

Rajat ylittävissä tutkintatoimenpiteissä on erotettava kaksi eri tilannetta. Toisessa suomalainen valtuutettu Euroopan syyttäjä toimii asiaa käsittelevänä syyttäjänä ja pyytää suorittamaan tutkintatoimenpiteitä toisessa jäsenvaltiossa. Toisessa tapauksessa pyytäjänä on toisen jäsenvaltion valtuutettu Euroopan syyttäjä ja pyydetty tutkintatoimenpide suoritetaan Suomessa, jolloin suomalainen valtuutettu Euroopan syyttäjä toimii jutussa avustavana valtuutettuna Euroopan syyttäjänä. Näitä tilanteita koskee edellä 30 artiklan käsittelyn yhteydessä tarpeelliseksi katsottu kansalliseen lakiin lisättävä säännös siitä, että asetuksen edellyttäessä pakkokeinon käyttöä käytön edellytyksenä on, että se olisi Suomen lain mukaan sallittua, jos tutkittavana oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Lisäksi asetusta täydentävää lainsäädäntöä säädettäisiin erityisesti niitä tilanteita varten, joissa suomalainen valtuutettu Euroopan syyttäjä pyytää toimenpiteen suorittamista toisessa jäsenvaltiossa. Täydentävässä lainsäädännössä viitattaisiin yleisesti Suomen lainsäädäntöön silloin, kun pyydetään suorittamaan sellaisia tutkintatoimenpiteitä toisessa jäsenvaltiossa, joihin Suomessa tarvittaisiin tuomioistuimen lupa.

Käytännöksi muodostuisi Suomessa siis oikeustila, jossa valtuutettu Euroopan syyttäjä tulisi pyytämään tuomioistuimen luvan kaikissa sellaisissa rajat ylittävissä tutkintatoimenpiteissä, joihin Suomessa edellytetään tuomioistuimen lupaa. Luvan pyytämiseen ei vaikuttaisi se, suoritetaanko tuomioistuimen lupaa edellyttävät toimenpiteet valtuutetun Euroopan syyttäjän pyynnöstä toisessa jäsenvaltiossa tai toisen jäsenvaltion pyynnöstä Suomessa.

Edellä kuvattu täydentävä sääntely on tärkeää sen takaamiseksi, että tutkintatoimenpiteillä saatu näyttö on rikosprosessin myöhemmissä vaiheissa hyödyntämiskelpoista. Pakkokeinolaissa säädetyistä pakkokeinoista tuomioistuimen päätös tai lupa edellytetään rikoksesta epäillyn vangitsemiseen (PKL 2:10 §), tutkinta-arestiin määräämiseen (PKL 2:12 a), vangitun henkilön yhteydenpidon rajoittamiseen (PKL 4:4 §), tehostettuun matkustuskieltoon (PKL 5:1 a), syytteen nostamisen jälkeen tapahtuvaan matkustuskiellon määräämiseen (PKL 5:4 §), vakuustakavarikoon (PKL 6:2), telekuunteluun ja muuhun vastaavaan tietojen hankkimiseen (PKL 10:5 §), televalvontaan ja sijaintitietojen hankintaan (PKL 10:9 §), tukiasematietojen hankintaan (PKL 10:11 §), tekniseen asuntokuunteluun ja vangitun epäillyn tekniseen kuunteluun (PKL 10:18 §), kotirauhan piiriin kohdistuvaan tai rikoksen johdosta vapautensa menettäneen tekniseen katseluun (PKL 10:20 §), henkilöön kohdistuvaan tekniseen seurantaan (PKL 10:22 §), tekniseen laite-tarkkailuun (PKL 10:24 §) sekä tekniseen tarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseen vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan (PKL 10:26.1).

Pakkokeinolain 10 luvun 55 §:n mukaan ylimääräisellä tiedolla tarkoitetaan telekuuntelulla, televalvonnalla, tukiasematietojen hankkimisella ja teknisellä tarkkailulla saatua tietoa, joka ei liity rikokseen tai joka koskee muuta rikosta kuin sitä, jonka tutkintaa varten lupa tai päätös on annettu. Lain 56 §:ssä säädetään ylimääräisen tiedon käyttämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan lähtökohtana on, että ylimääräistä tietoa saa käyttää rikoksen selvittämisessä, jos tieto koskee sellaista rikosta, jonka tutkinnassa olisi saatu käyttää sitä pakkokeinoja, jolla tieto on saatu.

Pykälän 2 momentin mukaan ylimääräistä tietoa saa käyttää myös, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi ja rikoksesta säädetty rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Lisäksi ylimääräistä tietoa voidaan käyttää, jos kyse on kyseisessä momentissa luetelluista rikoksista.

Perusteltuna voidaan 31 artiklan mukaisissa tilanteissa, joissa on kysymys tutkinnasta toisessa jäsenvaltiossa ja avustavan valtuutetun syyttäjän suorittaessa tutkintatoimia Suomessa, pitää, että ylimääräisen tiedon luovuttamisen edellytyksiin Suomesta kyseeseen toiseen valtioon tulisi noudattaa PKL 10 luvun 56 §:n periaatteita siltä osin kuin kyse on tiedon luovuttamisen aineellisista edellytyksistä. Siltä osin kuin kyse on PKL 10 luvun 56 §:n menettelysäännöksistä, perustellulta ei vaikuta, että niitä sovellettaisiin. Esityksessä ehdotetaan, että lakiin otettaisiin asiaa koskeva selventävä säännös. Perusteltuna voidaan pitää, että säännöksessä säänneltäisiin luovuttamista toiseen EU:n jäsenvaltioon, vaikka tällä hetkellä kyseeseen asetuksen mukaisissa tilanteissa eivät voisikaan tulla kuin ne jäsenvaltiot, jotka osallistuvat EPPO:n toimintaan. Säännöksessä tehty viittaus asetuksen 31 artiklaan kuitenkin riittävällä tavalla rajaisi säännöksen soveltamisen koskemaan vain EPPO:n toimintaan osallistuvia jäsenvaltioita. Ehdotettua muotoilua ei myöskään tarvitsisi muuttaa siinä tilanteessa, jos EPPO:n ulkopuolelle tässä vaiheessa jäävä EU:n jäsenvaltio päättäisi osallistua EPPO:n toimintaan.

32 artikla. *Tehtäväksi annettujen toimenpiteiden toteuttaminen.*

Asetuksen 32 artiklassa säädetään, että tehtäväksi annetut toimenpiteet toteutetaan asetuksen ja avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän nimenomaisesti ilmoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä on noudatettava, elleivät kyseiset muodollisuudet ja menettelyt ole avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisia.

Artiklassa vahvistetaan periaate, jonka mukaan EPPO:n käyttäessä toimivaltaansa jäsenvaltiossa, noudatetaan kaikilta osin kansallisen lainsäädännön säännöksiä esimerkiksi esitutkinnan suorittamisessa. Asetuksen säännökset eivät muuta Suomessa viranomaisten toimivaltajärjestelyjä. Vastuu esitutkinnan toimittamisesta on edelleen esitutkintaviranomaisilla ja tutkinnanjohtajuus kuuluu myös EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa esitutkintaviranomaisille eikä syyttäjälle. Niin ikään syyttäjän osallistuminen esitutkintaan perustuu esitutkintalaissa syyttäjälle annettuihin toimivaltuuksiin sekä olemassa oleviin esitutkintayhteistyön käytäntöihin.

Artiklaan viitattaisiin edellä 30 artiklan tarkastelun yhteydessä käsitellyssä kansalliseen lakiin lisättävässä säännöksessä siitä, että pakkokeinojen käytöstä päätettäessä ja niitä käytettäessä noudatettavaan menettelyyn on sovellettava, mitä Suomen laissa ja 32 artiklassa säädetään. Viittauksella on edellä kerrotun mukaisesti muun ohessa tarkoitus selventää, että asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän nimenomaisesti ilmoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä on noudatettava, elleivät nämä ole avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisia. Muilta osin 32 artikla ei vaikuttaisi edellyttävän täydentäviä kansallisia lainsäädäntötoimia.

33 artikla. *Tutkintavankeus ja rajat ylittävä luovuttaminen.*

Asetuksen 33 artikla sisältää säännökset tutkintavankeudesta ja rajat ylittävästä luovuttamisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä voi määrätä tai pyytää määräämään epäillyn tai syytetyn pidättämisestä tai tutkintavankeuteen määräämisestä vastaaviin kansallisiin tapauksiin sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos on tarpeen pidättää ja luovuttaa henkilö, joka ei ole asiaa käsittelevän valtuu-

tetun Euroopan syyttäjän sijaintivaltiossa, kyseinen syyttäjä antaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen tai pyytää kyseisen jäsenvaltion toimivaltaista viranomaista antamaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen (EAW) neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS mukaisesti.

Eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva puitepäättös on Suomessa pantu täytäntöön rikoksen luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetulla lailla (2003/1286, eurooppalainen luovuttamislaki). Lain 12 §:n mukaan Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivilla kihlakunnansyyttäjillä on toimivalta hoitaa eurooppalaiseen pidätysmääräykseen liittyviä syyttäjän tehtäviä, joita ovat Suomessa oleskelevan henkilön luovuttaminen toiseen EU:n jäsenvaltioon sekä pyyntö luovuttaa toisesta EU:n jäsenvaltiossa oleskeleva henkilö Suomeen syytetoimenpiteitä taikka vapausrangaistuksen täytäntöönpanoa varten. Lain 3 luvun 54 §:n mukaan luovuttamispyynnön koskiessa toisessa jäsenvaltiossa oleskelevan henkilön kiinniotamista ja luovuttamista Suomeen, tekee luovuttamista koskevan pyynnön syyttäjä, joka on toimivaltainen ajamaan syytettä kysymyksessä olevassa rikosasiassa.

EPPO-asetusta täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä olisi tarkoituksenmukaista täydentää eurooppalaista luovuttamislakia lisäämällä lain 12 §:ään toimivaltaisiksi syyttäjäviranomaisiksi Euroopan syyttäjä ja valtuutetut Euroopan syyttäjät silloin, kun kyseessä on EPPO:n toimivaltaan kuuluva rikosasia ja luovuttaminen liittyy asetuksen 33 artiklassa säädettyihin tilanteisiin. Säännökseen toimivaltaisesta viranomaisesta silloin, kun luovuttaminen tapahtuu toisesta jäsenvaltiosta Suomeen, ei ole tarpeellista tehdä täydentäviä muutoksia. Olemassa oleva säännös määrittelee pyynnön esittäjäksi syyttäjän, joka on toimivaltainen ajamaan syytettä kyseessä olevassa rikosasiassa. EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa rikoksissa toimivalta on valtuutetulla Euroopan syyttäjällä kansallista syyttäjää vastaavin syyttäjätöimivaltuuksin.

Myös jäljempänä 104 artiklan käsittelyssä esitetyillä perusteilla vaikuttaisi perustellulta säätää edellä selostettua vastaavat toimivaltaisia syyttäjiä koskevat säännökset myös rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annettuun lakiin (1383/2007 jäljempänä pohjoismaainen luovuttamislaki), jonka säännökset vastaavat eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä annetun lain säännöksiä. Sen sijaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta annettuun lakiin (456/1970 jatkossa yleinen luovuttamislaki) ei vaikuttaisi olevan tarvetta tehdä toimivaltaisia viranomaisia koskevia teknisiä muutoksia. Lain 26 §:ssä, joka koskee henkilön luovuttamista Suomeen, säädetään toimivaltaisiksi viranomaisiksi poliisi- tai syyttäjäviranomainen. Voimassa olevan lainsäädännön voitaisiin näin ollen katsoa olevan riittävä turvaamaan valtuutetulle Euroopan syyttäjälle toimivalta pyytää EPPO:n käsiteltävänä olevassa asiassa Suomessa epäiltynä, syytteessä tai tuomittuna rikoksesta olevan henkilön luovuttamista Suomeen.

34 artikla. *Asian käsittelyn siirtäminen kansallisille viranomaisille.*

Asetuksen 34 artikla sisältää säännökset asian käsittelyn siirtämisestä kansalliselle viranomaiselle. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos EPPO:n tutkinnassa ilmenee, että tutkinnan kohteena olevat tosiasiat eivät ole rangaistavia tekoja, jotka 22 ja 23 artiklan nojalla kuuluisivat sen toimivaltaan, toimivaltainen pysyvä jaosto päättää, että asia siirretään ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisille kansallisille viranomaisille.

Artiklan 2 kohdan mukaan, jos EPPO:n tutkinnassa ilmenee, että sen toimivallan harjoittamista koskevat 25 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaiset erityisedellytykset eivät täyty, toimivaltainen pysyvä jaosto päättää asian siirtämisestä toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle ilman aiheetonta viivytystä ja ennen syytetoimien aloittamista kansallisessa viranomaisessa.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos kollegio, ottaen huomioon rikoksen vakavuuden ja yksittäisen asian käsittelyn monimutkaisuuden sellaisissa rikoksissa, jotka ovat aiheuttaneet tai todennäköisesti aiheuttavat unionin taloudellisille eduille vahinkoa, jonka määrä on alle 100 000 euroa, katsoo, että asian tutkiminen tai syytteen nostaminen unionin tasolla ei ole tarpeen, ja tämä olisi tutkiminnan tai syytteen nostamisen tehokkuuden kannalta suotavaa, se antaa 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti yleisiä ohjeita, joiden nojalla pysyvät jaostot voivat siirtää asian toimivaltaiselle kansalliselle tuomioistuimelle.

Tällaisten ohjeiden perusteella pysyvät jaostot voivat myös siirtää asian toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle, jos EPPO käyttää toimivaltaansa unioninpetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettujen rikosten osalta ja jos unionin taloudellisille eduille aiheutunut tai todennäköisesti aiheutuva vahinko ei ole suurempi kuin toiselle uhrille aiheutunut tai todennäköisesti aiheutuva vahinko. Kohdassa on täsmennetty, että tällaisiin siirtoihin on sisällyttävä myös kaikki 22 artiklan 3 kohdassa tarkoitettut erottamattomasti liittyvät rikokset, jotka kuuluvat EPPO:n toimivaltaan. Ohjeiden johdonmukaisen soveltamisen varmistamiseksi kukin pysyvä jaosto antaa vuosittain kollegiolle selvityksen ohjeiden soveltamisesta.

Artiklan 4 kohdan mukaan pysyvä jaosto tiedottaa Euroopan pääsyyttäjälle kaikista päätöksistä, jotka koskevat asian siirtämistä kansallisille viranomaisille 3 kohdan perusteella. Euroopan pääsyyttäjä voi kolmen päivän kuluessa tällaisen tiedon saamisesta pyytää pysyvää jaostoa tarkastamaan päätöstään, mikäli hän katsoo, että EPPO:n siirtämiskäytännön johdonmukaisuuden varmistaminen sitä edellyttää. Jos Euroopan pääsyyttäjä on asianomaisen pysyvän jaoston jäsen, jonkun Euroopan varapääsyyttäjistä on käytettävä oikeutta pyytää mainittua tarkastamista.

Artiklan 5 kohdassa säädetään, että jos toimivaltaiset kansalliset viranomaiset eivät suostu viimeistään 30 päivän kuluessa käsittelemään asiaa 2 ja 3 kohdan mukaisesti, EPPO pysyy toimivaltaisena nostamaan syytteen tai lopettamaan asian käsittelyn tämän asetuksen mukaisesti. Artiklan 6 kohdan mukaan, jos EPPO harkitsee 39 artiklan 3 kohdan mukaisesti asian käsittelyn siirtämistä, pysyvä jaosto siirtää asian käsittelyn viipymättä kyseiselle viranomaiselle. Artiklan 7 kohdan mukaan, jos artiklan 1, 2 tai 3 kohdan taikka 25 artiklan 3 kohdan mukaisen siirron jälkeen kansallinen viranomainen päättää aloittaa tutkiminnan, EPPO siirtää asian sille, pidättäytyy toteuttamasta muita tutkinta- tai syytetoimia ja päättää asian käsittelyn. Artiklan 8 kohdan mukaan, jos asia siirretään artiklan 1, 2 tai 3 kohdan taikka 25 artiklan 3 kohdan mukaisesti, EPPO ilmoittaa siirrosta asiaankuuluville unionin toimielimille ja laitoksille, sekä, mikäli kansallinen lainsäädäntö niin edellyttää, asiaankuuluville epäillyille tai syytetyille sekä rikoksen uhreille.

Artikla sisältää siten säännökset tilanteisiin, joissa kansalliset viranomaiset ovat ilmoittaneet EPPO:lle sen toimivaltaan kuuluvasta rikosasiasta ja EPPO on tehnyt päätöksen asetuksen 25 artiklassa säädetyllä tavalla käyttää asiassa toimivaltaa, mutta päättää myöhemmin tutkiminnan edetessä siirtää asian käsittelyn takaisin jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, toisin sanoen Suomessa Syyttäjälaitokselle. Asian siirtäminen EPPO:lta takaisin kansalliselle syyttäjälle ei vaikuttaisi edellyttävän täydentävän lainsäädännön säätämistä. Käytännössä rikosasian käsittely syyttäjällä jatkuisi ja todennäköisesti sama valtuutettu Euroopan syyttäjä jatkaisi jutun esitutkintayhteistyötä ja syyteharkinnan suorittamista kansallisena syyttäjänä.

Suomessa syyttäjälle syyteharkintaan tulleen rikosasian käsittely voidaan siirtää toiselle syyttäjälueelle esimerkiksi siitä syystä, että asianosaisten asuinpaikan tai juttukokonaisuuden yhdistämisen vuoksi rikosasia on tarkoituksenmukaisempaa käsitellä toisella paikkakunnalla kuin missä esitutkinta on alun perin suoritettu. Näissä tilanteissa asian käsittelyn siirtäminen tapahtuu viranomaisen sisällä, eikä siirtämisestä ilmoiteta erillisellä ilmoituksella syyteharkinnan aikana

asianosaisille. Asianosaiset saavat tiedon rikosasian siirtymisestä joko syyttäjän tekemän syyttämättäjäntämispäätöksen tai käräjäoikeuden lähettämän haastehakemuksen muodossa.

Tarvetta säätää EPPO:lle velvollisuus ilmoittaa jutun käsittelyn siirtämisestä takaisin kansalliselle syyttäjäviranomaiselle tulisi arvioida siitä näkökulmasta, luoko siirtäminen asianosaisille sellaisia oikeuksia tai velvollisuuksia, joiden valvomiseksi ja noudattamiseksi asianosaisen tulisi saada tieto siirtämisestä niin pian kuin mahdollista. Koska EPPO:lla käsittelyssä olleen rikosasian siirtäminen 34 artiklassa säädetyllä tavalla ei aiheuta asian käsittelyn päättymistä, vaan syyteharkinnan jatkumista puhtaasti kansallisessa rikosprosessissa, ei edellä mainittuja oikeuksia tai velvollisuuksia vaikuttaisi syntyvän. Kansallisesta voimassaolevasta käytännöstä johtuen ei näin ollen vaikuttaisi olevan tarvetta säätää artiklan osalta asetusta täydentävää lainsäädäntöä.

35 artikla. *Tutkinnan päättäminen.*

Asetuksen 35 artikla sisältää säännökset tutkinnan päättämisestä. Artiklan 1 kohdan mukaan, kun asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä katsoo, että tutkinta on saatettu päätökseen, hän toimittaa valvovalle Euroopan syyttäjälle kertomuksen, jossa on yhteenveto asiasta sekä ehdotus päätökseksi siitä, tulisiko asiassa nostaa syyte kansallisessa tuomioistuimessa vai harkita asian siirtämistä, sen käsittelyn lopettamista tai yksinkertaistettuja syyttämismenettelyjä 34, 39 tai 40 artiklan mukaisesti. Valvova Euroopan syyttäjä toimittaa kyseiset asiakirjat toimivaltaiselle pysyvälle jaostolle yhdessä oman arvionsa kanssa, jos pitää sitä tarpeellisenä. Kun pysyvä jaosto tekee asiasta 10 artiklan 3 kohdan mukaisesti valtuutetun Euroopan syyttäjän esityksen mukaisen päätöksen, tämä jatkaa asian käsittelyä sen mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan, jos pysyvä jaosto saamiensa kertomusten perusteella päättää olla tekemättä valtuutetun Euroopan syyttäjän esityksen mukaista päätöstä, se tarkastelee tarvittaessa asiaa uudelleen ennen lopullisen päätöksen tekemistä tai lisäohjeiden antamista valtuutetulle Euroopan syyttäjälle.

Artiklan 3 kohdan mukaan valtuutetun Euroopan syyttäjän kertomuksessa on soveltuvin osin oltava riittävät perusteet sille, että asia saatetaan ratkaistavaksi joko johonkin hänen sijaintijäsenvaltionsa tuomioistuimeen tai 26 artiklan 4 kohdan mukaisesti toisen toimivaltaisen jäsenvaltion tuomioistuimeen. Asetuksen 35 artiklan säännökset vaikuttaisivat koskevan EPPO:n sisäistä päätösmenettelyä liittyen sen käsittelyssä olevan rikosasian tutkinnan päättämiseen ja mahdollisten syytetoimenpiteiden aloittamiseen jäsenvaltion tuomioistuimessa.

36 artikla. *Syyttäminen kansallisessa tuomioistuimessa.*

Asetuksen 36 artikla sisältää säännökset kansallisessa tuomioistuimessa tapahtuvista syytetoimista. Artiklan 1 kohdan mukaan, kun valtuutettu syyttäjä lähettää päätösehdotuksen asian saattamisesta tuomioistuimen ratkaistavaksi, on pysyvän jaoston päätettävä ehdotuksesta 35 artiklassa säädettyjen menettelyjen mukaisesti 21 päivän kuluessa. Pysyvä jaosto ei voi päättää asian käsittelyn lopettamisesta, mikäli päätösehdotuksessa ehdotetaan asian saattamista tuomioistuimessa ratkaistavaksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan, mikäli pysyvä jaosto ei tee päätöstä 21 päivän määräajan kuluessa, valtuutetun Euroopan syyttäjän ehdottama päätös katsotaan hyväksytyksi.

Artiklan 3 kohdan mukaan, kun useampi kuin yksi jäsenvaltio on asiassa toimivaltainen, pysyvän jaoston on periaatteessa päätettävä asian saattamisesta sitä käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion käsiteltäväksi syytteenespanoa varten. Pysyvä jaosto voi kuitenkin 35 artiklan 1 kohdan mukaisesti toimitetun kertomuksen pohjalta päättää, että asia saatetaan

käsiteltäväksi syytteesenpanoa varten eri jäsenvaltiossa, jos tähän on riittävästi perusteltuja syitä, ottaen huomioon 26 artiklan 4 ja 5 kohdassa esitetyt perusteet, ja ohjeistaa kyseisen jäsenvaltion valtuutetun Euroopan syyttäjän toimimaan tämän mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan mukaan ennen päätöstä saattaa asia ratkaistavaksi tuomioistuimessa, toimivaltainen pysyvä jaosto voi asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän ehdotuksesta päättää, että se yhdistää useita tapauksia, joissa eri valtuutetut Euroopan syyttäjät ovat suorittaneet samaa henkilöä tai samoja henkilöitä koskevia tutkintatoimia, saattaakseen nämä tapaukset yhden sellaisen jäsenvaltion tuomioistuimen käsiteltäväksi, joka oman lainsäädäntönsä nojalla on kaikissa asianomaisissa asioissa toimivaltainen.

Artiklan 5 kohdan mukaan, kun päätös syytteesenpanojäsenvaltiosta on tehty, kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen kansallinen tuomioistuin valitaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Syytteen vireillepanosta säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 luvun 4 §:ssä. Säännöksen mukaan syyttäjä nostaa syytteen toimittamalla kirjallisen haastehakemuksen käräjäoikeuden kansliaan. ROL 5:1.2:n mukaan rikosasia tulee vireille, kun haastehakemus saapuu kansliaan. Haastehakemuksessa ilmoitettavista seikoista säädetään ROL 5:3 §:ssä. Haastehakemuksen siirtäminen tapahtuu tällä hetkellä sähköisesti Sakari-järjestelmässä syyttäjältä tuomioistuimelle. Sakari-järjestelmä on tulevaisuudessa tarkoitus korvata AIPA-järjestelmällä, jolloin kaikki oikeudenkäyntiaineisto siirtyy syyttäjältä tuomioistuimeen pääsääntöisesti sähköisesti.

Rikosasian laillisesta tuomioistuimesta säädetään ROL:n 4 luvussa. ROL 4:1 §:n mukaan syyte rikoksesta tutkitaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä rikos on tehty. Rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä, missä rikollinen teko suoritettiin, että siellä, missä rikoksen seuraus ilmeni, tai jos rikos jäi yritykseksi, missä täytetyn rikoksen seuraus olisi ilmennyt. Jos rikos on tehty useilla, eri tuomiopiireihin kuuluvilla paikkakunnilla, on kunkin paikkakunnan tuomioistuin toimivaltainen. Pykälän 3 momentin mukaan syyte rikoksesta voidaan tutkia myös siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä syytettävä asuu tai vakinaisesti oleskelee, jos asian käsittely siinä katsotaan esitettävään selvitykseen, oikeudenkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden soveliaaksi. EPPO-asetuksen soveltamisen kannalta merkitystä on lisäksi ROL 4 luvun 3 §:n säännöksillä. Pykälän mukaan syyte Suomen ulkopuolella tehdystä rikoksesta tutkitaan, jollei muualla laissa toisin säädetä, syytettävän asuin-, oleskelu- tai tapaa-mispaikkakunnan tuomioistuimessa taikka asianomistajan kotipaikan tuomioistuimessa. Koska Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaan kuuluvien rikosasioiden käsittelyyn sovelletaan asetuksen mukaan kansallista lakia, ei täydentävässä lainsäädännössä vaikuttaisi olevan tarvetta muuttaa EPPO:n toimivaltaan kuuluvien rikosasioiden forumsäännöksiä. Valtuutetuilla Euroopan syyttäjillä on kansallisia syyttäjiä vastaava alueellinen toimivalta koko valtakunnassa.

Artiklan 6 kohdan mukaan, mikäli takaisinperinnän, hallinnollisten jatkotoimien tai seurannan kannalta on tarpeen, keskusvirasto antaa syytteesenpanopäätöksen tiedoksi toimivaltaisille kansallisille viranomaisille, asiaan osallisille henkilöille sekä asianomaisille unionin toimielimille, elimille ja laitoksille.

Artiklan 7 kohdan mukaan, kun syyttäjien on tuomioistuimen antaman tuomion jälkeen päätettävä muutoksenhausta, valtuutetun Euroopan syyttäjän on toimitettava toimivaltaiselle pysyväälle jaostolle kertomus, johon sisältyy päätösehdotus, ja odotettava jaoston ohjeita. Jos ohjeiden odottaminen ei ole mahdollista kansallisessa lainsäädännössä säädetyn määräajan puitteissa, valtuutettu Euroopan syyttäjä saa hakea muutosta ilman pysyvän jaoston ennakko-ohjeita ja hänen on viipymättä toimitettava kertomus pysyvälle jaostolle. Tämän jälkeen pysyvä jaosto ohjeistaa valtuutettua Euroopan syyttäjää joko pitämään muutoksenhaun voimassa tai perumaan

sen. Samaa menettelyä sovelletaan, jos asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä haluaisi asian oikeuskäsittelyn aikana ja sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti omaksua kannan, joka johtaisi asian käsittelyn lopettamiseen.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan syyttäjä päättää itsenäisesti muutoksenhausta käräjäoikeuden tuomioon hovioikeudelta. Syyttäjällä ei ole itsenäistä muutoksenhakuoikeutta hovioikeuden tuomiosta korkeimpaan oikeuteen vaan syyttäjälaitoslain 11 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan valituslupahakemuksen jättämisestä korkeimpaan oikeuteen, sekä syyttäjien edustamisesta korkeimmassa oikeudessa päättää valtakunnansyyttäjä. Käytännössä syyttäjän harkitessa valituslupan hakemisesta korkeimmalta oikeudelta syyttäjä toimittaa valituslupahakemuksen ja valituksen valtakunnansyyttäjän toimistoon valtakunnansyyttäjän syyttäjän muutoksenhausta korkeimpaan oikeuteen antaman yleisen ohjeen mukaisesti (VKS:2009:1) Ohjeen mukaan harkittaessa tarvetta hakea muutosta hovioikeuden ratkaisuun syytettä ajaneen syyttäjän on hyvissä ajoin otettava yhteyttä valtakunnansyyttäjän toimistoon käsillä olevan ongelman ennakkopäätösluonteesta käytävää keskustelua varten. Syyttäjän tulee toimittaa korkeimmalle oikeudelle osoitetut valituslupahakemukset valtakunnansyyttäjälle esiteltäväksi viimeistään kaksi viikkoa ennen määräpäivää. Valtakunnansyyttäjän päätettyä hakea valituslupaa korkeimmalta oikeudelta, jatkaa syytettä ajanut syyttäjä käytännössä asian käsittelyä myös korkeimmassa oikeudessa, mukaan lukien mahdollisessa korkeimman oikeuden suullisessa käsittelyssä.

EPPO-asetuksen 4 artiklan mukaan EPPO toteuttaa tutkinta ja syytetoimia sekä hoitaa syyttäjän tehtäviä jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa siihen asti, kun asia on lopullisesti ratkaistu. Edellä mainitut 4 artiklan sekä 36 artiklan 7 kohdan säännökset vaikuttaisivat näin ollen edellyttävän täydentävää kansallista lainsäädäntöä, joissa säädettäisiin voimassa olevasta lainsäädännöstä poikkeavasti valituslupan hakemisesta korkeimmalta oikeudelta. Täydentävä lainsäädäntö soveltuisi tilanteisiin, joissa valtuutettu Euroopan syyttäjä katsoo, että EPPO:n nimissä ajetussa rikosasiassa olisi tarpeellista hakea valituslupaa korkeimmalta oikeudelta sen jälkeen, kun asiaa on käsitelty ensin käräjäoikeudessa ja muutoksenhaun johdosta hovioikeudessa.

EPPO-asetuksen säännökset eivät toisaalta vaikuttaisi edellyttävän täydentävän lainsäädännön säätämistä koskien muutoksenhakuvaihetta käräjäoikeudesta hovioikeuteen. Voimassa olevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti syyttäjä päättää tyytymättömyyden ilmoittamisesta ja käräjäoikeuden tuomiosta valittamisesta itsenäisesti. Jatkossa tilanteissa, joissa valtuutettu Euroopan syyttäjä katsoisi, että EPPO:n toimivaltaan kuuluvasta rikosasiasta annetusta käräjäoikeuden tuomiosta tulisi hakea muutosta hovioikeudelta, meneteltäisiin EPPO-asetuksen 36 artiklan 7 kohdan säännösten ja oikeudenkäymiskaaren 25 luvun säännösten mukaisesti. Toisin sanoen valtuutetun Euroopan syyttäjän on EPPO-asetusten säännösten mukaisesti saatava muutoksenhakuun pysyvän jaoston päätös.

Valtakunnansyyttäjälle syyttäjälaitoslain 11 §:ssä säädetyn yksinomaisen toimivallan lisäksi myös valtuutetulle Euroopan syyttäjälle annettaisiin toimivalta hakea valituslupaa korkeimmalta oikeudelta ja edustaa EPPO:a korkeimmassa oikeudessa silloin, kun kyseessä on EPPO:n toimivaltaan kuuluva rikosasia jonka EPPO on ottanut käsiteltäväkseen. Valituslupan hakemista ja edustamista koskeva erityissäännös otettaisiin lakiin. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin EPPO-asetuksen 36 artiklan 7 kohtaan, jossa säädetyn mukaisesti valtuutetun Euroopan syyttäjän on toimitettava muutoksenhakua koskeva päätösehdotus toimivaltaiselle pysyvälle jaostolle.

Artiklan 1 kohdan mukaan pysyvän jaoston on tehtävä päätös valtuutetun Euroopan syyttäjän päätösehdotuksen johdosta 21 päivän kuluessa. Voimassa olevan muutoksenhakua koskevan lainsäädännön muutostarpeita tulee arvioida siitä näkökulmasta, että valitusaika on riittävän pitkä EPPO:n sisäiselle menettelylle. Valtuutetun Euroopan syyttäjän tulisi olla mahdollista

saada pysyvän jaoston päätös valitusluvan hakemisesta riittävän ajoissa ennen määräajan umpeutumista. Artiklan 7 kohdan mukaan valtuutettu Euroopan syyttäjä voi kansallisessa lainsäädännössä asetetun määräajan puitteissa hakea muutosta ilman pysyvän jaoston antamia ohjeita. Riittävän pitkä määräaika ehkäisisi sellaiset tilanteet, joissa valtuutettu Euroopan syyttäjä joutuisi peruuttamaan valituslupahakemuksensa artiklan 7 kohdan mukaisesti. Nämä ovat tilanteita, joissa pysyvä jaosto ohjeistaisi peruuttaman hakemuksen päätösesityksen käsittelyn jälkeen. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 5 §:n 1 momentin mukaisesti määräaika valitusluvan pyytämiseen ja valituksen tekemiseen on 60 päivää siitä päivästä, jona hovioikeuden ratkaisu annettiin. Viitaten edellä selostettuun voidaan katsoa, että 60 päivän määräaika on jo nykyisellään riittävän pitkä turvaamaan valtuutetulle Euroopan syyttäjälle mahdollisuuden alistaa muutoksenhakupäätös pysyvän jaoston päätettäväksi asetuksen määräysten mukaisesti. EPPO:n muutoksenhakumenettelyn turvaamiseksi hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen ei näyttäisi ilmenevän tarvetta säätää täydentävää lainsäädäntöä voimassa olevan määräajan pidentämiseksi.

Ehdotettavan pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että EPPO:n puolesta rikosasiaa ajaisi korkeimmassa oikeudessa valtuutettu Euroopan syyttäjä. Toimivaltaa edustaa EPPO:a ei säädettäisi Euroopan syyttäjälle, sillä asetuksen 28 artiklan 4 kohdan mukaiset poikkeustilanteet Euroopan syyttäjän toimivallasta päättää itsenäisesti tutkintatoimenpiteistä poikkeustilanteissa vaikuttaisivat asetustekstin perusteella soveltuvan ainoastaan rikosasian esitutkinta- ja syyteharkintavaiheeseen.

37 artikla. *Todisteet.*

Asetuksen 37 artikla sisältää säännökset todisteista. Artiklan 1 kohdan mukaan tuomioistuimien ei saa kieltäytyä EPPO:n syyttäjien tai asian vastaajan esittämien todisteiden hyväksymisestä pelkästään sillä perusteella, että todisteet on kerätty toisessa jäsenvaltiossa tai toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan asetus ei vaikuta asiaa käsittelevän tuomioistuimen valtaan harkita vapaasti vastaajan tai EPPO:n syyttäjien esittämiä todisteita.

Rikosoikeudenkäynnissä tapahtuvasta todistelusta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvussa. Oikeudenkäymiskaaren 17:1 § sisältää säännökset niin kutsutusta vapaasta todistelusta. Säännöksen mukaan asianosaisella on oikeus esittää haluamansa näyttö asian tutkivalle tuomioistuimelle sekä lausua jokaisesta tuomioistuimessa esitetystä todisteesta, jollei laissa toisin säädetä. Tuomioistuimen on esitettävä todisteita ja muita asian käsittelyssä esiin tulleita seikkoja harkittuaan päätettävä, mitä asiassa on näytetty tai jäänyt näyttämättä. Tuomioistuimen on perusteellisesti ja tasapuolisesti arvioitava todisteiden ja muiden seikkojen näyttöarvo vapaalla todistusharkinnalla, jollei laissa toisin säädetä. Kirjallisen kertomuksen käyttökieltoa sekä todisteen hyödyntämiskieltoa koskevat oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 ja 25 §, joiden perusteella pelkästään todisteiden hankinta toisessa jäsenvaltiossa tai toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ei vaikuta todisteiden hyväksyttävyyteen.

Kansallisen lainsäädännön ei siten voida katsoa sisältävän mitään sellaista, mikä olisi ristiriidassa artiklan 1 kohdassa edellytetyn kanssa. Artiklan 2 kohtaa voidaan pitää sisällöltään lähinnä selventävänä. Vuonna 2015 uudistetun (L 732/2015) oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännökset turvaavat 37 artiklan vaatimukset todisteiden lähtökohtaisesta vapaasta hyödynnettävyydestä. Todisteiden hyödyntämisen osalta ei näin ollen ole tarvetta säätää täydentävää kansallista lainsäädäntöä eikä muutenkaan muuttaa kansallista todisteiden hyödyntämiskieltoa koskevaa lainsäädäntöä.

38 artikla. *Menetetyksi tuomitun omaisuuden arvon siirto.*

Asetuksen 38 artiklassa säädetään menetetyksi tuomitun omaisuuden arvon siirtämisestä. Artiklan mukaan, jos toimivaltainen kansallinen tuomioistuin on kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten ja menettelyjen nojalla tehnyt lopullisen päätöksen EPPO:n toimivallan piiriin kuuluvalla rikoksella saadun omaisuuden tai hyödyn menetetyksi tuomitsemisesta, kyseisen omaisuuden tai hyödyn osalta toimitaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Nämä toimet eivät saa vaikuttaa kielteisesti unionin tai muiden rikosten uhrien oikeuksiin saada korvauksia heille aiheutuneista vahingoista. Artiklassa erikseen korostetun mukaisesti kansalliseen lainsäädäntöön kuuluu myös lainsäädäntö, jolla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/42/EU on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Artiklassa siten edellytetään, että kansallisen lainsäädännön mukaiset toimet eivät saa vaikuttaa kielteisesti unionin tai muiden rikosten uhrien oikeuksiin saada korvauksia heille aiheutuneista vahingoista. Asianomistajan asema on voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä tässä suhteessa huomioitu muun muassa RL 10 luvun 2 §:n 6 momentissa, jonka mukaan hyötyä ei tuomita menetetyksi siltä osin kuin se on palautettu tai tuomittu taikka tuomitaan suoritettavaksi loukatulle vahingonkorvauksena tai edunpalautuksena. Rajat ylittävissä tilanteissa merkitystä on myös saman pykälän 7 momentilla, jonka mukaan tuomioistuimen on korvaus- tai edunpalautusvaatimuksen esittäjän pyynnöstä ratkaistava menettämiskaava ja siirrettävä korvaus- tai edunpalautusvaatimus käsiteltäväksi riita-asioiden oikeudenkäynnistä säädettyssä järjestyksessä, jos vieraassa valtiossa on omaisuutta jäädytettynä tai siihen rinnastettavan toimenpiteen kohteena Suomessa tuomittavan menettämiskaavan turvaamiseksi. Kansallisessa lainsäädännössä on näin ollen pyritty nimenomaisesti varmistamaan, että menetetyksi tuomitsemista koskevat toimet eivät vaikuta kielteisesti rikosten uhrien oikeuksiin saada korvauksia heille aiheutuneista vahingoista eikä artiklan siten voida katsoa edellyttävän muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Asiaa koskevan EU-säätelyn osalta voidaan lisäksi todeta seuraavaa. Rikosprosessuaalisen yhteistyön alalla on voimassa puitepäätos vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin (2006/783/YOS, ns. konfiskaatiopuitepäätos). Puitepäätöksessä vahvistetaan säännöt, joiden nojalla jäsenvaltioiden on omalla alueellaan tunnustettava ja pantava täytäntöön toisen jäsenvaltion rikosasioissa toimivaltaisen tuomioistuimen tekemä päätös menetetyksi tuomitsemisesta. Puitepäätöksen 16 artiklan mukaan täytäntöönpanovaltion on meneteltävä menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täytäntöönpanon johdosta saatujen rahamäärien suhteen siten, että jos menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täytäntöönpanon johdosta saatu määrä on alle 10 000 euroa tai sitä vastaava määrä, se kuuluu täytäntöönpanovaltiolle; kaikissa muissa tapauksissa täytäntöönpanovaltion on siirrettävä 50 prosenttia menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täytäntöönpanon johdosta saadusta määrästä päätöksen tehneelle valtiolle.

Puitepäätos korvataan siihen osallistuvien jäsenvaltioiden välisessä yhteistyössä 19.12.2020 alkaen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2018/1805 jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta. Asetuksella laajennetaan nykyisestä jäsenvaltioiden velvoitteita panna täytäntöön toisissa jäsenvaltioissa annettuja menettämisseuraamus- ja jäädyttämispäätöksiä. Keskeisenä erona voimassa olevaan tilanteeseen on, että yhdessä asetuksessa säänneltäisiin sekä menettämisseuraamus- että jäädyttämistilanteita kahden erillisen instrumentin sijaan. Lisäksi asetus on voimassa olevien puitepäätösten sijaan suoraan sovellettavaa oikeutta. Sisällöllisesti keskeisenä erona voidaan menettämisseuraamusten osalta pitää erityisesti rikoksen asianomistajan aseman vahvistumista. Asetuksen tätä koskevan 30 artiklan mukaan, jos päätöksen antaneen valtion toimivaltainen viranomainen on antanut kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti päätöksen joko menetetyksi tuomitun omaisuuden palauttamisesta uhrille tai uhrille suoritettavasta korvauksesta, täytäntöönpanoviranomaisen on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jos kyseinen omaisuus on

tuomittu menetetyksi, se palautetaan kokonaisuudessaan uhrille mahdollisimman pian. Vain jos menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen mukana ei ole päätöstä omaisuuden palauttamisesta uhrille tai kyseiselle henkilölle suoritettavasta korvauksesta tai elleivät asianomaiset jäsenvaltiot sovi muuta, täytäntöönpanovaltion on meneteltävä menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täytäntöönpanon johdosta saatujen rahamäärien suhteen vastaavasti kuin tällä hetkellä voimassa olevassa puitepäätöksessä edellytetään. Asetus tulee voimaan 19.12.2020, johon mennessä sitä täydentävän kansallisen sääntelyn tulee olla voimassa. Hallituksen esitys asetuksen soveltamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi on annettu eduskunnalle 17.6.2020 (HE 102/2020 vp).

39 artikla. *Asian käsittelyn lopettaminen.*

Asetuksen 39 artiklassa säädetään asian käsittelyn lopettamiseen sovellettavista säännöksistä. Artiklan 1 kohdan mukaan silloin, jos syytetoimet ovat käyneet asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädännön perusteella mahdottomiksi, päättää pysyvä jaosto asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän 35 artiklan 1 kohdan mukaisesti toimitaman kertomuksen perusteella henkilöä koskevan asian käsittelyn lopettamisesta.

Artiklan 1 kohdan mukaan perusteita ovat a alakohdan mukainen epäillyn tai syytetyn kuolema tai epäillyn tai syytetyn oikeushenkilön selvitystila, b alakohdan mukainen epäillyn tai syytetyn syyntakeettomuus, c alakohdan mukainen epäillylle tai syytetylle myönnetty armahdus, d alakohdan mukainen epäillylle tai syytetylle myönnetty syytesuoja, ellei sitä ole poistettu, e alakohdan mukainen kansallisen syyteoikeuden umpeen kulunut vanhentumisaika, f alakohdan mukainen tilanne, jossa epäillyn tai syytetyn asia on samojen tekojen osalta jo lopullisesti ratkaistu ja viimeisenä g alakohdan mukainen tilanne jossa asiaa koskeva näyttö ei riitä syytetöimien aloittamiseen. Asetuksen johdanto-osan 81 kappaleessa todetaan, että EPPO:n tutkinnan olisi pääsääntöisesti johdettava syytteen nostamiseen kansallisissa tuomioistuimissa, jos näyttö on riittävä eikä syytteen nostamiseksi ole oikeudellista estettä. Kappaleen mukaan asian käsittelyn lopettamisen syyt määritellään asetuksen 39 artiklassa tyhjentävästi.

Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdan mukainen päätös tutkinnan päättämisestä ei saa estää tulevaa tutkintaa, joka perustuu uusiin tosiasioihin, jotka eivät olleet EPPO:n tiedossa päätöstä tehdessä vaan jotka ovat tulleet tietoon päätöksen jälkeen. Toimivaltainen pysyvä jaosto tekee tällaisten uusien tosiasioiden perusteella päätöksen tutkinnan uudelleen käynnistämisestä.

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:n ollessa toimivaltainen 22 artiklan 3 kohdan mukaisesti se voi lopettaa asian käsittelyn vasta kuultuaan 25 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuja kansallisia viranomaisia. Tarvittaessa pysyvä jaosto siirtää asian toimivaltaisille kansallisille viranomaisille 34 artiklan 6, 7 ja 8 kohdan mukaisesti. Samoin menetellään tilanteissa, jos EPPO käyttää toimivaltaansa unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettujen rikosten osalta, jos unionin taloudellisille eduille aiheutunut vahinko tai todennäköisesti aiheutuva vahinko ei ole suurempi kuin toiselle uhrille aiheutunut tai todennäköisesti aiheutuva vahinko.

Artiklan 4 kohdan mukaan, kun asian käsittely on lopetettu, EPPO ilmoittaa asian käsittelystä virallisesti toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle sekä, mikäli kansallinen lainsäädäntö niin edellyttää, asiaankuuluville unionin toimielimille, elimille ja laitoksille samoin kuin epäillylle tai syytetylle sekä rikoksen uhreille. Asiat, joiden käsittely on lopetettu, voidaan myös siirtää OLAF:in tai toimivaltaisen kansallisen hallinto- tai oikeusviranomaisen käsiteltäväksi takaisinperintää tai muita hallinnollisia jatkotoimia varten.

Edellä todetun mukaisesti artiklan 3 kohdassa säädetään kansallisen viranomaisen kuulemisesta tilanteissa, joissa EPPO harkitsee tutkinnan päättämistä asetuksen 22 artiklan 3 kohdan mukaisissa rikoksissa sekä unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetuissa rikoksissa, joiden osalta unionille aiheutunut vahinko on vähäisempi kuin muille asianomistajille aiheutunut vahinko. Asetuksen 22 artiklan 3 kohdan mukaiset rikokset tarkoittavat edellä tässä esityksessä tarkemmin selostettuja niin kutsuttuja liitännäisrikoksia, jotka liittyvät erottamattomasti unionipetosdirektiivissä tarkoitettuihin unionin taloudellisia etuja vahingoittaviin rikoksiin. Suomessa kuultavana viranomaisena toimisi valtakunnansyyttäjän toimisto. Artiklan 3 kohdassa viitataan toisaalta 25 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuun kansalliseen viranomaiseen, jonka esitettäisiin olevan Suomessa nimenomaan valtakunnansyyttäjä. Tarkoituksenmukaisempana sääntelyratkaisuna voitaisiin kuitenkin 39 artiklan 3 kohdan mukaisissa tilanteissa nimetä kansalliseksi viranomaiseksi valtakunnansyyttäjän toimisto, jolloin valtakunnansyyttäjän olisi mahdollista siirtää tehtävä myös muulle virkamiehelle. Ratkaisun ei voida käytännössä katsoa merkittävästi poikkeavan asetuksen sääntelystä. Tämän sijaan kysymys on kansalliseen harkintaan kuuluvasta mahdollisuudesta järjestää kansallinen asetuksen mukainen prosessi mahdollisimman tehokkaasti.

Arvioitaessa täydentävän kansallisen lainsäädännön tarpeellisuutta artiklan 4 kohdassa säädetyn ilmoittamisen osalta on erotettava kaksi erilaista tilannetta EPPO:n käsiteltävänä olevassa rikostutkinnassa. Ensimmäisessä tilanteessa EPPO:n tekemä päätös tutkinnan päättämisestä tapahtuu ilman asian käsittelyn siirtämistä takaisin kansalliselle viranomaiselle ja toisessa tilanteessa EPPO päättää asian käsittelyn lopettamisen yhteydessä siirtää asian käsittelyn kansallisille viranomaisille artiklan 3 kohdassa mainitulla tavalla asetuksen 34 artiklan 6, 7 ja 8 kohdan mukaisesti.

Ensiksi mainitussa tilanteessa EPPO:n päätöstä käsittelyn lopettamisesta voidaan pitää siinä määrin lopullisena, että päätöksellä on asianosaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin kohdistuvia vaikutuksia. Erityisesti asianomistajan toissijaisen syyteoikeuden turvaamiseksi olisi tarve säätää täydentävää kansallista lainsäädäntöä ilmoittamismenettelystä. Täydentävän säännöksen mukaan EPPO:n tulisi ilmoittaa asian käsittelyn päättymisestä kansallisten viranomaisten lisäksi myös asianosaisille silloin, kun EPPO päättää lopettaa asian käsittelyn ja olla siirtämättä asiaa kansalliselle viranomaiselle.

Tilanteisiin, joissa EPPO päättää asian käsittelyn ja siirtää rikosasian kansallisille viranomaisille ei sovellettaisi edellä selostettua ilmoitusmenettelyä. Koska asian käsittely jatkuu siirtämisen jälkeen kansallisessa syyttäväviranomaisessa, tapahtuu myös myöhemmin tapahtuvien ratkaisujen tiedoksianto asianosaisille kansallisen syyttäväviranomaisen tai syytteen nostamisen jälkeen tuomioistuimen toimesta.

40 artikla. *Yksinkertaistetut syyttämismenettelyt.*

Asetuksen 40 artikla sisältää säännökset yksinkertaistetuista syyttämismenettelyistä. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä säädetään yksinkertaistetuista syyttämismenettelyistä asian lopullista ratkaisemista varten epäillyn kanssa sovittujen ehtojen pohjalta, asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä voi ehdottaa 10 artiklan 3 kohdan ja 35 artiklan 1 kohdan mukaisesti toimivaltaiselle pysyvälle jaostolle tällaisen menettelyn soveltamista kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen ehtojen mukaisesti. Jos EPPO käyttää toimivaltaansa unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettujen rikosten osalta ja jos unionin taloudellisille eduille aiheutunut tai todennäköisesti aiheutuva vahinko ei ole suurempi kuin toiselle uhrille aiheutunut tai todennäköisesti aiheutuva vahinko, asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä kuulee kansallisia syyttäväviranomaisia ennen kuin ehdottaa yksinkertaistetun syyttämismenettelyn soveltamista.

Suomessa artiklan mukaisena yksinkertaistettuna syyttämismenettelynä voidaan pitää vuoden 2015 alussa voimaan tullutta niin kutsuttua syyteneuvottelujärjestelmää (L 670/2014). Syyteneuvottelujärjestelmä pitää sisällään ETL 3 luvun 10 a §:ssä säädetyn esitutinnan rajoittamisen tunnustamisen perusteella, ROL 1 luvun 8 §:n 2 momentin mukaisen tunnustamisperusteella tapahtuvan syytteen nostamisen rajoittamisen sekä varsinaisen syyteneuvottelun, jossa tunnustettu rikosasia käsitellään syyttäjän ja vastaajan tekemän tuomioesityksen perusteella erityisessä ROL 5 b luvun mukaisessa tunnustamisoikeudenkäynnissä. Suomalaisessa syyteneuvottelujärjestelmässä vastaajan rangaistusasteikkoa lievennetään tunnustamisen perusteella RL 6 luvun 8 a §:n mukaisesti siten, että rangaistukseksi voidaan tuomita vähintään säädetyn rangaistuslajin vähimmäismäärä ja enintään kaksi kolmannelta rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä. Käytännössä suomalaisessa syyteneuvottelujärjestelmässä tunnustamisella saatu lievennys rangaistukseen on ollut noin kolmasosan vähennys siitä, mitä teosta olisi muuten tuomittu.

Syyteneuvottelujärjestelmää voidaan käyttää ROL 1 luvun 10 §:n mukaisesti tilanteissa, joissa epäillystä rikoksesta ei ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin kuusi vuotta vankeutta, jos kyseessä ei ole epäily tietyistä lainkohdassa tarkemmin määritellyistä seksuaali- tai väkivaltarikoksista. Edellä tarkastellun mukaisesti EPPO:n toimivaltaan kuuluvat, unionipetosdirektiivin perusteella määräytyvät rikokset ovat siten lähtökohtaisesti sellaisia, joissa syyteneuvottelujärjestelmää voidaan soveltaa.

Artiklan 1 kohdan jälkimmäisessä virkkeessä viitatuissa unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetuissa rikoksissa on kysymys teoista tai laiminlyönneistä, jotka koskevat väärien, virheellisten tai puutteellisten ilmoitusten tai asiakirjojen käyttämistä tai esittämistä, erityistä velvoitetta rikkoen tapahtuvaa tietojen ilmoittamatta jättämistä tai alakohdassa tarkemmin määriteltyjen varojen tai omaisuuden väärinkäyttöä muihin tarkoituksiin kuin mihin ne on alun perin myönnetty. Kansallisesti tällainen toiminta katsotaan rangaistavaksi RL 29 luvun 5 §:n mukaisena avustuspetoksena, saman luvun 7 §:n mukaisena avustuksen väärinkäyttönä tai 36 luvun 1 §:n mukaisena petoksena (HE 231/2018 vp s. 17–20). Valtuutetun Euroopan syyttäjän tulee artiklan 1 kohdan perusteella näitä rikoksia käsitellessään ja jos unionin taloudellisille eduille aiheutunut tai todennäköisesti aiheutuva vahinko ei ole suurempi kuin toiselle uhrille aiheutunut tai todennäköisesti aiheutuva vahinko kuulla kansallisia syyttäväviranomaisia ennen kuin ehdottaa syyteneuvottelujärjestelmän soveltamista. Kohdassa ei ole tarkemmin määritelty kuulemisen tapaa tai kuultavaa syyttäjätahoa. Perustellulta vaikuttaisi, että kuultava viranomainen tätäkin tarkoitusta varten määritellään laissa valtakunnansyyttäjän toimistoksi. Menettelyn osalta muuten noudatetaan syyteneuvottelujärjestelmää koskevia kansallisen lainsäädännön säännöksiä.

Artiklan 2 kohdan mukaan pysyvä jaosto tekee päätöksensä asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän ehdotuksesta. Päätöksessä otetaan huomioon rikosten vakavuus ottaen huomioon erityisesti aiheutettu vahinko ja rikoksesta epäillyn halukkuus korjata laittomalla toiminnalla aiheutettu vahinko. Menettelyn käytössä noudatettaisiin asetuksessa säädettyjä EPPO:n yleistavoitteita ja perusperiaatteita. Kollegio antaa edellä selostettujen perusteluiden soveltamisesta 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti suuntaviivat. Perustellulta vaikuttaa, että pysyvän jaoston asiaa koskeva puoltava päätös on edellytyksenä tuomioesityksen tekemiselle. Tällöin välttyään tilanteelta, jossa jaosto voisi estää jo tehdyn tuomioesityksen ja tähän liittyvältä sääntelyltä. Siksi ROL 1 luvun 10 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti ja esitutkintalain 3 luvun 10 a §:ään uusi 6 momentti.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jos pysyvä jaosto hyväksyy ehdotuksen, asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä soveltaa yksinkertaistettuja syyttämismenettelyjä kansallisessa lainsäädän-

nössä säädettyjen edellytysten mukaisesti ja rekisteröi asian asianhallintajärjestelmään. Kun yksinkertaistetut syyttämismenettelyt on saatettu päätökseen epäillyn kanssa sovittujen ehtojen mukaisesti, pysyvä jaosto pyytää valtuutettua Euroopan syyttäjää toteuttamaan toimet asian käsittelyn päättämiseksi lopullisesti. Kohdassa siten viitataan kansallisen lainsäädännön menettelyä koskeviin edellytyksiin eikä kohdasta aiheudu tarvetta muuttaa syyteneuvottelujärjestelmää koskevia kansallisen lainsäädännön säännöksiä.

6. luku. Menettelytakeet

41 artikla. Epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksien laajuus.

Asetuksen 41 artiklassa säädetään epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksien laajuudesta. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO noudattaa toiminnassaan kaikilta osin EU:n perusoikeuskirjaan kirjattuja epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksia, mukaan lukien oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oikeus puolustukseen. Artiklan 2 kohdan mukaan kaikilla epäillyillä tai syytetyillä on EPPO:n rikosoikeudellisissa menettelyissä vähintään unionin oikeuden mukaiset prosessuaaliset oikeudet. Näitä oikeuksia ovat kohdan mukaan esimerkiksi direktiivin 2012/13/EU mukainen oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin, direktiivin 2010/64/EU mukainen oikeus tiedonsaantioikeus ja oikeus tustua asiaan liittyvään aineistoon, direktiivin 2013/48/EU mukainen oikeus asianajajaan ja oikeus ottaa yhteyttä kolmanteen henkilöön ja ilmoittaa hänelle pidätyksestään, direktiivin (EU) 2016/343 mukainen oikeus vaieta ja oikeus tulla pidetyksi syyttömänä sekä direktiivin (EU) 2016/1919 mukainen oikeus oikeusapuun.

Artiklan 3 kohdan mukaan epäillyillä ja syytetyillä sekä muilla EPPO:n menettelyssä osallisina olevilla henkilöillä on kaikki heille sovellettavan kansallisen lainsäädännön nojalla kuuluvat prosessuaaliset oikeudet, mukaan lukien mahdollisuus esittää todisteita, vaatia asiantuntijoiden nimeämistä tai asiantuntijan suorittamaa tarkastusta ja todistajien kuulemistä sekä vaatia, että EPPO toteuttaa tällaiset toimet puolustuksen toimesta, sanotun vaikuttamatta asetuksen 6 luvussa tarkoitettuihin oikeuksiin.

Asetuksessa viitataan EU:n perusoikeuskirjan säännöksiin, mutta ei Euroopan ihmisoikeussopimuksen (jäljempänä myös EIS) säännöksiin. Asetuksen johdanto-osan 83 kappaleessa mainitaan, että EPPO:n tulee erityisesti kunnioittaa perusoikeuskirjan 47 ja 48 artiklaan kirjattua oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, oikeutta puolustukseen ja syyttömyysolettamaa. Edelleen noudattamalla perusoikeuskirjan 50 artiklan kieltoa syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta (ne bis in idem) varmistetaan, että EPPO:n nostamat syyteet eivät johda kaksoisrangaistavuuteen.

Suomen lainsäädännössä esitutkintaperiaatteet ja rikosprosessuaaliset oikeussuojatakeet pohjautuvat erityisesti perustuslain, esitutkintalain ja ROL:n säännöksiin. Oikeudenmukainen oikeudenkäynti taataan PL 21 §:ssä, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Esimerkiksi syyttömyysolettaman ja kahdesti samassa asiassa syyttämisen ja tuomitsemisen kiellon (ne bis in idem) on vakiintuneesti katsottu kuuluvan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin (syyttömyysolettaman osalta esim. PeVL 60/2010 vp, PeVL 57/2010 vp, PeVL 4/2004 vp ja ne bis in idem -kiellon osalta HE 309/1993 vp, PeVL 9/2012 vp ja PeVL 17/2013 vp). Esitutkintalain

4 luku sisältää tarkemmat säännökset esitutkintaperiaatteista ja esitutkintaan osallistuvien oikeuksista. Laissa lueteltuja periaatteita ovat esimerkiksi tasapuolisuusperiaate, syyttömyysoletama, oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen, suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate, hienotunteisuusperiaate, oikeus käyttää esitutkinnassa avustajaa ja esitutkinnan osallisen kielelliset oikeudet. ROL sisältää säännökset esimerkiksi rikoksesta epäillyn oikeudesta puolustukseen (2 luku) ja oikeudenkäynnin kielestä ja tulkauksesta (6a luku).

Artiklassa viitattujen epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksia koskevien direktiivien johdosta on Suomessa tehty tarvittavat lainsäädäntömuutokset direktiivien kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä. Sen ja edellä voimassa olevasta kansallisesta lainsäädännöstä todetun perusteella voidaan arvioida, että artiklassa määritellyt prosessuaaliset vähimmäisoikeussuojatakeet eivät aiheuta tarvetta täydentävälle kansalliselle sääntelylle.

42 artikla. *Laillisuusvalvonta.*

Asetuksen 42 artikla sisältää säännökset laillisuusvalvonnasta. Artiklan 1 kohdan mukaan kansallisten tuomioistuinten on valvottava kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen vaatimusten ja menettelyjen mukaisesti EPPO:n prosessuaalisia toimia, joilla on tarkoitus tuottaa kolmansia osapuolia koskevia oikeusvaatimuksia. Kohdan mukaan sama pätee tapauksiin, joissa EPPO on laiminlyönyt velvollisuutensa hyväksyä prosessuaalisia toimia, joilla on tarkoitus tuottaa kolmansia osapuolia koskevia oikeusvaatimuksia ja joita sillä on ollut lakisääteinen velvollisuus hyväksyä tämän asetuksen mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan EU:n tuomioistuimella on EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla toimivalta antaa ennakkoratkaisu EPPO:n prosessuaalisen toimen pätevydestä, jos tällainen kysymys pätevydestä tulee esille jäsenvaltion tuomioistuimessa suoraan unionin oikeuden perusteella. Lisäksi toimivalta antaa ennakkoratkaisu on unionin oikeuden mukaan EPPO-asetuksen säännösten tulkinnasta tai pätevydestä sekä asetuksen 22 ja 25 artiklan tulkinnasta, joka liittyy EPPO:n ja toimivaltaisen kansallisen viranomaisen mahdolliseen toimivaltaristiriitaan.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että artiklan 1 kohdasta poiketen unionin tuomioistuin valvoo SEUT 263 artiklan neljännen kohdan mukaisesti EPPO:n päätöksiä asian käsittelyn lopettamisesta, siltä osin kuin ne riitautetaan suoraan unionin oikeuden perusteella.

Artiklan 4 kohdan mukaan unionin tuomioistuimella on SEUT 268 artiklan mukaisesti toimivalta ratkaista EPPO:n aiheuttaman vahingon korvausta koskevat riidat.

Artiklan 5 kohdan mukaan unionin tuomioistuimella on SEUT 272 artiklan mukaisesti toimivalta kiistoissa, jotka koskevat EPPO:n tekemissä sopimuksissa olevia välityslausekkeita ja 6 kohdan mukaan SEUT 270 artiklan mukaisesti toimivalta ratkaista riidat, jotka koskevat henkilööstön liittyviä asioita.

Artiklan 7 kohdan mukaan unionin tuomioistuimella on toimivalta erottaa Euroopan pääsyyttäjä asetuksen 14 artiklan 5 kohdan mukaisesti ja Euroopan syyttäjät 16 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

Asetuksen 8 artiklassa säädetään, ettei asetus vaikuta sellaisten EPPO:n päätösten laillisuuden valvontaan EU:n tuomioistuimessa SEUT 263 artiklan neljännen kohdan mukaisesti, jotka vaikuttavat rekisteröidyn kahdeksannen luvun mukaisiin oikeuksiin, eikä sellaisten EPPO:n pää-

tösten valvontaan, jotka eivät ole prosessuaalisia toimia, kuten EPPO:n päätökset yleisön oikeudesta tutustua asiakirjoihin tai asetuksen 17 artiklan 3 kohdan nojalla annetut päätökset valtuutettujen syyttäjien erottamisesta tai muut hallinnolliset päätökset.

7. luku. Tietojenkäsittely.

43 artikla. EPPO:n tietojensaanti.

Asetuksen 43 artiklassa säädetään EPPO:n tietojensaannista. Artiklan 1 kohdan mukaan valtuutettujen Euroopan syyttäjien on voitava saada kaikki kansallisiin rikostutkinta ja lainvalvontatietokantoihin sekä muihin merkityksellisiin viranomaisrekistereihin tallennetut asiaan liittyvät tiedot samoin edellytyksin mitä sovelletaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti vastaavissa tapauksissa. Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:n on voitava myös saada sen toimivaltaan kuuluvat tarvittavat tiedot unionin toimielinten, elinten ja laitosten tietokannoista ja rekistereistä.

44 artikla. Asianhallintajärjestelmä.

Asetuksen 44 artiklassa säädetään EPPO:n asianhallintajärjestelmästä. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO:n on perustettava asianhallintajärjestelmä, jota on pidettävä ja hallinnoitava tässä asetuksessa ja EPPO:n sisäisessä työjärjestyksessä vahvistettujen sääntöjen mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan asianhallintajärjestelmän tarkoituksena on tukea EPPO:n toteuttamien tutkinta- ja syytetoimien hallinnointia erityisesti hallinnoimalla sisäisiä työnkuluja ja tukemalla tutkintayhteistyötä rajat ylittävissä tapauksissa. Lisäksi asianhallintajärjestelmän tarkoituksena on varmistaa, että keskusvirastolla ja valtuutetuilla Euroopan syyttäjillä on turvattu pääsy tietoihin tutkinta- ja syytetoimista, mahdollistaa tietojen vertaileminen ja yhdistäminen sekä tietojen poimiminen toiminnallisia analyysejä ja tilastoja varten ja helpottaa valvontaa sen varmistamiseksi, että operatiivisten henkilötietojen käsittely on lainmukaista ja että siinä noudatetaan tämän asetuksen asiaankuuluvia määräyksiä. Artiklan 3 kohdan mukaan asianhallintajärjestelmä voidaan yhdistää neuvoston päätöksen 2008/976/YOS 9 artiklassa tarkoitettuun suojattuun tietoliikenneyhteyteen.

Artiklan 4 kohdan mukaan asianhallintajärjestelmä sisältää rekisterin EPPO:n artiklan mukaisesti saamista tiedoista, mukaan lukien niihin liittyvistä mahdollisista päätöksistä, hakemiston kaikesta asiakirja-aineistosta ja kaikki tiedot asianhallintajärjestelmässä 45 artiklan 3 kohdan mukaisesti sähköisessä muodossa säilytettävästä aineistosta. Hakemistoon ei saa sisältyä muita operatiivisia henkilötietoja kuin tiedot, joita tarvitaan asioiden tunnistamiseksi tai yhteyksien luomiseksi eri asiakirja-aineiston välille.

Artiklan 5 kohdan mukaan käsitellessään operatiivisia henkilötietoja EPPO saa luoda muita automaattisesti käsiteltäviä tietokantoja kuin asiakirja-aineistoa vain tämän asetuksen ja EPPO:n sisäisen työjärjestyksen sääntöjen mukaisesti. Euroopan tietosuojavaltuutetulle on ilmoitettava yksityiskohdat tällaisista muista automaattisesti käsiteltävistä tietokannoista.

45 artikla. EPPO:n asiakirja-aineisto.

Asetuksen 45 artikla sisältää säännökset EPPO:n asiakirja-aineistosta. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos EPPO aikoo käynnistää tutkinnan tai käyttää oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen tämän asetuksen mukaisesti asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän on avattava asiakirja-aineisto. Aineiston on sisällettävä kaikki valtuutetun Euroopan syyttäjän hallussa olevat

tiedot ja todisteet, jotka liittyvät EPPO:n tutkintaan tai syytteenpanoon. Kun tutkinta on aloitettu, tiedot 44 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettua rekisteristä tulevat osaksi asiakirja-aineistoa.

Artiklan 2 kohdan mukaan asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä hallinnoi aineistoa jäsenvaltionsa lainsäädännön mukaisesti. EPPO:n sisäiseen työjärjestykseen voi kuulua sääntöjä asiakirja-aineiston organisoinnista ja hallinnoinnista siinä määrin kuin se on tarpeen EPPO:n toiminnan varmistamiseksi yhtenä virastona. Asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä myöntää jäsenvaltionsa lainsäädännön mukaisesti epäilyille, syytetyille ja muille menettelyyn osallistuvilla henkilöillä oikeuden tutustua asiakirja-aineistoon.

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:n asianhallintajärjestelmässä on oltava kaikki tiedot ja todisteet sähköisessä muodossa säilytettävästä asiakirja-aineistosta, jotta keskusvirasto voi hoitaa tehtäviään tämän asetuksen mukaisesti. Asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän on varmistettava, että asianhallintajärjestelmässä olevien tietojen sisältö perustuu koko ajan asiakirja-aineistoon, erityisesti että järjestelmän sisältämät operatiiviset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan aina kun tiedot on poistettu tai oikaistu vastaavassa asiakirja-aineistossa.

46 artikla. *Asianhallintajärjestelmään pääsy.*

Asetuksen 46 artiklassa säädetään pääsystä EPPO:n asianhallintajärjestelmään. Euroopan pääsyyttäjällä, Euroopan varapääsyyttäjällä, muilla Euroopan syyttäjillä ja valtuutetuilla Euroopan syyttäjillä on artiklan mukaan oltava suora pääsy rekisteriin ja hakemistoon. Valvovalla Euroopan syyttäjällä ja toimivaltaisella pysyvällä jaostolla on lisäksi oltava suora pääsy asianhallintajärjestelmässä sähköisessä muodossa säilytettyihin tietoihin näiden käyttäessä toimivaltaansa 10 ja 12 artiklan mukaisesti. Valvovalla Euroopan syyttäjällä on oltava lisäksi suora pääsy asiakirja-aineistoon. Toimivaltaisella pysyvällä jaostolla on oltava pyynnöstä pääsy asiakirja-aineistoon.

Muut valtuutetut Euroopan syyttäjät voivat pyytää saada tutustua asianhallintajärjestelmässä sähköisessä muodossa säilytettyihin tietoihin ja mihin tahansa asiakirja-aineistoon. Asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä päättää pääsyoikeuden myöntämisestä muille valtuutetuille Euroopan syyttäjille sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Tältä osin 46 artikla edellyttää sitä täytäntöönpanevaa kansallista lainsäädäntöä. Jos pääsyoikeutta ei myönnetä, asia voidaan saattaa toimivaltaisen pysyvän jaoston käsiteltäväksi. Toimivaltainen pysyvä jaosto kuulee tarvittaessa asianomaisia valtuutettuja Euroopan syyttäjiä ja tekee päätöksensä sen jälkeen sovellettavan kansallisen lainsäädännön ja tämän asetuksen mukaisesti.

EPPO:n sisäisessä työjärjestyksessä vahvistetaan muita pääsyä koskevia sääntöjä ja menettely Euroopan pääsyyttäjälle, Euroopan varapääsyyttäjille, muille Euroopan syyttäjille, valtuutetuille Euroopan syyttäjille ja EPPO:n henkilöstölle myönnettävän asianhallintajärjestelmään pääsyn tason määrittämiseksi siinä määrin kuin on tarpeen heidän tehtäviensä suorittamiseksi.

8. luku. Tietosuojat.

EPPO-asetuksen VIII luku (artiklat 47–89) sisältää asetuksen pääasialliset tietosuojaa koskevat säännökset.

Euroopan syyttäjänviraston käsittelemien hallinnollisten henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1725 luonnollisten henkilöiden suoje-

lusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta sekä asetuksen (EY) N:o 45/2001 ja päätöksen N:o 1247/2002/EY kumoamisesta (uusi toimielinten tietosuoja-asetus), jolla on uudistettu unionin toimielimiä koskeva tietosuojasääntely. Euroopan syyttäjänviraston käsittelemien operatiivisten henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan EPPO-asetukseen sisältyvää sääntelyä, joka on monilta osin yhtenevää luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680 (rikosasioiden tietosuojadirektiivi) kanssa. EPPO-asetuksen johdanto-osan 93 kappaleessa todetaankin, että asetuksen sääntöjä henkilötietojen suojasta olisi tulkittava ja sovellettava sen mukaisesti kuin tulkitaan ja sovelletaan rikosasioiden tietosuojadirektiiviä. Suomessa rikosasioiden tietosuojadirektiivi on pantu täytäntöön henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetulla lailla (1054/2018, rikosasioiden tietosuojalaki) sekä sitä täydentävällä hallinnonalakohtaisella erityislainsäädännöllä.

Tietosuojan toteutumista EPPO:n toiminnassa valvoo Euroopan tietosuojavaltuutettu yhteistyössä kansallisen valvontaviranomaisen kanssa. EPPO-asetuksen 2 artiklan 22 kohdan sisältämän määritelmän mukaan valvontaviranomaisella tarkoitetaan jäsenvaltion luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) tai rikosasioiden tietosuojadirektiivin nojalla perustamaa riippumatonta viranomaista, jona Suomessa toimii tietosuojalain (1050/2018) 8 §:ssä tarkoitettu tietosuojavaltuutettu.

Kuten asetuksen säännöksiä yleensäkin, myös EPPO-asetuksen tietosuojaa koskevia säännöksiä sovelletaan sellaisenaan sen soveltamisalalla EPPO:n toiminnassa. Paikoitellen EPPO-asetuksen säännökset kuitenkin edellyttävät kansallista tarkentavaa lainsäädäntöä. Tällaisen kansallisen liikkumavaran ala on kuvattu niiden artikloiden yhteydessä, joissa mainittua liikkumavaraa on tai jotka muutoin käytännössä edellyttävät kansallista täydentävää lainsäädäntöä.

47 artikla. *Henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet.*

Asetuksen 47 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista yleisistä periaatteista, joita on noudatettava henkilötietojen suhteen. Henkilötietoja on artiklan 1 kohdan mukaan ensinnäkin käsiteltävä lainmukaisesti ja asianmukaisesti. Henkilötiedot on kerättävä perusteltua ja nimenomaisesti määriteltyä tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla (käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate). Myöhempiä käsittelyä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten ei kuitenkaan katsota yhteensopimattomaksi alkuperäisten tarkoitusten kanssa edellyttäen, että EPPO tarjoaa rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevat asianmukaiset suojatoimet. Tietojen minimointiperiaatteen mukaisesti henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia eivätkä ne saa olla liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään.

Kohdassa säädetään myös täsmällisyysvaatimuksesta, jonka mukaan henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä. Kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet tulee toteuttaa sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten

toteuttamista varten (säilytyksen rajoittaminen). Henkilötietoja voidaan säilyttää pidempiä aikoja, jos henkilötietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten edellyttäen, että EPPO tarjoaa rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevat asianmukaiset suoja-toimet erityisesti panemalla täytäntöön EPPO-asetuksessa vaaditut asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet. Lisäksi kohdassa edellytetään, että henkilötietoja käsitellään tavalla, jolla varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus, mukaan lukien suojaaminen lu-vattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä sekä vahingossa tapahtuvalta häviämiseltä, tuhoutumi-selta tai vahingoittumiselta käyttäen asianmukaisia teknisiä tai organisatorisia toimia.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO vastaa siitä, ja sen on pystyttävä osoittamaan se, että 1 kohdassa noudatettuja periaatteita on noudatettu (osoitusvelvollisuus), kun suoritetaan henkilötie-tojen käsittelyä, joka on kokonaan tai osittain automaattista, sekä sellaisten henkilötietojen muuta kuin automatisoitua käsittelyä, jotka muodostavat rekisterin osan tai joiden on tarkoitus muodostaa rekisterin osa.

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:n suorittama käsittely muuhun 49 artiklassa säädettyyn tar-koitukseen kuin siihen, johon operatiiviset henkilötiedot kerättiin, sallitaan mikäli EPPO:lla on lupa käsitellä tällaisia operatiivisia henkilötietoja tällaista tarkoitusta varten EPPO-asetuksen mukaisesti ja käsittely tätä muuta tarkoitusta varten on tarpeellista ja oikeasuhteista unionin oikeuden mukaisesti. Lisäksi edellytyksenä on, ettei operatiivisten henkilötietojen käyttöä ta-pauksen mukaan ole kielletty 30 artiklan mukaisesti toteutettuihin tutkintatoimenpiteisiin so-vellettavassa kansallisessa prosessioikeudessa. Sovellettavana kansallisena prosessisääntelynä on sen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa tiedot kerättiin.

48 artikla. *Hallinnolliset henkilötiedot.*

Artiklan 1 kohdassa säädetään, että kaikkiin EPPO:n käsittelemiin hallinnollisiin henkilötietoi-hin sovelletaan asetusta (EY) N:o 45/2001 (vanha toimielinten tietosuoja-asetus). Vanha toi-mielinten tietosuoja-asetus on kuitenkin EPPO-asetuksen hyväksymisen jälkeen kumottu uu-della toimielinten tietosuoja-asetuksella. Uuden toimielinten tietosuoja-asetuksen 99 artiklan mukaan viittauksia kumottuun vanhaan toimielinten tietosuoja-asetukseen pidetään viittauksina uuteen toimielinten tietosuoja-asetukseen. Näin ollen EPPO:n käsittelemiin hallinnollisiin hen-kilötietoihin sovelletaan uutta toimielinten tietosuoja-asetusta.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO määrittää hallinnollisten henkilötietojen säilyttämisen aikara-jat sisäisen työjärjestyksensä tietosuojasäännöksissä.

49 artikla. *Operatiivisten henkilötietojen käsittely.*

Asetuksen 49 artiklassa säädetään operatiivisten henkilötietojen käsittelystä. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO saa käsitellä operatiivisia henkilötietoja automaattisesti tai strukturoitujen ma-nuaalisten arkistojen avulla EPPO-asetuksen mukaisesti ja ainoastaan kohdassa lueteltuihin tar-koituksiin. Näitä tarkoituksia ovat EPPO-asetuksen mukaisesti toteutetut tutkinta- ja syytetoimet, EPPO-asetuksen mukainen tiedonvaihto EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomais-ten ja toisten unionin toimielinten, elinten ja laitosten kanssa sekä asetuksen mukainen yhteistyö kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Artiklan 2 kohdan mukaisesti operatiivisten henkilötietojen ryhmät ja niiden rekisteröityjen ryh-mät, joiden operatiivisia henkilötietoja EPPO voi käsitellä 44 artiklan 4 kohdan b alakohdassa tarkoitettussa hakemistossa kuhunkin tämän artiklan 1 kohdassa mainittuun tarkoitukseen, lue-tellaan erillisessä liitteessä.

Artiklan 3 kohdassa siirretään komissiolle valta antaa 115 artiklan mukaisesti delegoituja säädöksiä, joissa vahvistetaan artiklan 2 kohdassa tarkoitetut operatiivisten henkilötietojen ryhmien ja rekisteröityjen ryhmien luettelot ja joissa päivitetään kyseiset luettelot ottaen huomioon tietotekniikassa ja tietoyhteiskunnassa tapahtuva kehitys. Tämän kohdan nojalla annettaviin delegoituihin säädöksiin voidaan soveltaa 116 artiklassa säädettyä kiireellistä menettelyä, kun tämä on tarpeen erittäin kiireellisessä tapauksessa.

Artiklan 4 kohdan mukaan EPPO voi tilapäisesti käsitellä operatiivisia henkilötietoja sen selvittämiseksi, ovatko ne merkityksellisiä sen tehtävien ja artiklan 1 kohdassa mainittujen tarkoitusten kannalta. Euroopan pääsyyttäjän ehdotuksesta ja Euroopan tietosuojavaltuutettua kuultuaan kollegion on täsmennettävä näiden operatiivisten henkilötietojen käsittelyn edellytyksiä, erityisesti tietoihin pääsyn ja niiden käytön sekä tietojen säilyttämisen aikarajojen ja tietojen poistamisen osalta.

Artiklan 5 kohdassa säädetään, että EPPO käsittelee operatiivisia henkilötietoja siten, että on mahdollista todeta, mikä viranomainen on toimittanut tiedot tai mistä ne on hankittu. Artiklan 6 kohdassa taas säädetään, että soveltaessaan 57–62 artiklaa EPPO toimii tarvittaessa kansallisen prosessioikeuden mukaisesti mitä tulee rekisteröidylle ilmoittamista koskevaan velvoitteen sekä mahdollisuuksiin jättää ilmoittaminen tekemättä tai rajoittaa taikka viivyttää sitä. Asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä kuulee tarvittaessa muita asiaan liittyviä valtuutettuja Euroopan syyttäjiä ennen 57–62 artiklaa koskevan päätöksen tekemistä.

50 artikla. *Operatiivisten henkilötietojen säilyttämisen aikarajat.*

Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO tarkistaa säännöllisesti käsiteltyjen operatiivisten henkilötietojen säilyttämisen tarpeellisuuden. Tarkistus on suoritettava viimeistään kolmen vuoden kuluttua operatiivisten henkilötietojen ensimmäisestä käsittelystä ja tämän jälkeen kolmen vuoden välein. Jos operatiivisia henkilötietoja säilytetään yli viiden vuoden ajan, asiasta on ilmoitettava Euroopan tietosuojavaltuutetulle.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:n käsittelemiä operatiivisia henkilötietoja ei säilytetä yli viittä vuotta sen jälkeen, kun asiassa on tehty lopullinen vapauttava päätös. Jos syytetty todettiin syylliseksi, aikarajaa jatketaan siihen saakka, kunnes määrätty seuraamus on pantu täytäntöön tai sitä ei voida enää panna täytäntöön tuomion antaneen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että ennen kuin jokin 2 kohdassa tarkoitetuista määräajoista umpeutuu, EPPO tarkistaa operatiivisten henkilötietojen säilyttämisen jatkamisen tarpeellisuuden, jos ja niin pitkään kuin se on tarpeen sen tehtävien suorittamiseksi. Syyt säilyttämisen jatkamiseen on perusteltava ja dokumentoitava. Jos operatiivisten henkilötietojen säilyttämistä ei päätetä jatkaa, ne poistetaan ilman eri toimenpiteitä.

51 artikla. *Eri ryhmiin kuuluvien rekisteröityjen erottelu.*

Artiklassa säädetään velvollisuudesta erottaa eri ryhmiin kuuluvat rekisteröidyt. EPPO:n on sen mukaan tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan erotettava selvästi toisistaan operatiiviset henkilötiedot, jotka koskevat eri ryhmiin kuuluvia rekisteröityjä, kuten henkilöt, joiden voidaan vakavin perustein uskoa syylistyneen tai olevan syylistymässä rikokseen, rikoksesta tuomitut, rikoksen uhrin tai henkilöt, joiden voidaan tiettyjen seikkojen pohjalta olettaa voivan joutua rikoksen uhriksi sekä rikokseen nähden kolmannet osapuolet. Tällaisia kolmansia osapuolia voivat olla esimerkiksi henkilöt, jotka voidaan kutsua todistamaan rikokseen liittyvän tutkinnan yhteydessä tai sitä seuraavassa rikosoikeudellisessa menettelyssä sekä henkilöt, jotka voivat antaa tietoa rikoksesta, tai rikoksesta tuomittujen henkilöiden kontaktit tai kumppanit.

52 artikla. *Operatiivisten henkilötietojen erottelu ja henkilötietojen laadun varmentaminen.*

Artiklassa asetetaan EPPO:lle vaatimus mahdollisuuksien mukaan erottaa tosiseikkoihin perustuvat operatiiviset henkilötiedot henkilökohtaisiin arvioihin perustuvista operatiivisista henkilötiedoista. EPPO:n on lisäksi toteutettava kaikki kohtuulliset toimet varmistaakseen, että operatiivisia henkilötietoja, jotka ovat virheellisiä tai puutteellisia tai jotka eivät ole enää ajantasaisia, ei siirretä eikä aseteta saataville. EPPO:n on mahdollisuuksien mukaan myös muun muassa lisättävä kaikkiin operatiivisten henkilötietojen siirtoihin tarvittavat tiedot, joiden avulla vastaanottaja voi arvioida operatiivisten henkilötietojen paikkansapitävyyttä, täydellisyyttä ja luotettavuutta.

Artiklan 3 kohdan mukaan tilanteissa, joissa ilmenee, että virheellisiä operatiivisia henkilötietoja on siirretty tai että operatiivisia henkilötietoja on siirretty lainvastaisesti, on asiasta ilmoitettava viipymättä vastaanottajalle. Tällaisessa tapauksessa operatiiviset henkilötiedot on oikaistava, poistettava tai niiden käsittelyä on rajoitettava 61 artiklan mukaisesti.

53 artikla. *Käsittelyä koskevat erityiset edellytykset.*

Artiklan 1 kohdassa edellytetään, että EPPO-asetuksen niin vaatiessa EPPO:n on säädettävä käsittelyä koskevista erityisistä edellytyksistä ja ilmoitettava tällaisten operatiivisten henkilötietojen vastaanottajalle kyseisistä edellytyksistä ja vaatimuksesta noudattaa niitä.

Lisäksi artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:n on noudatettava kansallisen viranomaisen säätämiä käsittelyä koskevia erityisiä edellytyksiä rikosasioiden tietosuojadirektiivin 9 artiklan 3 ja 4 kohdan mukaisesti. Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 9 artiklan 3 ja 4 kohta on pantu Suomessa täytäntöön rikosasioiden tietosuojalailla ja sitä täydentävällä erityislainsäädännöllä, eikä EPPO-asetus tältä osin siten edellytä kansallista täytäntöönpanosääntelyä.

54 artikla. *Operatiivisten henkilötietojen toimittaminen unionin toimielimille, elimille ja laitoksille.*

Artiklassa säädetään ehdoista, joiden mukaisesti EPPO voi toimittaa operatiivisia henkilötietoja toiselle unionin toimielimelle, elimelle tai laitokselle. EPPO-asetuksen mukaisten rajoitusten ja erityisesti 53 artiklan mukaisesti EPPO voi toimittaa tällaisia henkilötietoja toiselle unionin toimielimelle, elimelle ja laitokselle ainoastaan vain, jos tiedot ovat tarpeen tämän toisen unionin toimielimen, elimen tai laitoksen toimivaltaan kuuluvien tehtävien lainmukaista suorittamista varten. Jos operatiiviset henkilötiedot toimitetaan toisen unionin toimielimen, elimen tai laitoksen pyynnöstä, sekä rekisterinpitäjä että vastaanottaja ovat vastuussa siirron laillisuudesta.

EPPO:n on varmistettava, että toinen unionin toimielin, elin tai laitos on toimivaltainen, ja arvioitava alustavasti operatiivisten henkilötietojen toimittamisen tarpeellisuus. Jos tarpeellisuudesta on epäilyksiä, EPPO pyytää vastaanottajalta lisäselvityksiä. Henkilötiedot saanut toinen unionin toimielin, elin tai laitos on saa käsitellä operatiivisia henkilötietoja ainoastaan sitä tarkoitusta varten, jonka vuoksi ne on siirretty.

55 artikla. *Eriyisiä operatiivisten henkilötietojen ryhmiä koskeva käsittely.*

Artiklassa säädetään erityisiä operatiivisten henkilötietojen ryhmiä koskevasta käsittelystä. Eriyisinä operatiivisina henkilötietoina pidetään tietoja, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus taikka ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettisiä tietoja, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitettuja bio-

metrisiä tietoja tai terveyttä taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalista suuntautumista koskevia tietoja. Tällaisten tietojen käsittely on sallittua vain, jos se on ehdottoman välttämätöntä EPPO:n tutkintatoimille ja edellyttäen, että rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevat asianmukaiset suojatoimet on toteutettu ja vain jos ne täydentävät muita EPPO:n jo käsittelemiä operatiivisia henkilötietoja.

Artiklan 2 kohdassa edellytetään lisäksi, että EPPO:n tietosuojavastaavalle ilmoitetaan välittömästi artiklan soveltamisesta.

56 artikla. *Automaattisesti tehtävät yksittäispäätökset, profilointi mukaan luettuna.*

Artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus olla joutumatta sellaisen EPPO:n päätöksen kohteeksi, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn, kuten profilointiin, ja jolla on häntä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi. Profilointi on määritelty asetuksen 3 artiklassa.

57 artikla. *Viestintä ja yksityiskohtaiset säännöt rekisteröidyn oikeuksien käyttöä varten.*

Artiklassa säädetään toimista, jota EPPO:n on toteutettava rekisteröidyn oikeuksien käytön mahdollistamiseksi. EPPO:n on artiklan mukaan muun muassa toteutettava kohtuulliset toimet 58 artiklan mukaisten tietojen toimittamiseksi. Sen on tehtävä kaikki 56, 59–62 ja 75 artiklan mukaiset käsittelyä koskevat ilmoitukset tiiviisti esitetyssä, ymmärrettävässä ja helposti saatavilla olevassa muodossa selkeällä ja yksinkertaisella kielellä. Tiedot tulee toimittaa millä tahansa asianmukaisella tavalla, kuten esimerkiksi sähköisesti. Sen tulee pääsääntöisesti toimittaa tiedot samassa muodossa kuin pyyntö on esitetty. EPPO:n on muutoinkin helpotettava rekisteröidyn 58–62 artiklan mukaisten oikeuksien käyttöä. Artiklan mukaan lähtökohtana rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiselle on niiden maksuttomuus, mutta esimerkiksi tilanteessa, jossa rekisteröidyn pyynnöt ovat ilmeisen perusteettomia tai kohtuuttomia, EPPO voi joko periä kohtuullisen maksun tai jopa kieltäytyä suorittamasta toimea. Sen on kuitenkin osoitettava tällaisen pyynnön ilmeinen perusteettomuus tai kohtuuttomuus.

58 artikla. *Rekisteröidyn saataville asetettavat tai hänelle annettavat tiedot.*

Artiklan 1 kohdassa säädetään niistä vähimmäistiedoista, jotka EPPO:n on asetettava rekisteröidyn saataville. Asetuksen 2 kohdassa säädetään, että 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi EPPO:n on annettava erityistapauksissa rekisteröidylle tarkempia tietoja tiedot, jotta rekisteröidyn olisi mahdollista käyttää oikeuksiaan. Näitä tarkempia tietoja ovat kohdan mukaan esimerkiksi käsittelyn oikeusperusta ja mahdolliset operatiivisten henkilötietojen vastaanottajaryhmät.

Artiklan 3 kohdassa säädetään edellytyksistä, joiden täytyessä EPPO voi viivyttää tai rajoittaa 2 kohdan mukaista rekisteröidylle ilmoittamista tai jättää sen kokonaan tekemättä. Tällainen rajoitus tulee toteuttaa vain siltä osin ja niin pitkäksi aikaa kuin tällainen toimenpide on välttämätön ja oikeasuhteinen demokraattisessa yhteiskunnassa, ottaen asianmukaisesti huomioon kyseisen luonnollisen henkilön perusoikeudet ja oikeutetut edut. Rajoitus voi olla kohdan mukaisesti mahdollinen muun muassa, jotta vältetään virallisten tai laillisten tiedustelujen, tutkimusten tai menettelyjen estäminen tai jos se on tarpeen EU:n jäsenvaltioiden kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

59 artikla. *Rekisteröidyn oikeus saada pääsy henkilötietoihin.*

Artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada pääsy henkilötietoihin eli niin sanotusta tarkastusoikeudesta. Rekisteröidyllä on artiklan mukaisesti oikeus saada EPPO:lta vahvistus siitä, että häntä koskevia operatiivisia henkilötietoja käsitellään tai että niitä ei käsitellä, ja jos näitä operatiivisia henkilötietoja käsitellään, oikeus saada pääsy operatiivisiin henkilötietoihin sekä muut artiklassa luetellut tiedot esimerkiksi käsittelyn tarkoituksista.

60 artikla. *Tietoihin pääsyn rajoittaminen.*

Artiklassa säädetään niistä edellytyksistä, joiden nojalla voidaan poiketa 59 artiklassa säädetystä rekisteröidyn tarkastusoikeudesta. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO voi rajoittaa kokonaan tai osittain rekisteröidyn oikeutta saada pääsy tietoihin siltä osin ja niin pitkäksi aikaa kuin osittainen tai täydellinen rajoittaminen on välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide demokraattisessa yhteiskunnassa, ottaen asianmukaisesti huomioon kyseisen luonnollisen henkilön perusoikeudet ja oikeutetut edut. Rajoitus voi olla sallittu, jotta vältetään virallisten tai laillisten tiedustelujen, tutkimusten tai menettelyjen estäminen tai vältetään tuottamasta haittaa rikosten ennalta estämiselle, paljastamiselle, tutkimiselle tai rikoksiin liittyville syytoimille taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanolle. Niin ikään rajoitus voi tulla kyseeseen jäsenvaltioiden yleisen turvallisuuden tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi taikka muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi.

Artiklan 2 kohdassa säädetään, että jos tietojen ilmoittaminen vaarantaisi 1 kohdan mukaisen tarkoituksen, EPPO:n tulee ilmoittaa asianomaiselle rekisteröidylle ainoastaan se, että se on suorittanut tarkistukset. Sen ei siis tarvitse ilmoittaa muita tietoja, jotka voisivat paljastaa rekisteröidylle, käsittelee EPPO häntä koskevia operatiivisia henkilötietoja vai ei. EPPO:n on kohdan mukaan kuitenkin ilmoitettava rekisteröidylle mahdollisuudesta tehdä kantelu Euroopan tietosuojavaltuutetulle tai käyttää oikeussuojakeinoja unionin tuomioistuimessa EPPO:n päätöstä vastaan.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että EPPO:n on dokumentoitava ne seikat tai oikeudelliset syyt, joihin päätös perustuu. Nämä tiedot on asetettava Euroopan tietosuojavaltuutetun saataville pyynnöstä.

61 artikla. *Oikeus operatiivisten henkilötietojen oikaisemiseen tai poistamiseen sekä käsittelyn rajoittamiseen.*

Artiklan 1 kohdan mukaan rekisteröidyllä on oikeus vaatia, että EPPO oikaisee ilman aiheutonta viivytystä häntä koskevat epätarkat ja virheelliset operatiiviset henkilötiedot. Rekisteröidyllä on myös oikeus saada puutteelliset operatiiviset henkilötiedot täydennettyä esimerkiksi toimittamalla lisäselvitys, ottaen kuitenkin huomioon ne tarkoitukset, joihin tietoja käsiteltiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:n on poistettava operatiiviset henkilötiedot ja rekisteröidyllä on oikeus saada EPPO poistamaan rekisteröityä koskevat operatiiviset henkilötiedot ilman aiheutonta viivytystä, jos tietojen käsittely rikkoo asetuksen 47, 49 tai 55 artiklaa tai jos operatiiviset henkilötiedot on poistettava EPPO:n lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että poistamisen sijasta EPPO:n on rajoitettava käsittelyä, jos rekisteröity joko kiistää operatiivisten henkilötietojen paikkansapitävyyden eikä niiden paikkansapitävyyttä tai virheellisyyttä voida todentaa, tai jos operatiiviset henkilötiedot on säilytettävä todistelua varten. Jos käsittelyä on rajoitettu ensiksi mainitun perusteen nojalla, EPPO:n on ilmoitettava rekisteröidylle ennen kuin käsittelyä koskeva rajoitus poistetaan. Artiklan 4 kohdan mukaan jos käsittelyä on rajoitettu 3 kohdan nojalla, näitä operatiivisia henkilötietoja saa,

säilyttämistä lukuun ottamatta, käsitellä ainoastaan rekisteröidyn tai EPPO:n menettelyjen osapuolena olevan toisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön oikeuksien suojaamiseksi tai 3 kohdan b alakohdassa vahvistettuja tarkoituksia varten.

Artiklan 5 kohdan mukaan EPPO:n on ilmoitettava rekisteröidylle kirjallisesti, jos operatiivisten henkilötietojen oikaisemisesta, poistamisesta tai käsittelyn rajoittamisesta kieltäydytään. Ilmoituksen pitää sisältää tieto kieltäytymisen syistä. EPPO voi kuitenkin rajoittaa kokonaan tai osittain tällaisten tietojen antamista siltä osin kuin tällainen rajoittaminen on välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide demokraattisessa yhteiskunnassa, ottaen asianmukaisesti huomioon kyseisen luonnollisen henkilön perusoikeudet ja oikeutetut edut kohdassa lueteltuja tarkoituksia varten.

Artiklan 6 kohdan mukaan EPPO:n on ilmoitettava virheellisten operatiivisten henkilötietojen oikaisemisesta sille toimivaltaiselle viranomaiselle, jolta virheelliset operatiiviset henkilötiedot ovat peräisin. Lisäksi 7 kohdassa säädetään, että tapauksissa, joissa operatiivisia henkilötietoja on oikaistu tai poistettu taikka käsittelyä on rajoitettu 1, 2 ja 3 kohdan nojalla, EPPO:n on ilmoitettava asiasta vastaanottajille ja pyydettyä heitä oikaisemaan tai poistamaan operatiivisia henkilötietoja taikka rajoittamaan heidän vastuullaan olevien operatiivisten henkilötietojen käsittelyä.

62 artikla. *Rekisteröidyn oikeuksien käyttäminen ja Euroopan tietosuojavaltuutetun tekemät tarkistukset.*

Artiklassa säädetään tilanteista, joissa rekisteröidyn oikeuksia on rajoitettu 58 artiklan 3 kohdan, 60 artiklan 2 kohdan ja 61 artiklan 5 kohdan nojalla. Tällaisissa tapauksissa rekisteröidyn oikeuksia voidaan käyttää myös Euroopan tietosuojavaltuutetun välityksellä 1 kohdan mukaisesti. Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:n on ilmoitettava rekisteröidylle tämän mahdollisuudesta käyttää oikeuksiaan Euroopan tietosuojavaltuutetun välityksellä 1 kohdan mukaisesti.

Jos 1 kohdassa tarkoitettua oikeutta käytetään, Euroopan tietosuojavaltuutetun on artiklan 3 kohdan mukaan ilmoitettava rekisteröidylle ainakin siitä, että Euroopan tietosuojavaltuutettu on tehnyt kaikki tarvittavat tarkistukset tai toteuttanut uudelleentarkastelun. Euroopan tietosuojavaltuutetun on myös ilmoitettava rekisteröidylle tämän mahdollisuudesta käyttää oikeussuojakeinoja unionin tuomioistuimessa Euroopan tietosuojavaltuutetun päätöstä vastaan.

63 artikla. *EPPO:n velvollisuudet.*

Artiklan 1 kohdassa edellytetään, että EPPO toteuttaa tarvittavat tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla voidaan varmistaa ja osoittaa, että käsittelyssä noudatetaan EPPO-asetusta. Näissä toimenpiteissä tulee ottaa huomioon käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset sekä luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevat riskit. Näitä toimenpiteitä on tarvittaessa tarkistettava ja päivitettävä. Artiklan 2 kohdan mukaisesti 1 kohdassa tarkoitettuihin toimenpiteisiin kuuluu, että EPPO panee lisäksi täytäntöön asianmukaiset tietosuojaa koskevat toimintaperiaatteet, kun se on oikeasuhteista käsittelytoimiin nähden.

64 artikla. *Yhteiset rekisterinpitäjät.*

Artiklassa säädetään yhteisistä rekisterinpitäjistä eli niin sanotuista yhteisrekisterinpidon tilanteista. Artiklan 1 kohdan mukaan jos EPPO ja yksi tai useampi rekisterinpitäjä määrittävät yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ne ovat yhteisrekisterinpitäjiä. Tällöin niiden tulee keskinäisellä järjestelyllä läpinäkyvällä tavalla määrittää kunkin vastuualue tietosuojaa koskevien

velvoitteiden noudattamiseksi, paitsi jos ja siltä osin kuin rekisterinpitäjiin sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä määritetään rekisterinpitäjien vastualueet. Järjestelyn yhteydessä voidaan nimetä rekisteröidyille yhteyspiste.

Artiklan 2 kohdassa edellytetään, että tällaisesta järjestelystä on käytävä asianmukaisesti ilmi yhteisten rekisterinpitäjien todelliset roolit ja suhteet rekisteröityihin nähden. Järjestelyn keskeisten osien on lisäksi oltava rekisteröidyn saatavilla. Artiklan 3 kohdassa säädetään, että rekisteröity voi käyttää asetuksen mukaisia oikeuksiaan suhteessa kuhunkin rekisterinpitäjään ja kutakin rekisterinpitäjää vastaan riippumatta 1 kohdassa tarkoitetun järjestelyn ehdoista.

65 artikla. *Henkilötietojen käsittelijä.*

Artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelijöistä ja EPPO:n ja henkilötietojen käsittelijän välisestä suhteesta. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO:n lukuun suoritettavan käsittelyn osalta EPPO saa käyttää ainoastaan sellaisia henkilötietojen käsittelijöitä, jotka toteuttavat riittävät suojatoimet asianmukaisten teknisten ja organisatoristen toimien täytäntöönpanemiseksi niin, että käsittely täyttää EPPO-asetuksen vaatimukset ja sillä varmistetaan rekisteröidyn oikeuksien suojelu. Artiklan 2 kohdassa säädetään, ettei henkilötietojen käsittelijä saa käyttää toisen henkilötietojen käsittelijän palveluksia ilman EPPO:n erityistä tai yleistä kirjallista ennakkolupaa.

Lisäksi artiklan 3 kohdassa edellytetään, että henkilötietojen käsittelijän suorittamaa käsittelyä on säänneltävä sopimuksella tai muulla unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisella oikeudellisella asiakirjalla, joka sitoo henkilötietojen käsittelijää suhteessa EPPO:on. Tällaisessa asiakirjassa tulee muun ohella vahvistaa käsittelyn kohde ja kesto, käsittelyn luonne ja tarkoitus, operatiivisten henkilötietojen tyyppi ja rekisteröityjen ryhmät sekä EPPO:n velvollisuudet ja oikeudet. Tällaisen oikeudellisen asiakirjan on artiklan 4 kohdan mukaan oltava kirjallinen. Sähköinen muoto täyttää myös tämän vaatimuksen.

Tilanteessa, jossa henkilötietojen käsittelijä rikkoo EPPO-asetusta määrittämällä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, kyseistä henkilötietojen käsittelijää on pidettävä tämän käsittelyn rekisterinpitäjänä artiklan 5 kohdan mukaisesti.

66 artikla. *Tietojenkäsittely rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa.*

Artiklassa säädetään, ettei henkilötietojen käsittelijä tai kukaan EPPO:n tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa toimiva henkilö, jolla on pääsy operatiivisiin henkilötietoihin, saa käsitellä niitä muuten kuin EPPO:n ohjeiden mukaisesti, jollei unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä niin vaadita.

67 artikla. *Sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuojat.*

Artiklan 1 kohdassa säädetään, että ottaen huomioon uusin tekniikka ja toteuttamiskustannukset, käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset sekä käsittelystä luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat, todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevat riskit EPPO:n on käsittelytapojen määrittämisen ja itse käsittelyn yhteydessä toteutettava tehokkaasti tietosuojaperiaatteiden, kuten tietojen minimoinnin, täytäntöönpanon edellyttämät asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi tietojen pseudonymisointi ja tarvittavat suojatoimet, jotta ne saataisiin sisällytettyä käsittelyn osaksi ja jotta käsittely vastaisi EPPO-asetuksen vaatimuksia ja rekisteröityjen oikeuksia suojattaisiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:n on toteutettava asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla varmistetaan, että oletusarvoisesti käsitellään vain operatiivisia henkilötietoja, jotka ovat asianmukaisia, olennaisia eivätkä liian laajoja siihen tarkoitukseen, jota varten niitä käsitellään. Tämä velvollisuus koskee kerättyjen operatiivisten henkilötietojen määriä, käsittelyn laajuutta, säilytysaikaa ja saatavilla oloa. Näillä toimenpiteillä on etenkin varmistettava, että operatiivisia henkilötietoja ei oletusarvoisesti saateta rajoittamattoman luonnollisten henkilöiden määrän saataville ilman henkilön myötävaikutusta.

68 artikla. *Käsittelytoimien ryhmiä koskevat selosteet.*

Artiklan 1 kohdassa asetetaan EPPO:lle velvollisuus ylläpitää selostetta kaikista sen vastuulle kuuluvista käsittelytoimien ryhmistä. Selosteen tulee sisältää EPPO:n yhteystiedot sekä tietosuojavastaavan nimi ja yhteystiedot, tieto käsittelyn tarkoituksista ja kuvaus rekisteröityjen ryhmistä ja operatiivisten henkilötietojen ryhmistä. Lisäksi selosteessa tulee kuvata ne operatiivisten henkilötietojen vastaanottajien ryhmät, joille operatiivisia henkilötietoja on luovutettu tai luovutetaan kuten myös tarvittaessa tiedot operatiivisten henkilötietojen siirtämisestä kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle, mukaan lukien tieto siitä, mikä kolmas maa tai kansainvälinen järjestö on kyseessä. Selosteessa tulee myös mahdollisuuksien mukaan ilmoittaa eri tietoryhmien poistamisen suunnitellut määräajat ja kuvata yleisesti 73 artiklassa tarkoitetut tekniset ja organisatoriset turvatoimet.

Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitetun selosteen on oltava kirjallinen, mukaan lukien sähköisessä muodossa. EPPO:n on artiklan 3 kohdan mukaan asetettava seloste Euroopan tietosuojavaltuutetun saataville pyynnöstä.

69 artikla. *Lokitiedot automatisoidusta käsittelystä.*

Artiklan 1 kohdassa asetetaan EPPO:lle velvollisuus säilyttää lokitiedot tietyistä automatisoiduissa käsittelyjärjestelmissä suoritettavista käsittelytoimista. Näitä käsittelytoimia ovat operatiivisiin tarkoituksiin käytettävien operatiivisten henkilötietojen kerääminen, muuttaminen, kysely, luovuttaminen, siirtäminen mukaan lukien, yhdistäminen tai poistaminen. Kyselyjä ja luovutuksia koskevien lokitietojen avulla on pystyttävä toteamaan kyseisten toimien perusteet, toteutuspäivä ja -aika, operatiivisia henkilötietoja hakeneen tai niitä luovuttaneen henkilön tiedot sekä mahdollisuuksien mukaan näiden operatiivisten henkilötietojen vastaanottajien henkilöllisyys.

Artiklan 2 kohdan mukaan lokitietoja saa käyttää ainoastaan käsittelyn lainmukaisuuden tarkistamiseen, omaehtoiseen valvontaan, operatiivisten henkilötietojen eheyden ja turvallisuuden varmistamiseen sekä rikosoikeudellisiin menettelyihin. Tällaiset lokitiedot on tuhottava kolmen vuoden kuluttua, ellei tietoja edelleen tarvita valvontaa varten. Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:n on asetettava lokitiedot Euroopan tietosuojavaltuutetun saataville pyynnöstä.

70 artikla. *Yhteistyö Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa.*

Artiklassa säädetään, että EPPO:n on pyynnöstä tehtävä yhteistyötä Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa tehtäviensä suorittamiseksi.

71 artikla. *Tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi.*

Artiklan 1 kohdassa säädetään, että EPPO:n on ennen käsittelyä toteutettava arviointi suunniteltujen käsittelytoimien vaikutuksista operatiivisten henkilötietojen suojaan, jos tietyn tyyppinen käsittely etenkin uutta teknologiaa käytettäessä todennäköisesti aiheuttaa käsittelyn luonne,

laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset huomioon ottaen luonnollisen henkilön oikeuksien ja vapauksien kannalta korkean riskin.

Vaikutustenarvioinnissa on artiklan 2 kohdan mukaan esitettävä vähintään yleinen kuvaus suunnitelluista käsittelytoimista, arvio rekisteröidyn oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvista riskeistä, toimet, joiden avulla riskeihin on tarkoitus puuttua, sekä suojatoimet, turvatoimet ja -mekanismit, joilla varmistetaan operatiivisten henkilötietojen suoja ja osoitetaan, että EPPO-asetusta on noudatettu. Lisäksi tulee ottaa huomioon rekisteröityjen ja muiden asianomaisten oikeudet ja oikeutetut edut.

72 artikla. *Euroopan tietosuojavaltuutetun ennakkuuleminen.*

Artiklassa säädetään EPPO:n velvollisuudesta kuulla Euroopan tietosuojavaltuutettua ennakkolisesti. EPPO:n on kuultava Euroopan tietosuojavaltuutettua ennen henkilötietojen käsittelyä, joka muodostaa osan uutta, tekeillä olevaa rekisteriä kahdenlaisissa tilanteissa. Ennakkuuleminen on pakollista, jos 71 artiklan mukainen tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi osoittaa, että käsittely aiheuttaa korkean riskin, ja jollei EPPO toteuta toimenpiteitä riskin lieventämiseksi. Lisäksi ennakkuuleminen tulee tehdä, jos tietojen käsittely on sen luonteista, että siihen sisältyy muutoin, erityisesti uusien tekniikoiden, mekanismien tai menettelyjen käytön johdosta, rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien kannalta korkea riski.

Lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettu voi artiklan 2 kohdan mukaan laatia luettelon käsittelytoimista, joihin sovelletaan 1 kohdassa tarkoitettua ennakkuulemistä. Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:n on toimitettava Euroopan tietosuojavaltuutetulle 71 artiklan mukainen tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi ja pyynnöstä mahdolliset muut tiedot, joiden avulla Euroopan tietosuojavaltuutettu voi arvioida käsittelyn vaatimustenmukaisuutta ja erityisesti riskejä rekisteröidyn operatiivisten henkilötietojen suojan kannalta ja tähän liittyviä suojatoimia.

73 artikla. *Operatiivisten henkilötietojen käsittelyn turvallisuus.*

Artiklassa säädetään operatiivisten henkilötietojen tietoturvasta. Sen 1 kohdan mukaan EPPO:n on toteutettava asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet varmistaa riskiä vastaavan turvallisuustason varsinkin 55 artiklassa tarkoitettujen erityisten operatiivisten henkilötietojen ryhmien osalta. Tässä arvioissa tulee ottaa huomioon uusin tekniikka ja toteuttamiskustannukset, käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitus sekä luonnollisen henkilön oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevat riskit.

Automatisoidun käsittelyn osalta EPPO:n on toteutettava riskinarvioinnin pohjalta toimenpiteet, joiden tarkoituksena on toteuttaa artiklan 2 kohdassa luetellut tietoturvaliitännäiset tavoitteet, kuten evätä asiattomilta pääsy tietojenkäsittelyyn käytettäviin laitteisiin ja varmistaa, että käytetyt järjestelmät voidaan häiriön tapahtuessa palauttaa entiselleen.

74 artikla. *Henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ilmoittaminen Euroopan tietosuojavaltuutetulle.*

Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO:n on ilmoitettava henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ilman aiheetonta viivytystä ja mahdollisuuksien mukaan 72 tunnin kuluessa sen ilmitulosta Euroopan tietosuojavaltuutetulle. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ei todennäköisesti aiheudu luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvaa riskiä. Jos ilmoitusta ei anneta 72 tunnin kuluessa, EPPO:n on toimitettava Euroopan tietosuojavaltuutetulle perusteltu selitys.

Artiklan 2 kohdassa säädetään niistä tiedoista, jotka 1 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen on vähintään sisällettävä. Artiklan 3 kohdan mukaan nämä tiedot voidaan toimittaa vaiheittain ilman aiheetonta viivytystä, jos ja siltä osin kuin niitä ei ole mahdollista toimittaa samanaikaisesti.

Artiklan 4 kohdan mukaan EPPO:n on dokumentoitava kaikki 1 kohdassa tarkoitetut henkilötietojen tietoturvaloukkaukset, mukaan lukien tietoturvaloukkaukseen liittyvät seikat, sen vaikutukset ja toteutetut korjaavat toimet. Euroopan tietosuojavaltuutetun on voitava tämän dokumentoinnin avulla tarkistaa, että 74 artiklaa on noudatettu. Lisäksi 5 kohdassa edellytetään, että jos henkilötietojen tietoturvaloukkaukseen sisältyy toisen rekisterinpitäjän toimittamia tai tälle toimitettuja henkilötietoja, EPPO:n on toimitettava 3 kohdassa tarkoitetut tiedot ilman aiheetonta viivytystä kyseiselle rekisterinpitäjälle.

75 artikla. *Henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ilmoittaminen rekisteröidylle.*

Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO:n on ilmoitettava tietoturvaloukkauksesta myös rekisteröidylle ilman aiheetonta viivytystä, mikäli henkilötietojen tietoturvaloukkaus todennäköisesti aiheuttaa korkean riskin luonnollisten henkilöiden oikeuksille ja vapauksille. Tällaisessa ilmoituksessa on artiklan 2 kohdan mukaan kuvattava selkeällä ja yksinkertaisella kielellä henkilötietojen tietoturvaloukkauksen luonne ja annettava ainakin 74 artiklan 2 kohdan b, c ja d alakohdassa säädetty tiedot ja suositukset.

Artiklan 3 kohdassa säädetään niistä tilanteista, joiden kohdalla 1 kohdassa tarkoitettua ilmoitusta rekisteröidylle ei tarvitse tehdä. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä esimerkiksi silloin, jos EPPO on toteuttanut jatkotoimenpiteitä, joilla varmistetaan, että 1 kohdassa tarkoitettu rekisteröidyn oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuva korkea riski ei enää todennäköisesti toteudu tai jos ilmoitus vaatisi kohtuutonta vaivaa. Viimeksi mainituissa tapauksissa olisi käytettävä julkista tiedonantoa tai vastaavaa toimenpidettä, jolla rekisteröidylle tiedotetaan yhtä tehokkaalla tavalla.

Jos EPPO ei ole vielä ilmoittanut henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta rekisteröidylle, Euroopan tietosuojavaltuutettu voi asiaa arvioituaan artiklan 4 kohdan mukaisesti vaatia ilmoituksen tekemistä tai päättää, että jokin 3 kohdan edellytyksistä täyttyy. Artiklan 5 kohdan mukaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettua rekisteröidylle ilmoittamista voidaan viivästyttää tai rajoittaa tai se voidaan jättää tekemättä 60 artiklan 3 kohdassa säädetyillä edellytyksillä ja perusteilla.

76 artikla. *Sallittu pääsy operatiivisiin henkilötietoihin EPPO:ssa.*

Artiklan mukaan ainoastaan Euroopan pääsyyttäjällä, Euroopan syyttäjillä, valtuutetuilla Euroopan syyttäjillä ja näitä avustavalla valtuutetulla henkilöstöllä on pääsy EPPO:n käsittelemiin operatiivisiin henkilötietoihin tehtäviensä suorittamiseksi ja EPPO-asetuksessa muutoin säädettyissä rajoissa.

77 artikla. *Tietosuojavastaavan nimittäminen.*

Asetuksen 77 artiklassa säädetään EPPO:n tietosuojavastaavan nimittämisestä. Tietosuojavastaavan nimittää artiklan 1 kohdan mukaan kollegio Euroopan pääsyyttäjän ehdotuksesta. Tietosuojavastaavan on oltava erityisesti tähän tarkoitukseen nimetyn henkilöstön jäsen. Tietosuojavastaavan on tehtäviään suorittaessaan toimittava itsenäisesti, eikä hän saa ottaa vastaan ohjeita. Artiklan 2 kohdan mukaan tietosuojavastaavaa valittaessa otetaan huomioon henkilön ammatin pätevyys ja erityisesti asiantuntemus tietosuojaoikeudesta ja alan käytännöstä sekä valmiudet suorittaa tässä asetuksessa ja erityisesti 79 artiklassa tarkoitetut tehtävät.

Artiklan 3 kohdan mukaan tietosuojavastaavan valinta ei saa aiheuttaa mahdollista eturistiriitaa tietosuojavastaavan tämän aseman ja hänen muiden virkavelvollisuuksiensa välille. Tietosuojavastaava nimitetään artiklan 4 kohdan mukaan neljän vuoden mittaiseksi toimikaudeksi. Hänet voidaan nimittää uudeksi toimikaudeksi kuitenkin niin, että yhteenlaskettu toimikausi voi olla enintään kahdeksan vuotta. Jos tietosuojavastaava ei enää täytä tehtäviensä suorittamiseksi vaadittavia edellytyksiä, collegio voi erottaa hänet. Erottamiseen tulee kuitenkin saada Euroopan tietosuojavaltuutetun suostumus. EPPO:n on artiklan 5 kohdan mukaisesti julkistettava tietosuojavastaavan yhteystiedot ja ilmoitettava ne Euroopan tietosuojavaltuutetulle.

78 artikla. *Tietosuojavastaavan asema.*

Artiklassa säädetään tietosuojavastaavan asemasta. EPPO:n on sen 1 kohdan mukaan varmistettava, että tietosuojavastaava otetaan asianmukaisesti ja riittävän ajoissa mukaan kaikkien henkilötietojen suojaa koskevien kysymysten käsittelyyn. EPPO:n on artiklan 2 kohdan mukaan tuettava tietosuojavastaavaa tämän 79 artiklassa tarkoitettujen tehtävien hoitamisessa antamalla tälle riittävät resurssit ja pääsy henkilötietoihin ja käsittelytoimiin.

EPPO:n on artiklan 3 kohdan mukaan varmistettava, ettei tietosuojavastaava ota vastaan ohjeita tehtäviensä hoitamisen yhteydessä. Collegio ei saa erottaa tai rangaista tietosuojavastaavaa sen vuoksi, että hän on hoitanut tehtäviään. Tietosuojavastaava raportoi suoraan Euroopan pääsyyttäjälle.

Artiklan 4 kohdassa säädetään, että rekisteröidyt voivat ottaa yhteyttä tietosuojavastaavaan kaikissa asioissa, jotka liittyvät heidän henkilötietojensa käsittelyyn ja heidän oikeuksiensa käyttöön. Artiklan 5 kohdassa säädetään siitä, että collegio hyväksyy tietosuojavastaavaan sovellettavat täytäntöönpanosäännöt. Nämä täytäntöönpanosäännöt koskevat erityisesti tietosuojavastaavan valintamenettelyä ja hänen erottamistaan, tehtäviään, velvollisuuksiaan ja toimivaltuuksiaan sekä tietosuojavastaavan riippumattomuutta koskevia takeita.

79 artikla. *Tietosuojavastaavan tehtävät.*

Artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään tietosuojavastaavalle erityisesti kuuluvista henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä tehtävistä. Tietosuojavastaavan tulee muun muassa huolehtia riippumattomalla tavalla siitä, että EPPO noudattaa siihen sovellettavia tietosuojasäännöksiä sekä EPPO:n sisäisen työjärjestyksen asiaankuuluvia tietosuojasäännöksiä ja antaa EPPO:lle sekä henkilötietoja käsitteleville työntekijöille tietoja ja neuvoja, jotka koskevat niiden EPPO-asetuksen ja muiden unionin tai kansallisten tietosuojasäännösten mukaisia velvollisuuksia. Tietosuojavastaavan tulee myös tehdä yhteistyötä Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa sekä laatia vuosikertomus ja toimittaa se Euroopan pääsyyttäjälle ja Euroopan tietosuojavaltuutetulle.

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:n tietosuojavastaavalla ja henkilöstöllä, joka avustaa tietosuojavastaavaa tämän tehtävissä, tulee olla pääsy EPPO:n käsittelemiin henkilötietoihin ja sen tiloihin siltä osin kuin se on välttämätöntä heidän tehtäviensä suorittamiseksi. Artiklan 4 kohdan mukaan jos tietosuojavastaava katsoo, että sovellettavia tietosuojasäännöksiä ei ole noudatettu, hän ilmoittaa asiasta Euroopan pääsyyttäjälle ja pyytää tätä korjaamaan tilanteen tiettyyn määräaikaan mennessä. Jollei Euroopan pääsyyttäjä korjaa tietojen virheellistä käsittelyä sovitussa määräajassa, tietosuojavastaava saattaa asian Euroopan tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

80 artikla. *Operatiivisten henkilötietojen siirtoja koskevat yleiset periaatteet.*

Artiklassa säädetään operatiivisten henkilötietojen siirtoa koskevista yleisistä periaatteista. EPPO voi siirtää operatiivisia henkilötietoja kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle

EPPO-asetuksen muita säännöksiä ja erityisesti 53 artiklaa noudattaen ja ainoastaan jos siirto täyttää 80–83 artiklassa vahvistetut edellytykset. Siirron tulee näiden edellytysten mukaan olla tarpeen EPPO:n tehtävien suorittamiseksi. Lisäksi operatiiviset henkilötiedot tulee siirtää kolmanteen maahan tai kansainväliseen järjestöön rekisterinpitäjälle, joka on viranomaisena asetuksen 104 artiklan mukaisten tarkoitusten suhteen toimivaltainen.

Artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään tilanteista, joissa jäsenvaltio on siirtänyt artiklan mukaisesti siirrettävät operatiiviset henkilötiedot EPPO:lle tai asettanut ne sen saataville. Tällöin kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on annettava EPPO:n siirrolle ennakkolupa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, ellei kyseinen EU:n jäsenvaltio ole antanut tätä lupaa siirrolle yleisesti tai erityisin edellytyksin. Artikla edellyttää tältä osin kansallista sääntelyä sen täsmentämiseksi, millä edellytyksin tällainen lupa voidaan antaa.

Edellytyksenä siirrolle on myös se, että komissio on päättänyt 81 artiklan mukaisesti kyseisen kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön varmistavan riittävän tietosuojan tason, tai jos tällaista tietosuojan riittävyttä koskevaa päätöstä ei ole tehty, että asianmukaiset suojatoimet on toteutettu tai ne ovat voimassa 82 artiklan mukaisesti. Mikäli kumpikaan edellä mainituista edellytyksistä ei täyty, voidaan siirto kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle toteuttaa vain, jos sovellettavaksi tulee jokin EPPO-asetuksen 83 artiklan mukaisista erityistilanteista koskevista poikkeuksista.

Jos kolmas maa tai kansainvälinen järjestö siirtää henkilötiedot edelleen muuhun kolmanteen maahan tai muulle kansainväliselle järjestölle, EPPO edellyttää kolmannen maan tai kansainvälisen järjestön pyytävän siltä edelleen siirtämiselle ennakkoluvan. EPPO voi myöntää tällaisen luvan vasta otettuaan asianmukaisesti huomioon kaikki merkittävät tekijät, kuten rikoksen vakavuuden, operatiivisten henkilötietojen alkuperäisen siirron tarkoituksen ja operatiivisten henkilötietojen suojan tason siinä kolmannessa maassa tai kansainvälisessä järjestössä, johon tai jolle tiedot siirretään edelleen.

Jos jäsenvaltio ei ole antanut operatiivisten henkilötietojen siirrolle 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua ennakkolupaa, voi EPPO siirtää tietoja 2 kohdan mukaan vain, jos operatiivisten henkilötietojen siirto on tarpeen EU:n jäsenvaltion tai kolmannen maan yleiseen turvallisuuteen tai EU:n jäsenvaltion olennaisiin etuihin kohdistuvan välittömän ja vakavan uhan estämiseksi, eikä ennakkolupaa voida saada ajoissa. Ennakkoluvan antamisesta vastaavalle viranomaiselle on kuitenkin ilmoitettava asiasta viipymättä.

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:lta saatujen operatiivisten henkilötietojen siirtäminen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle jäsenvaltion tai unionin toimielimen, elimen tai laitoksen toimesta on lähtökohtaisesti kiellettyä. Kielto ei koske tapauksia, joissa EPPO on antanut tällaiselle siirrolle luvan otettuaan asianmukaisesti huomioon kaikki merkittävät tekijät, kuten rikoksen vakavuuden, operatiivisten henkilötietojen alkuperäisen siirron tarkoituksen ja henkilötietojen suojan tason siinä kolmannessa maassa tai kansainvälisessä järjestössä, johon tai jolle operatiiviset henkilötiedot siirretään. Tätä EPPO:n ennakkoluvan saamista koskevaa velvoitetta ei sovelleta asioihin, jotka on siirretty toimivaltaisille kansallisille viranomaisille 34 artiklan mukaisesti.

Artiklan 4 kohdassa todetaan, että EPPO-asetuksen 80–83 artiklaa on sovellettava, jotta varmistetaan, ettei asetuksella ja unionin oikeudella taattua luonnollisten henkilöiden suojelun tasoa heikennetä.

81 artikla. *Siirto tietosuojan riittävyttä koskevan päätöksen perusteella.*

Artiklan mukaan EPPO voi siirtää operatiivisia henkilötietoja kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle, jos komissio on rikosasioiden tietosuojadirektiivin 36 artiklan mukaisesti päättänyt, että kyseinen kolmas maa, kolmannen maan alue tai vähintään yksi erityinen sektori tai kyseinen kansainvälinen järjestö tarjoaa riittävän tietosuojan tason (ns. riittävyyspäätos).

82 artikla. *Asianmukaisia suojatoimia edellyttävä siirto.*

Asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa säädetään edellytyksistä, joiden täytyessä henkilötietoja voidaan siirtää kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle, vaikka tietosuojan riittävyttä koskevaa päätöstä ole tehty. Artiklan mukaan EPPO voi siirtää operatiivisia henkilötietoja kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle, jos oikeudellisesti sitovassa välineessä (kuten kansainvälinen sopimus) on määrätty asianmukaiset suojatoimet, joilla varmistetaan operatiivisten henkilötietojen suoja tai jos EPPO on arvioinut kaikkia operatiivisten henkilötietojen siirtoon liittyviä seikkoja ja katsoo, että operatiivisten henkilötietojen suojaamiseksi on olemassa asianmukaiset suojatoimet. Viimeksi mainitussa tilanteessa EPPO:n on artiklan 2 kohdan mukaan ilmoitettava Euroopan tietosuojavaltuutetulle tällaisten siirtojen ryhmät. Tällaiset siirrot on myös dokumentoitava ja asiakirjat on asetettava Euroopan tietosuojavaltuutetun saataville pyynnöstä.

83 artikla. *Erityistilanteita koskevat poikkeukset.*

Artiklassa säädetään erityisistä tilanteista, joiden käsillä ollessa voidaan operatiivisia henkilötietoja siirtää kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle vaikka riittävyyspääöstä tai 82 artiklassa tarkoitettuja asianmukaisia suojatoimia ei ole olemassa. Artiklan 1 kohdan mukaan tällainen siirto on mahdollinen ainoastaan, jos siirto on tarpeen rekisteröidyn tai toisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi, rekisteröidyn oikeutettujen etujen turvaamiseksi tai EU:n jäsenvaltion tai kolmannen maan yleiseen turvallisuuteen kohdistuvan välittömän ja vakavan uhkan ehkäisemiseksi. Lisäksi siirto on mahdollinen kohdan nojalla myös yksittäistapauksissa EPPO:n tehtävien suorittamiseksi, paitsi jos EPPO katsoo, että asianomaisen rekisteröidyn perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät yleisen edun siirrossa.

Artiklassa tarkoitettut siirrot on dokumentoitava ja asiakirjat on asetettava Euroopan tietosuojavaltuutetun saataville pyynnöstä.

84 artikla. *Operatiivisten henkilötietojen siirrot kolmansiin maihin sijoittautuneille vastaanottajille.*

Asetuksen 84 artiklassa säädetään operatiivisten henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin sijoittautuneille vastaanottajille. Artiklan 1 kohdan mukaan poiketen siitä, mitä 80 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään ja artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen kansainvälisten sopimusten soveltamista rajoittamatta, EPPO voi yksittäis- ja erityistapauksissa siirtää operatiivisia henkilötietoja suoraan kolmansiin maihin sijoittautuneille vastaanottajille tiettyjen edellytysten täytyessä. Artiklan 2 kohdassa tarkennetaan, että 1 kohdassa tarkoitettulla kansainvälisellä sopimuksella tarkoitetaan mitä tahansa unionin ja kolmansien maiden välillä voimassa olevaa kahden- tai monenvälistä kansainvälistä sopimusta rikosasioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön alalla.

Artiklan 1 kohdassa siirto on sallittu vain, jos VIII luvun muita säännöksiä noudatetaan ja kaikki kohdassa luetellut edellytykset täyttyvät. Siirron tulee ensinnäkin olla ehdottoman välttämätön, jotta EPPO voi suorittaa EPPO-asetuksessa säädetty tehtävänsä 49 artiklan 1 kohdassa vahvistettuja tarkoituksia varten. Lisäksi edellytyksenä on, että EPPO katsoo, että asianomaisen rekis-

teröidyn perusoikeudet ja -vapaudet eivät syrjäytä yleistä etua, jonka perusteella siirto käsiteltävänä olevassa tapauksessa on tarpeen. Edellytyksenä on myös se, että kolmannen maan viranomaiselle, joka on toimivaltainen 49 artiklan 1 kohdan mukaisissa tarkoituksissa, tapahtuva siirto on EPPO:n näkemyksen mukaan tehoton tai epätarkoituksenmukainen erityisesti siitä syystä, että siirtoa ei voida tehdä hyvissä ajoin. EPPO:n tulee kuitenkin ilmoittaa siirrosta ilman aiheutonta viivästystä kolmannen maan viranomaiselle, joka on toimivaltainen 49 artiklan 1 kohdan mukaisissa tarkoituksissa, paitsi mikäli tämä olisi tehotonta tai epätarkoituksenmukaista. EPPO:n tulee myös ilmoittaa vastaanottajalle, mitä tiettyä tarkoitusta tai tiettyjä tarkoituksia varten tämä saa ainoastaan käsitellä operatiivisia henkilötietoja. Tällaisen käsittelyn tulee lisäksi olla tarpeellista.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että jos siirto perustuu 1 kohtaan, se on dokumentoitava ja asiakirjat on asetettava Euroopan tietosuojavaltuutetun saataville pyynnöstä. Tietoihin tulee sisällyttää siirron päivämäärä ja ajankohta sekä tiedot vastaanottavasta toimivaltaisesta viranomaisesta, siirron perusteista ja siirretyistä operatiivisista henkilötiedoista.

85 artikla. *Euroopan tietosuojavaltuutetun suorittama valvonta.*

Asetuksen 85 artiklassa säädetään Euroopan tietosuojavaltuutetun suorittamasta valvonnasta. Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan tietosuojavaltuutetun tehtävänä on seurata EPPO-asetuksen henkilötietojen suojaa koskevien säännösten soveltamista ja huolehtia niiden täytäntöönpanosta EPPO:n suorittaman operatiivisten henkilötietojen käsittelyn osalta sekä antaa ohjeita EPPO:lle sekä rekisteröidyille kaikista operatiivisten henkilötietojen käsittelyä koskevista seikoista. Tätä varten Euroopan tietosuojavaltuutetun on suoritettava 85 artiklan 2 kohdassa luetellut tehtävät, käytettävä artiklan 3 kohdassa myönnettyjä valtuuksiaan ja tehtävä yhteistyötä kansallisten valvontaviranomaisten kanssa 87 artiklan mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan mukaisesti Euroopan tietosuojavaltuutetulla on pääsy EPPO:n käsittelemiin operatiivisiin henkilötietoihin ja sen tiloihin siltä osin kuin on välttämätöntä sen tehtävien suorittamiseksi. Lisäksi 5 kohdassa edellytetään, että Euroopan tietosuojavaltuutettu laatii vuosikertomuksen valvontatoiminnastaan EPPO:ssa.

86 artikla. *Euroopan tietosuojavaltuutetun vaitiolovelvollisuus.*

Artiklan mukaan Euroopan tietosuojavaltuutettu ja hänen henkilöstönsä ovat sekä toimikautensa aikana että sen päätyttyä velvollisia pitämään salassa kaikki luottamukselliset tiedot, jotka ovat tulleet heidän tietoonsa tehtäviensä suorittamisen yhteydessä.

87 artikla. *Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten valvontaviranomaisten yhteistyö.*

Artiklassa säädetään yhteistyöstä Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten valvontaviranomaisen välillä. Kansallisena valvontaviranomaisena toimii tietosuojavaltuutettu. Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan tietosuojavaltuutettu toimii tiiviissä yhteistyössä kansallisten valvontaviranomaisten kanssa sellaisten erityiskysymysten yhteydessä, jotka edellyttävät jäsenvaltioiden toimia. Yhteistyössä tulee erityisesti toimia, jos Euroopan tietosuojavaltuutettu tai kansallinen valvontaviranomainen havaitsee EU:n jäsenvaltioiden käytänteiden välillä suuria eroja tai mahdollisesti lainvastaisia tiedonsiirtoja EPPO:n tiedonvaihtokanavia pitkin, tai yhden tai useamman kansallisen valvontaviranomaisen esittämien, EPPO-asetuksen täytäntöönpanoa ja tulokintaa koskevien kysymysten yhteydessä.

Artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa Euroopan tietosuojavaltuutettu ja tietosuojan alalla toimivaltaiset kansalliset valvontaviranomaiset voivat artiklan 2 kohdan mukaan toimivaltuuksiensa puitteissa vaihtaa asiaa koskevia tietoja sekä avustaa toisiaan auditointien ja tarkastusten suorittamisessa, tutkia EPPO-asetuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyviä vaikeuksia, selvittää riippumattoman valvontavallan tai rekisteröidyn oikeuksien käyttöön liittyviä ongelmia, laatia yhdenmukaisia ehdotuksia yhteisten ratkaisujen löytämiseksi mahdollisiin ongelmiin ja edistää tarpeen mukaan tietosuojaa koskevien oikeuksien tuntemusta.

Artiklan 3 kohdan mukaan yleisessä tietosuoja-asetuksessa perustetulle Euroopan tietosuoja-neuvostolle kuuluvat myös rikosasioiden tietosuojadirektiivin 51 artiklassa säädetyt tehtävät tämän asetuksen soveltamisalaan kuuluvissa ja erityisesti 87 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa asioissa.

88 artikla. *Oikeus tehdä kantelu Euroopan tietosuojavaltuutetulle.*

Artiklassa säädetään oikeudesta kannella Euroopan tietosuojavaltuutetulle. Artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella rekisteröidyllä on oikeus tehdä kantelu Euroopan tietosuojavaltuutetulle, jos hän katsoo, että häntä koskevien operatiivisten henkilötietojen käsittely EPPO:ssa rikkoo EPPO-asetusta. Artiklan 2 kohdassa säädetään, että Euroopan tietosuojavaltuutetun on ilmoitettava rekisteröidylle kantelun etenemisestä ja ratkaisusta, mukaan lukien mahdollisuudesta käyttää 89 artiklan mukaisia oikeussuojakeinoja.

89 artikla. *Oikeus Euroopan tietosuojavaltuutetun toimien laillisuuden valvontaan.*

Artiklassa säädetään, että Euroopan tietosuojavaltuutetun päätöksiin voidaan hakea muutosta unionin tuomioistuimessa.

9. luku. Varainhoitoa ja henkilöstöä koskevat säännökset.

90 artikla. *Varainhoidon toimijat.*

Asetuksen 9 luku sisältää EPPO:n varainhoitoa ja henkilöstöä koskevat säännökset. Asetuksen 90 artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan pääsyyttäjä vastaa talousarvion laatimista koskevien päätösten valmistelemisesta ja niiden toimittamisesta kollegiolla hyväksymistä varten ja 2 kohdan mukaan talousarvion toteuttamisesta vastaa EPPO:n hallintojohtaja tulojen ja menojen hyväksyjänä.

91 artikla. *Talousarvio.*

Asetuksen 91 artiklassa säädetään EPPO:n talousarviosta. Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan pääsyyttäjä laatii hallintojohtajan ehdotuksen pohjalta ennakkoarviot EPPO:n tuloista ja menoista kutakin kalenterivuotta vastaavaa varainhoitovuotta varten ja nämä ennakkoarviot otetaan EPPO:n talousarvioon. Artiklan 2 kohdan mukaan talousarvioon otettavien tulojen ja menojen on oltava tasapainossa. Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:n tulot koostuvat unionin yleiseen talousarvioon otetusta unionin rahoitusosuudesta, EPPO:n julkaisuista tai muista suoritteista saaduista tuloista. Edellä luetellut tulot eivät kuitenkaan rajoita muita EPPO:n tulolähteitä.

Artiklan 4 kohdan mukaan EPPO:n menoihin kuuluvat Euroopan pääsyyttäjän, Euroopan syyttäjien, valtuutettujen Euroopan syyttäjien, hallintojohtajan ja EPPO:n henkilöstön palkat, hallinto- ja infrastruktuurimenot sekä toimintamenot. Artiklan 5 kohdan mukaan silloin, kun valtuutetut Euroopan syyttäjät toimivat EPPO:n puitteissa pidetään kyseisistä toimista aiheutuvia

menoja EPPO:n toimintamenoina. Toimintamenoihin kuuluvat myös asianhallintajärjestelmän perustaminen, koulutus, virkamatkat ja EPPO:n sisäisen toiminnan kannalta välttämättömät käännökset, kuten käännökset pysyvää jaostoa varten.

Toimivaltaisten kansallisten viranomaisten tutkintatoimenpiteisiin liittyvät kustannukset ja oikeusapuun liittyvät kustannukset eivät periaatteessa sisälly EPPO:n toimintamenoihin mutta artiklan 6 kohdan mukaisesti EPPO:n puolesta toteutetut poikkeuksellisen kalliit tutkintatoimenpiteet voidaan kansallisten viranomaisten perustellusta pyynnöstä korvata EPPO:n käytettävissä olevista varoista

Artiklan 7 kohdan mukaan EPPO:n menoista vastaavat jäsenvaltiot EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 332 artiklan mukaisesti. Niihin EU:n jäsenvaltioihin, jotka eivät osallistu tiiviimpään yhteistyöhön EPPO:n perustamisessa, sovelletaan mukautusta neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 11 artiklan mukaisesti. Artiklan 8 kohdan mukaan artiklan 7 kohtaa ei sovelleta hallintomenoihin, joita aiheutuu EPPO:n perustamista koskevan tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta.

Asetuksen 91 artiklan EPPO:n talousarviota koskevat yleiset säännökset eivät vaikuttaisi edellyttävän täydentävän kansallisen lainsäädännön säätämistä.

92 artikla. *Talousarvion laatiminen.*

Asetuksen 92 artikla sisältää säännökset EPPO:n talousarvion laatimisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan Euroopan pääsyyttäjä laatii vuosittain hallintojohtajan laatiman ehdotuksen pohjalta alustavan ennakkoarvion EPPO:n tuloista ja menoista seuraavan varainhoitovuoden aikana. Euroopan pääsyyttäjä lähettää alustavan ennakkoarvion kollegiolle hyväksymistä varten. Artiklan 2 kohdan mukaan alustava ennakkoarvio EPPO:n tuloista ja menoista toimitetaan komissiolle vuosittain viimeistään tammikuun lopussa. EPPO toimittaa lopullisen ennakkoarvion, johon sisältyy henkilöstötaulukkoa koskeva esitys, komissiolle viimeistään kunkin vuoden maaliskuun lopussa.

Artiklan 3 kohdan mukaan komissio toimittaa ennakkoarvion EU:n yleistä talousarviota koskevan alustavan esityksen yhteydessä budjettivaltaa käyttäville Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Artiklan 4 kohdan mukaan komissio sisällyttää tämän ennakkoarvion perusteella unionin yleistä talousarviota koskevaan alustavaan esitykseen välttämättömät henkilöstömäärärahat, sekä yleisestä talousarviosta otettavan rahoitusosuuden määrän. Komissio toimittaa alustavan talousarvioesityksen budjettivallan käyttäjille EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 313 ja 314 artiklan mukaisesti. Artiklan 5 ja 6 kohtien mukaisesti budjettivallan käyttäjä hyväksyy unionin yleisestä talousarviosta EPPO:lle tarkoitetun rahoitusosuuden ja vahvistaa EPPO:n henkilöstötaulukon.

Artiklan 7 kohdan mukaisesti kollegio hyväksyy EPPO:n talousarvion Euroopan pääsyyttäjän ehdotuksesta. Talousarviosta tulee lopullinen, kun unionin yleinen talousarvio on lopullisesti vahvistettu ja sitä mukautetaan tarvittaessa noudattaen samaa menettelyä kuin alkuperäisen talousarvion hyväksymisessä.

Artiklan 8 kohdan mukaisesti kaikkiin rakennushankkeisiin, joilla on todennäköisesti huomattava vaikutus EPPO:n talousarvioon, sovelletaan komission delegoidun asetuksen (EU) N:o 1271/2013 88 artiklan säännöksiä.

93 artikla. *Talousarvion toteuttaminen.*

Asetuksen 93 artiklassa säädetään talousarvion toteuttamisesta. Hallintojohtaja toteuttaa EPPO:n talousarvion omalla vastuullaan ja talousarvioissa asetetuissa rajoissa ja hyväksyy EPPO:n tulot ja menot. Hallintojohtaja toimittaa vuosittain budjettivallan käyttäjälle kaikki arviointimenettelyjen tuloksen kannalta olennaiset tiedot.

94 artikla. *Tilinpäätöksen esittäminen ja vastuuvapauden myöntäminen.*

Asetuksen 94 artiklassa säädetään tilinpäätöksen esittämisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO:n tilinpitäjä toimittaa varainhoitovuoden alustavan tilinpäätöksen komission tilinpitäjälle ja tilintarkastustuomioistuimelle viimeistään seuraavan varainhoitovuoden maaliskuun 1 päivänä. Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO toimittaa selvityksen varainhoitovuoden talousarvio- ja varainhallinnosta Euroopan parlamentille, neuvostolle ja tilintarkastustuomioistuimelle viimeistään seuraavan varainhoitovuoden maaliskuun 31 päivänä. Artiklan 3 kohdan mukaan komission tilinpitäjä toimittaa EPPO:n alustavan tilinpäätöksen konsolidoituna komission tilinpäätökseen tilintarkastustuomioistuimelle viimeistään varainhoitovuoden päättymistä seuraavan maaliskuun 31 päivänä.

Artiklan 4 kohdan mukaan tilintarkastustuomioistuin esittää EPPO:n alustavaa tilinpäätöstä koskevat huomautuksensa asetuksen (EU, Euratom) N:o 966/2012 148 artiklan 1 kohdan mukaisesti viimeistään varainhoitovuoden päättymistä seuraavan kesäkuun 1 päivänä. Artiklan 5 kohdan mukaan EPPO:n tilinpitäjä laatii viraston lopullisen tilinpäätöksen omalla vastuullaan ja toimittaa sen kollegiolle lausuntoa varten saatuaan EPPO:n alustavaa tilinpäätöstä koskevat huomautukset, jotka tilintarkastustuomioistuin on laatinut asetuksen (EU, Euratom) N:o 966/2012 148 artiklan mukaisesti. Artiklan 6 kohdan mukaan EPPO:n tilinpitäjä toimittaa lopullisen tilinpäätöksen ja 5 kohdassa tarkoitetun kollegion lausunnon Euroopan parlamentille, neuvostolle, komissiolle ja tilintarkastustuomioistuimelle viimeistään varainhoitovuoden päättymistä seuraavan heinäkuun 1 päivänä.

Artiklan 7 kohdan mukaan EPPO:n lopullinen tilinpäätös julkaistaan EU:n virallisessa lehdessä viimeistään kunkin varainhoitovuoden päättymistä seuraavan vuoden marraskuun 15 päivänä. Artiklan 8 kohdan mukaan hallintojohtaja toimittaa tilintarkastustuomioistuimelle vastauksen tämän huomautuksiin viimeistään kunkin varainhoitovuoden päättymistä seuraavan vuoden syyskuun 30 päivänä. Hallintojohtaja toimittaa vastauksen myös komissiolle. Artiklan 9 kohdan mukaan hallintojohtaja antaa Euroopan parlamentille tämän pyynnöstä delegoidun asetuksen (EU) N:o 1271/2013 109 artiklan 3 kohdan mukaisesti kaikki kyseistä varainhoitovuotta koskevan vastuuvapausmenettelyn asianmukaista toteuttamista varten tarvittavat tiedot. Artiklan 10 kohdan mukaan Euroopan parlamentti myöntää hallintojohtajalle vuoden N talousarvion toteuttamista koskevan vastuuvapauden neuvoston määräenemmistöllä antamasta suosituksesta ennen vuoden N + 2 toukokuun 15 päivää.

95 artikla. *Varainhoitosäännöt.*

Asetuksen 95 artiklassa säädetään EPPO:a koskevista varainhoitosäännöistä, joiden luonnoksen Euroopan pääsyyttäjä laatii hallintojohtajan ehdotuksen pohjalta. Kollegio hyväksyy nämä säännöt komissiota kuultuaan. Artiklan mukaan varainhoitosäännöt voivat poiketa delegoidussa asetuksessa (EU) N:o 1271/2013 annetuista säännöistä ainoastaan silloin kun EPPO:n toiminta sitä erityisesti edellyttää ja jos komissio on antanut siihen ennalta suostumuksensa.

96 artikla. *Henkilöstöä koskevat yleiset säännökset.*

Asetuksen 96 artikla sisältää EPPO:n henkilöstöä koskevat yleiset säännökset. Asetuksen 1 kohdan mukaan, jollei EPPO-asetuksessa toisin säädetä, Euroopan pääsyyttäjään, Euroopan syyttäjiin, valtuutettuihin Euroopan syyttäjiin, hallintojohtajaan ja EPPO:n henkilöstöön sovelletaan henkilöstösääntöjä ja palvelussuhteen ehtoja sekä näiden sääntöjen ja ehtojen täytäntöönpanosäännöksiä, jotka on hyväksytty unionin toimielinten välisellä sopimuksella. Euroopan pääsyyttäjä ja Euroopan syyttäjät otetaan palvelukseen EPPO:n väliaikaisina toimihenkilöinä palvelussuhteen ehtojen 2 artiklan a alakohdan mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:n henkilöstö otetaan palvelukseen EU:n virkamiehiin ja muihin henkilöstöön sovellettavien sääntöjen mukaisesti. Artiklan 3 kohdan mukaan kollegio käyttää niitä valtuuksia, jotka henkilöstösääntöjen mukaan kuuluvat nimittävälle viranomaiselle ja palvelussuhteen ehtojen mukaan työsopimusten tekemiseen valtuutetulle viranomaiselle. Kollegio voi EPPO:n henkilöstön suhteen siirtää nämä valtuudet hallintojohtajalle. Tässä kohdassa tarkoitettu valtuuksien siirto ei koske Euroopan pääsyyttäjää, Euroopan syyttäjiä, valtuutettuja Euroopan syyttäjiä eikä hallintojohtajaa.

Artiklan 4 kohdan mukaan kollegio vahvistaa tarvittavat henkilöstösääntöjen ja palvelussuhteen ehtojen täytäntöönpanoa koskevat säännökset henkilöstösääntöjen 110 artiklan mukaisesti. Kollegio vahvistaa myös henkilöstöresursseja koskevan suunnitelman osana ohjelma-asiakirjaa.

Artiklan 5 kohdan mukaan EPPO:on ja sen henkilöstöön sovelletaan EU:n erioikeuksia ja vapauksia koskevaa pöytäkirjaa.

Artiklan 6 kohdan mukaan valtuutetut Euroopan syyttäjät palkataan erityisneuvonantajina palvelussuhteen ehtojen 5, 123 ja 124 artiklan mukaisesti. Toimivaltaiset kansalliset viranomaiset edistävät valtuutettujen Euroopan syyttäjien tämän asetuksen mukaisten tehtävien hoitoa ja pidätyvät kaikista sellaisista toimista ja toimintatavoista, jotka saattaisivat vaikuttaa kielteisesti heidän uraansa tai asemaansa kansallisessa syyttäjälaitoksessa. Toimivaltaiset viranomaiset huolehtivat etenkin siitä, että valtuutetuilla Euroopan syyttäjillä on heidän tämän asetuksen mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemat resurssit ja välineet, ja varmistavat, että heidät integroidaan täysin kansallisiin syyttäväviranomaisiin. On varmistettava asianmukaiset järjestelyt, jotta valtuutettujen Euroopan syyttäjien kansallisen järjestelmän mukaiseen sosiaaliturvaan, eläkkeeseen ja vakuutuksen kattavuuteen liittyvät oikeudet säilyvät. On myös varmistettava, että valtuutetun Euroopan syyttäjän palkan kokonaismäärä ei ole alhaisempi kuin mitä hän saisi pelkästään kansallisen syyttäjän toimesta. Valtuutettujen Euroopan syyttäjien yleisistä työolosuhteista ja työympäristöstä vastaavat toimivaltaiset kansalliset oikeusviranomaiset.

Artiklaan liittyy asetuksen johdanto-osan 116 kappale, jonka mukaan erityisneuvonantajina toimivien valtuutettujen Euroopan syyttäjien palkkojen, jotka määritellään suoraan heidän kanssaan tehdyllä sopimuksella, olisi perustuttava kollegion erityispäätökseen. Kyseisellä päätöksellä olisi varmistettava muun muassa se, että valtuutetut Euroopan syyttäjät saavat siinä erityistapauksessa, että he toimivat myös kansallisina syyttäjinä 13 artiklan 3 kohdan mukaisesti, periaatteessa edelleen palkkaa kansallisen syyttäjän asemassaan ja että erityisneuvonantajana saatu palkka vastaa ainoastaan sitä työtä, jota he tekevät EPPO:n puolesta valtuutettuina Euroopan syyttäjinä. Kukin jäsenvaltio säilyttää toimivaltansa määrittää lainsäädännössään unionin lainsäädännön mukaisesti edellytykset etuuskien myöntämiseksi sosiaaliturvajärjestelmässään.

Valtuutettujen Euroopan syyttäjien asemaan liittyy vielä esityksen antamishetkellä avoimna olevia esimerkiksi sosiaaliturva-, loma- ja eläkeasioita koskevia kysymyksiä. Avoinna on muun ohessa, maksetaanko niin sanottuja palkan sivukuluja lainkaan EPPO:sta. Jos EPPO ei maksa sivukuluja, tulee harkittavaksi asian järjestäminen kansallisesti joko siten, että Suomen valtio

maksaa kyseisiä kuluja tai että nämä hoidetaan vapaaehtoisilla järjestelyillä, joissa valtuutettu Euroopan syyttäjä maksaa kulut itse.

Unionin henkilöstösääntöjen unionin muuhun henkilöön sovellettavien palvelussuhteen ehtojen 5 artiklan mukaan erityisneuvonantajalla tarkoitetaan palvelussuhteen ehdoissa toimihenkilöä, joka on palkattu poikkeuksellisen pätevyytensä vuoksi ja muun ammatillisen toiminnan estämättä avustamaan jotakin unionin toimielimistä joko säännöllisesti tai erikseen määrättyinä aikoina ja jonka palkka maksetaan talousarvioon sitä toimielintä varten, jonka palveluksessa hän on, varatuista kokonaismäärärahoista.

Palvelussuhteen ehtojen 123 artiklan 1 kohdan mukaan erityisneuvonantajan palkka vahvistetaan asianomaisen ja 6 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetun viranomaisen välisellä suoralla sopimuksella. Erityisneuvonantajan työsopimus voi kestää enintään kaksi vuotta. Työsopimus voidaan uusia.

Artiklan 2 kohdan mukaan, kun toimielin harkitsee erityisneuvonantajan palkkaamista tai hänen työsopimuksensa uusimista, se tiedottaa asiasta toimivaltaiselle budjettivallan käyttäjälle ja ilmoittaa asianomaiselle maksettavaksi aiotun palkan määrän. Ennen työsopimuksen lopullista allekirjoittamista kyseisestä palkasta neuvotellaan budjettivallan käyttäjän kanssa, jos joku tämän viranomaisen jäsen tai asianomainen toimielin toivoo neuvotteluja kuukauden kuluessa edellä mainitusta ilmoituksesta.

Palvelussuhteen ehtojen 124 artiklan mukaan valtuutettuihin Euroopan syyttäjiin sovelletaan virkamiesten oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia henkilöstösääntöjen 1 c ja 1 d artiklan, 11, 11 a, 12 ja 12 a artiklan, 16 artiklan ensimmäisen kohdan, 17, 17 a, 19, 22, 22 a ja 22 b artiklan, 23 artiklan, 25 artiklan toisen kohdan säännöksiä sekä muutoksenhakua koskevia henkilöstösääntöjen 90 ja 91 artiklan säännöksiä soveltuvin osin.

Artiklan 7 kohdan mukaan Euroopan syyttäjät ja valtuutetut Euroopan syyttäjät eivät vastaanota tutkinta- ja syytevaltuuksiaan käyttäessään mitään muita määräyksiä, suuntaviivoja tai ohjeita kuin niitä, joista nimenomaisesti säädetään asetuksen 6 artiklassa. Kansallisessa täydentävässä lainsäädännössä erityisesti valtuutettujen Euroopan syyttäjien riippumattomuus kansallisista viranomaisista turvattaisiin erityisellä säännöksellä silloin, kun valtuutettu syyttäjä kaksoishattuperiaatteen mukaisesti käsittelee Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaan kuuluvia rikosasioita.

97 artikla. Väliaikaiset ja sopimussuhteiset toimihenkilöt.

Asetuksen 97 artiklan 1 kohdan mukaan unionin toimielinten, elinten tai laitosten palvelukseen otetuille, palvelussuhteen ehtojen 2 artiklan a alakohdassa tarkoitetuille väliaikaisille toimihenkilöille, jotka EPPO on ottanut palvelukseen viimeistään vuosi sen jälkeen, kun EPPO:sta on tullut toimintavalmis 120 artiklan 2 kohdassa mainitun päätöksen mukaisesti tehdyllä sopimuksella, tarjotaan palvelussuhteen ehtojen 2 artiklan f alakohdan mukaiset sopimukset, kun taas kaikki muut sopimusehdot säilyvät ennallaan, sanotun rajoittamatta tarvetta noudattaa palvelussuhteen ehdoista johtuvia velvoitteita. Kyseisten väliaikaisten toimihenkilöiden katsotaan toimineen koko uransa EPPO:ssa.

Artiklan 2 kohdan mukaan unionin toimielinten palvelukseen otetuille, palvelussuhteen ehtojen 3 a tai 3 b artiklassa tarkoitetuille sopimussuhteisille toimihenkilöille, jotka EPPO on ottanut palvelukseen viimeistään vuosi sen jälkeen, kun EPPO:sta on tullut toimintavalmis 120 artiklan 2 kohdassa mainitun päätöksen mukaisesti, tehdyllä sopimuksella, tarjotaan palvelussuhteen ehtojen 3 a artiklan mukaiset sopimukset, kun taas kaikki muut sopimusehdot säilyvät ennallaan. Kyseisten sopimussuhteisten toimihenkilöiden katsotaan toimineen koko uransa EPPO:ssa.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että unionin toimielinten, elinten tai laitosten palvelukseen otetuille, palvelussuhteen ehtojen 2 artiklan f alakohdassa tarkoitetuille väliaikaisille toimihenkilöille ja 3 a artiklassa tarkoitetuille sopimussuhteisille toimihenkilöille, jotka EPPO on ottanut palvelukseen viimeistään vuosi sen jälkeen, kun EPPO:sta on tullut toimintavalmis 120 artiklan 2 kohdassa mainitun päätöksen mukaisesti, tehdyllä sopimuksella, tarjotaan sopimukset samoin ehdoin. Kyseisten toimihenkilöiden katsotaan toimineen koko uransa EPPO:ssa.

98 artikla. *Kansalliset asiantuntijat ja muu henkilöstö.*

Asetuksen 98 artiklassa säädetään kansallisista asiantuntijoista ja muusta henkilöstöstä. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO voi käyttää oman henkilöstönsä lisäksi kansallisia asiantuntijoita tai muita sen käyttöön annettuja henkilöitä, jotka eivät kuitenkaan ole sen palveluksessa. Kansalliset asiantuntijat ovat EPPO:n toimintaan liittyviä tehtäviä hoitaessaan Euroopan pääsyyttäjän alaisia.

Artiklan 2 kohdan mukaan kollegio tekee päätöksen, jossa annetaan säännöt kansallisten asiantuntijoiden tilapäisestä siirtämisestä EPPO:n palvelukseen tai sellaisten muiden henkilöiden asettamisesta viraston käyttöön, jotka eivät kuitenkaan ole sen palveluksessa.

10. luku. EPPO:n ja sen kumppanien välisiä suhteita koskevat säännökset.

99 artikla. *Yhteiset säännökset.*

Asetuksen 99 artiklan 1 kohdan mukaan EPPO voi, siltä osin kuin sen tehtävien suorittamiseksi on tarpeen, luoda ja pitää yllä yhteistyösuhteita unionin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin niiden kunkin tavoitteiden mukaisesti ja niiden EU:n jäsenvaltioiden viranomaisiin, jotka eivät osallistu tiiviimpään yhteistyöhön EPPO:n perustamisessa, sekä kolmansien maiden viranomaisiin ja kansainvälisiin järjestöihin.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO saa 111 artiklan mukaisesti vaihtaa suoraan kaikkia tietoja tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen yksiköiden kanssa siltä osin kuin on tarpeen sen tehtävien suorittamiseksi, jollei tässä asetuksessa toisin säädetä.

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO voi sopia artiklan 1 ja 2 kohdassa esitettyjä tarkoituksia varten käytännön yhteistyöjärjestelyistä 1 kohdassa tarkoitettujen yksiköiden kanssa. Näiden järjestelyjen on oltava luonteeltaan teknisiä ja/tai operatiivisia, ja niillä on pyrittävä erityisesti helpottamaan osapuolten välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Järjestelyjen pohjalta ei voida vaihtaa henkilötietoja eikä niillä ole oikeudellisesti sitovia vaikutuksia unionille tai sen jäsenvaltioille.

100 artikla. *Suhteet Eurojustiin.*

Asetuksen 100 artikla sisältää säännökset EPPO:n ja Eurojustin välisistä suhteista. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO luo Eurojustiin tiiviin suhteen ja ylläpitää sitä kummankin toimivaltuuksien puitteissa tapahtuvan keskinäisen yhteistyön sekä virastojen välisten, artiklassa määriteltyjen operatiivisten sekä hallinnon ja johdon välisten yhteyksien kehittämisen kautta. Tätä varten Euroopan pääsyyttäjä ja Eurojustin puheenjohtaja tapaavat säännöllisesti ja keskustelevat molempia kiinnostavista kysymyksistä.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO voi operatiivisissa asioissa ottaa Eurojustin mukaan rajat ylittäviä tapauksia koskeviin toimiinsa antamalla tutkintatoimiinsa liittyviä tietoja, myös henkilötietoja, tämän asetuksen asiaa koskevien säännösten mukaisesti ja pyytämällä Eurojustilta tai

sen toimivaltaisilta kansallisilta jäseniltä apua EPPO:n päätösten tai oikeusapupyyntöjen tai näiden täytäntöönpanoa koskevien pyyntöjen välittämisessä niille EU:n jäsenvaltioille, jotka ovat Eurojustin jäseniä mutta eivät osallistu EPPO:n perustamiseen, sekä kolmansille maille.

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:lle annetaan osuma / ei osumaa -tyyppisten hakujen pohjalta epäsuora pääsy Eurojustin asianhallintajärjestelmässä oleviin tietoihin. Jos EPPO:n asianhallintajärjestelmään syöttämien tietojen ja Eurojustin hallussa olevien tietojen väliltä löytyy vastaavuus, tästä ilmoitetaan Eurojustille ja EPPO:lle sekä sille EU:n jäsenvaltiolle, joka toimitti tiedot Eurojustille. EPPO:n on toteutettava tarvittavat toimenpiteet pääsyn antamiseksi Eurojustille osuma / ei osumaa -tyyppisten hakujen pohjalta asianhallintajärjestelmässään oleviin tietoihin.

Artiklan 4 kohdan mukaan EPPO voi saada Eurojustin hallinnolta tukipalveluja ja hyödyntää sen resursseja. Tätä varten Eurojust voi tarjota EPPO:lle yhteisen edun mukaisia palveluja. Järjestelyn yksityiskohdista määrätään sopimuksella.

101 artikla. *Suhteet OLAF:iin.*

Asetuksen 101 artikla sisältää säännökset EPPO:n ja EU:n petostorjuntaviraston OLAF:n välisistä suhteista. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO luo OLAF:iin tiiviin suhteen ja ylläpitää sitä kummankin toimivaltuuksien puitteissa tapahtuvan keskinäisen yhteistyön sekä tietojenvaihdon kautta. Suhteen tarkoituksena on erityisesti varmistaa kaikkien käytettävissä olevien keinojen käyttö unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi OLAF:in EPPO:lle tarjoaman täydentävyyden ja tuen kautta.

Artiklan 2 kohdan mukaan, jos EPPO toteuttaa rikostutkintaa tämän asetuksen mukaisesti, OLAF ei saa aloittaa samoja tosiseikkoja koskevaa rinnakkaista hallinnollista tutkimusta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 3 kohdassa säädettyjen toimien toteuttamista.

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO voi tutkimuksen kuluessa pyytää, että OLAF toimivaltuuksiensa mukaisesti tukee tai täydentää EPPO:n toimia erityisesti antamalla tietoja, tekemällä analyysseja (myös rikosteknisiä analyysseja), antamalla asiantuntija-apua ja operatiivista tukea, helpottamalla toimivaltaisten kansallisten hallintoviranomaisten ja unionin elinten tiettyjen toimien koordinoitua sekä toteuttamalla hallinnollisia tutkimuksia.

Artiklan 4 kohdan mukaan EPPO voi antaa OLAF:ille olennaisia tietoja tapauksista, joiden osalta EPPO on päättänyt olla toteuttamatta tutkintaa tai se on lopettanut asian käsittelyn, jotta OLAF voi toimivaltuuksiensa mukaisesti harkita asianmukaisia hallinnollisia toimia.

Artiklan 5 kohdan mukaan EPPO:lle annetaan osuma / ei osumaa -tyyppisten hakujen pohjalta epäsuora pääsy OLAF:in asianhallintajärjestelmässä oleviin tietoihin. Jos EPPO:n asianhallintajärjestelmään syöttämien tietojen ja OLAF:in hallussa olevien tietojen väliltä löytyy vastaavuus, vastaavuuden löytymisestä ilmoitetaan OLAF:ille ja EPPO:lle. EPPO:n on toteutettava tarvittavat toimenpiteet pääsyn antamiseksi OLAF:ille osuma / ei osumaa -tyyppisten hakujen pohjalta asianhallintajärjestelmässään oleviin tietoihin.

102 artikla. *Suhteet Europoliin.*

Asetuksen 102 artikla sisältää säännökset EPPO:n ja Europolin välisistä suhteista. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO luo Europoliin tiiviin suhteen ja ylläpitää sitä ja virastot tekevät tätä varten sopimuksen yhteistyönsä toteuttamistavoista.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:n on voitava saada pyynnöstä kaikki sen toimivallan piiriin kuuluvaan rikokseen liittyvät Europolin hallussa olevat tiedot, jos niitä tarvitaan sen tutkintaa varten, ja lisäksi se voi pyytää Europolilta yksittäistä EPPO:n suorittamaa tutkintaa koskevaa analyysiapua.

103 artikla. *Suhteet unionin muihin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin.*

Asetuksen 103 artikla sisältää säännökset EPPO:n suhteesta unionin muihin toimielimiin, elimiin ja laitoksiin. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO luo yhteistyösuhteen komissioon ja ylläpitää sitä unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi. EPPO ja komissio tekevät tätä varten sopimuksen yhteistyönsä toteuttamistavoista.

Artiklan 2 kohdan mukaan vaarantamatta EPPO:n omien tutkimusten asianmukaisuutta ja luotamuksellisuutta, EPPO:n on viipymättä annettava asianomaiselle unionin toimielimelle, elimelle tai laitokselle ja muille uhreille riittävästi tietoja, jotta ne voivat toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä. Tällaisina kohdassa mainitaan erityisesti: hallinnolliset toimenpiteet, kuten turvaamistoimenpiteet unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi tässä suhteessa; esiintyminen väliintulijana riita-asian oikeudenkäynnissä; unionin talousarvioon kuuluvien varojen hallinnollinen takaisinperintä tai kurinpitotoimet. EPPO voi myös suositella unionin toimielimelle, elimelle tai laitokselle erityistoimenpiteitä.

Asetuksen 100–103 artiklat sisältävät säännökset EPPO:n ja EU:n keskeisten rikosoikeudellisen yhteistyön toimielinten välisistä suhteista. Artiklat eivät vaikuttaisi edellyttävän kansallisia täydentäviä säännöksiä, sillä asetuksen mukaan EPPO toimii yhteistyössä Eurojustin, OLAF:in sekä Europolin kanssa itsenäisenä ja riippumattomana unionin toimielimenä asetuksen säännösten mukaisesti.

104 artikla. *Suhteet kolmansiin maihin ja kansainvälisiin järjestöihin.*

Asetuksen 104 artikla sisältää säännökset EPPO:n suhteista kolmansiin maihin ja kansainvälisiin järjestöihin. Artiklan 1 kohdan mukaan asetuksen 99 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut käytännön yhteistyöjärjestelyt kolmansien maiden viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa voivat koskea erityisesti strategisten tietojen vaihtoa ja yhteyshenkilöiden lähettämistä EPPO:on.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO voi toimivaltaisten viranomaisten suostumuksella nimetä yhteyspisteitä kolmansissa maissa yhteistyön helpottamiseksi EPPO:n operatiivisten tarpeiden mukaisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan EPPO:a koskevat unionin yhden tai useamman kolmannen maan kanssa tekemät sopimukset, jotka unioni on tehnyt EPPO:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla. Sama koskee sopimuksia, joihin unioni on liittynyt EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklan mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan mukaan, jos edellisen kohdan säännösten mukaista sopimusta ei ole, jäsenvaltioiden on tunnustettava ja tarvittaessa ilmoitettava EPPO toimivaltaiseksi viranomaiseksi rikosasioissa annettavaa oikeusapua koskevien monenvälisten kansainvälisten sopimustensa täytäntöönpanon osalta. Edellytyksenä on, että tämä on sallittu monenvälisissä kansainvälisissä sopimuksissa ja kolmas maa sallii EPPO:n ilmoittamisen toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Jäsenvaltioiden on tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan myös muutettava kyseisiä sopimuksia.

Artiklan 5 kohdan mukaan, jos artiklan 3 kohdan mukaista sopimusta tai 4 kohdan mukaista tunnustamista ei ole tehty, asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä voi 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti käyttää jäsenvaltionsa kansallisen syyttäjän valtuuksia pyytääkseen rikosasioissa annettavaa oikeusapua kolmansien maiden viranomaisilta asianomaisten jäsenvaltion tekemien kansainvälisten sopimusten tai sovellettavan kansallisen lainsäädännön perusteella ja tarvittaessa toimivaltaisten kansallisten viranomaisten välityksellä.

Valtuutetun Euroopan syyttäjän on tällöin ilmoitettava kolmansien maiden viranomaisille, että EPPO käyttää tuolla perusteella kerättyä todistusaineistoa tämän asetuksen mukaisesti, ja tarvittaessa pyrittävä saamaan näiden viranomaisten suostumus tähän. Kolmannelle maalle ilmoitetaan joka tapauksessa asianmukaisesti siitä, että pyyntöön annettavan vastauksen lopullinen vastaanottaja on EPPO.

Jos EPPO ei voi suorittaa tehtäviään artiklan 3 tai 4 kohdassa tarkoitetun asiaan liittyvän kansainvälisen sopimuksen perusteella, EPPO voi myös pyytää rikosasioissa annettavaa oikeusapua kolmansien maiden viranomaisilta tietyssä asiassa ja asiallisen toimivaltansa rajoissa. EPPO:n on noudatettava edellytyksiä, joita kyseiset viranomaiset voivat asettaa niiden tuolta pohjalta toimittamien tietojen käytön osalta.

Artiklan 6 kohdan mukaan, ellei asetuksen muista säännöksistä muuta johdu, EPPO voi pyynnöstä antaa kolmansien maiden toimivaltaisille viranomaisille tai kansainvälisille järjestöille tutkintatarkoituksiin tai käytettäväksi todisteina rikostutkinnassa tietoja tai todistusaineistoa, joka jo on EPPO:n hallussa. Pysyvää jaostoa kuultuaan asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä päättää kaikista tällaisista tietojen tai todisteiden siirroista jäsenvaltionsa kansallisen lainsäädännön ja tämän asetuksen mukaisesti.

Artiklan 7 kohdan mukaan, jos on tarpeen pyytää henkilön luovuttamista, asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä voi pyytää jäsenvaltionsa toimivaltaista viranomaista antamaan rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan pyynnön sovellettavien sopimusten ja/tai kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Kansainväliseen oikeusapuun sovelletaan Suomessa rikosoikeusapulakia. Lain 1 §:n 3 momentin mukaan kyseistä lakia sovelletaan muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin ainoastaan sellaisen oikeusavun osalta, josta ei säädetä rikosasioita koskevassa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetussa laissa. Lakia kuitenkin sovelletaan EU:n jäsenvaltioista Irlantiin ja Tanskaan. Lain 3 §:n mukaan lain soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä huolehtivana keskusviranomaisena toimii Suomessa oikeusministeriö. Keskusviranomaisen tehtävänä on ottaa vastaan vieraan valtion viranomaisten lähettämät oikeusapupyynnöt ja huolehtia itse tai toimivaltaisten Suomen viranomaisten välityksellä vieraan valtion viranomaisten lähettämien oikeusapupyyntöjen täyttämisestä, sekä lähettää Suomen toimivaltaisten viranomaisten oikeusapupyynnöt vieraan valtion viranomaisille. Keskusviranomaisen huolehtii lisäksi asiakirjojen käännättämisestä.

Henkilöiden luovuttamiseen sovelletaan Suomessa yleislakina yleistä luovuttamislakia. Lain soveltamisalaa koskevan 1 §:n 2 momentin mukaan lakia ei sovelleta rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tai Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä, joista on säädetty erikseen eurooppalaisessa luovuttamislaissa ja pohjoismaisessa luovuttamislaissa.

Suomessa valtuutettu Euroopan syyttäjä voi pyytää kansalliseen syyttäjään rinnastettavana viranomaisena henkilön luovuttamista Pohjoismaista suoraan Pohjoismaisen luovuttamislain nojalla. Vastaavasti kuin edellä on 33 artiklaa koskevassa käsittelyssä todettu EU-jäsenvaltioiden

välisestä yhteistyöstä, täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä valtuutettu Euroopan syyttäjä olisi perusteltua lisätä toimivaltaiseksi viranomaiseksi myös Pohjoismaisen yhteistyön osalta. Kansallinen lainsäädäntö takaisi näin täydennettynä artiklan 7 kohdan säännökset valtuutetun Euroopan syyttäjän toimivaltuuksista henkilöiden luovuttamiseen liittyvissä oikeusaputilanteissa silloin, kun luovuttaminen tapahtuu Suomen ja Pohjoismaiden välillä.

Artiklan 4 ja 5 kohtien osalta tulee lisäksi pohdittavaksi, tulisiko EPPO Suomessa ilmoittaa artiklan 4 kohdan mukaisesti toimivaltaiseksi viranomaiseksi kansainvälisissä rikosasioissa annettavassa oikeusavussa. Toisena vaihtoehtoisena tapana järjestää EPPO:n ja kolmansien maiden välisen rikosoikeudellisen oikeusavun suhde, voisi olla menetellä artiklan 5 kohdassa säädettyllä tavalla. Tällöin valtuutettu Euroopan syyttäjä voisi käyttää kaksoishattuperiaatteen mukaisesti puhtaasti kansallisia syyttäjätointimivaltuuksia ”virka-apuna” oikeusapupyynnön toteuttamiseksi. Tässä vaihtoehdossa kansallisen syyttäjän tulisi kuitenkin asetuksen mukaisesti aina ilmoittaa kolmannen valtion viranomaisille, että oikeusavun kautta kerätty todistusaineisto siirtyy EPPO:lle ja EPPO voi käyttää siitä rikosoikeudellisen toimivaltansa mukaisesti rikosprosessissa. Ratkaisu ei vaikuttaisi edellyttävän suoraan sovellettavaa asetusta täydentävää kansallista lainsäädäntöä, vaan menettely voidaan ratkaista tarkoituksenmukaisuusperusteella asetuksen soveltamisvaiheessa.

Artiklakohtia täydentää asetuksen johdanto-osan 109 kappale, jonka toisen kappaleen mukaan odotettaessa, että unioni tekee uusia kansainvälisiä sopimuksia tai liittyy jäsenvaltioiden jo tekemiin monenvälisiin sopimuksiin rikosasioissa annettavasta oikeusavusta, jäsenvaltioiden olisi helpotettava EPPO:n toimien hoitamista SEU 4 artiklan 3 kohdassa vahvistetun vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti. Jäsenvaltioiden olisi tunnustettava ja tarvittaessa ilmoitettava EPPO toimivaltaiseksi viranomaiseksi kyseisten monenvälisten sopimusten täytäntöönpanoa varten, jos se on sallittua asiaankuuluvan monenvälisen sopimuksen mukaisesti ja edellyttäen, että kolmas maa antaa tähän suostumuksensa.

EPPO:n ilmoittamista oikeusviranomaiseksi kansainvälisiin sopimuksiin on käsitelty tarkemmin jäljempänä esityksen jaksossa 4.4. Kyseisessä jaksossa esitetyn mukaisesti EPPO:n toiminnan kannalta keskeisimpänä artiklan tarkoittamana kansainvälisenä sopimuksena voidaan pitää Euroopan neuvoston vuoden 1959 eurooppalaista yleissopimusta keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa (SopS 30/1981, jäljempänä vuoden 1959 oikeusapusopimus) ja sen kahta lisäpöytäkirjaa (SopS 14/1985 ja SopS 34/2014). EU:n neuvoston rikosasiayhteistyöryhmässä (CO-PEN) onkin syksystä 2019 alkaen valmisteltu selitystä, jolla EPPO:n toimintaan osallistuvat jäsenvaltiot ilmoittaisivat EPPO:n oikeusviranomaiseksi vuoden 1959 oikeusapusopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen tarkoittamalla tavalla. Työryhmytyössä Euroopan neuvoston edustajat ovat arvioineet, että tällainen ilmoittaminen on kyseisen sopimuksen perusteella mahdollinen. Komissio ja EU:n neuvoston oikeuspalvelu ovat puolestaan katsoneet, että EPPO:n toimintaan osallistuvilla jäsenvaltioilla on oikeudellinen velvollisuus ilmoittaa EPPO toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Tarkoituksenmukaisena on pidetty, että kaikki EPPO:n toimintaan osallistuvat jäsenvaltiot toimittavat tätä koskevan selityksensä siten, että selitys on voimassa EPPO:n alkaessa hoitaa sille asetuksella annettuja tutkinta- ja syyttämistehtäviä.

Esitetyn perusteella vaikuttaa asetuksen velvoitteiden johdosta perustellulta, että Suomikin antaa jäljempänä tarkemmin kuvatun mukaisen selityksen. Jos tarve vastaavan kaltaiselle selitykselle tulevaisuudessa tunnistetaan myös muiden rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien kansainvälisten sopimusten osalta, tulee selitys toimittaa myös näiden sopimusten osalta.

Esityksen mukaan Euroopan syyttäjillä ja Euroopan valtuutetuilla syyttäjillä tulisi heidän käsitellessään EPPO:n virkamiehinä EPPO:n toimivaltaan kuuluvia rikosasioita olemaan samat toi-

mivaltuudet kuin kansallisilla syyttäjillä. Käytännössä toimivaltaa normaalisti käyttäisivät Euroopan valtuutetut syyttäjät. Toimivalta määräytyisi syyttäjälaitoslain 10 §:n mukaisesti siten, että nämä olisivat toimivaltaisista syyttäjän tehtävissä, kuten kansainväliseen rikosoikeudelliseen yhteistyöhön liittyvissä syyttäjän tehtävissä, koko maassa.

105 artikla. *Suhteet Euroopan unionin jäsenvaltioihin, jotka eivät osallistu tiiviimpään yhteistyöhön EPPO:n perustamisessa.*

Asetuksen 105 artikla sisältää säännökset EPPO:n suhteista niihin EU:n jäsenvaltioihin, jotka eivät osallistu tiiviimpään yhteistyöhön EPPO:n perustamisessa. Artiklan 1 kohdan mukaan edellä asetuksen 99 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut käytännön yhteistyöjärjestelyt EPPO:n ulkopuolelle jäävien unionin jäsenvaltioiden kanssa voivat koskea erityisesti strategisten tietojen vaihtoa ja yhteyshenkilöiden lähettämistä EPPO:on.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO voi asianomaisten toimivaltaisten viranomaisten suostumuksella yhteistyön helpottamiseksi ja EPPO:n tarpeiden mukaisesti nimetä yhteyspisteitä EPPO:n ulkopuolelle jäävissä jäsenvaltioissa.

Artiklan 3 kohdan mukaan silloin kun ei ole olemassa välinettä, jolla säädeltäisiin oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa ja rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista EPPO:n ja niiden EU:n jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä, jotka eivät osallistu tiiviimpään yhteistyöhön EPPO:n perustamisessa, jäsenvaltiot ilmoittavat EPPO:n toimivaltaiseksi viranomaiseksi EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa sovellettavien rikosasioissa tehtävää oikeudellista yhteistyötä koskevien unionin säädösten täytäntöönpanon osalta suhteissaan EU:n jäsenvaltioihin, jotka eivät osallistu tiiviimpään yhteistyöhön EPPO:n perustamisessa.

EU:n neuvoston rikosasiayhteistyöryhmässä (COPEN) on kesästä 2020 alkaen keskusteltu siitä, minkä unionin säädösten osalta EPPO tulisi artiklan 3 kohdan johdosta ilmoittaa toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Komissio on katsonut, että EPPO:n toimintaan osallistuvilla jäsenvaltioilla on oikeudellinen velvollisuus ilmoittaa EPPO toimivaltaiseksi viranomaiseksi kaikkiin sellaisiin säädöksiin, jotka voisivat tulla hyödynnettäviksi EPPO:n toiminnassa. Tässä suhteessa olennaisimmiksi säädöksiksi on tähänastisessa keskustelussa arvioitu direktiivi 2014/41/EU rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä, asetus (EU) 2018/1805 jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta, puitepäättös 2002/584/YOS eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä, puitepäättös 2002/465/YOS yhteisistä tutkintaryhmistä, puitepäättös 2003/577/YOS omaisuuden tai todistusaineiston jäädyttämistä koskevien päätösten täytäntöönpanosta Euroopan unionissa koskien yhteistyötä Irlannin ja Tanskan kanssa, puitepäättös 2009/829/YOS vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta valvontatoimia koskeviin päätöksiin Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tutkintavankeuden vaihtoehtona, puitepäättös 2009/948/YOS rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan mukaisesti tehty yleissopimus keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä (ns. MLA 2000 –sopimus) ja Tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tehty yleissopimus (ns. Napoli II –yleissopimus). Keskustelu tässä suhteessa olennaisista säädöksistä jatkuu työryhmässä edelleen.

Asetuksen velvoitteiden mukaisena voidaan pitää, että Suomikin ilmoittaa EPPO:n toimivaltaiseksi viranomaiseksi sellaisten säädösten osalta, jotka voisivat tulla hyödynnettäviksi EPPO:n toiminnassa ja joiden katsotaan tällainen ilmoitus mahdollistavan. Suomi osallistuu neuvoston työryhmässä käytävään keskusteluun aktiivisesti ja tekee ilmoituksen neuvostossa yhteisesti sovittavan mukaisesti.

Esityksen mukaan Euroopan syyttäjillä ja Euroopan valtuutetuilla syyttäjillä tulisi heidän käsitellessään EPPO:n virkamiehinä EPPO:n toimivaltaan kuuluvia rikosasioita olemaan samat toimivaltuudet kuin kansallisilla syyttäjillä. Käytännössä toimivaltaa normaalisti käyttäisivät Euroopan valtuutetut syyttäjät. Toimivalta määräytyisi syyttäjälaitoslain 10 §:n mukaisesti siten, että nämä olisivat toimivaltaisia syyttäjätehtävissä, kuten EU:n rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien instrumenttien mukaisessa yhteistyössä, koko maassa.

11 luku. Yleiset säännökset.

106 artikla. Oikeudellinen asema ja toimintaedellytykset.

Asetuksen 106 artiklan 1 kohdan mukaan EPPO:lla on kaikissa jäsenvaltioissa kansallisen lainsäädännön mukainen oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus. Artiklan 2 kohdan mukaan Luxemburgin EPPO:lle tarjoamia tiloja ja palveluja varten tarvittavat järjestelyt sekä kollegion jäseniin, hallintojohtajaan ja EPPO:n henkilöstöön sekä heidän perheenjäseniinsä kyseisessä jäsenvaltiossa sovellettavat säännöt vahvistetaan EPPO:n ja Luxemburgin välisessä toimipaikkaa koskevassa sopimuksessa. Tämä sopimus on tehtävä siihen päivään mennessä, jona EPPO alkaa hoitaa sille annettuja tutkinta- ja syyttämistehtäviä. Artiklan 2 kohdan osalta ei vaikuttaisi nousevan esille tarvetta säätää täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Euroopan syyttäjänviraston oikeuskelpoisuus Suomessa vahvistettaisiin täydentävällä kansallisella lainsäädännöllä, jossa Euroopan syyttäjänvirastolle vahvistettaisiin toimivalta suorittaa viranomaisena tutkinta- ja syytetoimia asetuksessa säädetyissä rikosasioissa.

107 artikla. Kielijärjestelyt.

Asetuksen 107 artiklassa säädetään EPPO:n kielijärjestelyistä. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO:n työjärjestykseen ja 114 artiklassa tarkoitettuihin asiakirjoihin sovelletaan neuvoston asetusta Euroopan talousyhteisössä käytettäviä kieliä koskevista järjestelyistä (EYVL 17, 6.10.1958, s. 385/58). Artiklan 2 kohdan mukaan kollegio päättää jäsentensä kahden kolmasosan enemmistöllä EPPO:n sisäisistä kielijärjestelyistä.

Artiklan 3 kohdan mukaan, jollei asian kiireellisyys vaadi muuta ratkaisua, huolehtii EU:n elinten käännöskeskus EPPO:n hallinnollisessa toiminnassa tarvittavista käännöspalveluista kustantasolla. Valtuutetut Euroopan syyttäjät päättävät tutkintaa varten tarvittavista käännösjärjestelyistä sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Sovellettavana kansallisena lainsäädäntönä voidaan pitää erityisesti esitutkintalain 4 luvun 13 ja 14 §:n sääntelyä. Laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa tässä suhteessa olennaiset säännökset ovat oikeudenkäynnin kieltä ja tulkkausta koskevassa 6 a luvussa.

108 Artikla. Luottamuksellisuus ja salassapitovelvollisuus.

Asetuksen 108 artikla sisältää luottamuksellisuutta ja salassapitovelvollisuutta sisältävät säännökset. Artiklan 1 kohdan mukaan kollegion jäsenillä, hallintojohtajalla ja EPPO:n henkilöstöllä, kansallisilla asiantuntijoilla ja muilla EPPO:n käyttöön annetuilla henkilöillä, jotka eivät kuitenkaan ole sen palveluksessa, sekä valtuutetuilla Euroopan syyttäjillä on unionin lainsäädännön mukainen velvollisuus pitää salassa kaikki EPPO:n hallussa olevat tiedot.

Artiklan 2 kohdan mukaan kaikkien muiden EPPO:n tehtävien hoitamiseen osallistuvien tai niissä avustavien kansallisen tason henkilöiden on noudatettava sovellettavan kansallisen lainsäädännön säännöksiä salassapitovelvollisuudesta. Artiklan säännösten voidaan Suomessa katsoa koskevan esitutkintaviranomaisia sekä tuomioistuimia.

Artiklan 3 kohdan mukaan salassapitovelvollisuutta sovelletaan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin myös viranhoidon, työsuhteen tai toiminnan päätyttyä.

Artiklan 4 kohdassa säädetään, että salassapitovelvollisuus koskee sovellettavan kansallisen lainsäädännön tai unionin oikeuden mukaisesti kaikkia EPPO:n saamia tietoja, ellei tietoja ole jo lainmukaisesti julkistettu.

Artiklan 5 kohdassa säädetään, että EPPO:n alaisuudessa suoritettavaa tutkintaa suojaavat sovellettavan unionin oikeuden säännökset salassapitovelvollisuudesta. Kaikkien EPPO:n tehtävien hoitamiseen osallistuvien tai niissä avustavien henkilöiden on noudatettava sovellettavan kansallisen lainsäädännön säännöksiä salassapitovelvollisuudesta. Artiklan säännöksiä julkisuus- ja salassapitokysymyksistä ja mahdollisesta asetusta täydentävästä lainsäädännöstä tulee arvioida voimassa olevan syyttäjän velvoittavan kansallisen lainsäädännön näkökulmasta. Suomessa esitutkintaviranomaisiin ja syyttäjiin sovelletaan julkisuuslain säännöksiä. Sen sijaan tuomioistuimiin sovelletaan erityislakina oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia (370/2007, oikeudenkäynnin julkisuuslaki).

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 1 §:n mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei laissa erikseen toisin säädetä. Poliisin, muiden esitutkintaviranomaisten sekä syyttäjän lain nojalla salassa pidettävistä asiakirjoista säädetään lain 24 §:n 1 momentin 3 kohdassa. Säännöksen mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat sekä haastehakemus, haaste ja siihen annettu vastaus rikosasiassa, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuuslain mukaan.

Voimassa olevan lain mukaan esitutkinta-aineisto on edellä selostetun perusteella salaista siihen saakka, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen suullisessa käsittelyssä. Salassapito koskee esitutkintaviranomaiselle tehtyjä ilmoituksia rikoksesta sekä esitutkintaa varten saatuja ja laadittuja asiakirjoja. Esitutkintalain 15 §:n mukainen ilmoitus syyttäjälle ei niin ikään ole julkinen edes asianosaisille, koska asia ei ole ilmoituksen tekohetkellä vireillä syyttäjällä.

Syyttäjän diaaritietojen osalta rikosasian vireilletulo syyttjäviranomaisessa on julkinen asia, vaikka siihen liittyy salassa pidettäviä tietoja. Tieto tulee julkiseksi sillä hetkellä, kun diaari-merkintä tehdään. Syyttäjän diaaritiedoista ovat julkisia ennen haastehakemuksen suullista käsittelyä, tai rikosasian kirjallista valmisteluintoa käräjäoikeudessa tai syyttämättäjättämispäätöksen allekirjoittamista, seuraavat tiedot: syyttäjän nimi, pääsääntöisesti muiden kuin epäillyn nimet, asian diaarinumero, poliisin rikosilmoitukseen tai muuhun ilmoitukseen perustuva rikosnimike, tieto asioiden yhdistämisestä, tiedot asian saapumisesta sekä asian ja asiakirjojen saapumispäivästä syyttäjäyksikköön sekä tiedot syyttäjän syyteharkinnan aikana tehdyistä ratkaisuksista, kuten siirtoehdotus. Julkisuuslain 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan syyttäjän diaarin tiedot epäilystä tulevat julkisiksi silloin, kun epäiltyä koskeva haastehakemus on allekirjoitettu taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta. Tieto epäilystä – päinvastoin kuin tieto syytteen sisällöstä – on toisin sanoen julkinen tieto jo silloin, kun asia tulee vireille käräjäoikeudessa.

Vaikka asianosaisten henkilötiedot ovat pääsääntöisesti julkisia, ne voivat olla salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 26 kohdan nojalla. Kyseisen lainkohdan mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat lähtökohtaisesti asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta epäillyn, asianomistajan tai muun rikosasiaan liittyvän henkilön yksityiselämään liittyvistä arkaluonteisista seikoista samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksen uhrista, jos tiedon antaminen loukkaisi rikoksen uhrin oikeuksia tai hänen muistoaan tai läheisiään, jollei tiedon antaminen ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi.

Arvioitaessa täydentävän lainsäädännön tarvetta liittyen 108 artiklan säädöksiin EPPO:n hallussa olevien tietojen luottamuksellisuudesta ja salassapitovelvoitteesta tulee ensiksi kiinnittää huomiota syyttäjän diaaritietojen julkisuuteen ja salassapitosäännöksiin. Kansallista syyttäjän diaaria vastaavat tiedot sisältyvät asetuksen 44 artiklan 4 kohdassa säädettyyn EPPO:n asianhallintajärjestelmään sekä 45 artiklan mukaiseen EPPO:n asiakirja-aineistoon.

Asetuksen 44 artiklan 4 kohdan mukaan asianhallintajärjestelmä sisältää rekisterin EPPO:n asetuksen 24 artiklan mukaisesti saamista tiedoista, hakemiston kaikesta asiakirja-aineistosta sekä kaikki tiedot asianhallintajärjestelmässä olevasta sähköisestä aineistosta sisältäen muun muassa todisteet. Mainittuja asetuksen 24 artiklan mukaisia EPPO:lle annettavia tietoja on käsitelty tässä esityksessä edellä ja niiden osalta on katsottu olevan tarvetta säätää täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Asetuksen 45 artiklan mukaan asiakirja-aineisto sisältää kaikki valtuutetun Euroopan syyttäjän hallussa olevat tiedot ja tositteet, jotka liittyvät EPPO:n tutkintaan tai syytteenpanoon. Edelleen 45 artiklan 2 kohdassa viitataan kansalliseen lainsäädäntöön kyseisen aineiston hallinnoimisessa.

Kansallisen syyttäväviranomaisen EPPO:lle tekemän ilmoituksen salassapitoon voidaan soveltaa julkisuuslain säännöksiä esitutkintaviranomaisen syyttäjälle ETL 15 §:n perusteella tekemän ilmoituksen salassapidosta. Ilmoitus ei ole julkisuuslain mukaisesti edes asianosaisjulkinen, koska asia ei ole ilmoitusta tehtäessä vireillä syyttäjällä. Koska asia on vireillä esitutkintaviranomaisella ja esitutkinta on vielä kesken, sovelletaan ilmoituksen salassapitoon julkisuuslain 11 §:n 2 momentin 2 kohdan säännöksiä.

Voimassa olevien julkisuuslain säännösten voidaan katsoa soveltuvan myös EPPO:n asianhallintajärjestelmässä oleviin tietoihin silloin, kun asialla on liityntä Suomeen. Virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta säädetään RL 40 luvun 5 §:ssä.

109 artikla. *Avoimuus.*

Asetuksen 109 artikla sisältää EPPO:a koskevat avoimuussäännökset. Artiklan 1 kohdan mukaan muihin asiakirjoihin ja niiden sähköisiin kuviin kuin tämän asetuksen 45 artiklan mukaisesti säilytettävään asiakirja-aineistoon sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1049/2001. Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan pääsyyttäjä laatii kuuden kuukauden kuluessa nimittämistään ehdotuksen tämän artiklan soveltamista koskeviksi yksityiskohtaisiksi säännöiksi. Kollegio hyväksyy tämän ehdotuksen.

Artiklan 3 kohdan mukaan päätöksistä, jotka EPPO on tehnyt asetuksen (EY) N:o 1049/2001 8 artiklan nojalla, voidaan tehdä kantelu Euroopan oikeusasiamiehelle SEUT 228 artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti tai nostaa kanne unionin tuomioistuimessa SEUT 263 artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti.

110 artikla. *OLAF ja tilintarkastustuomioistuin.*

Asetuksen 110 artikla sisältää Euroopan petostentorjuntavirastoa (OLAF) ja tilintarkastustuomioistuinta koskevia säännöksiä. Artiklan 1 kohdan mukaan edistääkseen asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013 soveltamisalaan kuuluvien petosten, lahjonnan ja muiden laittomien toimien torjuntaa EPPO liittyy kuuden kuukauden kuluessa päivästä, joka komission on määrä vahvistaa 120 artiklan 2 kohdan nojalla, 25.5.1999 Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) sisäisistä tutkimuksista tehtyyn toimielinten väliseen sopimukseen ja vahvistaa mainitun sopimuksen liitteessä olevaa mallia käyttäen asianmukaiset määräykset, joita sovelletaan Euroopan pääsyyttäjään, Euroopan syyttäjiin, EPPO:n hallintojohtajaan ja henkilöstöön, kansallisiin asiantuntijoihin ja muihin EPPO:n käyttöön annettuihin henkilöihin, jotka eivät kuitenkaan ole sen palveluksessa, sekä valtuutettuihin Euroopan syyttäjiin.

Artiklan 2 kohdan mukaan tilintarkastustuomioistuimella on valtuudet tehdä asiakirjoihin perustuvia ja paikalla suoritettavia tarkastuksia kaikkien EPPO:lta unionin rahoitusta saaneiden toimeksisaajien ja alihankkijoiden osalta.

Artiklan 3 kohdan mukaan OLAF voi asetuksessa (EU, Euratom) N:o 883/2013 ja neuvoston asetuksessa (Euratom, EY) N:o 2185/96 säädettyjen säännösten ja menettelyjen mukaisesti tehdä tutkimuksia, myös paikalla suoritettavia todentamisia ja tarkastuksia, selvittääkseen, onko EPPO:n rahoittamiin menoihin liittynyt sääntöjenvastaisuuksia, jotka vahingoittavat unionin taloudellisia etuja.

Artiklan 4 kohdan mukaan EPPO:n unionin elinten, kolmansien maiden viranomaisten ja kansainvälisten järjestöjen kanssa sopimissa käytännön yhteistyöjärjestelyissä sekä sen tekemissä sopimuksissa on nimenomaisesti annettava tilintarkastustuomioistuimelle ja OLAF:ille valtuudet tehdä tällaisia tarkastuksia ja tutkimuksia toimivaltuuksiensa mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta artiklan 1, 2 ja 3 kohdan soveltamista.

111 artikla. *Arkaluonteisten turvallisuusluokittelemattomien ja turvallisuusluokiteltujen tietojen suojaamista koskevat säännöt.*

Asetuksen 111 artikla sisältää arkaluonteisten turvallisuusluokittelemattomien ja turvallisuusluokiteltujen tietojen suojaamista koskevat säännökset. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO laatii arkaluonteisten turvallisuusluokittelemattomien tietojen suojaamista koskevat sisäiset säännöt, jotka koskevat myös tällaisten tietojen luomista ja käsittelyä EPPO:ssa. Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO laatii sisäiset säännöt EU:n turvallisuusluokiteltujen tietojen suojaamisesta, ja näiden sääntöjen on oltava neuvoston päätöksen 2013/488/EU kanssa yhdenmukaiset tällaisten tietojen suojan vastaavan tason varmistamiseksi.

112 artikla. *Hallinnolliset tutkimukset.*

Asetuksen 112 artiklassa säädetään hallinnollisista tutkimuksista. Euroopan oikeusasiamies voi tutkia EPPO:n hallinnollista toimintaa SEUT 228 artiklan määräysten mukaisesti.

113 artikla. *Yleinen korvausvastuujärjestelmä.*

Asetuksen 113 artikla sisältää säännökset yleisestä korvausvastuujärjestelmästä. Artiklan 1 kohdan mukaan EPPO:n sopimusoikeudellinen vastuu määräytyy sopimukseen sovellettavan lain mukaan ja artiklan 2 kohdan mukaan unionin tuomioistuimella on toimivalta antaa ratkaisu EPPO:n tekemässä sopimuksessa mahdollisesti olevan välityslausekkeen nojalla.

Artiklan 3 kohdan mukaan muun kuin sopimuserusteisen vastuun osalta EPPO korvaa EPPO:n tai sen henkilöstön tehtäviään suorittaessaan aiheuttamat vahingot, sikäli kuin vahinko voidaan

lukea heidän syykseen, EU:n jäsenvaltioiden lainsäädäntöön sisältyvien yhteisten perusperiaatteiden mukaisesti.

Artiklan 4 kohdan mukaan artiklan 3 kohtaa sovelletaan myös valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtäviään suorittaessaan aiheuttamiin vahinkoihin ja 5 kohdassa säädetyllä tavalla unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista riidat, jotka koskevat 3 kohdassa tarkoitettujen vahinkojen korvaamista.

Artiklan 6 kohdan mukaan ne EU:n jäsenvaltioiden kansalliset tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia käsittelemään tässä artiklassa tarkoitettuja EPPO:n sopimuserusteista korvausvastuuta koskevia riita-asioita, määräytyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 mukaan.

Artiklan 7 kohdan mukaan EPPO:n henkilöstöön kuuluvien henkilökohtaisesta korvausvastuusta määrätään sovellettavissa henkilöstösäännöissä tai palvelussuhteen ehdossa.

114 artikla. *Täytäntöönpanosäännöt ja ohjelma-asiakirjat.*

Asetuksen 114 artikla sisältää täytäntöönpanosäännöt ja säännökset ohjelma-asiakirjasta. Artiklan mukaan kollegio hyväksyy Euroopan pääsyyttäjän ehdotuksesta vuosittain ohjelma-asiakirjan, joka käsittää EPPO:n vuotuiset ja monivuotiset ohjelmat, petostentorjuntastrategian, joka on oikeassa suhteessa petosriskeihin nähden, kun otetaan huomioon toteutettavien toimenpiteiden kustannustehokkuus, valtuutettujen Euroopan syyttäjien palvelussuhteen ehtoja, suorituskriteerejä, riittämätöntä ammatillista osaamista, oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat säännöt, mukaan lukien säännöt eturistiriitojen ehkäisemiseksi ja hallinnoimiseksi, yksityiskohtaiset säännöt asetuksen (EY) N:o 1049/2001 soveltamisesta EPPO:n toimintaan sekä asetuksen (EY) N:o 45/2001 24 artiklan 8 kohdassa tarkoitettut täytäntöönpanosäännöt.

115 artikla. *Siirretyn säädösvallan käyttäminen.*

Asetuksen 115 artikla sisältää säännökset siirretyn säädösvallan käyttämisestä. Artiklan 1 kohdan mukaan artiklassa säädetyt edellytykset koskevat komissiolle siirrettyä valtaa antaa delegoituja säädöksiä. Artiklan 2 kohdassa säädetyllä tavalla komissiolle siirretään 20 päivästä marraskuuta 2017 määräämättömäksi ajaksi asetuksen 49 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu valta antaa delegoituja säädöksiä.

Artiklan 3 kohdan mukaan Euroopan parlamentti tai neuvosto voi milloin tahansa peruuttaa 49 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun säädösvallan siirron. Peruuttamispäätöksellä lopetetaan tuossa päätöksessä mainittu säädösvallan siirto. Peruuttaminen tulee voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona sitä koskeva päätös julkaistaan EU:n virallisessa lehdessä, tai jonakin myöhempänä, kyseisessä päätöksessä mainittuna päivänä. Peruuttamispäätös ei vaikuta jo voimassa olevien delegoitujen säädösten pätevyyteen.

Artiklan 4 kohdan mukaan, ennen kuin komissio hyväksyy delegoidun säädöksen, se kuulee kunkin jäsenvaltion nimeämiä asiantuntijoita paremmasta lainsäädännöstä 13.4.2016 tehdyssä toimielinten välisessä sopimuksessa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti ja artiklan 5 kohdassa säädetyin tavoin komissio antaa delegoidun säännöksen tiedoksi yhtäaikaaisesti Euroopan parlamentille ja neuvostolle heti delegoidun säädöksen antamisen jälkeen.

Artiklan 6 kohdan mukaan asetuksen 49 artiklan 3 kohdan nojalla annettu delegoitu säädös tulee voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei ole kahden kuukauden kuluessa

siitä, kun asianomainen säädös on annettu tiedoksi Euroopan parlamentille ja neuvostolle, ilmaissut vastustavansa sitä tai jos sekä Euroopan parlamentti että neuvosto ovat ennen mainitun määräajan päättymistä ilmoittaneet komissiolle, että ne eivät vastusta säädöstä. Euroopan parlamentin tai neuvoston aloitteesta tätä määräaikaa voidaan jatkaa kahdella kuukaudella.

116 artikla. *Kiireellinen menettely*

Asetuksen 116 artikla sisältää säännökset kiireellisestä menettelystä. Artiklan 1 kohdan mukaan artiklan nojalla annetut delegoidut säädökset tulevat voimaan viipymättä, ja niitä sovelletaan niin kauan kuin niitä ei vastusteta 2 kohdan mukaisesti. Kun delegoitu säädös annetaan tiedoksi Euroopan parlamentille ja neuvostolle, esitetään samalla ne perusteet, joiden vuoksi sovelletaan kiireellistä menettelyä.

Artiklan 2 kohdassa säädetään, että Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat 115 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun menettelyn mukaisesti vastustaa delegoitua säädöstä. Siinä tapauksessa komissio kumoo säädöksen välittömästi sen jälkeen, kun Euroopan parlamentin tai neuvoston päätös vastustaa sitä on annettu sille tiedoksi.

117 artikla. *Ilmoitukset.*

Asetuksen 117 artikla sisältää säännökset ilmoituksista. Artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on nimettävä viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia tämän asetuksen täytäntöönpanemiseksi. Viranomaisten nimeämistä ja mahdollisia myöhempiä muutoksia koskevat tiedot on ilmoitettava samanaikaisesti Euroopan pääsyyttäjälle, neuvostolle ja komissiolle. Jäsenvaltioiden on myös annettava EPPO:lle kattava luettelo niistä aineellista rikosoikeutta koskevista kansallisista säännöksistä, joita sovelletaan direktiivissä (EU) 2017/1371 ja muussa asiaankuuluvassa kansallisessa lainsäädännössä määriteltyihin rikoksiin. EPPO varmistaa, että luetteloista saadut tiedot julkistetaan. Lisäksi niiden jäsenvaltioiden, jotka aikovat asetuksen 30 artiklan 3 kohdan mukaisesti rajoittaa 30 artiklan 1 kohdan e ja f alakohdan soveltamisen tiettyihin vakaviin rikoksiin, on ilmoitettava EPPO:lle luettelo kyseisistä rikoksista.

Artiklan perusteella Suomen tulee ennen EPPO:n toiminnan alkamista nimetä Euroopan pääsyyttäjälle, neuvostolle ja komissiolle kansallisesti toimivaltaiset viranomaiset, antaa EPPO:lle luettelo aineellista rikosoikeutta koskevista kansallisista säännöksistä, joita sovelletaan unionipetosdirektiivissä ja muussa asiaankuuluvassa kansallisessa lainsäädännössä määriteltyihin rikoksiin sekä ilmoittaa EPPO:lle lista rikoksista, joihin 30 artiklan 1 kohdan e ja f alakohdissa tarkoitettuja pakkokeinoja sovelletaan. Viimeksi mainittuja pakkokeinoja on käsitelty tarkemmin edellä 30 artiklan käsittelyn yhteydessä.

118 artikla. *Luonnollisten henkilöiden suojelua EPPO:ssa suoritettujen henkilötietojen käsittelyn yhteydessä koskevien sääntöjen tarkistaminen.*

Asetuksen 118 artikla sisältää luonnollisten henkilöiden suojelua EPPO:ssa suoritettujen henkilötietojen käsittelyn yhteydessä koskevien sääntöjen tarkistamista koskevat säännökset. Artiklan mukaan siinä yhteydessä, kun asetus (EY) N:o 45/2001 mukautetaan asetuksen (EU) 2016/679 2 artiklan 3 kohdan ja 98 artiklan mukaisesti, komissio tarkistaa tämän asetuksen säännöksiä, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden suojelua EPPO:ssa suoritettujen henkilötietojen käsittelyn yhteydessä. Komissio esittää tarvittaessa lainsäädäntöehdotuksen kyseisten säännösten muuttamiseksi tai kumoamiseksi.

Artiklan 2 kohdan mukaan kaikkien muiden EPPO:n tehtävien hoitamiseen osallistuvien tai niissä avustavien kansallisen tason henkilöiden on noudatettava sovellettavan kansallisen lainsäädännön säännöksiä salassapitovelvollisuudesta. Viranomaisen asiakirjoja koskevista salassapitovelvoitteista säädetään julkisuuslain 6 luvussa. Sen 23 §:ssä säädetään viranomaisen vaitiolovelvollisuudesta ja tietojen hyväksikäyttökiellosta. Virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuotamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta säädetään RL 40 luvun 5 §:ssä.

119 artikla. *Uudelleentarkastelu.*

Asetuksen 119 artiklan 1 kohdan mukaan komissio teettää viimeistään viisi vuotta päivästä, joka komission on määrä vahvistaa 120 artiklan 2 kohdan nojalla, ja sen jälkeen viiden vuoden välein arvioinnin ja toimittaa arviointikertomuksen tämän asetuksen täytäntöönpanosta ja vaikutuksista sekä EPPO:n ja sen toimintatapojen vaikuttavuudesta ja tehokkuudesta. Komissio toimittaa arviointikertomuksen ja sen päätelmät Euroopan parlamentille, neuvostolle ja kansallisille parlamenteille. Arvioinnin tulokset julkistetaan. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos komissio toteaa, että tarvitaan täydentäviä tai yksityiskohtaisempia sääntöjä EPPO:n perustamisesta, sen tehtävistä tai sen toimintaan sovellettavista menettelyistä, mukaan lukien sen rajat ylittävät tutkinnat, komissio tekee lainsäädäntöehdotuksia Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

120 artikla. *Voimaantulo.*

Asetuksen 120 artikla sisältää asetuksen voimaantuloa koskevat säännökset. Artiklan 1 kohdan mukaan asetus tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu EU:n virallisessa lehdessä.

Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO käyttää toimivaltaansa kaikkiin toimivaltansa piiriin kuuluviin rikoksiin, jotka on tehty tämän asetuksen voimaantulopäivän jälkeen. EPPO alkaa hoitaa sille tällä asetuksella annettuja tutkinta- ja syyttämistehtäviä päivänä, joka vahvistetaan EPPO:n perustamisen jälkeen Euroopan pääsyyttäjän esittämästä ehdotuksesta annettavalla komission päätöksellä. Komission päätös julkaistaan EU:n virallisessa lehdessä. Päivä, joka komission on määrä vahvistaa, on aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua tämän asetuksen voimaantulopäivästä.

Niiden jäsenvaltioiden osalta, jotka osallistuvat tiiviimpään yhteistyöhön EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 331 artiklan 1 kohdan toisen tai kolmannen alakohdan mukaisesti hyväksytyn päätöksen nojalla, tätä asetusta sovelletaan kyseisessä päätöksessä ilmoitetusta päivästä lähtien.

3 Nykytila ja sen arviointi

Komissio antoi EPPO:n perustamista koskevan asetusehdotuksen 17.7.2013. Samassa yhteydessä annetussa asetusehdotusta koskevassa tiedonannossa (COM (2013) 532 final) todettiin, ettei aikaisemmilla kansallisen ja unionitason toimilla ole kunnolla pystytty puuttumaan unionin taloudellisiin etuihin liittyviin petoksiin. Unionilla ei ole ennen EPPO:n perustamista ollut toimivaltaa puuttua tapauksiin, joissa rikolliset väärinkäytökset vaikuttavat sen varoihin, sillä tällaisia tekoja koskevat rikosoikeudelliset tutkimukset ja syytetoimet ovat kuuluneet jäsenvaltioiden yksinomaisten toimivallan piiriin. Lisäksi jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen eroavaisuudet ja lainvalvontatoimien epätasaisuudet ovat unionin laajuudella tarkasteltuna vaikeuttaneet unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten rikostutkimintoja. Tapaukset ovat usein monimutkaisia, kansalliset resurssit vajavaisia ja tutkimuksissa on usein tarpeen kerätä näyttöä myös kansallisten rajojen ulkopuolelta.

Tarkkoja tilastoja unionin varoihin kohdistuvien petosten aiheuttamasta taloudellisesta vahingosta ei ole. Osaksi tämä johtuu siitä, että valtaosa unionin budjetista käytetään jäsenvaltioissa, joissa ei ole yhtenäisiä tilastointikäytäntöjä. Unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien rikosten aiheuttamien taloudellisten menetysten arviointi on osoittautunut hankalaksi myös siksi, että osa unionipetoksista jää pimentoon. EPPO:n perustamisesta mahdollisesti saatava hyöty seuraaisi erityisesti siitä, että unionipetokset saataisiin nykyistä useammin syytteeseen ja tuomittua ja rikoshyötyä palautettua sekä siitä, että rikoksia saataisiin myös ennaltaehkäistyä. Lisäämällä kiinnijäämisriskin mahdollisuutta EPPO:lla voisi olla pelotevaikutus ja tämän johdosta sen voidaan arvioida vahvistavan kansalaisten luottamusta Euroopan unionia ja sen instituutioita kohtaan.

Suomessa unionin taloudellisten varojen väärinkäytöksiin liittyviä rikoksia arvioidaan tapahtuvan vain vähän.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esitys sisältää ehdotukset asetuksen edellyttämäksi täydentäväksi lainsäädännöksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erityinen EPPO-asetuksen säännöksiä täydentävä laki Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston toimintaan (EPPO-laki). Lisäksi asetuksen määräysten johdosta ehdotetaan tehtäväksi muutoksia esitutkintalakiin (805/2011, ETL), oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin (689/1997, ROL), Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin (32/2019), rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettuun lakiin (1286/2003), rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annettuun lakiin (1383/2007) sekä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettuun lakiin (370/2007, oikeudenkäynnin julkisuuslaki).

Esityksen tavoitteena on tehdä lainsäädäntöön täydennyksiä vain siltä osin kuin se on EPPO-asetuksen säännösten selkiyttämiseksi välttämätöntä. EPPO-lain keskeiset ehdotukset liittyvät EPPO:n henkilöstöön kuuluvien Euroopan syyttäjien sekä valtuutettujen Euroopan syyttäjien nimittämistä ja toimivaltaa koskeviin säännöksiin, EPPO:n toimivaltaan kuuluvien rikosasioiden tutkintaan ja siinä käytettäviin pakkokeinoihin sekä tietosuojaan ja EPPO:n tiedonsaantioikeuteen liittyviin säännöksiin.

Ehdotuksessa esitetään ensinnäkin säädettäväksi nimeämismenettelystä, jolla nimetään Suomen kansalliset ehdokkaat Euroopan syyttäjänviraston henkilöstöön kuuluvaan Euroopan syyttäjän tehtävään. Samoin ehdotuksessa esitetään säädettäväksi menettelystä, jolla nimetään EPPO:n jäsenvaltiotasolla toimivat valtuutetut Euroopan syyttäjät. Molemmissa nimeämismenettelyissä nimeävänä viranomaisena toimisi valtioneuvosto. Euroopan syyttäjän kohdalla valtioneuvosto tekisi päätöksensä oikeusministeriön ehdotuksesta ja valtakunnansyyttäjän toimistolle varattaisiin tilaisuus antaa ehdokkaista lausunto. Ehdokkaat valtuutetuiksi Euroopan syyttäjiksi valtioneuvosto nimittäisi valtakunnansyyttäjän toimiston esityksestä. Euroopan syyttäjän kelpoisuusvaatimusten ehdotettaisiin vastaavan mitä säädetään syyttäjän tai tuomarin kelpoisuusvaatimuksista. Valtuutettujen Euroopan syyttäjien ehdotetut kelpoisuusvaatimukset vastaisivat syyttäjän kelpoisuusvaatimuksia, koska he toimisivat EPPO:n lisäksi myös kansallisina syyttäjinä Syyttäjälaitoksen palveluksessa.

Ehdotus sisältää lisäksi EPPO-asetuksen 30 artiklaa täydentävät säännökset rikosprosessuaalisista pakkokeinoista. Ehdotettavan säännöksen tarkoituksena on selventää EPPO-asetuksessa

lueteltujen pakkokeinojen vastaavuus voimassa oleviin pakkokeinolain mukaisiin pakkokeinoihin. Ehdotuksessa ei esitetä säädettäväksi uusia pakkokeinolajeja tai muutettavaksi nykyisten pakkokeinojen sisältöjä. Rajat ylittävien tutkintatilanteiden osalta esityksessä ehdotetaan, että toisesta EPPO:n jäsenvaltiosta pyydetyn ja Suomessa tapahtuvan pakkokeinon edellytyksenä olisi, että pakkokeinon käyttäminen olisi Suomen lain mukaan vastaavissa olosuhteissa sallittua silloin, jos rikollinen teko olisi tehty Suomessa. Rajat ylittävien pakkokeinojen osalta ehdotus sisältää lisäksi säännökset siitä, että mikäli rajat ylittävä tutkintatoimenpide edellyttäisi Suomessa muun viranomaisen kuin syyttäjän päätöstä, tällainen päätös olisi haettava aina tutkintatoimenpiteen perusteeksi.

Ehdotuksessa edelleen esitetään, että EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa toimivalta valituslupahakemuksen jättämisestä korkeimmalle oikeudelle kuuluisi EPPO:lle. Lisäksi ehdotetaan, että rikosasian ajaminen korkeimmassa oikeudessa kuuluisi valtuutetulle Euroopan syyttäjälle EPPO:n puolesta. Ehdotettavalla säännöksellä täydennettäisiin EPPO-asetuksen 36 artiklan säännöksiä syyttämistä kansallisessa tuomioistuimessa

Esitutkintalain 3 luvun 10 a §:n mukaista säännöstä esitutkinnan rajoittamisesta tunnustuksen perusteella sekä esitutkintavaiheessa tapahtuvasta syyteneuvottelusta ehdotetaan muutettavaksi EPPO:n suostumusta koskevalla säännöksellä. Ehdotuksella selvennettäisiin EPPO-asetuksen 40 artiklan säännöksiä yksinkertaistettujen syytymenettelyjen käytöstä. Ehdotuksen mukaan ETL 3 luvun 10 a §:n mukaisissa tilanteissa valtuutetun Euroopan syyttäjän tulisi, ennen tunnustamisen perusteella tapahtuvaa esitutkinnan rajoittamista tai muita syyteneuvottelujärjestelmän mukaisia toimenpiteitä, saattaa tätä koskeva kysymys EPPO:n pysyvän jaoston ratkaistavaksi siten kuin EPPO-asetuksen 40 artiklassa säädetään. Vastaavaa muutosta ehdotetaan lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1 luvun 10 §:ään. Esitutkintalain 5 luvun 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jolla täydennettäisiin EPPO-asetuksen 24 artiklan säännöksiä EPPO:n toimivaltaan kuuluvan rikosasian ilmoittamisesta. Ehdotetun säännöksen mukaisesti esitutkintaviranomaisen tulisi ilmoittaa syyttäjälle tutkittavaksi tulleesta rikosasiasta, joka esille tulneiden seikkojen perusteella voisi kuulua EPPO:n toimivaltaan. Tämän jälkeen ilmoittaminen edelleen EPPO:lle tapahtuisi kansallisen syyttäjäviranomaisen toimesta ehdotettavan EPPO-lain 7 §:n mukaisesti.

Ehdotus sisältää säännökset henkilötietojen luovuttamisesta kansalliselta viranomaiselta EPPO:lle sekä säännökset Euroopan syyttäjän ja valtuutettujen Euroopan syyttäjien oikeudesta saada tietoja kansallisilta viranomaisilta heidän suorittaessaan EPPO-asetuksen mukaisia tehtäviään. Ehdotuksen mukaisesti tietojensaantioikeus vastaisi laajuudeltaan kansallisille syyttäjille voimassa olevassa lainsäädännössä säädettyjä oikeuksia. Lisäksi ehdotuksessa esitetään, että valtuutettu Euroopan syyttäjä voisi myöntää myös muille EPPO:n valtuutetuille Euroopan syyttäjille pääsyoikeuden EPPO:n asianhallintajärjestelmässä säilytettäviin tietoihin, mikäli se olisi tarpeen EPPO-asetuksen mukaisten tehtävien hoitamiseksi. Säännöksellä täydennettäisiin EPPO-asetuksen 46 artiklan säännöksiä.

Syyttäjälaitoslain 11 §:ään ehdotetaan lisättäväksi valtakunnansyyttäjän tehtäviin uusi EPPO-asetuksen 26 artiklan säännöksiä täydentävä toimivaltuus. Esityksen mukaan valtakunnansyyttäjä ratkaisisi EPPO:n ja kansallisen syyttäjäviranomaisen välistä toimivallanjakoa koskevan erimielisyyden muissa kuin niissä tapauksissa, joissa kansallisena syyttäjäviranomaisena toimii valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies. Valtakunnansyyttäjän, valtioneuvoston oikeuskanslerin tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaa koskeva päätös tulisi saattaa Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Menettelystä ehdotetaan säädettäväksi EPPO-lain 9 §:ssä. Asian käsittelyssä Helsingin käräjäoikeudessa sovellettaisiin soveltuvin osin mitä oikeudenkäymiskaaressa säädetään hakemusasioiden käsittelystä. Helsingin käräjäoikeu-

den tulisi ehdotuksen mukaan varata EPPO:lle ja asiaa hoitavalle kansalliselle syyttäväviranomaiselle tilaisuus tulla kuulluksi. Helsingin kärjäoikeuden päätöksestä ei olisi oikeutta valittaa. Helsingin kärjäoikeudessa tapahtuvan käsittelyn julkisuudesta sekä käsittelyn oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 a § oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 4 lukuun. Ehdotettavien säännösten mukaan toimivaltaerimielisyyttä koskevan käsittelyn aikana syntyvät oikeudenkäyntiasiakirjat voitaisiin asianosaisen pyynnöstä taikka tuomioistuimen katsoessa siihen muutoin olevan tarvetta julistaa pidettäväksi salassa enintään syyteasian käsittelyyn saakka tai kunnes asian käsittely on jätetty sillensä. Lisäksi asian suullinen käsittely voitaisiin asianosaisen pyynnöstä tai erityisestä syystä muutoinkin määrätä pidettäväksi yleisön läsnäolematta. Perusteena oikeudenkäyntiasiakirjojen salaamiselle ja käsittelyn julkisuuden rajoittamiselle olisivat ennen kaikkea rikosasian tutkinnalliset syyt.

Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 12 §:ään ja rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden pohjoismaiden välillä annetun lain 9 §:ään ehdotetaan lisättäväksi Euroopan syyttäjän ja valtuutetun Euroopan syyttäjän toimivaltuuksia koskevat säännökset. Ehdotuksen mukaan Euroopan syyttäjälle ja valtuutetulle Euroopan syyttäjälle annettaisiin kansallista syyttäjää vastaavat toimivaltuudet eurooppalaisen pidätysmääräyksen ja pohjoismaisen pidätysmääräyksen toimenpanoon liittyviin syyttäjätehtäviin. Ehdotuksilla täydennettäisiin EPPO-asetuksen 33 artiklan sekä 104 artiklan säännöksiä.

4.2 EPPO:n toiminnan laillisuusvalvonta

Euroopan syyttäjänvirasto toimii sekä keskustasolla että hajautetulla tasolla tehtävissä, joihin kansallisesti kohdistuu laillisuusvalvontaa. Esityksessä käsitellään siksi omana osionaan EPPO:n toiminnan laillisuusvalvontaa ja erityisesti EPPO-asetuksen ja sitä täydentävän lainsäädännön suhdetta ylimpiä laillisuusvalvojia koskevaan kansalliseen sääntelyyn ja mahdollisiin sääntelyn muutostarpeisiin. Erityiskysymyksenä huomiota kiinnitetään ylimpien laillisuusvalvojien erityissyyttäjäsaman suhteeseen asetukseen ja sitä täydentävään lainsäädäntöön.

4.2.1 EPPO:n toiminnan laillisuusvalvonnallinen kokonaisuus

Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen toimivaltuudet on säädetty perustuslain 10 luvussa pitkälti samanlaisiksi. Perustuslain mukaan molempien laillisuusvalvojien tehtävänä on valvoa tuomioistuinten, viranomaisten ja muidenkin julkista tehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta. Ylimpien laillisuusvalvojien harjoittamaan laillisuusvalvontaan kuuluu olennaisena osana valvoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Molempien laillisuusvalvojien toimivaltaan kuuluu myös valtioneuvoston, ministerien ja tasavallan presidentin päätösten ja toimenpiteiden laillisuuden valvonta sen mukaan kuin siitä perustuslaissa säädetään.

Ylimmät laillisuusvalvojat valvovat viranomaistoiminnan lainmukaisuutta käsittelemällä tähän toimintaan kohdistuvia kanteluja sekä puuttumalla epäkohtiin myös omasta aloitteestaan ja suorittamalla tarkastuksia. Laillisuusvalvojat eivät voi valvonnallisen toimenpiteensä johdosta puuttua sisällöllisesti viranomaisen päätöksiin muuttamalla tai kumoamalla niitä. Laillisuusvalvoja voi sen sijaan antaa huomautuksen tai saattaa viranomaisen tietoon käsityksensä lainmukaisesta menettelystä sekä kiinnittää viranomaisen huomiota hyvän hallinnon vaatimuksiin tai näkökohtiin, jotka edistävät perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Laillisuusvalvoja voi niin ikään tehdä erilaisia esityksiä esimerkiksi tapahtuneen virheen korjaamiseksi tai lainsäädännössä havaitsemansa puutteen poistamiseksi. Oikeuskanslerilla ja oikeusasiamiehellä on yli-

määräisessä muutoksenhakumenettelyssä oikeus hakea tuomioistuimen ja viranomaisen päätöksen purkua. Asia voi johtaa myös muuhun toimenpiteeseen, kuten esitutkinnan määräämiseen tai laillisuusvalvojan aikaisemman kannanoton saattamiseen viranomaisen tietoon.

Asetus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 86 artiklaan, jonka 3 kohdan mukaan asetuksella säädetään muun ohessa Euroopan syyttäjänviraston tehtäviensä hoidossa toteuttamien menettelyyn liittyvien toimien oikeudelliseen valvontaan sovellettavista säännöistä. Oikeusperusta vaikuttaa siten mahdollistavan, että asetuksessa voidaan säännellä myös EPPO:n toimintaan kohdistuvaa laillisuusvalvontaa ja sen osana toimintaa, joka Suomessa kuuluu ylimmille laillisuusvalvojille.

Asetuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan kansallista lainsäädäntöä sovelletaan siltä osin kuin asetuksessa ei ole asiaan sovellettavia säännöksiä. Jollei asetuksessa toisin säädetä, asiaan sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka valtuutettu Euroopan syyttäjä käsittelee asiaa 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Jos asiasta on säännöksiä sekä kansallisessa lainsäädännössä että asetuksessa, sovelletaan jälkimmäistä.

Asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan EPPO on riippumaton elin. Euroopan pääsyyttäjä, Euroopan varapääsyyttäjät, Euroopan syyttäjät, valtuutetut Euroopan syyttäjät, hallintojohtaja sekä EPPO:n henkilöstö toimivat lainsäädännössä määritellyn koko unionin edun mukaisesti eivätkä asetuksen mukaisia tehtäviään hoitaessaan pyydä eivätkä ota vastaan ohjeita yhdeltäkään EPPO:n ulkopuoliselta henkilöltä, EU:n jäsenvaltiolta tai unionin toimielimeltä, elimeltä tai laitokselta. EU:n jäsenvaltiot ja unionin toimielimet, elimet ja laitokset kunnioittavat EPPO:n riippumattomuutta eivätkä pyri vaikuttamaan siihen, miten se hoitaa tehtäviään.

Arvioitaessa asetuksen 6 artiklan merkitystä valtuutettuihin Euroopan syyttäjiin tai Euroopan syyttäjiin kohdistuvan laillisuusvalvonnan kannalta voidaan ensinnäkin todeta, että asetuksen tarkoitus ja tavoite huomioiden asetuksessa riippumattomuudella tarkoitettaneen ennen kaikkea riippumattomuutta mahdollisten syytetoimien kohteena olevista toimijoista, ylemmistä kansallisista syyttäjäviranomaisista tai siitä, että kansallisesti pyrittäisiin priorisoimaan muiden kuin unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten tutkinta näiden rikosten tutkinnan kustannuksella. Vastaavasti syyttäjien ja lainkäytön riippumattomuutta korostetaan esimerkiksi Syyttäjälaitoksesta annetussa laissa (32/2019), eikä tämän kannalta ole pidetty ongelmallisena syyttäjiin kohdistuvaa laillisuusvalvontaa tai valtakunnansyyttäjän mahdollisuutta ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluva asia tai määrätä alaisensa syyttäjä ajamaan syytettyä, jonka nostamisesta valtakunnansyyttäjä on päättänyt. Huomiota voidaan kiinnittää myös siihen, että artiklan sanamuodon mukaan riippumattomuus koskee vain aktiivista toimintaa yksittäisessä rikosasiassa (".. asetuksen mukaisia tehtäviään hoitaessaan .. ota vastaan ohjeita ..").

Lisäksi on syytä lyhyesti tarkastella verrattavissa olevia tilanteita voimassa olevassa EU-lainsäädännössä. Esimerkiksi EU:n tietosuojasetuksen ((EU) 2016/679) 52 artiklan mukaan kukin valvontaviranomainen toimii täysin riippumattomasti hoitaessaan tehtäviään ja käyttäessään valtuuksiaan asetuksen mukaisesti, ja minkään valvontaviranomaisen jäsenen tai jäseniin ei saa vaikuttaa ulkopuolelta suoraan eikä välillisesti heidän hoitaessaan tehtäviään ja käyttäessään valtuuksiaan tämän asetuksen mukaisesti, eivätkä he saa pyytää eivätkä ottaa ohjeita milteen taholta. Tämän ei kuitenkaan ole katsottu estävän sitä, että artiklassa tarkoitettu kansallinen valvontaviranomainen eli tietosuojavaltuutettu edelleen kuuluu perustuslain 108 ja 109 §:n perusteella oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen valvonnan kohteisiin (HE 9/2018 vp s. 55 ja PeVL 14/2018 vp).

Asetuksen 13 artiklan 1 kohdan mukaan valtuutetut Euroopan syyttäjät toimivat EPPO:n puolesta omissa jäsenvaltioissaan ja heillä on samat valtuudet kuin kansallisilla syyttäjillä tutkinnan, syytteenpanon ja syytteiden ajamisen osalta, minkä lisäksi heille on annettu erityinen toimivalta ja asema, joiden käytössä heidän on noudatettava asetuksessa säädettyjä ehtoja. Valtuutetut Euroopan syyttäjät ovat vastuussa tutkinnasta ja syytetoimista, jotka he ovat aloittaneet, jotka on määrätty heille tai jotka he ovat siirtäneet itselleen käyttäen oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen. Valtuutetut Euroopan syyttäjät seuraavat asiasta vastaavan pysyvän jaoston ohjausta ja ohjeita sekä asiaa valvovan Euroopan syyttäjän ohjeita. Artiklan 3 kohdan mukaan valtuutetut Euroopan syyttäjät voivat hoitaa myös kansallisen syyttäjän tehtäviä siinä määrin kuin se ei estä heitä täyttämästä asetuksen mukaisia velvoitteitaan. Asetuksen 28 artiklan 4 kohdan mukaan artiklassa tarkemmin määritellyissä poikkeustapauksissa myös asiaa valvova Euroopan syyttäjä voi tehdä perustellun päätöksen tutkinnan suorittamisesta henkilökohtaisesti joko toteuttamalla tutkintatoimenpiteet ja muut toimenpiteet henkilökohtaisesti tai antamalla ne oman jäsenvaltionsa toimivaltaisten viranomaisien tehtäväksi. Näissä tilanteissa jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että kyseisellä Euroopan syyttäjällä on oikeus määrätä tai pyytää tutkintatoimenpiteitä ja muita toimenpiteitä ja että hänellä on kaikki valtuudet, vastuu ja velvollisuudet, joita valtuutetulla Euroopan syyttäjällä on asetuksen ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Asetuksen 42 artikla koskee artiklan otsikon perusteella laillisuusvalvontaa. Artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltaisten kansallisten tuomioistuinten on valvottava kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen vaatimusten ja menettelyjen mukaisesti EPPO:n prosessuaalisia toimia, joilla on tarkoitus tuottaa kolmansiä osapuolia koskevia oikeusvaikutuksia. Sama pätee tapauksiin, joissa EPPO on laiminlyönyt velvoitteensa hyväksyä prosessuaalisia toimia, joilla on tarkoitus tuottaa kolmansiä osapuolia koskevia oikeusvaikutuksia ja joita sillä on ollut lakisääteinen velvollisuus hyväksyä tämän asetuksen mukaisesti. Artiklan 2 kohta sisältää luettelon tapauksista, joissa EU:n tuomioistuimella (EUT) on SEUT 267 artiklan nojalla toimivalta antaa ennakkoratkaisu. Artiklan muiden kohtien perusteella EUT valvoo EPPO:n päätöksiä asian käsittelyn lopettamisesta ja on toimivaltainen kiistoissa, jotka koskevat EPPO:n tekemissä sopimuksissa olevia välityslausekkeita. Lisäksi EUT on toimivaltainen erottamaan Euroopan pääsyyttäjän asetuksen 14 artiklan 5 kohdan mukaisesti ja Euroopan syyttäjät 16 artiklan 5 kohdan mukaisesti. EUT on myös toimivaltainen ratkaisemaan EPPO:n aiheuttaman vahingon korvausta sekä EPPO:n henkilöstöön liittyviä asioita koskevat riidat.

Siten 42 artiklassa on kysymys nimenomaan kansallisten tuomioistuinten ja EU:n tuomioistuinten harjoittamasta tuomioistuinkontrollista. Tämän osalta huomiota voidaan kiinnittää artiklaa täydentävään johdanto-osan 87 kappaleeseen, jonka mukaan jos kansallisessa lainsäädännössä edellytetään laillisuusvalvontaa sellaisten prosessuaalisten toimien osalta, joilla ei ole tarkoitus tuottaa kolmansiä osapuolia koskevia oikeusvaikutuksia, tai jos siinä edellytetään muita laiminlyöntejä koskevia oikeudellisia toimia, tätä asetusta ei saisi tulkita niin, että sillä vaikutetaan tällaisiin säännöksiin.

Asetuksen laillisuusvalvontaa koskevaa sääntelyä arvioitaessa huomioon tulee lisäksi ottaa Euroopan oikeusasiamiehen rooli asiassa. Asetuksen 112 artiklan mukaan Euroopan oikeusasiamies voi tutkia EPPO:n hallinnollista toimintaa SEUT 228 artiklan määräysten mukaisesti. Artiklassa viitatus SEUT 228 artiklan mukaan Euroopan oikeusasiamiehellä on valtuudet ottaa vastaan unionin kansalaisilta sekä niiltä luonnollisilta henkilöiltä tai oikeushenkilöiltä, joiden asuinpaikka tai sääntömääräinen kotipaikka on jossakin jäsenvaltiossa, kanteluja unionin toimielinten, elinten ja laitosten toiminnassa ilmenneistä epäkohdista, lukuun ottamatta EU:n tuomioistuimen toimintaa lainkäyttöelimenä. Hän tutkii nämä kantelut ja laatii niistä kertomuksen. Lisäksi Euroopan oikeusasiamieheen viitataan asetuksen avoimutta koskevan 109 artiklan 3 kohdassa, jonka mukaan päätöksistä, jotka EPPO on tehnyt asetuksen (EY) N:o 1049/2001 8

artiklan nojalla, voidaan tehdä kantelu Euroopan oikeusasiamiehelle SEUT 228 artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti tai nostaa kanne unionin tuomioistuimessa SEUT 263 artiklassa määrättyjen edellytysten mukaisesti. Kohtaa täydentää johdanto-osan 119 kappaleen virke, jonka mukaan Euroopan oikeusasiamiehen olisi hallinnollisissa tutkimuksissaan kunnioitettava EPPO:n toiminnan luottamuksellisuutta.

Laillisuusvalvonnan kannalta olennaisten asetuksen säännösten läpikäynnin perusteella voidaan todeta, että asetus ei Euroopan oikeusasiamiehen EPPO:n hallinnolliseen toimintaan kohdistuvaa valvontaa koskevien säännösten lisäksi juurikaan sisällä sääntelyä muusta kuin tuomioistuinten suorittamasta laillisuusvalvonnasta. Tuomioistuinten suorittaman laillisuusvalvonnan osalta asetuksen sääntely keskittyy muutoksenhakuun yksittäisissä asioissa ja EUT:n rooliin ennakkoratkaisutuomioistuimena sekä toimivaltaisena tuomioistuimena tietyissä asetuksessa tarkemmin määritellyissä yksittäiskysymyksissä. Asetus ei muilta osin sisällä sääntelyä, joka sellaisenaan edellyttäisi kansallisten ylimpien laillisuusvalvojien aseman arviointia. Toisaalta asetus ei myöskään sisällä säännöstä, jonka perusteella ylimpien laillisuusvalvojien toiminta olisi asetuksen sääntelyn ulkopuolella, siltä osin kuin siinä on kysymys asetuksen sääntelemästä toiminnasta.

Asetuksen 5 artiklassa vahvistettuna lähtökohtana on, että kansallista lainsäädäntöä sovelletaan siltä osin kuin asetuksessa ei ole asiaan sovellettavia säännöksiä. Lisäksi 6 artiklan mukainen riippumattomuus koskee nimenomaan riippumattomuutta yksittäisessä syyteasiassa toimia toteutettaessa. Siten asetuksen ei voida katsoa kategorisesti rajoittavan ylimpien laillisuusvalvojien nykymuotoista laillisuusvalvontaa, joka kohdistuu yleisesti valtuutettujen Euroopan syyttäjien tai Euroopan syyttäjien syyttämistoimintaan suomalaisissa tuomioistuimissa. EPPO-asetus ja sitä täydentävä lainsäädäntö tulee kuitenkin jatkossa ottaa huomioon osana oikeusjärjestystä, jonka noudattamista ylimmät laillisuusvalvojat valvovat ja jonka mukaisesti nämä omassakin toiminnassaan jatkossa toimivat.

4.2.2 Ylimpien laillisuusvalvojien erityissyyttäjäaseman suhde asetukseen ja sitä täydentävään lainsäädäntöön

EPPO:n aineellinen toimivalta

Asetuksen merkityksellisyyden arvioimiseksi ylimpien laillisuusvalvojien erityissyyttäjäaseman kannalta on ensin syytä käsitellä sitä, mitkä teot ovat asetuksen 22 artiklassa viitatus unionipetosdirektiivin johdosta EPPO:n toimivallassa.

EPPO:n toimivallassa olevat unionipetosdirektiivissä tarkoitetut rikokset on määriteltä direktiivin 3 ja 4 artiklassa. Direktiivin 3 artikla koskee unionin taloudellisiin etuihin vaikuttavia petoksia, joilla tarkoitetaan ensinnäkin tekoja ja laiminlyöntejä, jotka koskevat i) väärien, virheellisten tai puutteellisten ilmoitusten tai asiakirjojen käyttämistä tai esittämistä, josta seuraa, että unionin talousarvioon tai unionin hoidossa oleviin tai sen puolesta hoidettuihin talousarvioihin sisältyviä varoja tai omaisuutta käytetään väärin tai pidätetään oikeudettomasti; ii) erityistä velvoitetta rikkoen tapahtuvaa tietojen ilmoittamatta jättämistä, jolla on sama seuraus kuin edellä; ja iii) tällaisten varojen tai omaisuuden väärinkäyttöä muihin tarkoituksiin kuin mihin ne on alun perin myönnetty. Kansallisesti nämä rangaistavaksi säätämistä koskevat velvoitteet on katsottu täytettävän (HE 231/2018 vp) rikoslain avustuspetosta (RL 29:5), avustuksen väärinkäyttöä (RL 29:7) ja petosta (RL 36:1) koskevilla rangaistussäännöksillä.

Lisäksi unionin taloudellisiin etuihin vaikuttavilla petoksilla tarkoitetaan 3 artiklan mukaan tekoja tai laiminlyöntejä, jotka koskevat i) väärien, virheellisten tai puutteellisten ilmoitusten tai

asiakirjojen käyttämistä tai esittämistä, josta seuraa unionin yleiseen talousarvioon sisältyvien varojen väheneminen; ii) erityistä velvoitetta rikkoen tapahtuvaa tietojen ilmoittamatta jättämistä tai laillisesti saadun edun väärinkäyttämistä, jolla on sama seuraus kuin edellä; tai iii) paikkansa pitävien arvonlisäveroon liittyvien ilmoitusten esittämistä maksamatta jättämisen villiseksi peittämiseksi tai arvonlisäveron palautuksiin johtavien oikeuksien laittomaksi luomiseksi. Kansallisesti nämä rangaistavaksi säätämistä koskevat velvoitteet on katsottu täytettävän rikoslain veropetosta (RL 29:1) ja petosta (RL 36:1) koskevilla rangaistussäännöksillä.

Direktiivin 4 artikla koskee muita unionin taloudellisiin etuihin liittyviä rikoksia, joilla direktiivissä tarkoitetaan rahanpesua, kun kysymys on unionipetosdirektiivin soveltamisalaan kuuluvilla rikoksilla saadusta omaisuudesta; tahallista lahjuksen ottamista virkamiehenä ja lahjuksen antamista virkamiehelle korvaukseksi siitä, että hän toimii tai pidättyy toimimasta virkavelvollisuuksiensa mukaisesti tai tehtäviään hoitaessaan tavalla, joka vahingoittaa tai todennäköisesti vahingoittaa unionin taloudellisia etuja; sekä tahallista varojen väärinkäyttöä, jolla direktiivissä tarkoitetaan virkamiehen toimintaa, jonka tehtävänä on varojen tai omaisuuden suora tai välillinen hallinnointi ja joka toimii varojen sitomiseksi tai maksamiseksi taikka varojen osoittamiseksi tai käyttämiseksi niiden käyttötarkoituksen vastaisesti millä hyvänsä tavalla, joka vahingoittaa unionin taloudellisia etuja. Kansallisesti nämä rangaistavaksi säätämistä koskevat velvoitteet on katsottu täytettävän rikoslain rahanpesua (RL 32:6), lahjuksen ottamista (RL 40:1 ja 40:4) ja lahjuksen antamista (RL 16:13 ja 16:14 a) sekä virka-aseman väärinkäyttämistä ja Euroopan unionin varojen väärinkäyttöä kansanedustajana (RL 40:7 ja 40:8 a) koskevilla rangaistussäännöksillä.

EPPO:n toimivallan käyttäminen

Asetuksen 22 artiklassa viitatus 25 artiklan 1 kohdan mukaisesti EPPO käyttää toimivaltaansa joko aloittamalla tutkinnan asetuksen 26 artiklan nojalla tai päättämällä käyttää asetuksen 27 artiklan mukaista oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen. Jos EPPO päättää käyttää toimivaltaansa, toimivaltaiset kansalliset viranomaiset eivät saa käyttää omaa toimivaltaansa saman rikollisen toiminnan osalta. Artiklan 2 kohdassa on kysymys rikoksista, joissa EPPO ei pääsääntöisesti käytä toimivaltaansa rikoksesta EU:lle aiheutuvan vahingon vähäisyyden takia; artiklan 3 kohdan a alakohdassa siitä, että EPPO pidättäytyy käyttämästä toimivaltaansa, koska kysymyksessä olevasta unionipetosrikoksesta säädetty enimmäisseuraamus ei ole ankarampi kuin siihen liittyvästä liitännäisrikoksesta; sekä artiklan 3 kohdan b alakohdassa siitä, että 22 artiklassa tarkoitettu rikoksesta EU:lle aiheutuva vahinko ei ole suurempi kuin toiselle uhrille aiheutuva vahinko. Jälkimmäinen alakohta kuitenkin koskee vain muita kuin unionipetosdirektiivin 3 artiklan 2 kohdan a, b ja d alakohdassa tarkoitettuja rikoksia.

Artiklassa viitatus asetuksen 26 artiklan 1 kohdan mukaan, jos sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti on perusteltua syytä olettaa, että EPPO:n toimivaltaan kuuluva rikos on tekeillä tai tehty, siinä jäsenvaltiossa, jolla on kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti toimivalta rikoksessa, olevan valtuutetun Euroopan syyttäjän on, sanotun kuitenkin rajoittamatta 25 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädettyjen sääntöjen soveltamista, aloitettava tutkinta ja ilmoitettava tästä asianhallintajärjestelmässä.

Olennaista EPPO:n toimivallan käyttämisen osalta on, että kysymys on asetuksen 27 artiklan mukaisesti nimenomaan EPPO:n oikeudesta ottaa sen toimivaltaan kuuluvia asioita käsiteltäväkseen. Selvältä vaikuttaa, että EPPO ei ota käsiteltäväkseen kaikkia sellaisia asioita, joihin sillä asetuksen perusteella olisi toimivalta. Tähän viittaavat myös asetuksen sisältämät nimenomaiset säännökset EPPO:n pääsyyttäjistä ja Euroopan syyttäjistä koostuvan kollegion mahdollisuudesta linjata, että tietynlaisten asioiden tutkiminen tai syytteen nostaminen niistä unionin

tasolla ei ole tarpeen eikä tutkinnan tai syytteen nostamisen tehokkuuden kannalta suotavaa (asetuksen 27 artiklan 8 kohta ja 34 artiklan 3 kohta).

Asiaan liittyy vielä asetuksen 28 artikla, jonka 1 kohdan mukaan asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä voi tämän asetuksen ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti joko toteuttaa itse tutkintatoimenpiteitä ja muita toimenpiteitä tai antaa sellaisia oman jäsenvaltionsa toimivaltaisten viranomaisten tehtäväksi. Kyseiset viranomaiset varmistavat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, että kaikkia ohjeita noudatetaan, ja toteuttavat niiden tehtäväksi annetut toimenpiteet.

On siten asetuksen perusteella EPPO:n toimivaltaan kuuluvien asioiden osalta selvää, jos EPPO päättää näiden osalta käyttää toimivaltaansa, että nimenomaan valtuutetun Euroopan syyttäjän tulee olla vastuussa tutkimuksista. Asetuksen 28 artiklan perusteella mahdolliselta sinällään vaikuttaa malli, jossa valtuutettu Euroopan syyttäjä toimisi vain välikätenä EPPO:n ja kansallisesti toimivaltaisen viranomaisen (esimerkiksi erityissyyttäjän) välillä. Tällöinkin valtuutetun Euroopan syyttäjän tulisi kuitenkin hoitaa asiassa tarvittavat toimet EPPO:n suuntaan ja kansallisesti toimivaltaisen viranomaisen toimet olisivat EPPO:n valvonnassa.

Asetuksen oikeusperusta (SEUT 86 artikla) ja asiaan liittyvät perustuslakivaliokunnan kannanotot

Asetus perustuu edellä todetun mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 86 artiklaan. Artiklan 1 kohdan mukaan neuvosto voi erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annetulla asetuksella perustaa EPPO:n unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi. Artiklan 2 kohdan mukaan EPPO:lla on toimivalta tutkia unionin niitä taloudellisia etuja vahingoittavia rikoksia, jotka määritetään asetuksessa sekä asettaa syytteen niiden tekijät ja niihin osalliset. Se toimii syyttäjän tehtävissä tällaisia tekoja koskevissa rikosasioissa jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa. Artiklan 3 kohdan mukaan asetuksella säädetään Euroopan syyttäjänviraston perussäännöstä, sen tehtävien hoitamista koskevista ehdoista, sen toimintaan sovellettavista ja todisteiden hyväksyttävyyttä koskevista menettelysäännöistä sekä Euroopan syyttäjänviraston tehtäviensä hoidossa toteuttamien menettelyyn liittyvien toimien oikeudelliseen valvontaan sovellettavista säännöistä.

Mainittu SEUT 86 artikla oli eräs syy, jonka vuoksi Lissabonin sopimus saatettiin voimaan niin sanotussa supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Tuolloin perustuslakivaliokunta katsoi, että syyttäjän tehtävässä on kiistatta kysymys sellaisesta julkisen vallan käyttämisestä, jonka osoittaminen muulle kuin kansalliselle viranomaiselle on ristiriidassa valtion täysivaltaisuutta koskevan perustuslain 1 §:n ja syyttäjälaitosta koskevan perustuslain 104 §:n kanssa (PeVL 13/2008 vp s. 8). Valiokunnan asetuksen neuvotteluvaiheessa antaman lausunnon (PeVL 61/2016 vp) mukaan olennaista on, että eduskunta on perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella Lissabonin sopimuksen hyväksymisen ja kansallisen voimaan saattamisen yhteydessä hyväksynyt SEUT 86 artiklan mukaisen mahdollisuuden EPPO:n perustamiseen.

Asetuksen oikeusperustan asianmukaisuuden ja asetuksen säännösten, kuten asetuksen soveltamisalan, lopullisen tulkinnan ratkaisee EU-tuomioistuin. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin korostanut, että mikäli EU-asetukselle on selvä ja hyväksyttävä oikeusperusta perussopimuksesta, ei kysymys ole toimivallan siirrosta valtiosääntöoikeudellisessa merkityksessä ja täysivaltaisuuden uudesta rajoituksesta (PeVL 28/2013 vp s. 5). Edellä todetun mukaisesti vaikuttaa selvältä, että asetuksen oikeusperusta mahdollistaa kattavan ja EPPO:n toimien oikeudellisen valvonnan sisältävän sääntelyn koskien rikoksia, jotka määritellään asetuksessa.

Perustuslakivaliokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 4 artiklan 2 kohdan mukaan unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasa-arvoa perussopimuksia sovellettaessa sekä niiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja valtiosäännön rakenteita, myös alueellisen ja paikallisen itsehallinnon osalta. Valiokunnan käsityksen mukaan säännös ilmentää lähtökohtaa siitä, ettei EU:n aineellisen oikeuden voi katsoa kyseenalaistavan jäsenvaltioiden valtiosääntöistä institutionaalista julkisen vallankäytön rakennetta. Valiokunta on EUT:n ratkaisukäytäntöön viitaten tarkastellut SEU 4 artiklan 2 kohdan tarkoittamaa kansallista valtiosääntöidentiteetin kunnioittamista oikeasuhtaisuuden kannalta ja päätenyt kyseessä ollessa, EU:n tietosuoja-asetusta koskeneessa asiassa antamaan merkitystä arviolleen siitä, että kyse ei ole aineellisesta ristiriidasta perustuslain sisällön ja EU:n oikeuden välillä vaan pikemminkin siitä, että unionin oikeus johtaa sellaiseen ristiriitaan Suomen perustuslain institutionaalisten ratkaisujen kanssa, jota tietosuoja-asetuksessa ei ole nimenomaisesti tavoiteltu (PeVL 14/2018 vp s. 14). Sanotulle voidaan antaa tiettyä painoarvoa myös tässä asiassa. Asetuksen tarkoituksena ei ole ollut puuttua ylimpien laillisuusvalvojien valtiosääntöiseen asemaan, joka Suomessa vaikuttaisi poikkeavan muissa jäsenvaltioissa omaksutusta mallista, vaan varmistaa tehokkaat tutkinta- ja syytetoimet rikoksissa, jotka aiheuttavat EU:lle merkittävää taloudellista vahinkoa.

Asetuksen käytännön merkitys asioihin, joissa ylimmillä laillisuusvalvoilla on erityissyyttäjä-asema

Ylimpien laillisuusvalvojien harjoittamassa laillisuusvalvonnassa ankarin keino puuttua lainvastaiseen toimintaan on virkasyyte. Syyteoikeus on säädetty perustuslaissa kuuluvaksi sekä oikeuskanslerille että oikeusasiamiehelle. Perustuslain 110 §:n mukaan syytteen nostamisesta tuomaria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa päättää oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Nämä voivat ajaa syytettä tai määrätä syytteen nostettavaksi myös muussa laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa. Ylimmät laillisuusvalvojat ovat siten erityissyyttäjiksi heille kuuluvan valvontatoimivallan rajoissa.

Edellä asetuksen ja sen sääntelyä täydentävän unionipetosdirektiivin sisällöstä todetun perusteella vaikuttaa sinällään ainakin periaatteessa mahdolliselta, että EPPO:n toimivaltaan voisi kuulua myös sellainen rikos, jossa perustuslain 110 §:n mukaan oikeuskansleri tai oikeusasiamies voi ajaa syytettä tai määrätä syytteen nostettavaksi. Asetuksen perusteella vaikuttaa kuitenkin selvältä, että syyttäjänä EPPO:n käsittelemässä asiassa tulee toimia nimenomaan valtuutetun Euroopan syyttäjän (tai poikkeuksellisesti Euroopan syyttäjän). Vaikka asetuksen 28 artikla näyttäisi mahdollistavan mallin, jossa kyseinen syyttäjä vain antaisi asetuksessa tarkoitettuja toimia oman jäsenvaltionsa toimivaltaisten viranomaisten tehtäviksi, ylimpien laillisuusvalvojien asemaan ei voida katsoa luontevasti soveltuvan mallin, jossa he näin käytännössä hoitaisivat erityissyyttäjinä asiaa, jossa valtuutettu Euroopan syyttäjä toimisi vastuullisena kansallisena viranomaisena EPPO:n keskustason suuntaan EPPO:n keskustason valvonnan ja ohjauksen alaisena. Lisäksi on asetuksen 24 artiklan perusteella selvää, että asiassa kansallisen lainsäädännön mukaan toimivaltaisen viranomaisen tulee ilmoittaa EPPO:lle kaikesta rikollisesta toiminnasta, jonka osalta EPPO voisi käyttää toimivaltaansa.

Käytännössä EPPO:n toimivaltaan kuuluvia rikoksia on arvioitu kansallisesti tapahtuvan vain vähän. Yhteisenä edellytyksenä tällaisille teoille on, että rikoksella vahingoitetaan tai yritetään vahingoittaa unionin taloudellisia etuja. Kansallisesti on arvioitu, että tyypillisesti kysymys voi olla esimerkiksi EU:n ulkorajan ylittävistä tuonnista perittävän tullin välttämistä tai sen yrityksistä. Tyypiesimerkki lähtökohtaisesti EPPO:n toimivaltaan kuuluvasta rikoksesta on myös tilanne, jossa henkilö antaa EU-tukien saamiseksi väärän tiedon seikasta, joka on omiaan vai-

kuttamaan olennaisesti tuen saantiin tai sen määrään ja näin toimimalla hankkii tai yrittää hankkia itselleen merkittävää taloudellista hyötyä. Lisäarvoa EPPO:sta on taas arvioitu voitavan saada erityisesti laajojen rajat ylittävien, perusteettoman arvonnalisäveropalautuksen saamiseen tähtäävien petosten (ns. karusellipetokset) torjumisessa.

Edellä todetun mukaisesti selvältä vaikuttaa, että EPPO ei ota käsiteltäväkseen kaikkia sellaisia asioita, joihin sillä asetuksen perusteella olisi toimivalta. EPPO:n toimivaltaan kuuluvien rikosten määrä on EPPO-asetuksen valmisteluvaiheessa arvioitu koko EU:n tasolla varsin suureksi ja oletettavaa lienee, että EPPO tulee toiminnassaan keskittymään näistä EU:n taloudellisten etujen kannalta vakavimpiin tapauksiin. Vaikuttaa joka tapauksessa varsin todennäköiseltä, että käytännössä EPPO käyttäisi toimivaltaansa äärimmäisen harvoin tilanteissa, jotka kansallisesti voisivat olla ylimpien laillisuusvalvojen hoidettavana näiden erityisyyttäjänsä asemasta johtuen.

Johtopäätös

Edellä tarkastellun mukaisesti eduskunta on perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella hyväksynyt SEUT 86 artiklan, jonka sanamuodon mukaan EPPO toimii syyttäjän tehtävissä sen toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa jäsenvaltioiden toimivaltaisissa tuomioistuimissa ja jonka mukaan EPPO-asetuksessa voidaan säätää EPPO:n toimien oikeudelliseen valvontaan sovellettavista säännöistä. Perustuslakivaliokunta on EU:n tietosuojasetusta täydentävää lainsäädäntöä koskevassa lausunnossaan PeVL 14/2018 vp vahvistanut olevan EU:n tuomioistuimen vaikiintuneen oikeuskäytännön mukaan selvää, että unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määriteltujen edellytysten mukaisesti (ks. PeVL 20/2017 vp s. 6 ja PeVL 51/2014 vp s. 2). Valiokunta on todennut, että suomalaisessa lainsäädännössä ei ole syytä pyrkiä EU-oikeuden kanssa ristiriidassa oleviin ratkaisuihin (PeVL 26/2017 vp s. 42).

Ylimpien laillisuusvalvojen erityisyyttäjänsä suhdetta asetukseen voidaan edellä sanottu mielessä pitäen pyrkiä huomioimaan kolmella erilaisella tavalla.

Ensimmäinen vaihtoehto on, että asetusta täydentävässä kansallisessa lainsäädännössä pyritään kattavasti sääntelemään tilanne, jossa potentiaalinen ristiriita asetuksen ja ylimpien laillisuusvalvojen erityisyyttäjänsä välillä näyttäisi olevan olemassa. Tällöin tulkittaisiin asetuksen mahdollistavan sääntely, jolla tällaiset tilanteet olisivat asetuksen soveltamisalassa mutta niitä koskien voitaisiin hyväksyä pääasiallisesta menettelystä poikkeavia säännöksiä. Edellä asetuksen sisällöstä sanottu huomioon ottaen tällainen malli vaikuttaisi kuitenkin varsin vaikealta laatia niin, että sen voitaisiin katsoa säilyttävän ylimpien laillisuusvalvojen nykyisen aseman ja olevan silti tulkittavissa asetuksen mukaiseksi.

Toinen vaihtoehto on ottaa asetusta täydentävään kansalliseen lainsäädäntöön selvä yksittäinen säännös siitä, että asetuksella ei vaikuteta kansalliseen lainsäädäntöön siltä osin kuin kysymys on asioista, jotka kansallisesti voivat kuulua ylimpien laillisuusvalvojen hoidettaviksi näiden erityisyyttäjänsä asemasta johtuen.

Molemmat edellä käsitellyt vaihtoehdot, joilla pyrittäisiin kansallisessa lainsäädännössä nimenomaisesti yhteensovittamaan ylimpien laillisuusvalvojen nykyinen asema erityisyyttäjinä asetuksen sääntelyyn, olisivat kuitenkin käytännössä varsin vaikeita toteuttaa niin, että niiden ei voitaisi tulkita olevan asetuksen vastaisia. Käytännössä tästä voisi seurata, että komissio kiinnittäisi asiaan huomiota arvioidessaan asetusta täydentävän lainsäädännön yhteensopivuutta asetuksen kanssa ja nostaisi asiasta EUT:ssa rikkomuskanteen.

Kolmas ja tässä esityksessä valittu vaihtoehto on tulkita asetuksen muotoilun selvästi edellyttävän, että tällaiset tilanteet ovat asetuksen soveltamisalassa. Tällöin katsottaisiin, että asetus muodostaa Lissabonin sopimuksen hyväksymisen yhteydessä hyväksytyn poikkeuksen muusta kansallisesta asiaa koskevasta sääntelystä. Edellä sanottu huomioon ottaen poikkeusta ei kuitenkaan olisi pidettävä käytännössä merkittävänä eikä sen olisi katsottava vaikuttavan ylimpien laillisuusvalvojien toiminnan ydinalueeseen. Ratkaisussa voidaan asetuksen estämättä lisäksi huomioida asian valmistelussa ylimpien laillisuusvalvojien taholta esitetty näkemys siitä, että oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa valvottaviin kuuluva valtakunnan-syyttäjä ei voi ratkaista EPPO:n ja kansallisen syyttäviviranomaisen toimivaltaristiriitaa kysymyksessä, jossa kansallisena syyttäviviranomaisena on oikeuskansleri tai oikeusasiamies.

4.3 Ministerivastuuasian käsittely

Perustuslain 114 §:n mukaan syyte valtioneuvoston jäsentä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa käsitellään valtakunnanoikeudessa sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Syytteen nostamisesta päättää eduskunta saatuaan perustuslakivaliokunnan kannanoton valtioneuvoston jäsenen menettelyn lainvastaisuudesta. Eduskunnan tulee ennen päätöstä syytteen nostamisesta varata valtioneuvoston jäsenelle tilaisuus selityksen antamiseen. Asiaa käsitellessään valiokunnan tulee olla täysilukuinen. Syytettyä valtioneuvoston jäsentä vastaan ajaa valtakunnansyyttäjä. Perustuslain 115 §:ssä säädetään siitä, miten valtioneuvoston jäsenen virkatointen lainmukaisuuden tutkinta eduskunnan perustuslakivaliokunnassa voidaan panna vireille ja 116 §:ssä ministerisyytteen nostamisen edellytyksistä.

Tarkemmin ministerivastuuasioiden käsittelystä säädetään laissa valtakunnanoikeudesta ja ministerivastuuasioiden käsittelystä (196/2000). Lain 1 §:n mukaan ministerivastuuasian käsittelee eduskunnassa koskevaa lain 2 lukua sovelletaan tutkittaessa valtioneuvoston jäsenen, valtioneuvoston oikeuskanslerin, apulaisoikeuskanslerin ja tämän sijaisen sekä eduskunnan oikeusasiamiehen, apulaisoikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen sijaisen virkatointen lainmukaisuutta. Lain 2 §:n mukaan valtakunnanoikeuden kokoonpanoa, oikeudenkäyntiä valtakunnanoikeudessa ja muutoksenhakua koskevia lain 3–5 lukua sovelletaan valtakunnanoikeuden käsitellessä ministerivastuuasiassa nostettua syytettyä sekä syytettyä, joka on nostettu korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden jäsentä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa, samoin kuin perustuslain 113 §:ssä tarkoitettua tasavallan presidentin rikosoikeudellista vastuuta koskevaa syytettyä.

EPPO:n aineellisen toimivallan ja toimivallan käyttämisen osalta voidaan viitata edellä jaksossa 4.2.2 asiasta esitettyyn. Siten EPPO:n toiminnassa kysymys on velvollisuuden sijaan EPPO:n oikeudesta ottaa käsiteltäväkseen asioita, joiden voidaan normaalisti olettaa olevan muita kuin ministerivastuuasioita. Lisäksi asetus sisältää nimenomaisia säännöksiä EPPO:n kollegion mahdollisuudesta linjata, että tietynlaisten asioiden tutkiminen tai syytteen nostaminen niistä unionin tasolla ei ole tarpeen eikä tutkinnan tai syytteen nostamisen tehokkuuden kannalta suotavaa. Ministerivastuuasioiden osalta erityistä huomiota voidaan kiinnittää Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 4 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan unioni kunnioittaa jäsenvaltioiden tasavertaisuutta perussopimuksia sovellettaessa sekä niiden kansallista identiteettiä, joka on olennainen osa niiden poliittisia ja valtiosäännön rakenteita. Jos EPPO kuitenkin ottaisi käsiteltäväkseen asian, joka kansallisesti kuuluisi ministerivastuuprosessin piiriin, mahdolliselta asetuksen 28 artiklan perusteella vaikuttaa malli, jossa valtuutettu Euroopan syyttäjä toimisi välikätenä EPPO:n ja kansallisesti toimivaltaisen viranomaisen välillä. Kokonaisuutena voidaan siten arvioida, että asetus ei edellytä ministerivastuuasioita koskevan kansallisen sääntelyn muuttamista.

4.4 EPPO:n ilmoittaminen oikeusviranomaiseksi kansainvälisiin sopimuksiin

4.4.1 Asetuksen asiaa koskeva sääntely

EPPO-asetuksen 104 artiklan 3 kohdan mukaan kansainväliset sopimukset yhden tai useamman kolmannen maan kanssa, jotka unioni on tehnyt tai joihin se on liittynyt SEUT 218 artiklan mukaisesti yhden tai useamman kolmannen maan kanssa EPPO:n toimivaltaan kuuluvilla aloilla, sitovat EPPO:a. Artiklan 4 kohdan mukaan jos 3 kohdan mukaista sopimusta ei ole, jäsenvaltioiden on, jos asiaan liittyvät monenväliset kansainväliset sopimukset sen sallivat ja jos kolmas maa antaa tähän suostumuksensa, tunnustettava ja tarvittaessa ilmoitettava EPPO toimivaltaiseksi viranomaiseksi rikosasioissa annettavaa oikeusapua koskevien monenvälisten kansainvälisten sopimustensa täytäntöönpanon osalta, tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan myös muuttamalla noita sopimuksia. Jäsenvaltiot voivat myös ilmoittaa EPPO:n toimivaltaiseksi viranomaiseksi rikosasioissa annettavaa oikeusapua koskevien muiden kansainvälisten sopimustensa täytäntöönpanon osalta, myös muuttamalla noita sopimuksia.

Artiklakohtia täydentää asetuksen johdanto-osan 109 kappale, jonka toisen kappaleen mukaan odotettaessa, että unioni tekee uusia kansainvälisiä sopimuksia tai liittyy jäsenvaltioiden jo tekemiin monenvälisiin sopimuksiin rikosasioissa annettavasta oikeusavusta, jäsenvaltioiden olisi helpotettava EPPO:n toimien hoitamista SEU 4 artiklan 3 kohdassa vahvistetun vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti. Jäsenvaltioiden olisi tunnustettava ja tarvittaessa ilmoitettava EPPO toimivaltaiseksi viranomaiseksi kyseisten monenvälisten sopimusten täytäntöönpanoa varten, jos se on sallittua asiaankuuluvan monenvälisen sopimuksen mukaisesti ja edellyttäen, että kolmas maa antaa tähän suostumuksensa. Tämä saattaa edellyttää tietyissä tapauksissa tällaisten sopimusten muuttamista, mutta näiden sopimusten neuvottelemista uudelleen ei tulisi pitää pakollisena toimenä, koska tämä ei kenties ole aina mahdollista. Jäsenvaltiot voivat myös ilmoittaa EPPO:n toimivaltaiseksi viranomaiseksi rikosasioissa annettavaa oikeusapua koskevien muiden kansainvälisten sopimustensa täytäntöönpanon osalta, myös muuttamalla noita sopimuksia.

4.4.2 Vuoden 1959 oikeusapusopimus

EPPO:n toiminnan kannalta keskeisimpänä artiklan tarkoittamana kansainvälisenä sopimuksena voidaan pitää Euroopan neuvoston vuoden 1959 eurooppalaista yleissopimusta keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa (SopS 30/1981, jäljempänä vuoden 1959 oikeusapusopimus) ja sen kahta lisäpöytäkirjaa (SopS 14/1985 ja SopS 34/2014). Vuoden 1959 oikeusapusopimus velvoittaa osapuolet mahdollisimman laajalti antamaan toisilleen oikeusapua pyynnön esittäneen valtion oikeusviranomaisen toimivaltaan kuuluvan rikosasian käsittelyssä. Sopimus sisältää määräyksiä muun ohella etsintä- ja takavarikko- sekä muista todistelupyynnöistä ja oikeudenkäyntiasiakirjojen ja tuomioistuinten päätösten tiedoksiantamisesta. EU ei ole osapuoli vuoden 1959 oikeusapusopimuksessa, mistä syystä sovellettavaksi tulee EPPO-asetuksen 104 artiklan edellä selostettu 4 kohta.

Vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 24 artiklan, sellaisena kuin se on muutettu sopimuksen toisessa lisäpöytäkirjassa, mukaan valtio määrittelee yleissopimuksen allekirjoittaessaan tai ratifioiden, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä, mitä viranomaisia se pitää yleissopimuksessa tarkoitettuina oikeusviranomaisina. Se voi milloin tahansa myöhemmin muuttaa selityksensä ehtoja samalla tavalla. Suomi antoi vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 24 artiklan mukaisen selityksen vuonna 1981 saattaessaan oikeusapusopimuksen voimaan. Suomi muutti selitystään samassa yhteydessä kuin rikosoikeusapulaki säädettiin vuonna 1994. Suomi antoi tällöin 24 artiklaan uuden selityksen,

jonka mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksessa tarkoitettuja oikeusviranomaisia ovat Suomessa oikeusministeriö, käräjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus, viralliset syyttäjät sekä poliisiviranomaiset, tulliviranomaiset ja rajavartiolaitoksen virkamiehet toimiessaan esitutkintaviranomaisena rikosasiassa 30.4.1987 (449/87) annetun esitutkintalain nojalla. Tämän jälkeen Suomi antoi uuden selityksen 24 artiklaan hyväksyttäessä vuoden 1959 oikeusapusopimuksen toista lisäpöytäkirjaa. Perusteena selitykselle oli, että uusi esitutkintalaki (805/2011) tuli voimaan 1.1.2014. Suomen tuon selityksen mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksessa tarkoitettuja oikeusviranomaisia ovat Suomessa 1.1.2014 alkaen oikeusministeriö, käräjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus, viralliset syyttäjät sekä poliisiviranomaiset, tulliviranomaiset ja rajavartiolaitoksen virkamiehet toimiessaan esitutkintaviranomaisena rikosasiassa 22.7.2011 annetun esitutkintalain nojalla.

EU:n neuvoston rikosasiayhteistyöryhmässä (COPEN) on syksystä 2019 alkaen valmisteltu selitystä, jolla EPPO:n toimintaan osallistuvat jäsenvaltiot ilmoittaisivat EPPO:n oikeusviranomaiseksi vuoden 1959 oikeusapusopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen tarkoittamalla tavalla. Työryhmätyössä Euroopan neuvoston edustajat ovat arvioineet, että tällainen ilmoittaminen on kyseisen sopimuksen perusteella mahdollinen. Euroopan neuvoston edustajat ovat tässä yhteydessä korostaneet, että selityksen tulisi oikeusvarmuuden johdosta kuvata riittävällä tarkkuudella selityksen aikaansaamat vaikutukset. Komissio ja EU:n neuvoston oikeuspalvelu ovat puolestaan katsoneet, että EPPO:n toimintaan osallistuvilla jäsenvaltioilla on oikeudellinen velvollisuus ilmoittaa EPPO toimivaltaiseksi viranomaiseksi. Tarkoituksenmukaisena on pidetty, että kaikki EPPO:n toimintaan osallistuvat jäsenvaltiot toimittavat tätä koskevan selityksensä siten, että selitys on voimassa EPPO:n alkaessa hoitaa sille asetuksella annettuja tutkinta- ja syyttämistehtäviä.

Selityksen mukaan selityksen antava jäsenvaltio ilmoittaa EPPO:n oikeusviranomaiseksi vuoden 1959 oikeusapusopimukseen lisäpöytäkirjoineen sekä oikeusapupyynnöjen antamisessa että niihin vastaamisessa, siltä osin kuin kysymys on rikoksesta, jossa EPPO käyttää toimivaltaa. Selitys täydentää jäsenvaltion mahdollisesti aikaisemmin antamia selityksiä.

Selityksen mukaan selityksen antava jäsenvaltio varaa oikeuden tulkita selityksen oikeudellisia vaikutuksia siten, että yleissopimuksen tai sen lisäpöytäkirjojen viittaus oikeusapupyynnön antaja- tai vastaanottajatahoon katsotaan viittaukseksi toimivaltaisen valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltioon, kun kysymys on EPPO:n antamasta tai sille toimitetusta oikeusapupyynnöstä. Kun yleissopimus tai sen lisäpöytäkirjat viittaavat sopimusosapuolen lakiin, tämän voidaan EPPO:n ollessa kyseessä katsoa tarkoittavan unionin oikeutta, erityisesti EPPO-asetusta ja asiassa toimivaltaisen valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion lainsäädäntöä. Kun yleissopimus tai sen lisäpöytäkirjat antavat mahdollisuuden selityksille ja varaumille, jäsenvaltion selitysten ja varaumien voidaan katsoa soveltuvan EPPO:n saadessa oikeusapupyynnön asiassa, jossa sen jäsenvaltion valtuutettu Euroopan syyttäjä on toimivaltainen. Oikeusapupyynnön antavana sopimuspuolena EPPO noudattaa tiedon tai todisteiden käyttöä koskevia sellaisia edellytyksiä, joita pyyntöön vastannut sopimuspuoli on asettanut. Yleissopimuksen 11 ja 12 artiklasta oikeusapupyynnön antavalle oikeusviranomaiselle johtuvat velvoitteet koskevat myös sitä EPPO-jäsenvaltiota, jonka valtuutettu Euroopan syyttäjä on asiassa toimivaltainen.

Selitystä täydentävien lisäselitysten (additional declarations) mukaan yleissopimuksen 15 artiklan mukaisesti EPPO:lle toimitetut oikeusapupyynnot ja sopimuspuolen yleissopimuksen 21 artiklan mukaisesti ilmoittamat tiedot tulee osoittaa suoraan EPPO:lle. Pyynnot tulee lähettää joko EPPO:n keskustasolle tai toimivaltaiselle valtuutetulle Euroopan syyttäjälle. EPPO toimittaa pyynnot tarpeen mukaan eteenpäin toimivaltaisille kansallisille viranomaisille tilanteessa, jossa EPPO:lla ei ole toimivaltaa kyseisessä rikosasiassa tai se ei käytä sitä. Yleissopimuksen 11 artiklan mukaiset pyynnot toimitetaan toimivaltaisen valtuutetun Euroopan syyttäjän jäsenvaltion

oikeusministeriön tai muun toimivaltaisen viranomaisen välityksellä. Lisäksi lisäselitysten mukaisesti jäsenvaltio ilmoittaa lisäpöytäkirjan 33 artiklan 2 kohdan johdosta, että yhteisen tutkintaryhmän aikoessa toimia sen alueella, EPPO voi toimia toimivaltaisena kansallisena viranomaisena jäsenvaltiossa EPPO-asetuksen ja jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Viimeksi mainitussa tilanteessa jäsenvaltio voi lisäselityksen mukaisesti kuitenkin edellyttää toimintaa koskien jäsenvaltion viranomaisten ennakkohyväksyntää tai näille tehtävää ennakkoilmoitusta.

Selitys on hyväksytty neuvoston kirjallisessa menettelyssä lokakuussa 2020. Samalla EPPO:n toimintaan osallistuvia jäsenvaltioita on kehoitettu toimittamaan selitys Euroopan neuvostolle siten, että selitys on voimassa EPPO:n aloittaessa. Suomi on jättänyt selityksen hyväksymisen yhteydessä julistuksen, jonka mukaan Suomi hyväksyy selityksen ja sen toimittamisen Euroopan neuvostolle omalta osaltaan siinä tapauksessa, että eduskunta hyväksyy menettelyn. Perusteltuna voidaan pitää, että Suomikin antaa edellä kuvatun mukaisen selityksen. Jos Suomen tulee toimittaa selitys Euroopan neuvostolle ennen kuin eduskunta on hyväksynyt menettelyn ja jos eduskunta näin edellyttää, Suomi peruuttaa selityksen.

4.4.3 Muut kansainväliset sopimukset

Tulevaisuudessa edellä kuvattua vastaava tarve ilmoittaa EPPO toimivaltaiseksi kansalliseksi viranomaiseksi voi nousta esiin myös muiden kansainvälisten sopimusten osalta. Kysymykseen voisivat Euroopan neuvoston sopimuksista tulla esimerkiksi rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista sekä terrorismin rahoittamista koskeva yleissopimus (ETS 198, ns. Varsovan sopimus) sekä tietoverkkorikollisuutta koskeva yleissopimus (ETS 185, ns. Budapestin sopimus). Lisäksi kysymykseen voisivat tulla YK:n sopimuksista ainakin kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen YK:n yleissopimus (ns. Palermon sopimus) ja korruption vastainen YK:n yleissopimus. Jos tällainen tarve tunnistetaan, voidaan nyt tarkastellun kaltainen selitys toimittaa myös muiden sopimusten osalta.

4.5 Pääasialliset vaikutukset

Yleistä

Ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla täydennetään EPPO-asetusta, joka tulee jo sellaisenaan olemaan voimassa laintasoisena säädöksenä Suomessa. EPPO:n perustamisen tavoitteita on käsitelty esityksen tavoitteita koskevassa jaksossa. Kansallisten vaikutusten lisäksi EPPO:n perustamisella odotetaan olevan myös unionitason vaikutuksia ja nämä vaikutukset kohdistuvat eri viranomaisten toimintaan.

Lisäksi EPPO:n perustamisella odotetaan olevan myönteisiä unionitason taloudellisia vaikutuksia, kun unionin varoihin kohdistuvat petokset tutkittaisiin ja saatettaisiin jäsenvaltioiden tuomioistuimissa syytteeseen nykyistä tehokkaammin. Mitä tehokkaammin EU:n budjettia vahingoittaviin rikoksiin ja rikoshyötyyn pystytään jäsenvaltioiden tasolla puuttumaan, sitä enemmän EPPO:n toiminnalla on merkitystä EU:n varainkäyttöön ja unionin uskottavaan toimintaan yli-päätään. Tämä hyödyttää erityisesti Suomen kaltaisia EU:n nettomaksajavaltaioita. Tarkkaa arviota siitä, kuinka paljon EPPO:sta on saatavissa taloudellista hyötyä unionin tasolla ei voida antaa. Varovaisemmatkin unionin tasolla tehdyt arviot kuitenkin osoittavat, että taloudellisissa väärinkäytöksissä on kysymys miljardeista euroista vuosittain.

Taloudelliset vaikutukset

EPPO:n toimintamenot katetaan sen talousarvioista ja EPPO:n rahoitus kuuluu EU:n budjettiin. Silloin, kun jäsenvaltiotasolla toimivat valtuutetut Euroopan syyttäjät toimivat EPPO:n puitteissa, pidetään kyseisistä toimista aiheutuvia menoja EPPO:n toimintamenoina. Ehdotukseen sisältyvän kaksoishattuperiaatteen mukaisesti Suomessa valtuutetut Euroopan syyttäjät toimisivat myös kansallisina syyttäjinä virkasuhteessa Syyttäjälaitokseen. EPPO:n tehtävät on kuitenkin asetuksen säännösten mukaisesti asetettava etusijalle. Tarkoituksena on, että Suomi nimeää alkuvaiheessa kaksi valtuutettua Euroopan syyttäjää. EPPO vastaa valtuutettujen Euroopan syyttäjien palkanmaksusta siltä osin kuin nämä hoitavat EPPO:n toimivaltaan kuuluvia rikosasioita. Tarkemmat keskustelut valtuutettujen syyttäjien työpanoksen jakautumisesta EPPO:n ja kansallisten syyttäjän tehtävien välillä sekä palkan sivukuluista, käsittäen sosiaali- ja työttömyysturva- sekä työeläkemaksut, ovat edelleen käynnissä. Mahdollisten Syyttäjälaitokselle aiheutuvien kustannusten määrä tarkentuu mm. edellä kuvattujen kysymysten selvittyä ja niistä mahdollisesti aiheutuvaan lisäresursointitarpeeseen otetaan normaaliin tapaan kantaa tulevien valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisia määrärahoja koskevista päätöksentekoprosesseista.

EPPO:n perustamisvaiheen yhtenä keskeisenä vielä avoinna olevana asiana on asetuksen 44 artiklassa säädetyn EPPO:n asianhallintajärjestelmän (CMS) rakentaminen ja yhteyden rakentaminen jäsenvaltioiden syyttäviranomaisten kansallisten tietojärjestelmien ja CMS:n välille. Asetuksen 43 artiklan mukaisesti valtuutettujen Euroopan syyttäjien on voitava saada kaikki kansallisiin rikostutkinta- ja lainvalvontatietokantoihin sekä muihin merkityksellisiin viranomaisrekistereihin tallennetut asiaan liittyvät tiedot samoin edellytyksin kuin mitä sovelletaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti vastaavissa tapauksissa. Ensi vaiheessa EPPO:n toiminnan käynnistyessä EPPO perustaa suojatun internetportaalin ja FTP (file transfer protocol) -tiedonsiirtomenetelmän asiakirjojen siirtämiseen EPPO:n ja jäsenvaltion viranomaisten välillä. Tämän yhteydenpitosuunnitelman toteuttaminen edellyttää kevyitä laitevaatimuksia (työasema, ohjelmistot ja matkapuhelin), hallinnollisia järjestelyjä sekä biorajapinnan ylläpitoa. Valtuutetulla Euroopan syyttäjällä on pääsy syyttäjien kansallisiin järjestelmiin syyttäjälaitoksen laitteilla ja CMS:ään EPPO:n antamalla laitteistolla. Kansallisesti tälle ratkaisulle on käyttöönottovalmius heti, kun EPPO:n CMS valmistuu. Tässä vaiheessa arvioidaan, että kustannuksia aiheutuu noin 20.000-30.000 euroa vuosittain. Nämä katetaan valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen puitteissa.

Myöhemmin käyttöön otettavassa toisessa vaiheessa toteutetaan suora tekninen liittymä/rajapinta CMS:n ja kansallisen tietojärjestelmän välille. Syyttäjälaitoksessa käsitellään operatiivisia asioita nykyisin Sakari-järjestelmässä, joka on tarkoitus korvata lähivuosina, arviolta vuoden 2022 lopussa, käyttöön otettavalla AIPA-järjestelmällä. Sakariin yhteyttä ei ole sen ikä ja käytön loppuminen huomioiden tarkoituksenmukaista rakentaa. Käynnistettävässä suunnitteluvaiheessa valmistellaan siksi rajapinnan rakentaminen CMS:stä AIPA:an yhteistyössä EPPO:n ja kansallisten viranomaisten välillä. Arvioitavana on eCodexin ja eJusticen mahdollinen hyödyntäminen muun ohella tiedonsiirroissa ja muihin maihin tehtävien pyyntöjen osalta. Suomessa valmistelusta vastaavat Syyttäjälaitoksen edustajana valtakunnansyyttäjän toimisto ja Oikeusrekisterikeskus, tarvittaessa yhteistyössä Tuomioistuinviraston kanssa. Projektissa määritellään tekniset ja turvallisuutta koskevat vaatimukset, suunnitellaan yhteisjärjestelmä ja vaadittavat osatekijät, otetaan tekninen ratkaisu käyttöön, testataan yhteys ja siirrytään manuaalisesta yhteydenpidosta automaattiseen yhteydenpitoon. Valmistelun tässä vaiheessa eivät vielä ole selvillä CMS:n tarkempi rakenne, toiminnallisuudet ja ominaisuudet. Tästä johtuen tarkan arvion laatiminen aiheutuvista kustannuksista on haastavaa. Konsulttitoimisto Accenture, Syyttäjälaitos, AIPA-hanketoimisto ja Oikeusrekisterikeskus ovat yhteistyössä laatineet alustavan kustannusarvion rajapinnan rakentamisen ja tiedonvaihdon toteuttamiseksi. Arviossa on otettu huomioon EPPO:n mahdollisuus seurata EPPO-jutun tutkintaa ja asian käsittelyä, operatiivisista pää-

töksistä informointi, aineistotoimitukset ja asioiden saattaminen syyteharkintaan. Arvion perusteella karkeana ja hyvin alustavana kustannusarviona voidaan tässä vaiheessa pitää yhteensä noin 1,7-3,2 miljoonaa euroa suunnittelun, toteutuksen ja hankittavan laitteiston osalta. Arviointiin liittyy kuitenkin merkittäviä epävarmuustekijöitä teknisen toteutuksen ja myös toiminnallisuuden osalta.

Useat jäsenvaltiot ovat asian valmistelussa katsooneet, että rajapinnan rakentamisesta aiheutuvien kustannusten tulisi tulla katetuiksi EPPO:n budjetista. Tämä ei kuitenkaan vaikuta nykytilanteessa todennäköiseltä, eikä kustannusten jakautumisesta ole tällä hetkellä, jolloin hallituksen esitys on järjestelmän toteuttamiseen liittyvistä syistä annettava, muutenkaan vielä varmuutta. Epävarmaa on myös, voitaisiinko osa suunnittelu- ja toteutuskustannuksista saada katettua EU:n eri rahastoista tehtävien hakemusten avulla. Kustannuksiin ja niiden vuosittaiseen jakautumiseen on näistä ja edellä esitetyistä syistä mahdollista ottaa tarkemmin kantaa vasta myöhemmin. Siltä osin kuin kustannuksia tulisi Suomen valtion katettaviksi, niistä mahdollisesti aiheutuviin lisäresursointitarpeisiin otettaisiin normaaliin tapaan kantaa tulevien valtiontalouden kehyspäätösten ja valtion talousarvioiden mukaisia määrärahoja koskevissa päätösten tekoprosesseissa.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vaikka EPPO-asetuksella perustetaankin kokonaan uusi EU:n toimielin ja rikosoikeudellinen viranomainen, ei ehdotettavilla laeilla ole suoria vaikutuksia kansallisten viranomaisten tehtäviin tai esimerkiksi kansallisten esitutkintaviranomaisten ja EPPO:n välisiin keskinäisiin toimivaltasuhteisiin. Valtuutetut Euroopan syyttäjät toimivat kaksoishattuperiaatteen mukaisesti myös kansallisina syyttäjinä niillä toimivaltuuksilla mitä kansallisessa lainsäädännössä syyttäjille on säädetty. Asetuksen säännöksillä tai lakiehdotuksissa ei esitetä muutoksia syyttäjän ja esitutkintaviranomaisten toimivaltasuhteisiin esimerkiksi tutkinnanjohtajuuden osalta. EPPO:n toimivaltaan kuuluvien unionipetosrikosten tutkinnasta aiheutuvia vaikutuksia viranomaisten toimintaan on arvioitu myös unionipetosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevassa hallituksen esityksessä (HE 231/2018 vp s. 10).

EPPO:n perustamisen vuoksi on tarvittavassa määrin huolehdittava asetusta ja ehdotettavia säännöksiä soveltavien virkamiesten kouluttamisesta säännösten soveltamiseen. Merkittävimmät koulutustarpeet voivat lähivuosina liittyä EPPO:n ja kansallisten viranomaisten (syyttäjät, esitutkintaviranomaiset) väliseen yhteistyöhön liittyviin käytäntöihin.

Asetuksen 87 artiklassa tarkoitettuna asetuksen kansallisena valvontaviranomaisena toimii Suomessa tietosuojavaltuutettu. Tehtävää voidaan pitää uutena ja sen hoitamiseen tulisi varata riittävät resurssit, arviolta 0,2 htv:tä.

Unionipetosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevassa hallituksen esityksessä (HE 231/2018 vp s. 10) on yleisellä tasolla arvioitu, että direktiivissä tarkoitettuja ja EPPO:n toimivaltaan kuuluvia rikoksia tapahtuu kansallisesti vähän. Tullin esittämän arvion mukaan Suomessa voisi olla joi-takin EPPO:n muodolliseen toimivaltaan kuuluvia rikosasioita vuosittain. Tutkintaan tulevat mahdollisesti EPPO:n toimivaltaan kuuluvat tullirikokset ovat kaikki EU:n ulkorajan ylittävästä tuonnista perittävän tullin välttämistä tai sen yrityksiä. Yleisesti kyseisiin tekoihin liittyy samalla myös muita verorikoksia. Poliisin esittämän arvion mukaan viime vuosina EPPO:n toimivaltaan tulevaisuudessa kuuluvia rikoksia on ollut tutkinnassa vain varsin rajoitetusti.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksen lähtökohtana on ollut täydentää ehdotetulla lainsäädännöllä EPPO-asetuksen säännöksiä vain siltä osin kuin se on välttämätöntä. Asetus on voimassa sellaisenaan eikä sitä saa selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Asetusta ei myöskään saa kirjoittaa uudelleen, eikä muutenkaan sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön.

Joissakin ehdotettavien säännösten kohdissa on kuitenkin ollut mahdollista harkita esimerkiksi, edellyttäväkö tai mahdollistaako asetus ylipäätään täydentävää sääntelyä, mikä taho säädetään asetuksessa tarkoitetuksi toimivaltaiseksi kansalliseksi viranomaiseksi tai minkälaista nimitysmenettelyä pidetään kansallisesti perusteltuna valittaessa suomalaisia Euroopan syyttäjiä tai Euroopan valtuutettuja syyttäjiä. Näitä valintoja ja niihin johtaneita perusteita on käsitelty edellä 2 jaksossa. Lisäksi edellä 4.2 jaksossa on käsitelty ylimpien laillisuusvalvojen erityissyyttäjäsaman suhdetta asetukseen ja sitä täydentävään lainsäädäntöön ja arvioitu mahdollisia vaihtoehtoja sen huomioon ottamiseksi.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Muiden valtioiden oikeusjärjestelmien osalta voidaan todeta, että kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanossa muiden valtioiden säännöksistä saatavilla tiedoilla ei ole samanlaista vertailuarvoa kuin arvioitaessa lainsäädännön muutostarvetta puhtaasti kansallisista lähtökohdista, jolloin voidaan ottaa mallia muissa valtioissa yleisistä tai muuten onnistuneiksi osoittautuneista lainsäädäntöratkaisuista. Asetus edellyttäneen muissakin jäsenvaltioissa lainsäädäntömuutoksia, joiden lopullinen sisältö kuitenkin selviää vasta lähempänä EPPO:n toiminnan aloittamista. Olettavaa on, että muissakin EPPO:on osallistuvissa valtioissa tehdään monelta osin samansuuntaisia sääntelytarveratkaisuja kuin mitä tässä esityksessä ehdotetaan, koska osittain niissä on kysymys siitä, miltä osin asetuksen voidaan katsoa mahdollistavan tai edellyttävän täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Jäsenvaltiot kuitenkin tekevät sisällöllisesti sellaisia asetuksen mahdollistamia muutoksia, jotka sopivat juuri heidän kansalliseen järjestelmäänsä. Näistä syistä tässä esityksessä ei ole katsottu perustelluksi tehdä varsinaista kansainvälistä vertailua muiden valtioiden sääntelyjärjestelmistä.

6 Lausuntopalaute

Esitystä edeltäneestä mietinnöstä (Euroopan syyttäjänviraston perustamista koskevaa asetusta täydentävä lainsäädäntö, oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 30/2019) annetuissa lausunnoissa selvästi suurimmassa osassa asetusta ja sitä täydentävää ehdotettua lainsäädäntöä pidettiin perusteltuina. Seuraavassa keskitytään lausunnoissa sanottuun vain siltä osin kuin niissä on ehdotettu muutoksia mietinnössä ehdotettuun. Tällaiset lausunnot painottuivat erityisesti ehdotettuun sääntelyyn koskien kansallista päätöstä toimivallan jakamisesta EPPO:n ja kansallisen syyttäjäviranomaisen välillä sekä asetuksen ja sitä täydentävän lainsäädännön vaikutuksiin ylimpien laillisuusvalvojen toimintaan.

Mietinnöstä lausuneet käräjäoikeudet (Helsinki, Pirkanmaa ja Oulu) katsoivat ensinnäkin, että toimivaltaristiidan ratkaisua koskevaa lain Suomen osallistumisesta EPPO:n toimintaan 9 §:n 2 momenttia tai sitä koskevia perusteluita on syytä selventää siltä osin kuin jää epäselväksi, tuleeko momentissa tarkoitettu valtakunnansyyttäjän päätös aina saattaa Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Säännöksen ehdotettua sanamuotoa on pidettävä tältä osin yksiselitteisenä ("... on saatettava Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi ..."). Momentin perusteluja on kuitenkin

kin palautteen johdosta tarkennettu. Perusteltuna on pidetty, että asia ei jäisi pelkästään valtakunnansyyttäjän päätöksen varaan. Huomiota voidaan kiinnittää siihen, että momentissa tarkoitetuissa tilanteissa olisi aina kysymys EPPO:n ja kansallisten syyttäviviranomaisten välisestä erimielisyydestä, jossa toisena osapuolena olisi kansallinen syyttäviviranomainen. Lisäksi asian saattamista tuomioistuimeen voidaan pitää perusteltuna asetuksen 42 artiklan 2 kohdan c alakohdassa edellytetyn EU:n tuomioistuimen ennakkoratkaisutoimivallan tehokkaaksi mahdollistamiseksi.

Helsingin ja Pirkanmaan kärjäoikeudet kiinnittivät lisäksi huomiota siihen, voidaanko joitain muita tahoja kuin Euroopan syyttäjänvirastoa kuulla asian kärjäoikeuskäsittelyssä tai varata näille tilaisuus kirjallisen lausuman antamiseen. Palautteen ja asiassa tehdyn jatkoharkinnan perusteella esityksessä on täydennetty mainittua 9 §:ää siten, että asiassa on varattava myös asiaa hoitaneelle syyttäjälle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Perustellulta ei lähtökohtaisesti vaikuta kuulla laajemmin asiassa asianosaisina olevia henkilöitä, koska kysymys ei ole käsiteltävänä olevan asian aineellisesta ratkaisusta vaan siitä prosessuaalisesta seikasta, kuuluuko Suomessa tutkittavaksi tullut rikos EPPO:n vai kansallisen syyttäviviranomaisen toimivaltaan. Myös asiassa asianosaisina pidettävien henkilöiden edun mukaisena on pidettävä, että käsittelyä ei tarpeettomasti paisuteta vaan asia pyritään hoitamaan mahdollisimman joutuisasti.

Vaasan hovioikeus on katsonut, että ehdotetussa 9 §:n 5 momentissa säädettyä valitusoikeuden rajoittamista selkeämpi vaihtoehto olisi antaa muutoksenhakuoikeus korkeimpaan oikeuteen valituslupaa pyytämällä. Esityksessä on kuitenkin päätetty säilyttää mietinnössä ehdotettu valitusoikeuden rajaaminen. Perusteluna tälle on ennen kaikkea, että näin pyritään varmistamaan toimivallan jakamista koskevan kysymyksen joutuisa ratkaiseminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa aloitettua tutkintaa. Huomiota voidaan kiinnittää siihen, että jo alkuperäinen päätös, joka siis tulisi saattaa Helsingin kärjäoikeuden ratkaistavaksi, olisi valtakunnansyyttäjän tai ylimmän laillisuusvalvojan tekemä. Huomionarvoista on myös, että ehdotetulla momentilla täydennettäisiin samalla EPPO-asetuksen 42 artiklan 2 kohdan c alakohdan säännöksiä ja turvataisiin siten velvollisuus saattaa toimivallan jakamista koskeva EPPO-asetuksen tulkintakysymys unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi mahdollisimman joutuisasti.

Vaasan hovioikeus pyysi myös harkitsemaan, tulisiko muutoksenhakuoikeudesta EPPO:n ratkaisuihin ja muutoksenhakuinstanssista ainakin oikeudenkäynnin paikan valinnan osalta säätää laissa tai viittaamalla lakiin toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä. Esityksessä on tältäkin osin päädytty siihen esityksessä yleisemminkin noudatettuun lähtökohtaan, että asetuksen johdosta tehdään kansalliseen lainsäädäntöön vain sellaiset tarpeelliset muutokset, joita asetuksen tehokkaan toiminnan on katsottu edellyttävän. Muilta osin noudatetaan kansallista menettelyä ja sitä koskevia säännöksiä.

Helsingin sekä Oulun kärjäoikeudet ovat lisäksi katsoneet, että Suomen osallistumisesta EPPO:n toimintaan annetun lain 10 §:n luetteloon EPPO:n käytettävissä olevista pakkokeinoista olisi hyvä lisätä myös tehostettu matkustuskielto. Ehdotus on toteutettu. Lisäksi luetteloon on lisätty tutkinta-aresti, koska asetuksen mukaisten asioiden käsittelyn osalta myös muutoksenhakuvaiheessa käytettävissä olevia pakkokeinoja on pidetty olennaisina.

Oikeuskanslerinvirasto (OKV) piti EPPO-asetusta ja sitä täydentävää kansallista lainsäädäntöä lähtökohdiltaan hyvin tarpeellisena ja perusteltuna. OKV kuitenkin arvioi, että EPPO:n perustamisella, asetuksella (EU) 2017/1939 ja sitä täydentävällä Suomen kansallisella lainsäädännöllä voi olla vaikutusta Suomen perustuslaissa säädetyn ylimmän laillisuusvalvonnan toimintaan sekä siihen, miten oikeusvaltio- ja laillisuusperiaatteiden ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista varmistava laillisuusvalvonta ulottuu EPPO:n toimivaltaan kuuluviin asioihin. OKV

piti tärkeänä huolehtia, ettei asiasta aiheudu laillisuusvalvontaan vajeita ja toivoi tätä jatkovalmistelussa selvitettävän vielä tarkemmin. OKV arvioi, että periaatteessa EPPO:n toiminnan käynnistyminen voi tarkoittaa rajoitusta ylimpien laillisuusvalvojien valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen sisällöllisesti samanlaisina säädettyyn laillisuusvalvontaan. OKV siksi katsoi, että esityksessä olisi perusteltua kattavasti kuvata EPPO:n laillisuusvalvonnallinen kokonaisuus. Lisäksi OKV:n mielestä oli syytä täydentää ehdotuksia, jotka koskevat toimivallan käyttöä kansallisen syyttäjän ja EPPO:n välillä, koska oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen valvottaviin kuuluva valtakunnansyyttäjä ei voi ratkaista toimivaltaa kysymyksessä, jossa osapuolena on oikeuskansleri tai oikeusasiamies.

Eduskunnan oikeusasiamies on katsonut, että mietinnössä on jäänyt pohtimatta asetuksen ja ehdotetun lainsäädännön suhde oikeusasiamiehen toimivaltaan. Lisäksi oikeusasiamies on katsonut heräävän kysymys, mikä on oikeusasiamiehen asema toisaalta asetuksen 24 artiklassa tarkoitettuun ilmoitusmenettelyyn ja toisaalta 27 artiklassa säädettyyn EPPO:n ottamisoikeuteen. Oikeusasiamiehen valtiosääntöiseen asemaan ei oikeusasiamiehen mukaan sovi, että oikeusasiamiehellä olisi velvollisuus ilmoittaa tutkittavanaan olevasta asiasta EPPO:lle tarkoituksessa, että EPPO voisi päättää ottaako se asian itselleen. Sopimatonta olisi niin ikään se, että valtuutettu Euroopan syyttäjä voisi niin harkitessaan ottaa oikeusasiamiehellä tutkittavana olevan asian itselleen saatuaan jotain muuta kautta tiedon tällaisesta asiasta. Lisäksi järjestely, jossa oikeusasiamiehen valvottava valtakunnansyyttäjä ratkaisisi toimivaltaa koskevan erimielisyyden, jossa toisena osapuolena olisi oikeusasiamies, ei sovellu oikeusasiamiehen valtiosääntöiseen asemaan. Eduskunnan oikeusasiamies piti välttämättömänä, että mahdollisesta hallituksen esityksestä hankitaan perustuslakivaliokunnan kannanotto.

Esityksessä on OKV:n ja eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntojen johdosta käsitelty EPPO:n toiminnan laillisuusvalvontaa varsin laajasti tätä koskevassa 4.2 jaksossa. Lisäksi Suomen osallistumisesta EPPO:n toimintaan ehdotetun lain 9 §:ään on sisällytetty uusi 2 momentti, jonka perusteella valtakunnansyyttäjän ratkaisutoimivallasta säädettyä ei sovellettaisi, jos kansallisena syyttäjäviranomaisena asiassa toimii valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies.

Valtakunnansyyttäjävirston (sittemmin valtakunnansyyttäjän toimisto) mukaan mietinnön antamisen aikaan edelleen oli avoinna, miten valtuutettujen syyttäjien kustannukset jaetaan EPPO:n ja jäsenvaltion kesken. EPPO maksaa heidän palkkansa siltä ajalta, kun he hoitavat EPPO-tehtäviä, mutta esimerkiksi palkan sivukulujen maksajasta ei vielä ole sopimusta. Samoin asianhallintajärjestelmästä aiheutuvien kulujen arvioiminen on vielä mahdotonta. Tiedossa ei ole, miten EPPO ja kansallinen järjestelmä linkitettäisiin EPPO:n nykyisten vaatimusten mukaisesti toisiinsa.

Tietosuoja-valtuutetun toimisto totesi, että asetuksen kansallinen tietosuojavaltuutetun on tietosuoja-laissa (1050/2018) tarkoitettu tietosuojavaltuutettu. Tietosuojavaltuutetun toimiston mukaan tähän uuteen tehtävään tulisi myös varata riittävät resurssit. Esityksen taloudellisia ja viranomaisvaikutuksia koskevassa jaksossa on huomioitu uusi tehtävä ja todettu, että sen hoitamiseen tulisi varata riittävät resurssit, arviolta 0,2 htv:tä.

Esityksen vaikutuksia ja erityisesti siitä aiheutuvia kustannuksia koskevan arvion mahdollisen suuren luotettavuuden varmistamiseksi esitys on annettu vasta siinä vaiheessa, kun EPPO:n perustamisvaiheessa tehtävät, EPPO:sta kansallisesti aiheutuviin vaikutuksiin vaikuttavat ratkaisut ovat olleet mahdollisimman suurelta osin tiedossa.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan

1 §. *Soveltamisala.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi lain soveltamisalaa koskeva säännös. Euroopan syyttäjänvirastoa (EPPO) koskevaa asetusta ei saateta voimaan, koska asetus on jo sellaisenaan voimassa olevaa oikeutta. Tästä syystä ehdotettavalla lailla annettaisiin vain tarpeelliset EPPO-asetusta täydentävät säännökset.

2 §. *Euroopan syyttäjänviraston toimivalta Suomessa.* Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin EPPO:n rikosoikeudellisesta toimivallasta Suomessa. Säännöksen tarpeellisuutta on käsitelty tarkemmin edellä artiklakohtaisissa perusteluissa.

Esityksessä ei ole tarkoituksena muuttaa syyttäjän asemaa suomalaisessa esitutkintajärjestelmässä. Esitutinnan johtaminen kuuluu myös EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa esitutkintaviranomaisille ja syyttäjä toimii tutkinnanjohtajana ainoastaan esitutkintalain 1 luvun 4 §:n mukaisesti silloin, jos tutkinnassa on poliisimiehen tekemäksi epäilty rikos. Nykytilan jatkuvuutta korostaa myös EPPO-asetuksen johdanto-osan 15 kappaleen kirjaus, jonka mukaan asetus ei vaikuta jäsenvaltioiden kansallisiin järjestelmiin koskien tapaa, jolla rikostutkinta on järjestetty.

Asetuksen 4 artiklan mukaan EPPO:n rikosoikeudellinen toimivalta perustuu unionipetosdirektiivissä säädettyihin rikoksiin ja EPPO-asetuksen 22 artiklan, 23 artiklan sekä 25 artiklan 1–3 kohtien säännöksiin. EPPO voi asetuksen säännöksiin perustuvan otto-oikeuden kautta käyttää Suomessa itsenäistä rikosoikeudellista tutkinta- ja syytetoimivaltaa ensinnäkin EPPO-asetuksen 22 artiklan 1 kohdan mukaisissa rikoksissa, joilla tarkoitetaan unionipetosdirektiivissä tarkoitettuja unionin taloudellisiin etuihin vaikuttavia rikoksia. Direktiivi on tältä osin täytäntöönpanu lailla rikoslain muuttamisesta (368/2019).

EPPO on asetuksen 22 artiklan 2 kohdan mukaisesti toimivaltainen myös niissä rikoksissa, jotka koskevat rikollisjärjestön toimintaan osallistumista, jos kyseinen rikollisjärjestö keskittyy toiminnassaan minkä tahansa unionipetosdirektiivissä tarkoitettujen rikosten tekemiseen.

EPPO:lla on rikosoikeudellinen toimivalta 22 artiklan 3 kohdan mukaisesti myös kaikkien muiden rikosten, eli niin kutsuttujen liitännäisrikosten, osalta silloin, kun ne liittyvät erottamattomasti artiklan 1 kohdan mukaiseen rikolliseen toimintaan. Liitännäisrikosten osalta EPPO:n rikosoikeudellista toimivaltaa rajoittavat kuitenkin asetuksen 25 artiklan 3 kohdan säännökset. Kyseisen kohdan mukaan EPPO:n tulee pidättäytyä käyttämästä toimivaltaansa ensinnäkin silloin, jos liitännäisrikos on kansallisessa lainsäädännössä säädetty yhtä ankarasti tai ankarammin rangaistavaksi teoksi kuin unionipetosrikos. Toiseksi EPPO:n tulee pidättäytyä toimivallan käytöstä, jos tutkittavana olevassa 22 artiklassa tarkoitettussa rikoksessa unionin taloudellisille eduille aiheutunut taloudellinen vahinko on yhtä suuri tai vähäisempi kuin muille asianomistajille aiheutunut taloudellinen vahinko.

EPPO:n alueellinen ja henkilöitä koskeva toimivalta perustuu asetuksen 23 artiklan säännöksiin. Artiklan mukaan EPPO on toimivaltainen 22 artiklassa tarkoitettujen rikosten osalta ensinnäkin, jos rikokset on tehty kokonaan tai osittain yhden jäsenvaltion alueella. Toiseksi EPPO on toimivaltainen, mikäli rikoksen tekijä on jäsenvaltion kansalainen ja jäsenvaltio on toimivaltainen tällaisen rikoksen osalta, kun ne on tehty sen alueen ulkopuolella. Kolmanneksi EPPO on toimivaltainen, jos rikokset on tehty jäsenvaltioiden alueen ulkopuolella ja niiden tekijänä on hen-

kilö, johon rikoksen tekohetkellä sovellettiin unionin henkilöstösääntöjä tai palvelussuhteen ehtoja edellyttäen, että jäsenvaltio on toimivaltainen tällaisten rikosten osalta, kun ne on tehty sen alueen ulkopuolella.

3 §. *Menettely nimettäessä ehdokkaita Euroopan syyttäjäksi.* Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan EPPO:ssa avoimena olevasta Euroopan syyttäjän tehtävästä on ilmoitettava ennen ehdokkaiden nimeämistä. Euroopan syyttäjän tehtävää koskeva hakuilmoitus tulisi julkaista asianmukaisella tavalla. Tämä on vakiintuneesti tarkoittanut hakuilmoituksen julkaisemista valtiolle.fi-sivustolla. Lisäksi ilmoitus voitaisiin julkaista muulla asiaan soveltuvalla internet-sivustolla, kuten syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinelaitoksen sisäisillä sivustoilla. Hakuilmoituksessa tulisi tehdä lyhyesti selkoa EPPO-asetuksessa ja kansallisessa lainsäädännössä säädetystä kelpoisuusvaatimuksista. Lisäksi hakuilmoituksessa tulisi selostaa hakijalta odotettavat erityiset vaativien talousrikosten ja kansainvälisliityntäisten rikosasioiden hoitamiseen liittyvät ammatilliset edellytykset ja lisäksi mahdolliset muut, esimerkiksi kielitaitoa koskevat edellytykset. Ehdokkaaksi voitaisiin nimetä vain tehtävää hakenut.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Euroopan syyttäjäksi nimettävien ehdokkaiden kelpoisuusvaatimuksista. Momentissa viitattaisiin EPPO-asetuksen 16 artiklan 1 kohtaan, jossa säädetään Euroopan syyttäjien kelpoisuusvaatimuksista. Kohdan mukaan Euroopan syyttäjäksi nimitettävien henkilöiden tulee olla asianomaisen jäsenvaltion syyttäjälaitoksen tai oikeuslaitoksen riippumattomia ja aktiivisia jäseniä, joilla on korkeaan syyttäjän tai tuomarin virkaan omassa jäsenvaltiossaan vaadittava pätevyys ja asiaankuuluvaa käytännön kokemusta kansallisista oikeusjärjestelmistä, talousrikostutkinnoista ja kansainvälisestä oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa. Aktiivinen syyttäjälaitoksen tai oikeuslaitoksen jäsenyys tarkoittaa, että hakijalla on syyttäjän tai tuomarin virka. Virka voi olla vakituinen tai määräaikainen. Myös vakituisesta syyttäjän tai tuomarin virasta virkavapaalla olevalla henkilöllä olisi pätevyys hakea Euroopan syyttäjän tehtävää. Virkavapaan pituudella ei olisi merkitystä asiaa arvioitaessa. Olennaista olisi, että hakijalla on ajantasaista osaamista talousrikostutkinnoista ja kansainvälisestä oikeudellisesta yhteistyöstä rikosasioissa. Lisäksi 2 momentissa säädettäisiin, että Euroopan syyttäjäksi nimettävän henkilön kelpoisuusvaatimukseen sovellettaisiin, mitä säädetään syyttäjän tai tuomarin kelpoisuusvaatimuksista. Syyttäjien kelpoisuusvaatimuksista säädetään Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 16 §:n 2 momentissa ja tuomareiden yleisistä kelpoisuusvaatimuksista tuomioistuinlain (673/2016) 10 luvun 1 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin menettelystä, jossa Suomen kansalliset ehdokkaat Euroopan syyttäjän tehtävään nimettäisiin. Euroopan syyttäjien nimittämisestä säädetään EPPO-asetuksen 16 artiklassa. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltio nimeää kolme ehdokasta Euroopan syyttäjän tehtävään. Artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään, että Euroopan syyttäjät nimittää neuvosto yksinkertaisella enemmistöllä kuuden vuoden toimikaudeksi. Neuvosto valitsee yhden kolmesta jäsenvaltion ehdokkaasta saatuaan EPPO-asetuksen 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulta valintalautakunnalta perustellun lausunnon. Euroopan syyttäjän tehtävää koskevasta hakumenettelystä olisi vastuussa oikeusministeriö, jonka hallinnonalaan syyttäjäntoimi syyttäjälaitoslain 3 §:n 3 momentin mukaan kuuluu. Ehdokkaiden nimeämismenettely Euroopan syyttäjäksi vastaisi syyttäjälaitoslain 17 §:ssä säädettyä valtiosyyttäjien nimittämismenettelyä nimitämistoimivallan osalta. Valtioneuvosto tekisi päätöksen oikeusministeriön esityksestä. Poiketen valtiosyyttäjien nimittämismenettelystä, asia valmisteltaisiin oikeusministeriössä.

Euroopan syyttäjän tehtävän ollessa korostuneesti syyttäjän tehtävä, esityksessä ehdotetaan valtakunnansyyttäjän toimistolle tilaisuutta antaa lausunto tehtävää hakeneista ehdokkaista. Koska valtakunnansyyttäjän toimistolla voidaan katsoa olevan hyvät edellytykset arvioida ehdokkaiden talousrikosten tutkintaan sekä kansainväliseen rikosoikeudelliseen yhteistyöhön liittyvää

osaamista, voisi valtakunnansyyttäjän toimiston edustaja osallistua myös ehdokkaiden haastatteluihin.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Euroopan syyttäjäksi nimitetyn henkilön oikeudesta saada palkatonta virkavapaata virastaan siksi ajaksi, kun hän toimii Euroopan syyttäjän tehtävässä. Virkamiehen oikeudesta saada palkatonta virkavapaata on säännöksiä useissa laeissa. Kyseisiä säännöksiä on esimerkiksi valtioneuvoston päätöksessä virkavapauden myöntämisestä ulkomaanedustukseen lähetettyjen virkamiesten puolisoille (sisältyy valtiovarainministeriön määräykseen P 6/89), sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006), laissa siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan (1287/2004), laissa maanpuolustusvelvollisuutta täyttävän työ- ja virkasuhteen jatkumisesta (305/2009) sekä Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä tehdyssä yhteispohjoismaisten laitosten ja niiden henkilökunnan oikeudellista asemaa koskevassa sopimuksessa (89/1989).

Ehdokas Euroopan syyttäjäksi voi tulla nimettäväksi sekä syyttäjälaitoksesta että oikeuslaitoksesta EPPO-asetuksen 16 artiklan 1 kohdan kelpoisuusvaatimusten mukaisesti. Euroopan syyttäjän nimittää neuvosto. Virkavapaan Euroopan syyttäjälle tehtävän hoitamisen ajaksi myöntää siten eri taho kuin nimittävä viranomainen. Tästä syystä voidaan pitää perusteltuna, että virkamiehelle turvataan oikeus virkavapaaseen syyttäjän tai tuomarin virastaan. Huomioiden edellä selostettu, Euroopan syyttäjän tehtävän kansainvälinen luonne samoin kuin se, että vastaaventyypistä erityissääntelyä on myös muissa kansainvälisiä tehtäviä koskevissa laeissa, esitetään säännöstä virkamiehen oikeudesta virkavapaaseen otettavaksi myös EPPO-lakiin.

4 §. Menettely nimettäessä ehdokkaita valtuutetuiksi Euroopan syyttäjiksi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että EPPO:ssa avoimena olevasta valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävästä on ilmoitettava ennen ehdokkaiden nimeämistä. Avointa valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävää koskeva hakuilmoitus tulisi julkaista asianmukaisella tavalla, kuten edellä 3 §:n yhteydessä Euroopan syyttäjän osalta on lausuttu. Hakuilmoituksessa tulisi tehdä lyhyesti selkoa EPPO-asetuksessa ja kansallisessa lainsäädännössä syyttäjille säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista. Lisäksi hakuilmoituksessa tulisi selostaa hakijalta odotettavat erityiset vaativien talousrikosten ja kansainvälisliityntäisten rikosasioiden hoitamiseen liittyvät ammatilliset edellytykset ja lisäksi mahdolliset muut, esimerkiksi kielitaitoa koskevat edellytykset. Hakuilmoituksen sisältöä on edellä perusteltu laajemmin Euroopan syyttäjän nimeämismenettelyä koskevan säännöksen perusteluissa. Ehdokkaaksi voitaisiin nimetä vain tehtävää hakenut.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimettävien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksista. Momentissa ensinnäkin viitattaisiin EPPO-asetuksen 17 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimitettävien tulee olla nimittämisestään lähtien aina eroon asti heidät nimenneiden jäsenvaltioiden syyttäjälaitoksen tai oikeuslaitoksen aktiivisia jäseniä. Heidän riippumattomuutensa on oltava kiistaton ja heillä on oltava tarvittava pätevyys ja asiaan kuuluvaa käytännön kokemusta kansallisista oikeusjärjestelmistään. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi valtuutetun Euroopan syyttäjän kansallisista kelpoisuusvaatimuksista. Valtuutetulla Euroopan syyttäjällä tulee olla samat toimivaltuudet kuin kansallisella syyttäjällä. Tästä johtuen pykälässä säädettäisiin, että kansallisen syyttäjän kelpoisuusvaatimuksia sovellettaisiin myös valtuutettuun Euroopan syyttäjään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valtuutettujen Euroopan syyttäjien nimeämismenettelystä. Asetuksen 17 artiklan 1 kohdassa säädetyllä tavalla kollegio nimittää valtuutetut Euroopan syyttäjät jäsenvaltioiden nimeämistä ehdokkaista Euroopan pääsyyttäjän ehdotuksesta. Valtuutettujen Euroopan syyttäjien toimikausi on viisi vuotta, joka voidaan uusia. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että ehdokkaat nimeäisi valtioneuvosto valtakunnansyyttäjän toimiston esityk-

sestä. Nimeämismenettely vastaisi valtiosyyttäjien nimittämismenettelyä, josta säädetään syyttäjälaitoslain 17 §:n 2 momentissa. Syyttäjälaitoksen merkittävää roolia nimeämismenettelyssä puoltaisi erityisesti se, että valtuutetut Euroopan syyttäjät hoitaisivat kaksoishattuperiaatteen mukaisesti käytännössä myös kansallisia vaativia talousrikosasioita. Valtakunnansyyttäjän toimisto valmistelisi nimitysasian ja tekisi asiassa esityksen oikeusministeriölle. Valtioneuvoston yleisistunto tekisi päätöksen oikeusministeriön esityksestä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimitettävän henkilön virkamiesoikeudellisesta asemasta. Valtuutettu Euroopan syyttäjä nimitettäisiin määräajaksi syyttäjän virkaan sille ajalle, jonka hän toimii valtuutettuna Euroopan syyttäjänä, mikäli hänellä ei ole jo syyttäjän virkaa. Säännöksen tarkoituksena olisi mahdollistaa valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävä myös tuomioistuimissa työskenteleville virkamiehille sekä muille syyttäjän kelpoisuusvaatimukset ja tehtävän edellyttämät ammatilliset ja muut vaatimukset täyttävälle henkilölle. Valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimitetyn henkilön, jolla ei ole ennestään syyttäjän virkaa, nimittäisi määräaikaiseen kansallisen syyttäjän virkaan valtakunnansyyttäjän toimisto syyttäjälaitoslain 17 §:n 3 momentin mukaisesti. Määräaikaisen virkasuhteen kesto olisi sidoksissa valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävään. Mikäli EPPO irtisanoo tai muusta syystä päättää valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävän, päättyy myös sellainen määräaikainen syyttäjän tehtävä, johon henkilö on nimitetty valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävän johdosta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimitetyn henkilön oikeudesta saada palkatonta virkavapaata virastaan siksi ajaksi, kun hän toimii valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävässä. Säännöstä on perusteltu laajemmin Euroopan syyttäjää käsittelevän 3 §:n yhteydessä.

Valtuutetun Euroopan syyttäjän kelpoisuus- ja muut ammatilliseen osaamiseen liittyvät vaatimukset huomioiden voidaan olettaa, että valtuutetut Euroopan syyttäjät pääsääntöisesti nimitettäisiin Syyttäjälaitoksen sisältä. Ehdotetun säännöksen tarkoituksenmukaisuutta puoltaa erityisesti se, että valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävä on EPPO-asetuksen 17 artiklan 2 kohdan mukaisesti tarkoitettu avoimeksi myös muun muassa tuomioistuimissa palveleville henkilöille. Huomioiden edellä selostettu, valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävän selvästi kansainvälinen luonne samoin kuin se, että vastaavatyypistä erityissääntelyä on myös muissa kansainvälisiä tehtäviä koskeissa laeissa, esitetään virkavapaata koskevan oikeuden säätämistä myös EPPO-lakiin.

5 §. *Euroopan syyttäjän ja Euroopan valtuutetun syyttäjän toimivaltuudet.* Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin Euroopan syyttäjän ja valtuutetun Euroopan syyttäjän toimivaltuuksista. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena olisi vahvistaa valtuutetuille Euroopan syyttäjille EPPO-asetuksen 13 artiklan 1 kohdan mukaisesti samat toimivaltuudet kuin kansallisilla syyttäjillä on heidän käsitellessään EPPO:n virkamiehinä EPPO:n toimivaltaan kuuluvia rikosasioita. Euroopan syyttäjän osalta pykälässä säädettäisiin Euroopan syyttäjän toimivaltuuksista hänen suorittaessaan virkatoimia EPPO:n virkamiehenä EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Syyttäjän käsitellessä EPPO:n virkamiehenä EPPO:n toimivaltaan kuuluvia rikosasioita merkitystä syyttäjän toimivallan kannalta ei olisi syyttäjän kansallisella asemalla esimerkiksi alue-, erikois- tai valtiosyyttäjänä. Toimivalta määräytyisi syyttäjälaitoslain 10 §:n mukaisesti siten, että syyttäjä olisi toimivaltainen syyttäjäntehtävissä koko maassa.

Säännöksellä täydennettäisiin myös EPPO-asetuksen 13 artiklan 3 kohtaa, jossa säädetään valtuutettujen Euroopan syyttäjien toimivaltuuksista suorittaa tutkintaa EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa asioissa. Mainitun kohdan mukaan tilanteessa, jossa valtuutettu Euroopan syyttäjä ei jonain ajankohtana kykene hoitamaan tehtäviään, voi Euroopan syyttäjä ehdottaa pysyvälle jaostolle, että asia siirretään toiselle valtuutetulle Euroopan syyttäjälle samassa jäsenvaltiossa, tai

että hän suorittaa tutkintaa itse asetuksen 28 artiklan 3 ja 4 kohdissa säädetyllä tavalla. Edellä mainitusta syystä myös Euroopan syyttäjällä tulisi olla samat toimivaltuudet kuin kansallisella syyttäjällä. Oletettavaa on kuitenkin, että Euroopan syyttäjä käyttäisi harvoin edellä mainittuja syyttäjän toimivaltuuksia. Vastuu tutkintatoimenpiteistä olisi Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaan kuuluvissa asioissa pääsääntöisesti valtuutetuilla Euroopan syyttäjillä esitutkintayhteistyön puitteissa.

Syyttäjän rikosprosessuaaliseen toimivaltaan liittyviä säädöksiä on syyttäjälaitoslain lisäksi laissa oikeudenkäynnistä rikosasioissa, esitutkintalaissa sekä pakkokeinolaissa.

6 §. *Valtuutetun Euroopan syyttäjän toimiminen kansallisena syyttäjänä.* Pykälässä säädettäisiin valtuutetun Euroopan syyttäjän asemasta ja tehtävistä kansallisena syyttäjänä. Pykälässä viitattaisiin asetuksen 13 artiklan 3 kohtaan, jossa säädetään niin kutsutusta kaksoishattuperiaatteesta. Valtuutetut Euroopan syyttäjät voivat asetuksessa säädetyin tavoin hoitaa myös kansallisen syyttäjän tehtäviä siinä määrin kuin se ei estä heitä täyttämästä asetuksen mukaisia tehtäviä EPPO:n virkamiehinä. EPPO-asetuksen edellyttämällä tavalla valtuutettujen Euroopan syyttäjien tulee kuitenkin asettaa työpanoksensa ensisijaisesti EPPO:n käyttöön.

Asetuksen 13 artiklan 3 kohdan mukaan, mikäli valtuutettu Euroopan syyttäjä ei jonain ajankohtana kykene hoitamaan tehtäviään Euroopan valtuutettuna syyttäjänä sen vuoksi, että hoitaa kansallisen syyttäjän tehtäviä, tulee hänen ilmoittaa tällaisesta esteestä valvovalle Euroopan syyttäjälle. Valvovan Euroopan syyttäjän tulee tämän jälkeen, kultuaan kansallista syyttäjäviranomaista, päättää, olisiko valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävä EPPO:n toimivaltaan kuuluvan asian osalta asetettava etusijalle kansallisten velvoitteiden sijasta. Esityksessä myöhemmin ehdotettavan mukaisesti valtuutettuihin Euroopan syyttäjiin näiden hoitaessa EPPO:n toimivaltaan kuuluvaa rikosasiaa ei sovellettaisi valtakunnansyyttäjälle syyttäjälaitoslain 11 §:n 2 momentissa säädettyä oikeutta ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluva asia.

Euroopan syyttäjänvirasto käyttää joka tapauksessa laajasti työnantajalle kuuluvaa työjohto-oikeutta suhteessa valtuutettuihin Euroopan syyttäjiin ja vastaa asetuksen mukaisesti myös osaltaan heille palvelussuhteen perusteella kuuluvista eduista ja oikeuksista. Asetuksessa säädetyt tai sen nojalla päätetyt Euroopan syyttäjänviraston noudattamat palvelussuhteen ehdot ovat osittain päällekkäisiä valtion virkasuhteessa noudatettavien ehtojen kanssa. Tämä toimivalta rajaa kansalliselle viranomaiselle muutoin virkasuhteen työnantajana kuuluvia oikeuksia ja velvollisuuksia ja virkasuhde Syyttäjälaitokseen poikkeaa näin ollen siitä palvelussuhteesta, josta on säädetty valtion virkamieslaissa.

7 §. *Rikosasiasta ilmoittaminen Euroopan syyttäjänvirastolle.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin syyttäjän ilmoittamismenettelystä EPPO:lle. EPPO-asetuksen 24 artiklan mukaan unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden sovellettavan lainsäädännön mukaisesti toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava EPPO:lle ilman aiheetonta viivytystä kaikesta rikollisesta toiminnasta, jonka osalta se voisi käyttää toimivaltaansa.

Pykälässä ehdotetaan, että Suomessa ilmoittavana viranomaisena toimisi syyttäjä, joka on esitutkintalaissa säädetyin tavoin saanut esitutkintaviranomaiselta tiedon rikoksesta, jonka esille tulleiden seikkojen perusteella voitaisiin katsoa kuuluvan EPPO:n toimivaltaan. Syyttäjänä voitaisiin pitää myös syyttäjälaitoslain 8 §:ssä määriteltyjä erityissyyttäjiä, eli valtioneuvoston oikeuskansleria ja eduskunnan oikeusasiamiestä, näiden toimiessa asiassa kansallisena syyttäjäviranomaisena. Syyttäjän tulisi tehdä ilmoitus valtuutetulle Euroopan syyttäjälle, joka välittäisi tiedon EPPO:n sisäisen työjärjestyksen mukaisesti EPPO:n asianhallintajärjestelmässä. Ilmoitusmenettelystä olisi tarkoituksenmukaista sopia yksityiskohtaisemmin syyttäjäviranomaisen ja EPPO:a edustavien valtuutettujen Euroopan syyttäjien välillä.

Ilmoittamisen jälkeen juttua hoitamaan määrätty kansallinen syyttäjä käsittelee asiaa tavallisen rikosasian tapaan siihen saakka, että EPPO on tehnyt päätöksen joko ottaa juttu käsiteltäväkseen tai olla käyttämättä toimivaltaansa ilmoitetussa asiassa. Nimetty syyttäjä vastaisi EPPO:lle ilmoitettuun juttuun liittyvistä kiireellisistä toimenpiteistä ja hoitaisi esitutkintayhteistyötä esitutkintaviranomaisen kanssa normaaliin tapaan. Kiireellisistä virastoajan ulkopuolella tehtävistä päivystystoimenpiteistä säädetään syyttäjälaitoslain 25 §:ssä. Säännöstä sovelletaan myös EPPO:lle ilmoitettuun rikosasiaan liittyvissä toimenpiteissä. EPPO:lle tehdyn ilmoituksen jälkeen kansallisen syyttäjän on otettava huomioon asetuksen 27 artiklan 2 kohdan säännökset, joiden mukaan kansallisen viranomaisen on ilmoittamisen jälkeen pidättäydyttävä tekemästä kansallisen lainsäädännön nojalla päätöksiä, jotka voivat estää EPPO:a käyttämästä oikeuttaan ottaa asia käsiteltäväkseen. Tällaisia päätöksiä ovat esimerkiksi esitutkintalain 3 luvun 10 § ja 10 a §:n mukaiset esitutkinnan rajoittamispäätökset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin EPPO:lle tehtävän ilmoituksen sisällöstä. Pykälässä viitattaisiin EPPO-asetuksen 24 artiklan 4 kohtaan, jossa säädetään EPPO:lle tehtävän ilmoituksen sisältämisestä vähimmäistiedoista. Näitä ovat rikosasian tosiseikkojen kuvaus, mukaan lukien arvio aiheutuneesta vahingosta tai todennäköisesti aiheutuvasta vahingosta. Edelleen ilmoituksen on sisällettävä teon mahdollinen oikeudellinen luokittelu, tarkoittaen sovellettavaa rikostunnusmerkistöä, sekä kaikki saatavilla olevat tiedot mahdollisista asianomistajista, epäilyistä henkilöistä ja muista asianosaisista, sekä muut vireillä olevan asian käsittelemiseksi välttämättömät tiedot.

8 §. Kansallisten viranomaisten kuuleminen. Pykälässä säädettäisiin valtakunnansyyttäjän toimistolle tehtävä toimia kansallisena viranomaisena eräissä EPPO-asetuksessa säädetyissä tilanteissa, joissa edellytetään kansallisen viranomaisen kuulemista. Edellä mainittuja kuulemismenettelyjä sisältyy EPPO-asetuksen 13, 25, 27, 39 ja 40 artiklaan.

Asetuksen 13 artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan pääsyyttäjä hyväksyy valtuutettujen Euroopan syyttäjien lukumäärän ja toimivallan jaon kunkin jäsenvaltion valtuutettujen Euroopan syyttäjien välillä kuultuaan kyseisen jäsenvaltion kansallisia viranomaisia ja päästyään asiasta niiden kanssa yhteisymmärrykseen. Artiklan 3 kohdassa taas säädetään valtuutettujen Euroopan syyttäjien mahdollisuudesta toimia kaksoishattuperiaatteen mukaisesti myös kansallisina syyttäjinä. Asetuksen mukaan kansallista syyttäjäviranomaista tulee kuulla silloin, kun valvova Euroopan syyttäjä päättää, tulisiko valtuutetun Euroopan syyttäjän asettaa EPPO:n tehtävät kansallisten syyttäjätehtävien edelle silloin, kun valtuutettu Euroopan syyttäjä ei kykene kansallisten syyttäjätehtäviensä vuoksi hoitamaan EPPO:lle kuuluvia tehtäviään.

Asetuksen 25 artiklassa säädetään EPPO:n toimivallan käytöstä. Artiklan 2 kohdassa säädetyin mukaisesti EPPO kuulee tarvittaessa toimivaltaisia kansallisia viranomaisia määrittääkseen sen, täytyvätkö kohdan mukaiset perusteet toimivallan käyttämiselle. Artiklan 3 kohdassa tarkoitettua EPPO:n ratkaisua pidättäytyä toimivaltansa käyttämisestä tulee edeltää toimivaltaisten kansallisten viranomaisten kuuleminen.

Asetuksen 27 artiklassa säädetään EPPO:n oikeudesta ottaa sille ilmoitettu rikosasia käsiteltäväkseen. Tämän päätöksen jälkeen rikosasia siirtyy kokonaisuudessaan EPPO:n käsiteltäväksi ja kansallisen viranomaisen on pidättäydyttävä suorittamasta uusia tutkintatoimenpiteitä saman rikoksen osalta. Artiklan 4 kohdan mukaan kansallista viranomaista tulee tarvittaessa kuulla ennen tällaisen päätöksen tekemistä.

Asetuksen 39 artiklan 3 kohdan säännösten mukaan EPPO voi lopettaa toimivaltaansa kuuluvan liitännäisrikoksen käsittelyn vasta kuultuaan kansallista viranomaista, jolla on asetuksen 25 artiklan 6 kohdan mukainen toimivalta päättää toimivallan jakamisesta EPPO:n ja kansallisen

syyttäjäviranomaisen välillä. Asetuksen 25 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena olisi edellä 25 artiklan käsittelyn yhteydessä todetun mukaisesti valtakunnansyyttäjä ylimpänä syyttäjänä. Asiasta säädettäisiin syyttäjälaitoslain 11 §:n 1 momentin 5 kohdassa. Edellä 39 artiklan käsittelyn yhteydessä lausutuilla perusteilla tarkoituksenmukaisempaan 39 artiklan 3 kohdan kuulemismenettelyn osalta on kuitenkin pidetty nimenomaan valtakunnansyyttäjän toimiston pitämistä kohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena. Ratkaisu jättää valtakunnansyyttäjälle mahdollisuuden siirtää tehtävä myös muulle toimiston virkamiehelle, millä voi olla menettelyä osaltaan nopeuttava vaikutus.

Asetuksen 40 artikla koskee yksinkertaistettuja syyttämismenettelyitä. Artiklan 1 kohdan mukaan asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä kuulee kansallisia syyttäjäviranomaisia ennen kuin ehdottaa yksinkertaistetun syyttämismenettelyn soveltamista.

Syyttäjälaitoslain 4 §:n 1 momentissa säädetään valtakunnansyyttäjän toimiston tehtävästä ohjata ja kehittää Syyttäjälaitosta ja syyttäjäntoimintaa, sekä hoitaa toimialaansa kuuluvaa kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Näin ollen olisi perusteltua, että valtakunnansyyttäjän toimisto vastaisi kansallisena viranomaisena EPPO-asetuksessa tarkoitetuista edellä tarkemmin selostetuista kuulemisista. Asetusten mukaisista kuulemismenettelyistä ei ehdoteta säädettäväksi tarkempaa sääntelyä. Olisi tarkoituksenmukaista, että kuulemisten yksityiskohdista ja käytänteistä päätettäisiin yhteistyössä valtakunnansyyttäjän toimiston ja EPPO:a Suomessa edustavien valtuutettujen Euroopan syyttäjien kesken.

9 §. *Toimivallan käyttöä koskevan erimielisyyden ratkaiseminen.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa kansallisen syyttäjäviranomaisen ja EPPO:n välillä on erimielisyys siitä, kumman toimivaltaan kuuluisi Suomessa tutkittavaksi tullut rikos, jossa EPPO voisi näkemyksensä mukaan käyttää toimivaltaansa. Säännöksellä täydennettäisiin EPPO-asetuksen 25 artiklan 6 kohdan säännöksiä toimivaltaa koskevan erimielisyyden ratkaisemisesta. Jos EPPO ja kansalliset viranomaiset ovat eri mieltä siitä, kuuluuko rikollinen toiminta asetuksen 22 artiklan 2 tai 3 kohdan tai 25 artiklan 2 tai 3 kohdan soveltamisalaan, ne kansalliset viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia päättämään syytetoimia koskevan toimivallan jakamisesta kansallisella tasolla päättävät, kenellä on toimivalta tutkia tapaus. Jäsenvaltioiden on nimettävä kyseinen kansallinen viranomainen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edellä tarkoitetusta kansallisesta viranomaisesta, joka olisi valtakunnansyyttäjä. Vastaavaa säännöstä esitetään lisättäväksi myös syyttäjälaitoslain 11 §:ään, jossa säädetään valtakunnansyyttäjän tehtävistä ylimpänä syyttäjänä. Valtakunnansyyttäjän toimivallassa on ylimpänä syyttäjänä ottaa ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluva asia tai määrätä alaisensa syyttäjä ajamaan syytettä. Tätä valtakunnansyyttäjän devoluutio- ja substituuutio-oikeutta voidaan pitää asetuksen 25 artiklan 6 kohdassa mainittuna toimivaltana päättää syytetoimivallan jakamisesta kansallisella tasolla.

Momentissa säädettäisiin lisäksi asian saattamisesta Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Helsingin käräjäoikeuden tulisi ratkaista, onko valtakunnansyyttäjän päätös asetuksen perusteella oikea ja joko vahvistaa tai muuttaa asiassa toimivaltaista tahoa koskeva päätös. Perustelulta vaikuttaa, että asia ei jäisi pelkästään valtakunnansyyttäjän päätöksen varaan. Huomiota voidaan tältä osin kiinnittää siihen, että momentissa tarkoitetuissa tilanteissa olisi aina kysymys EPPO:n ja kansallisten syyttäjäviranomaisten välisestä erimielisyydestä, jossa toisena osapuolena olisi kansallinen syyttäjäviranomainen. Lisäksi asian saattamista tuomioistuimeen voidaan pitää perusteltuna asetuksen 42 artiklan 2 kohdan c alakohdassa edellytetyn EU:n tuomioistuinten ennakkoratkaisutoimivallan tehokkaaksi mahdollistamiseksi. Ehdotettua toimivallan keskitämistä nimenomaan Helsingin käräjäoikeudelle voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, koska

sille on keskitetty myös moniin muihin EU:n jäsenvaltioiden välistä rikosoikeudellista yhteistyötä koskeviin instrumentteihin perustuva päätöksenteko.

Pykälän 2 momentin mukaan pykälän 1 momentissa valtakunnansyyttäjän ratkaisutoimivallasta säädettyä ei sovellettaisi, jos kansallisena syyttäviviranomaisena asiassa toimii valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies. Näitä koskevaa erityissääntelyä on laajemmin perusteltu edellä ylimpien laillisuusvalvojen erityissyyttäjääsemaa koskevassa jaksossa. Esityksessä on katsottu, että oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen valvottaviin kuuluva valtakunnansyyttäjä ei voi ratkaista toimivaltaa kysymyksessä, jossa osapuolena on oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Siksi valtioneuvoston oikeuskanslerin tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimiessa asiassa kansallisena syyttäviviranomaisena tämän tulee toimittaa toimivallan käyttöä koskeva asia Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi vastaavan 14 päivän määräajan kuluessa tätä koskevan päätöksensä tekemisestä kuin mitä 1 momentissa on säädetty. Vastaavasti kuin 1 momentin osalta käräjäoikeuden tulisi ratkaista, onko valtioneuvoston oikeuskanslerin tai eduskunnan oikeusasiamiehen päätös asetuksen perusteella oikea ja joko vahvistaa tai muuttaa asiassa toimivaltaista tahoja koskeva päätös.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että Helsingin käräjäoikeuden tulisi varata EPPO:lle ja asiaa hoitaneelle kansalliselle syyttäjälle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Pykälässä tarkoitettu valtakunnansyyttäjän päätös voisi olla joko kansallisen syyttäviviranomaisen tai EPPO:n kannan mukainen ja siksi perustellulta vaikuttaa, että molemmille toimivaltakysymystä parhaiten tunnetulle taholle varataan yhtäläinen tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Säännös ei rajoita muidenkaan tahojen kuulemistä, jos tätä pidetään yksittäistapauksessa perusteltuna. Perustellulta ei kuitenkaan lähtökohtaisesti vaikuta kuulla laajemmin asiassa asianosaisina olevia henkilöitä, koska kysymys edellä kerrotun mukaisesti ei ole käsiteltävänä olevan asian aineellisesta ratkaisusta vaan siitä prosessuaalisesta seikasta, kuuluuko Suomessa tutkittavaksi tullut rikos, jossa EPPO voisi käyttää toimivaltaansa, EPPO:n vai kansallisen syyttäviviranomaisen toimivaltaan. Myös asiassa asianosaisina pidettävien henkilöiden edun mukaisena on pidettävä, että käsittelyä ei tarpeettomasti paisuteta vaan asia pyritään hoitamaan mahdollisimman joutuisasti. EPPO:n puhevallan käyttämistä koskevat järjestelyt jäisivät EPPO-asetuksen säännösten ja EPPO:n sisäisen työjärjestyksen menettelysäännösten varaan. Todennäköisesti EPPO:a edustaisi kuulemismenettelyssä joko Euroopan syyttäjä tai Euroopan valtuutettu syyttäjä EPPO:n sisäisen ohjeistuksen mukaisesti.

Pykälässä viitattaisiin käsittelyä koskevien säännösten osalta soveltuvin osin hakemusasioiden käsittelysäännöksiin. Kyseiset säännökset sisältyvät oikeudenkäymiskaaren (OK) 8 lukuun. Sovellettavaksi tulisivat esimerkiksi OK 8 luvun 3 §:n säännökset hakemusasian käsittelystä kansliassa tai hakemusasian istunnossa, 5–7 §:n säännökset asianosaisen kuulemisesta ja kirjallisesta lausumasta ja 10–12 §:n säännökset käräjäoikeuden päätöksestä. Ehdotuksen mukaan toimivaltaristiriitaa koskeva asia tulisi ratkaista kiireellisenä. Kiireellisen käsittelyn tarkoituksena on turvata ristiriidan kohteena olevan rikosasian joutuisa kokonaiskäsittelyaika ja turvata toimivaltaisen syyttäjän osallistuminen tutkittavana olevan rikoksen esitutkintaan esitutkintayhteistyön kautta siten kuin esitutkintalaissa säädetään.

Pykälän 4 momentti sisältäisi säännökset käräjäoikeuden kokoonpanosta. Sen mukaan käräjäoikeus olisi päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Toimivaltaristiriitaa koskevan asian ratkaisemista olisi laatunsa ja laajuutensa vuoksi pidettävä sellaisena asiana, jota ei voitaisi käräjäoikeudessa antaa tuomioistuinharjoittelusta annetussa laissa (674/2016) säädetyllä tavalla käräjänotaarin ratkaistavaksi.

Pykälän 5 momentti koskisi oikeudenkäyntiasiakirjojen ja suullisen käsittelyn julkisuutta toimivaltaristiriitaa koskevassa menettelyssä. Julkisuudesta säädettäisiin oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain uudessa 16 a §:ssä, johon ehdotetulla momentilla viitattaisiin.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin, ettei Helsingin käräjäoikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla. Koska Helsingin käräjäoikeudesta muodostuisi näin ollen viimeasteinen tuomioistuin toimivaltaa koskevan ristiriidan ratkaisemisessa, olisi Helsingin käräjäoikeudella EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklassa säädetyllä tavalla velvollisuus pyytää EU:n tuomioistuimelta ennakkoratkaisua EPPO-asetuksen 22 ja 25 artiklan tulkinnasta, mikäli asian ratkaiseminen sitä edellyttää. Ehdotetulla momentilla täydennettäisiin samalla EPPO-asetuksen 42 artiklan 2 kohdan c alakohdan säännöksiä ja turvattaisiin siten mahdollisuus saattaa toimivaltaristiriitaa koskeva EPPO-asetuksen tulkintakysymys unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Ehdotettua valitusoikeuden rajaamista vastaava sääntely on lainsäädännössä omaksuttu esimerkiksi laissa toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta (295/2012). Valitusoikeuden rajaamisella pyrittäisiin varmistamaan toimivaltaristiriitoihin liittyvien asioiden joutuisa menettely ja toimivallan jakamista koskevan kysymyksen ratkaiseminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa aloitettua tutkintaa.

10 §. Pakkokeinojen käyttäminen. Pykälässä säädettäisiin ensinnäkin siitä, mitä asetuksen 30 artiklan 1 ja 4 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden voidaan katsoa kansallisesti tarkoittavan. Toimenpiteillä tarkoitettaisiin kansallisesti pakkokeinoja, joista säädetään pakkokeinolaissa (PKL). Säännöksen tarpeellisuutta on laajemmin perusteltu edellä asetuksen 30 artiklaa koskevissa perusteluissa.

Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin asetuksen 30 artiklan 1 ja 4 kohdan kansallisesti tarkoittamat pakkokeinot. Nämä olisivat kiinniottaminen, pidättäminen, vangitseminen, tutkinta-aresti, yhteydenpidon rajoittaminen, matkustuskielto, tehostettu matkustuskielto, vakuustakavarikko sekä takavarikko ja asiakirjan jäljentäminen, etsintä ja datan säilyttämismääräys, tutkimuspaikan tai -kohteen eristäminen, henkilötuntemerkkien ottaminen, DNA-tunnisteen määrittäminen, telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, sijaintitietojen hankkiminen epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi, tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen tarkkailu, peitet toiminta, valeosto, tietolähteen ohjattu käyttö ja valvottu läpikäynti.

Käsite takavarikko kattaisi kaikki PKL 7 luvussa tarkoitetut toimenpiteet eli myös lähetyksen takavarikoimisen ja jäljentämisen (PKL 7:5) sekä lähetyksen pysäyttämisen (PKL 7:6). Asiakirjan jäljentäminen (PKL 7:2) mainittaisiin selvyyden vuoksi erikseen. Käsite etsintä kattaisi kaikki PKL 8 lukuun sisältyvät toimenpiteet mukaan lukien henkilöntarkastuksen ja -katsastuksen. Luettelo sisältäisi myös kaikki PKL 9 ja 10 luvun toimenpiteet. Käsite tekninen tarkkailu kattaisi teleosoitteen ja telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisen sekä laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamisen tai poisottamisen. Näitä ei voida pitää itsenäisinä pakkokeinoina, vaan varsinaisten pakkokeinojen apukeinoina.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettujen pakkokeinojen käytön edellytyksenä asetuksen 31 artiklan mukaisessa rajat ylittävässä tutkinnassa olisi, että pakkokeinon käyttö olisi sallittua, jos tutkittavana oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Momentin sanamuoto tarkoittaisi, että riittävää olisi, että tutkittavana oleva teko olisi sellainen, että Suomessa vastaavissa olosuhteissa tehtynä pakkokeinon käyttö olisi Suomen lain mukaan sallittua.

Edellytyksenä ei olisi esimerkiksi se, että teko on Suomessa rangaistava samalla rikosnimikkeellä kuin asiaa käsittelevän valtuutetun syyttäjän jäsenvaltiossa, jos kyseinen valtuutettu syyttäjä pyytää toimenpiteen suorittamista Suomessa suomalaiselta avustavalta valtuutetulta Euroopan syyttäjältä. Momentti edellyttäisi, että kaikkien Suomen lain mukaisten edellytysten tulisi täyttyä, jotta pakkokeinon käyttö olisi mahdollista.

Pykälän 3 momentti sisältäisi selventävän säännöksen, jonka mukaan pakkokeinojen käytöstä päätettäessä ja niitä käytettäessä noudatettavaan menettelyyn on sovellettava, mitä Suomen laissa ja asetuksen 32 artiklassa säädetään. Säännös pitkälti vastaa voimassa olevan rikosoikeusapulain 23 §:n sekä rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetun lain (430/2017) 9 §:n 7 momentin sisältöä. Suomen lainsäädännön osalta olennainen säädös olisi erityisesti pakkokeinolaki. Lisäksi merkitystä voisi olla esimerkiksi lain rikostorjunnasta Tullissa (623/2015) sääntelyllä. Viittauksella asetuksen 32 artiklaan selvennettäisiin erityisesti, että asiaa toisessa jäsenvaltiossa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän nimenomaisesti ilmoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä on Suomessakin avustavan valtuutetun Euroopan syyttäjän noudatettava, elleivät nämä ole Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisia. Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisuudella voidaan katsoa tarkoitettavan samaa kuin esimerkiksi rikosoikeusapulain 11 ja 12 §:ssä. Siten tästä voisi olla kysymys esimerkiksi, jos muodollisuuksien ja menettelyjen noudattaminen olisi ristiriidassa ihmisoikeuksia ja perusvapauksia koskevien periaatteiden kanssa tai edellyttäisi sellaisten tietojen luovuttamista, joiden salassapito on säädetty esimerkiksi yksityisen henkilön yksityisyyden suojaamiseksi, jos tietojen salassapitoa ei vieraassa valtiossa olisi riittävän tehokkaasti turvattu. Käytännössä Suomen lainsäädännön peruseriaatteiden vastaisuutta koskevan rajoituksen voitaisiin arvioida tulevan harvoin sovellettavaksi.

11 §. Rajat ylittävät tutkintatoimenpiteet. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin rajat ylittäviin tutkintatoimenpiteisiin liittyvistä tilanteista, joissa valtuutettua Euroopan syyttäjää pyydetäisiin suorittamaan EPPA-asetuksen 31 artiklan mukaisesti tutkintatoimenpiteitä toisen jäsenvaltion valtuutetun syyttäjän pyynnöstä.

Rajat ylittävissä tutkintatoimenpiteissä on kansalliselta kannalta erotettava kaksi eri tilannetta. Toisessa suomalainen valtuutettu Euroopan syyttäjä toimii asiaa käsittelevänä syyttäjänä ja pyytää suorittamaan tutkintatoimenpiteitä toisessa jäsenvaltiossa. Toisessa tapauksessa pyytäjänä on toisen jäsenvaltion valtuutettu Euroopan syyttäjä ja pyydetty tutkintatoimenpide suoritetaan Suomessa. Tällöin suomalainen valtuutettu Euroopan syyttäjä toimii jutussa avustavana valtuutettuna Euroopan syyttäjänä.

Säännöksen tarkoituksena on varmistaa oikeustila, jossa toimivaltaisen kansallisen viranomaisen tulisi hakea tuomioistuimen lupa kaikissa sellaisissa rajat ylittävissä toimenpiteissä, joihin Suomessa edellytetään tuomioistuimen lupaa. Päätöksen pyytämiseen ei näin ollen vaikuttaisi se, suoritetaanko tuomioistuimen lupaa edellyttävät toimenpiteet valtuutetun Euroopan syyttäjän pyynnöstä toisessa jäsenvaltiossa tai toisen jäsenvaltion pyynnöstä Suomessa. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on erityisesti varmistaa, että tutkintatoimenpiteillä saatu näyttö on rikosprosessin myöhemmissä vaiheissa hyödyntämiskelpoista.

Tuomioistuimen lupaa edellyttäviä tutkintatoimenpiteitä on selostettu laajemmin edellä 31 artiklan perusteluissa.

12 §. Ylimääräisen tiedon ja henkilötuntemerkkien luovuttaminen. Pykälän 1 momentti sisältäisi selventävän säännöksen, jonka mukaan, jos asetuksen 31 artiklan mukainen rajat ylittävä tutkinta edellyttää PKL 10 luvun 55 §:ssä tarkoitettua ylimääräisen tiedon luovuttamista toiseen

jäsenvaltioon, tiedon luovuttamisen edellytyksenä on, että tietoa voitaisiin käyttää PKL 10 luvun 56 §:n 1, 2 tai 4–6 momentin mukaisesti Suomessa vastaavassa tilanteessa. Säännöstä sovellettaisiin riippumatta siitä, onko ylimääräinen tieto talletettu lainvalvontaviranomaisten tietojärjestelmään vai ei.

Pykälän 2 momentissa selvennettäisiin, että PKL 9 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettun tiedon luovuttamiseen sovelletaan, mitä mainitussa momentissa säädetään. Säännös tarkoittaisi, että PKL 9 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuja henkilötuntemerkkejä ei voitaisi luovuttaa muun rikoksen selvittämistä varten.

Säännöksen tarpeellisuutta on perusteltu asetuksen 31 artiklan perusteluissa.

13 §. Asian käsittelyn lopettaminen ja päätöksen tiedoksiantaminen. Pykälä sisältäisi säännökset, joilla täydennettäisiin asetuksen 39 artiklan 4 kohdan säännöksiä EPPO:n käsiteltävänä olevan rikosasian käsittelyn lopettamisesta. Artiklan säännösten mukaisesti EPPO:n tulee ilmoittaa kansallisen lainsäädännön niin edellyttäessä epäilylle tai syytetyille sekä rikoksen uhrille päätöksestä, jolla asian käsittely on EPPO:ssa lopetettu 39 artiklan mukaisilla perusteilla ja aloittamatta syytetoimenpiteitä kansallisessa tuomioistuimessa. Pykälä sisältäisi viittauksen lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1 luvun 9 §:ään, jossa säädetään syyttämättäjäättämispäätöksen tiedoksiannosta asianosaisille. Ehdotetulla säännöksellä pyritään turvaamaan mahdollisen asianomistajan toissijaisen syyteoikeuden toteutuminen sen jälkeen, kun asian käsittely EPPO:ssa on päättynyt, eikä rikosasiaa siirretä kansallisille syyttäväviranomaisille asetuksen 34 artiklan säännösten mukaisesti. Käytännössä EPPO:n päätöksestä ilmoittaminen tapahtuisi valtuutetun Euroopan syyttäjän toimesta.

14 §. Valtuutetun Euroopan syyttäjän ja Euroopan syyttäjän tiedonsaantioikeus. Pykälässä säädettäisiin valtuutetun Euroopan syyttäjän ja Euroopan syyttäjän tiedonsaantioikeudesta ja tietojen luovuttamisesta. Sen mukaan mitä syyttäjän tiedonsaantioikeudesta säädetään syyttäjälaitoslain 22 §:ssä, sovellettaisiin myös valtuutettuun Euroopan syyttäjään ja Euroopan syyttäjään näiden hoitaessa EPPO-asetuksen mukaisia tehtäviään. Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että mitä tietojen luovuttamisesta syyttäjälle säädetään laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019), laissa henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (639/2019), laissa henkilötietojen käsittelystä Tullissa (650/2019) ja muussa laissa, sovellettaisiin myös tietojen luovuttamiseen valtuutetulle Euroopan syyttäjälle ja Euroopan syyttäjälle näiden hoitaessa EPPO-asetuksen mukaisia tehtäviään. Viittaus ”muihin lakeihin” on tarpeen, sillä oikeudesta luovuttaa henkilötietoja syyttäjälle on pykälässä lueteltujen säädösten lisäksi säädetty useassa eri laissa, kuten esimerkiksi rikosrekisterilaissa (770/1993) ja henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015).

Säännöksessä valtuutetulle Euroopan syyttäjälle ja Euroopan syyttäjälle annettaisiin vastaava oikeus henkilötietojen saamiseen kuin mitä kansallisella syyttäjällä on. Säännös on tarpeen EPPO-asetuksen 43 artiklan 1 kohdan täydentämiseksi. Syyttäjälaitoslain 22 §:n mukainen syyttäjän tiedonsaantioikeus on kuitenkin laajempi kuin mitä EPPO-asetuksen 43 artiklan 1 kohdassa edellytetään erityisesti siltä osin, että kansallisella syyttäjällä on oikeus saada tietoja muun muassa yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. EPPO-asetuksen 43 artiklan 1 kohdassa edellytetään ainoastaan, että valtuutettujen Euroopan syyttäjien on voitava saada kaikki kansallisiin rikostutkinta- ja lainvalvontatietokantoihin sekä muihin merkityksellisiin viranomaisrekistereihin tallennetut asiaan liittyvät tiedot samoin edellytyksin kuin mitä sovelletaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti vastaavissa tapauksissa. Vaikka 43 artiklan 1 kohdan sanamuoto viittaa nimenomaisesti kansallisiin rikostutkinta- ja lainvalvontatietokantoihin sekä muihin merkityksellisiin viranomaisrekistereihin, on EPPO:n toiminnan kannalta välttämätöntä mahdollistaa tiedonsaanti myös muista merkityksellisistä rekistereistä riippumatta siitä, ovatko

ne viranomaisrekistereitä. Tältä osin ehdotettu säännös siis ulottaa tiedonsaantioikeuden EPPO-asetuksessa edellytettyä pidemmälle. Tiedonsaantioikeudesta säättäminen ehdotetulla tavalla olisi toisaalta tarpeen EPPO-asetuksen 13 artiklan 1 kohdan vuoksi. Mainitussa kohdassa säädetään, että valtuutetut Euroopan syyttäjät toimivat EPPO:n puolesta omissa jäsenvaltioissaan ja edellytetään, että heillä on samat valtuudet kuin kansallisilla syyttäjillä tutkinnan, syytteenpanon ja syytteiden ajamisen osalta.

15 §. Pääsyoikeuden myöntäminen asianhallintajärjestelmään. Pykälällä täydennettäisiin EPPO-asetuksen 46 artiklaa. Artiklan mukaan muut valtuutetut Euroopan syyttäjät voivat pyytää saada tutustua asianhallintajärjestelmässä sähköisessä muodossa säilytettyihin tietoihin ja mihin tahansa asiakirja-aineistoon. Asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä päättää tällaisen pääsyoikeuden myöntämisestä muille valtuutetuille Euroopan syyttäjille sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Ehdotetun säännöksen mukaan valtuutettu Euroopan syyttäjä voisi sen käsittelemien asioiden osalta pyynnöstä myöntää pääsyoikeuden toiselle valtuutetulle Euroopan syyttäjälle Euroopan syyttäjänviraston asianhallintajärjestelmässä säilytettyihin tietoihin, jos pääsy on tarpeen EPPO-asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. EPPO:n tehtävistä säädetään EPPO-asetuksen 4 artiklassa.

16 §. Luvan antaminen henkilötietojen siirtämiseen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle. Pykälässä säädettäisiin luvan antamisesta tilanteessa, jossa EPPO siirtää suomalaiselta viranomaiselta saamiaan henkilötietoja edelleen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle EPPO-asetuksen 80 artiklan mukaisesti. EPPO-asetuksen 80 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään, että jos jäsenvaltio on siirtänyt 80 artiklan mukaisesti siirrettävät operatiiviset henkilötiedot EPPO:lle tai asettanut ne sen saataville, kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on annettava EPPO:n siirrolle ennakkolupa kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, ellei se ole antanut tätä lupaa siirrolle yleisesti tai erityisin edellytyksin. Luvan antamisesta on tarpeen erikseen säätää, koska esimerkiksi rikosasioiden tietosuojalain 41 § ei sellaisenaan tule tilanteessa sovellettavaksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan luvan antaisi tiedot alun perin siirtänyt toimivaltainen viranomainen. Luvan kansalliselta viranomaiselta voisi pyytää EPPO:n sisäisen työnjaon mukaisesti esimerkiksi valtuutettu Euroopan syyttäjä. Lupaharkinnassa otettaisiin ehdotuksen mukaan huomioon vastaavia seikkoja, kuin mitä rikosasioiden tietosuojalain 41 §:n 3 momentissa on edellytetty. Näitä seikkoja olisivat kyseessä olevan rikoksen vakavuus, henkilötietojen alkuperäisen siirron tarkoitus sekä muut asiassa merkitykselliset seikat. Muita asiassa merkityksellisiä seikkoja voisivat olla muun muassa tiedot vastaanottavan maan ihmisoikeustilanteesta tai olosuhteista, joissa tietojen luovuttamisen vuoksi jotakin henkilöä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, mielivaltainen vapaudenriisto tai epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti.

17 §. Euroopan syyttäjänviraston edustaminen korkeimmassa oikeudessa. Ehdotettu pykälä sisältäisi säännökset tilanteista, jossa EPPO:n toimivaltaan kuuluvassa asiassa, jossa EPPO käyttää toimivaltaa, haettaisiin muutosta hovioikeuden ratkaisuun. Nykytilan mukaan syyttäjän hakiessa valituslupaa korkeimmalta oikeudelta valituslupahakemuksen jättämisestä ja syyttäjien edustamisesta korkeimmassa oikeudessa päättää valtakunnansyyttäjä syyttäjälaitoslain 11 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa päätöksen valituslupan hakemisesta korkeimmalta oikeudelta tekisi EPPO asetuksen säännösten ja EPPO:n oman työjärjestyksen mukaisessa järjestyksessä. Asetuksen 36 artiklan 7 kohdan säännösten mukaisesti muutoksenhausta päättää EPPO:n pysyvä jaosto valtuutetun Euroopan syyttäjän päätösehdotuksesta. Valituslupahakemus ja valitus tulisi myös EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa tehdä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 5

§:ssä säädetyn 60 päivän määräajan kuluessa siitä, kun hovioikeuden ratkaisu on annettu. Huomioiden edellä selostettu EPPO:n sisäiselle menettelylle säädetty 21 päivän määräaika, voidaan oikeudenkäymiskaaressa säädettyä 60 päivän määräaikaa pitää riittävänä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että EPPO:a edustaisi valituslupahakemuksen ja valituksen jättämisen jälkeen korkeimmassa oikeudessa valtuutettu Euroopan syyttäjä. Valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävänä olisi ajaa rikosasiaa korkeimmassa oikeudessa ja mahdollisessa korkeimman oikeuden suullisessa käsittelyssä. Ehdotettu säännös vastaisi nykytilaltaan kansallisia järjestelyitä, joissa valtakunnansyyttäjän valituslupahakemuksen ja valituksen jälkeen rikosasian ajaminen korkeimmassa oikeudessa tapahtuu yleensä rikosasiaa myös alemmissa oikeusasteissa ajaneen syyttäjän toimesta. Vastaavia muutoksia ehdotetaan säädettäväksi myös valtakunnansyyttäjän tehtäviä koskevaan syyttäjälaitoslain 11 §:ään.

18 §. Voimaantulo. Pykälä sisältää tavanomaisen voimaantulosäännöksen. Tarkoituksena on, että ehdotetut lait tulevat voimaan EPPO:n aloittaessa toimintansa. EPPO aloittaa toimintansa aikaisintaan marraskuussa 2020, mutta lopullinen päivämäärä vahvistetaan ennen aloittamista annettavalla komission päätöksellä.

7.2 Esitutkintalaki

3 luku. Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset.

10 a §. Esitutinnan rajoittaminen tunnustuksen perusteella. Pykälään lisättäisiin uusi 6 momentti, jossa säädettäisiin syyteneuvottelujärjestelmään kuuluvista toimenpiteistä silloin, kun rikosasia kuuluu EPPO:n toimivaltaan ja EPPO myös käyttää siinä toimivaltaansa.

Ehdotetulla säännöksellä täydennettäisiin EPPO-asetuksen 40 artiklan säännöksiä yksinkertaistetuista syyttämismenettelyistä. Asetuksen 40 artiklan 1 kohdan mukaan asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä voi ehdottaa pysyväle jaostolle, että EPPO:n toimivallassa olevaan rikosasiaan sovellettaisiin kansallisessa lainsäädännössä säädettyä yksinkertaistettua syyttämismenettelyä. Artiklan 3 kohdan mukaan, jos pysyvä jaosto hyväksyy ehdotuksen, asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä soveltaa kyseistä menettelyä kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti. Suomen laissa asetuksen 40 artiklan mukaisena yksinkertaistettuna syyttämismenettelynä voidaan pitää vuonna 2015 voimaan tullutta syyteneuvottelujärjestelmää (L 670/2014) jota koskevat säännökset sisältyvät esitutkintalain 3 luvun 10 a §:n lisäksi lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1 luvun 10 ja 10 a §:ään ja 5 b lukuun tunnustamis-oikeudenkäynnistä.

Esitutinnan aikana tapahtuvia syyteneuvottelujärjestelmään kuuluvia toimenpiteitä koskevaan 10 a §:ään ehdotetaan siksi lisättäväksi uusi 6 momentti, jossa viitattaisiin edellä selostettuihin EPPO-asetuksen 40 artiklan säännöksiin. Ehdotetun säännöksen mukaan EPPO:n toimivaltaan kuuluvassa asiassa ehdotus syyteneuvottelun käyttämisestä tulisi saattaa EPPO:n pysyvän jaoston ratkaistavaksi ennen pykälän 1–3 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden aloittamista. Säännöksen tarkoituksena olisi vahvistaa rikosasian vastaajan oikeusturvaa syyteneuvottelussa ja sitä kautta vahvistaa myös koko syyteneuvottelujärjestelmän uskottavuutta ja laatuvaatimuksia. Ajallisesti tuomioesityksen laatimiseen tähtäävä syyteneuvottelu voidaan järjestää esitutkintavaiheessa, jutun siirryttyä syyteharkintaan, sekä vallitseva oikeuskäytäntö huomioiden myös syytteen nostamisen jälkeen. Koska valtuutetun Euroopan syyttäjän tulisi hankkia EPPO:n pysyvän jaoston hyväksyntä neuvottelun soveltamiselle jo ennen rikoksesta epäillyn kanssa käytävää neuvottelua ja tuomioesityksen laatimista, välttyttäisiin tilanteilta, joissa pysyvä jaosto katsoisi, ettei jo aloitettua syyteneuvottelua voitaisikaan viedä loppuun saakka, vaikka

valtuutettu Euroopan syyttäjä ja rikoksesta epäilty olisivat jo allekirjoittaneet tunnustamisoikeudenkäynnin pohjana olevan tuomioesityksen. Syyteneuvottelun asianmukaisuuden turvaamiseksi valtuutetun Euroopan syyttäjän tulisi syyteneuvottelualoitteen esilletulon jälkeen tuoda mahdollisimman varhaisessa vaiheessa rikoksesta epäillyn tietoon, että ehdotus on saatettava EPPO:n käsiteltäväksi ennen varsinaisten syyteneuvottelutoimenpiteiden ja tuomioesityksen laatimista.

5 luku. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyö.

1 §. Ilmoitus syyttäjälle. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin esitutkintaviranomaisen erityisestä ilmoittamisvelvollisuudesta syyttäjälle. Esitutkintaviranomaisen tulisi ilmoittaa viipymättä syyttäjälle esitutkinnassa tutkittavana olevasta rikoksesta, jonka voitaisiin esille tulleiden seikkojen perusteella arvioida kuuluvan EPPO:n toimivaltaan. Ilmoitusvelvollisuuden piiri on esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välisen yhteisen viranomaisohjeistuksen ja käytännön perusteella jo laaja. Uuden momentin tarkoituksena on korostaa Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaan kuuluvien rikosasioiden poikkeuksellisuutta. Kyseisten rikosten kohdalla on tarvetta viivytyksettä saattaa ilmoitusvelvollisuuden kautta tieto tutkittavana olevasta rikoksesta syyttäjälle ja sitä kautta EPPO:n tietoon. EPPO-asetuksen 24 artiklan mukaan unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden sovellettavan lainsäädännön mukaisesti toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava EPPO:lle ilman aiheutonta viivytystä kaikesta rikollisesta toiminnasta, jonka osalta se voisi käyttää toimivaltaansa asetuksessa määriteltyjen rikosten osalta. Suomessa tämä viranomainen olisi syyttäjä, joka on saanut tiedon epäilystä rikoksesta esitutkintaviranomaisen ilmoitusvelvollisuuden kautta.

Uuden 2 momentin tarkoituksena ei ole muuttaa esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän väliseen ilmoitusvelvollisuuteen liittyviä menettelytapoja, vaan ilmoituksen sisältö ja toimittamistapa pysyvät ennallaan myös EPPO-liitännäisten rikosten osalta. Ilmoittaminen tapahtuu käytännössä sähköisesti esitutkintaviranomaisen Patja-järjestelmästä syyttäjän Sakari-järjestelmään. Tulevaisuudessa esitutkintaviranomaisten Patja-järjestelmä on tarkoitus korvata Vitja-järjestelmällä, jonka on suunniteltu olevan yhteydessä Sakari-järjestelmän korvaavaan AIPA-järjestelmään.

7.3 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

1 luku. Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta.

10 §. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:ään uusi 5 momentti koskien syyteneuvotteluja EPPO:n toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa. Vastaavasti kuin ehdotetulla uudella 6 momentilla esitutkintalain 3 luvun 10 a §:ään, ehdotetulla säännöksellä täydennetään EPPO-asetuksen 40 artiklan säännöksiä yksinkertaistetuista syyttämismenettelyistä. Asetuksen 40 artiklan 1 kohdan mukaan asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä voi ehdottaa pysyvälle jaostolle, että EPPO:n toimivallassa olevaan rikosasiaan sovellettaisiin kansallisessa lainsäädännössä säädettyä yksinkertaistettua syyttämismenettelyä. Artiklan 3 kohdan mukaan, jos pysyvä jaosto hyväksyy ehdotuksen, asiaa käsittelevä valtuutettu Euroopan syyttäjä soveltaa kyseistä menettelyä kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti. Suomen laissa asetuksen 40 artiklan mukaisena yksinkertaistettuna syyttämismenettelynä voidaan pitää vuonna 2015 voimaan tullutta syyteneuvottelujärjestelmää (L 670/2014) jota koskevat säännökset sisältyvät edellä käsitellyn esitutkintalain lisäksi lain oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1 luvun 10 ja 10 a §:ään sekä 5 b lukuun tunnustamisoikeudenkäynnistä.

Syyteneuvottelun edellytyksiä koskevaan ROL 1 luvun 10 §:ään ehdotetaan siksi lisättäväksi 5 momentti, jonka mukaan EPPO:n toimivaltaan kuuluvassa asiassa syyteneuvottelun aloittamista ja tuomioesityksen tekemistä koskevien toimenpiteiden aloittaminen edellyttäisi lain 1 luvun 10 §:ssä säädettyjen muiden edellytysten lisäksi Euroopan syyttäjävirston pysyvän jaoston ratkaisua syyteneuvottelun soveltamisesta. Pykälässä viitattaisiin edellä selostettuihin EPPO-asetuksen 40 artiklan säännöksiin.

Vastaavasti kuin edellä käsiteltyllä esitutkintalain 3 luvun 10 a §:ään lisättäväksi ehdotetulla 6 momentilla, säännöksen tarkoituksena olisi vahvistaa rikosasian vastaajan oikeusturvaa syyteneuvottelussa ja sitä kautta vahvistaa myös koko syyteneuvottelujärjestelmän uskottavuutta ja laatuvaatimuksia. Koska valtuutetun Euroopan syyttäjän tulisi hankkia EPPO:n pysyvän jaoston ratkaisu syyteneuvottelun soveltamisesta jo ennen rikoksesta epäillyn kanssa käytävää neuvottelua ja tuomioesityksen laatimista, välttyttäisiin tilanteilta joissa pysyvä jaosto katsoisi, ettei jo aloitettua syyteneuvottelua voitaisikaan viedä loppuun saakka, vaikka valtuutettu Euroopan syyttäjä ja rikoksesta epäilty olisivat jo allekirjoittaneet tunnustamisoikeudenkäynnin pohjana olevan tuomioesityksen. Syyteneuvottelun asianmukaisuuden turvaamiseksi valtuutetun Euroopan syyttäjän tulisi syyteneuvottelualoitteen esilletulon jälkeen tuoda mahdollisimman varhaisessa vaiheessa rikoksesta epäillyn tietoon, että ehdotus on saatettava EPPO:n käsiteltäväksi ennen varsinaisen tuomioesityksen laatimista.

7.4 Laki Syyttäjälaitoksesta

11 §. *Valtakunnansyyttäjän tehtävät ylimpänä syyttäjänä ja ratkaisuvallta.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi sisällyttämällä siihen asetuksesta valtakunnansyyttäjän tehtäviin aiheutuvat muutokset. Pykälän 1 momenttiin, jossa säädetään valtakunnansyyttäjän tehtävistä, ehdotetaan ensinnäkin lisättäväksi uusi 5 kohta. Uuden kohdan mukaan valtakunnansyyttäjän tehtävänä olisi ratkaista kansallisena viranomaisena EPPO:n ja kansallisen syyttäjävirston väliset toimivaltaristiriidat. Poikkeuksena tästä olisivat kohdassa viitatus Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjävirston toimintaan annetun lain 9 §:n 2 momentin mukaisesti tilanteet, joissa kansallisena syyttäjävirstonasiassa toimii valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies. EPPO-asetuksen 25 artiklan 6 kohdan mukaan ne kansalliset viranomaiset, jotka ovat toimivaltaisia päättämään syytetoimia koskevan toimivallan jakamisesta kansallisella tasolla, päättävät kenellä on toimivalta tutkia tapaus tilanteessa, jossa EPPO ja kansallinen syyttäjävirstomainen ovat eri mieltä siitä, kuuluuko rikollinen toiminta EPPO-asetuksen 22 artiklan 2 tai 3 kohdan tai 25 artiklan 2 tai 3 kohdan soveltamisalaan. Suomessa kyseinen toimivalta toimia kansallisesti määriteltynä viranomaisena olisi tarkoituksenmukaista olla valtakunnansyyttäjällä ylimpänä syyttäjänä. Lisäksi 1 momentin 2 kohtaa ehdotetaan täydennettäväksi esityksessä ehdotetun lain Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjävirston toimintaan 17 §:n mukaisesti sen selventämiseksi, että Euroopan syyttäjävirsto päättää syyttäjän valituslupahakemuksen jättämisestä korkeimpaan oikeuteen ja syyttäjien edustamisesta korkeimmassa oikeudessa asioissa, joissa Euroopan syyttäjävirsto käyttää toimivaltaa.

Lisäksi pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi asetuksen johdosta siten, että asioissa, joiden osalta Euroopan syyttäjävirsto käyttää toimivaltaa, ei sovellettaisi valtakunnansyyttäjälle lain 11 §:n 2 momentissa säädettyä oikeutta ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluva asia, määrätä alaisensa syyttäjä ajamaan syytettä tai määrätä asia alaisensa syyttäjän syyteharkintaan. Momentti kattaisi myös sellaiset asiat, joissa EPPO ei vielä ole tehnyt päätöstä toimivallan käytöstä, jos tosiasiaa mahdolliselta vaikuttaisi, että EPPO voisi käyttää toimivaltaa kyseisessä asiassa.

7.5 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

12 §. Toimivaltaiset syyttäjät. Rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 12 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jolla Euroopan syyttäjälle ja valtuutetulle Euroopan syyttäjälle vahvistettaisiin kansallista syyttäjää vastaava toimivalta hoitaa lain mukaisia luovuttamiseen liittyviä syyttäjän tehtäviä. Säännöksellä täydennettäisiin EPPO-asetuksen 33 artiklan säännöksiä tutkintavankeudesta ja rajat ylittävistä luovuttamisesta. Artiklan 2 kohdan mukaan, jos on tarpeen pidättää ja luovuttaa henkilö, joka ei ole asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän sijaintivaltiossa, antaa kyseinen syyttäjä eurooppalaisen pidätysmääräyksen tai pyytää kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia antamaan tällaisen määräyksen. Vastaavaa toimivaltaa ehdotetaan myös Euroopan syyttäjälle, koska asetuksen 28 artiklan 4 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että Euroopan syyttäjällä on oikeus määrätä tai pyytää tutkintatoimenpiteitä ja muita toimenpiteitä ja että hänellä on kaikki valtuudet, vastuu ja velvollisuudet, joita valtuutetulla Euroopan syyttäjällä on. Ehdotetulla säännöksellä mahdollistettaisiin siksi Euroopan syyttäjän ja valtuutetun Euroopan syyttäjän toimivalta antaa eurooppalainen pidätysmääräys EPPO:n toimivaltaan kuuluvassa asiassa ja hoitaa muitakin lain mukaisia luovuttamiseen liittyviä syyttäjän tehtäviä. Ehdotuksella ei muutettaisi nykytilaa EPPO:n toimivaltaan kuuluvassa asiassa, jossa EPPO ei käyttäisi toimivaltaansa vaan asia hoidettaisiin normaalissa kansallisessa menettelyssä.

7.6 Laki rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä

9 §. Toimivaltaiset syyttäjät. Vastaavasti kuin rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 12 §:ään, rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 9 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jolla Euroopan syyttäjälle ja valtuutetulle Euroopan syyttäjälle vahvistettaisiin kansallista syyttäjää vastaava toimivalta hoitaa lain mukaisia luovuttamiseen liittyviä syyttäjän tehtäviä. Säännöksellä täydennettäisiin asetuksen 104 artiklan 7 kohdan säännöksiä. Asetuksen mukaan valtuutettu Euroopan syyttäjä voisi pyytää jäsenvaltion toimivaltaista viranomaista antamaan rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevan pyynnön sovellettavien sopimusten ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Vastaavaa toimivaltaa ehdotetaan myös Euroopan syyttäjälle, koska asetuksen 28 artiklan 4 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että Euroopan syyttäjällä on oikeus määrätä tai pyytää tutkintatoimenpiteitä ja muita toimenpiteitä ja että hänellä on kaikki valtuudet, vastuu ja velvollisuudet, joita valtuutetulla Euroopan syyttäjällä on. Esityksen mukaisella säädöksellä Euroopan syyttäjälle ja valtuutetulle Euroopan syyttäjälle annettaisiin kansallista viranomaista vastaava toimivalta. Ehdotuksella ei muutettaisi nykytilaa EPPO:n toimivaltaan kuuluvassa asiassa, jossa EPPO ei käyttäisi toimivaltaansa vaan asia hoidettaisiin normaalissa kansallisessa menettelyssä.

7.7 Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa

16 a §. Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaa koskevien asioiden julkisuus. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 a § EPPO:n toimivaltaa koskevien asioiden julkisuudesta. Kysymys olisi valtakunnansyyttäjän tekemän, EPPO:n ja kansallisen syyttäjäviranomaisen tutkinta- ja syyte-toimivaltaa koskevaa erimielisyyttä koskevan päätöksen käsittelystä. Vastaavasti pykälä koskisi niitä asioita, joissa kansallisena syyttäjäviranomaisena toimii valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies ja joiden osalta valtioneuvoston oikeuskanslerin tai eduskunnan oikeusasiamiehen toimivallan käyttöä koskevaa päätöstä koskeva asia toimitetaan Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Pykälässä olisi erityissäännöksiä käsittelyn ja oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta. Muilta osin sovellettaisiin, mitä muualla kyseisessä laissa säädetään. Vaikka pykälä ehdotetaan sijoitettavaksi lain 4 lukuun, jossa ovat pääsääntöisesti vain suullisen käsittelyn julkisuutta koskevat säännökset, pykälä sisältäisi säännöksiä myös asian oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta. Systemaattisesti on kuitenkin pidettävä selkeämpänä sijoittaa nämä yhtä asiaryhmää koskevat erityissäännökset yhteen paikkaan. Lisäksi ratkaisu vastaisi pakkokeinoasioiden julkisuuden osalta tehtyä perusratkaisua ja olisi myös näin ollen lain systematiikan kannalta selkein vaihtoehto.

Pykälän 1 momentin mukaan oikeudenkäynnin ja oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuuteen Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston toimintaan annetun lain 9 §:n mukaisessa toimivaltaristiriitaa koskevassa asiassa sovellettaisiin, mitä kyseisessä laissa säädetään, jollei pykälästä muuta johdu. Kyseessä on selventävä säännös, joka sisältyy myös pakkokeinoasioiden julkisuutta koskevaan pykälään.

Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimien voisi suullisessa käsittelyssä asiaan osallisen pyynnöstä tai erityisestä syystä muutoinkin päättää, että käsittely toimitetaan kokonaan tai tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta. Momenttia sovellettaisiin ehdotetun EPPO-lain 9 §:n mukaiseen toimivaltaristiriitaa koskevaan Helsingin käräjäoikeuden käsittelyyn silloin, kun asiassa järjestetään suullinen käsittely. Pääsääntönä olisi edelleenkin, että toimivaltaerimielisyyttä koskeva suullinen käsittely olisi lain 14 §:n 1 momentin säännösten mukaisesti julkinen. Pyyntönsuljesta käsittelystä voisi tehdä suullisessa käsittelyssä joko EPPO tai kansallinen syyttäjäviranomainen. Pyyntönsuljesta perusteena voisivat olla toimivaltaerimielisyyden kohteena olevan rikosasian tutkinnalliset syyt. Ehdotettu säännös vastaisi tarkoitukseltaan saman lain 16 §:n 2 momentin säännöksiä pakkokeinoasian suullisen käsittelyn toimittamisesta yleisön läsnä olematta. Kyseisessä säännöksessä pyynnön voi esittää pakkokeinovaatimuksen esittäjä tutkinnallisista syistä tai rikoksesta epäilty. Tuomioistuimien voi säännöksen mukaan päättää asian käsittelystä yleisön läsnä olematta myös, jos tuomioistuimien katsoo siihen olevan tarvetta. Toimivaltaerimielisyyttä koskevassa asiassa ei ole kuitenkaan kysymys pakkokeinoasiasta, vaan käsittelyyn sovelletaan EPPO-lain 9 §:n säännösten mukaisesti soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään hakemusasioiden käsittelystä.

Pykälän 3 momentin mukaan ennen syytteen käsittelyn alkua toimitettavassa EPPO-lain 9 §:n mukaisessa toimivaltaristiriitaa koskevassa käsittelyssä kertyneet oikeudenkäyntiasiakirjat voitaisiin ratkaisun sisältävää oikeudenkäyntiasiakirjaa lukuun ottamatta asianosaisen esittämästä tutkinnallisesta syystä, taikka jos tuomioistuimien katsoo muutoin siihen olevan tarvetta, määrätä pidettäväksi salassa enintään syyteasian käsittelyyn saakka taikka kunnes asia on jätetty sillensä. Ehdotettava säännös soveltuisi EPPO:n ja kansallisen syyttäjän toimivaltaa koskevasta erimielisyydestä tehdyn päätöksen käsittelyyn Helsingin käräjäoikeudessa. Sillensä jättämisellä tarkoitettaisiin syyttäjäviranomaisen lopullista päätöstä, joka ei johtaisi syytteen nostamiseen tuomioistuimissa. Ehdotuksessa on näin ollen huomiotu myös sellaiset tilanteet, joissa toimivaltaerimielisyyden kohteena alun perin ollut rikosasia ei johtaisikaan syyteasian käsittelyyn. Helsingin käräjäoikeuden ratkaisun sisältävä asiakirja olisi toimivaltaerimielisyyttä koskevassa asiassa kuitenkin aina julkinen.

Ehdotettu säännös vastaisi muutoilultaan saman lain 4 luvun 16 §:n 2 ja 3 momentin säännöksiä pakkokeinoasioiden käsittelyssä tai todisteiden vastaanotossa kertyneiden oikeudenkäyntiasiakirjojen salassapidosta. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan pakkokeinoasioissa salassapidon edellytyksenä ovat pakkokeinovaatimuksen esittäjän esittämät tutkinnalliset syyt tai tuomioistuimen muutoin harkitsema tarve. Nyt ehdotettavassa säännöksessä ensisijainen peruste toimivaltaerimielisyyttä koskevien oikeudenkäyntiasiakirjojen salaamiselle olisi pakkokeinoasioita vastaavasti rikosasian tutkinnan suojaaminen. Ehdotetulla säännöksellä ei olisi vaikutusta itse

rikosasian asianosaisten tiedonsaantioikeuteen tai -velvollisuuksiin, joista on voimassa, mitä säädetään esitutkintalain 4 luvun 15 §:ssä.

8 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan EPPO:n aloittaessa toimintansa. EPPO aloittaa toimintansa aikaisintaan marraskuussa 2020, mutta lopullinen päivämäärä vahvistetaan ennen aloittamista annettavalla komission päätöksellä.

9 Toimeenpano ja seuranta

Edellä 2 jaksossa tarkemmin todetun mukaisesti asetuksen 117 artiklan perusteella Suomen tulee ennen EPPO:n toiminnan alkamista nimetä Euroopan pääsyyttäjälle, neuvostolle ja komissiolle kansallisesti toimivaltaiset asetusta soveltavat viranomaiset, antaa EPPO:lle luettelo aineellista rikosoikeutta koskevista kansallisista säännöksistä, joita sovelletaan unionipetosdirektiivissä ja muussa asiaankuuluvassa kansallisessa lainsäädännössä määriteltyihin rikoksiin sekä ilmoittaa EPPO:lle lista rikoksista, joihin 30 artiklan 1 kohdan e ja f alakohdissa tarkoitettuja pakkokeinoja sovelletaan. Viimeksi mainittuja pakkokeinoja on käsitelty tarkemmin 2 jaksossa 30 artiklan käsittelyn yhteydessä.

Edellä 2 jaksossa tarkemmin todetun mukaisesti asetuksen 119 artiklan johdosta komissio teettää viimeistään viisi vuotta EPPO:n aloittamisesta ja sen jälkeen viiden vuoden välein arvioinnin, ja toimittaa arviointikertomuksen asetuksen täytäntöönpanosta ja vaikutuksista sekä EPPO:n ja sen toimintatapojen vaikuttavuudesta ja tehokkuudesta. Komissio toimittaa arviointikertomuksen ja sen päätelmät Euroopan parlamentille, neuvostolle ja kansallisille parlamenteille. Arvioinnin tulokset julkistetaan. Jos komissio toteaa, että tarvitaan täydentäviä tai yksityiskohtaisempia sääntöjä EPPO:n perustamisesta, sen tehtävistä tai sen toimintaan sovellettavista menettelyistä, mukaan lukien sen rajat ylittävät tutkinnat, komissio tekee lainsäädäntöehdotuksia Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

10 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy muun muassa sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan perustuslaissa tarkoitettu eduskunnan hyväksymistoimivalta kattaa kaikki aineelliselta luonteeltaan lain alaan kuuluvat kansainvälisen velvoitteen määräykset. Sopimuksen määräykset on luettava lainsäädännön alaan, jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka jos määräyksen tarkoittamasta määräyksestä on voimassa lain säännöksiä tai siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Kysymykseen ei vaikuta se, onko jokin määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp sekä PeVL 19/2010 vp). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on lähdetty myös siitä, että eduskunta antaa nimenomaisella päätöksellä suostumuksen sellaisten sopimusmääräyksiä koskevien varaumien, selitysten ja julistusten antamiseen, jotka vaikuttavat Suomen kansainvälisten velvoitteiden sisältöön tai laajuuteen itse sopimukseen verrattuna (PeVL 16/2005 vp, PeVL 29/2010 vp).

Tarkoituksena on, että Suomi antaa EU:n neuvoston rikosasiayhteistyöryhmässä (COPEN) valmistellun mukaisen vuoden 1959 oikeusapusopimuksen 24 artiklan mukaisen selityksen, jonka

mukaan EPPO katsotaan oikeusviranomaiseksi vuoden 1959 oikeusapusopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen tarkoittamalla tavalla. Selityksen mukaan selitys täydentää Suomen aikaisemmin antamia selityksiä. Siten voimaan jää myös Suomen aikaisempi selitys, jonka mukaan vuoden 1959 oikeusapusopimuksessa tarkoitettuja oikeusviranomaisia ovat Suomessa oikeusministeriö, käräjäoikeudet, hovioikeudet ja korkein oikeus, viralliset syyttäjät sekä poliisiviranomaiset, tulliviranomaiset ja rajavartiolaitoksen virkamiehet toimiessaan esitutkintaviranomaisena rikosasiassa 22.7.2011 annetun esitutkintalain nojalla. Tulevaisuudessa vastaava tarve ilmoittaa EPPO toimivaltaiseksi kansalliseksi viranomaiseksi voi nousta esiin myös muiden edellä tarkemmin kuvattujen rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien kansainvälisten sopimusten osalta. Jos tällainen tarve tunnistetaan, tulee vastaavan kaltainen selitys toimittaa myös näiden sopimusten osalta.

Tässä esityksessä todetun mukaisesti Euroopan syyttäjänvirasto tulee olemaan toimivaltainen käyttämään EPPO-asetuksen mukaista tutkinta- ja syytetoimivaltaa Suomessa. Euroopan syyttäjänviraston asema toimivaltaisena kansallisena viranomaisena myös kansainvälisessä yhteistyössä perustuu erityisesti 13, 28 ja 104 artiklan säännöksiin suoraan sovellettavassa ja Suomea velvoittavassa EPPO-asetuksessa. Lisäksi esityksen mukaan Euroopan syyttäjällä ja valtuutetulla Euroopan syyttäjällä olisi tehtävässään myös kansalliseen lakiin perustuen samat toimivaltuudet kuin syyttäjällä Suomen lain mukaan. Euroopan syyttäjänviraston nimeäminen toimivaltaiseksi viranomaiseksi vuoden 1959 oikeusapusopimuksen ja sen lisäpöytäkirjojen tai edellä tarkemmin kuvattujen muiden rikosoikeudellista yhteistyötä koskevien kansainvälisten sopimusten osalta ei laajentaisi näiden velvoitteiden sisältöä tai muuttaisi niiden sisältöä jo hyväksytyssä asetuksessa edellytettyyn verrattuna. Koska selitys ei siten vaikuttaisi Suomen kansainvälisten velvoitteiden sisältöön tai laajuuteen jo hyväksyttyyn asetukseen verrattuna ja koska selityksessä on kyse vain Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan määräytyvien toimivaltuutusten viranomaisten nimeämisestä, esityksessä on katsottu, ettei sen tai mahdollisten muita kansainvälisiä sopimuksia koskevien vastaavien selitysten tekeminen edellytä eduskunnan suostumusta (PeVL 45/2000 vp, PeVL 9/2003 vp).

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esitys on merkityksellinen ensinnäkin valtion täysivaltaisuutta koskevan perustuslain 1 §:n ja syyttäjälaitosta koskevan 104 §:n kannalta. EPPO:n oikeusperustan muodostaa Lissabonin sopimukseen sisältyvä SEUT 86 artikla. Mainittu artikla on ollut yhtenä perusteena sille, että Lissabonin sopimus on saatettu voimaan niin sanotussa supistetussa perustuslainsäätämisyjärjestyksessä (HE 23/2008 vp s. 335, PeVL 13/2008 vp s. 8/I).

EPPO-asetuksen neuvotteluvaiheessa eduskunnan perustuslakivaliokunta on ottanut EPPO:n perustamiseen kantaa valtioneuvoston U-jatkokirjeistä antamissaan lausunnoissa (PeVL 61/2016 vp, PeVL 19/2017 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut (PeVL 61/2016 vp s. 4 ja siinä viitatu lausunnot), että mikäli asetukselle on selvä ja hyväksyttävä oikeusperusta perussopimuksista, ei kysymys ole toimivallan siirrosta valtiosääntöoikeudellisessa merkityksessä ja täysivaltaisuuden uudesta rajoituksesta. Valiokunta on katsonut, että syyttäjän tehtävässä on kiistatta kysymys sellaisesta julkisen vallan käyttämisestä, jonka osoittaminen muulle kuin kansalliselle viranomaiselle on ristiriidassa valtion täysivaltaisuutta koskevan perustuslain 1 §:n ja syyttäjälaitosta koskevan 104 §:n kanssa. Valiokunta on kuitenkin pitänyt olennaisena, että eduskunta on perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella Lissabonin sopimuksen hyväksymisen ja kansallisen voimaan saattamisen yhteydessä hyväksynyt SEUT 86 artiklan mukaisen EPPO:n perustamisen. Edellä selostetun perusteella asetukset ei ole ristiriidassa perustuslain kanssa ja sitä sovelletaan laintasoisena säädöksenä Suomessa. EPPO-lakiin ehdotetaan lisäksi EPPO:n toimivaltaa Suomessa koskevaa 2 §:ää, joka täyttäisi PL 104 §:n mukaisen vaatimuksen säätää syyttäjän toimivaltaa käyttävästä viranomaisesta tarkemmin laissa.

Esitys on merkityksellinen myös ylimpien laillisuusvalvojien asemaa ja syyttämistoimintaa koskevien perustuslain 108-110 §:n ja 115 §:n kannalta. Perustuslain mukaan molempien laillisuusvalvojien tehtävänä on valvoa tuomioistuinten, viranomaisten ja muidenkin julkista tehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta. Ylimpien laillisuusvalvojien harjoittamaan laillisuusvalvontaan kuuluu olennaisena osana valvoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Molempien laillisuusvalvojien toimivaltaan kuuluu myös valtioneuvoston, ministerien ja tasavallan presidentin päätösten ja toimenpiteiden laillisuuden valvonta sen mukaan kuin siitä perustuslaissa säädetään. Esityksessä edellä EPPO:n toiminnan laillisuusvalvontaa koskevassa jaksossa todetun mukaisesti asetuksen ei voida katsoa kategorisesti rajoittavan ylimpien laillisuusvalvojien nykymuotoista laillisuusvalvontaa, joka kohdistuu yleisesti valtuutettujen Euroopan syyttäjien tai Euroopan syyttäjien syyttämistoimintaan suomalaisissa tuomioistuimissa.

Ylimpien laillisuusvalvojien harjoittamassa laillisuusvalvonnassa ankarin keino puuttua lainvastaiseen toimintaan on virkasyyte. Syyteoikeus on säädetty perustuslaissa kuuluvaksi sekä oikeuskanslerille että oikeusasiamiehelle. Perustuslain 110 §:n mukaan syytteen nostamisesta tuomaria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa päättää oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Nämä voivat ajaa syytettä tai määrätä syytteen nostettavaksi myös muussa laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa. Ylimmät laillisuusvalvojat ovat siten erityissyyttäjiä heille kuuluvan valvontatoimivallan rajoissa. Asetuksen ja sitä täydentävän lainsäädännön on katsottava koskevan myös rikosasioita, jotka kansallisesti voisivat kuulua ylimpien laillisuusvalvojien hoidettaviksi näiden erityissyyttäjän asemasta johtuen. Edellä todetun mukaisesti asetus muodostaa Lissabonin sopimuksen hyväksymisen yhteydessä hyväksytyn poikkeuksen muusta kansallisesta asiasta koskevasta sääntelystä. Poikkeusta ei ole pidettävä käytännössä merkittävänä eikä sen ole katsottava vaikuttavan ylimpien laillisuusvalvojien toiminnan ydinalueeseen. Kysymystä on käsitelty tarkemmin edellä EPPO:n toiminnan laillisuusvalvontaa koskevassa jaksossa.

Esityksessä ehdotettu sääntely on lisäksi merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös esimerkiksi EU:n perusoikeuskirjan kannalta. EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa koskevan 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Henkilötietojen suojasta säädetään yleisessä tietosuojasetuksessa ja sitä kansallisesti täydentävässä tietosuojalaissa sekä rikosasioiden tietosuojalaissa, jolla on pantu täytäntöön rikosasioiden tietosuojadirektiivi. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yleisen tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös PL 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp s. 4). Valiokunta on myös todennut, että toisin kuin suoraan sovellettava yleinen tietosuojasetus, rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan PL 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp s. 7). Arvioidessaan esitystä rikosasioiden tietosuojadirektiivin yleiseksi täytäntöönpanolainsäädännöksi perustuslakivaliokunta piti merkityksellisenä, että säännökseen sisältyi asianmukaiset ja yksityiskohtaiset säännökset henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä ja periaatteista, rekisteröidyn oikeuksista, valvonnasta ja esimerkiksi tietoturvasta (PeVL 26/2018 vp).

Euroopan syyttäjänviraston käsittelemien hallinnollisten henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan uutta toimielinten tietosuoja-asetusta, jolla on uudistettu unionin toimielimiä koskeva tietosuojasääntely vastaamaan paremmin yleistä tietosuoja-asetusta. Euroopan syyttäjänviraston käsittelemien operatiivisten henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan EPPO-asetukseen sisältyvää sääntelyä, joka on monilta osin yhtenevää rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa. EPPO-asetuksen sisältämä sääntely on kuitenkin kokonaisuudessaan rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säädettyä täsmällisempää. EPPO-asetuksessa säädetään muun muassa henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä ja periaatteista (47 ja 49 artikla), henkilötietojen säilytysajoista (50 artikla), rekisteröidyn oikeuksista ja niiden käyttämisestä (59–62 artikla), valvonnasta (85 artikla) ja tietoturvasta (73 artikla). Asetukseen sisältyvä tietosuojasääntely on siten sillä tavoin kattavaa ja yksityiskohtaista, että se varmistaa PL 10 §:n 1 momentin edellyttämällä tavalla Euroopan syyttäjänvirastolle luovutettujen ja sen käsittelemien henkilötietojen suojan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti.

Ensimmäisen lakiehdotuksen mukaan syyttäjä voisi luovuttaa Euroopan syyttäjänvirastolle henkilötietoja salassapitosäännösten estämättä. Syyttäjä saisi luovuttaa EPPO-asetuksen 24 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut tiedot ja tämän lisäksi muita asian käsittelemiseksi välttämättömiä tietoja. Lisäksi valtuutetulla Euroopan syyttäjällä ja Euroopan syyttäjällä olisi oikeus saada tehtäviensä edellyttämiä tarpeellisia tietoja viranomaisilta ja yhteisöiltä Syyttäjälaitoksesta annetun lain 22 §:n mukaisesti. Tietoihin tyypillisesti sisältyy perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä arkaluonteisiksi katsottuja tietoja kuten tietoja epäilyistä rikoksesta tai rikostuomioista.

Arvioidessaan tietojen luovutusta EU:n viranomaisrekistereihin perustuslakivaliokunta on korostanut sitä, että muun muassa arkaluontoisten rikostietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain kyseisen järjestelmän kannalta välttämättömään (PeVL 3/2017 vp). EPPO-asetuksen 24 artiklan 4 kohdan mukaan Euroopan syyttäjänvirastolle tehtävän ilmoituksen on sisällettävä vähintäänkin tosiseikkojen kuvaus, mukaan lukien arvio aiheutuneesta tai todennäköisestä aiheutuvasta vahingosta, mahdollinen oikeudellinen luokittelu sekä kaikki saatavilla olevat tiedot mahdollisista uhreista, epäillyistä henkilöistä ja mahdollisista muista asianosaisista. Säännös määrittelee velvoittavalla tavalla luovutettavat vähimmäistiedot, joten se on tältä osin tarkkarajainen ja rajattu välttämättömään. Asian käsittelemiseksi saattaa kuitenkin olla perusteltua luovuttaa myös muita asiaan liittyviä tietoja. Näin ollen ehdotuksen mukaan muita tietoja voitaisiin luovuttaa, jos se on asian käsittelemiseksi välttämätöntä. Luovutettuihin tietoihin voidaan EPPO-asetuksen 46 artiklan 3 kohdan mukaan myöntää pääsy muulle kuin asiaa käsittelevälle valtuutetulle Euroopan syyttäjälle kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Lakiehdotuksen mukaan valtuutettu Euroopan syyttäjä voisi myöntää pääsyn, jos se on tarpeen EPPO-asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

EPPO-asetuksen 80 artiklassa säädetään Euroopan syyttäjänvirastolle luovutettujen tietojen siirtämisestä edelleen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle. Siirron edellytyksenä olisi muun muassa tiedon alun perin siirtäneen jäsenvaltion antama lupa ja varmuus riittävästä tietosuojan tasosta kohdemaassa. Lakiehdotuksen mukaan luvan tietojen siirtämiseen voisi antaa alkuperäisen siirron toteuttanut toimivaltainen viranomainen ottaen asianmukaisesti huomioon rikoksen vakavuuden, henkilötietojen alkuperäisen siirron tarkoituksen ja muut asiassa merkitykselliset seikat. Säännös on pääosin saman sisältöinen kuin perustuslakivaliokunnan myöntävaikutuksella (PeVL 26/2018 vp) säädetyn rikosasioiden tietosuojalain 41 §:n 3 momentin säännös. Muita asiassa merkityksellisiä seikkoja voisivat olla muun muassa vastaanottavan maan ihmisoikeustilanne tai olosuhteet, joissa tietojen luovuttamisen vuoksi jotakin henkilöä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, mielivaltainen vapautenriisto tai epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti.

Mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä. Koska vaikutusta ylimpien laillisuusvalvojien perustuslailliseen asemaan voidaan kuitenkin periaatteelliselta kannalta pitää merkittävänä, on perusteltua pyytää esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Koska tiiviimmän yhteistyön toteuttamista Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa koskevassa neuvoston asetuksessa (EU) 2017/1939 on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltaisala

Tässä laissa annetaan tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa annettua neuvoston asetusta (EU) 2017/1939, jäljempänä *EPPO-asetus*, täydentävät säännökset.

2 §

Euroopan syyttäjänviraston toimivalta Suomessa

Euroopan syyttäjänvirasto on toimivaltainen käyttämään EPPO-asetuksessa tarkoitettua tutkinta- ja syytetoimivaltaa Suomessa.

3 §

Menettely nimettäessä ehdokkaita Euroopan syyttäjäksi

Euroopan syyttäjänvirastossa avoimena olevasta Euroopan syyttäjän tehtävästä on ennen ehdokkaiden nimeämistä ilmoitettava ja ilmoitus on julkaistava asianmukaisella tavalla. Ehdokkaaksi voidaan nimetä vain tehtävää hakenut.

Sen lisäksi, mitä EPPO-asetuksen 16 artiklan 1 kohdassa säädetään, Euroopan syyttäjän kelpoisuusvaatimukseen sovelletaan mitä syyttäjän tai tuomarin kelpoisuusvaatimuksista säädetään.

Suomen ehdokkaat Euroopan syyttäjän tehtävään nimeää valtioneuvosto oikeusministeriön esityksestä. Valtakunnansyyttäjän toimistolle on varattava tilaisuus antaa lausunto tehtävää hakenneista henkilöistä.

Euroopan syyttäjäksi nimitetylle on myönnettävä palkatonta virkavapaata virastaan siksi ajaksi, kun hän toimii Euroopan syyttäjänä.

4 §

Menettely nimettäessä ehdokkaita valtuutetuiksi Euroopan syyttäjiksi

Euroopan syyttäjänvirastossa avoimena olevasta valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävästä on ennen ehdokkaiden nimeämistä ilmoitettava ja ilmoitus on julkaistava asianmukaisella tavalla. Ehdokkaaksi voidaan nimetä vain tehtävää hakenut.

Sen lisäksi, mitä EPPO-asetuksen 17 artiklan 2 kohdassa säädetään, valtuutetun Euroopan syyttäjän kelpoisuusvaatimukseen sovelletaan, mitä syyttäjän kelpoisuusvaatimuksista säädetään.

Suomen ehdokkaat valtuutetuiksi Euroopan syyttäjiksi nimeää valtioneuvosto valtakunnan-syyttäjän toimiston esityksestä.

Valtuutettu Euroopan syyttäjä nimitetään määräajaksi syyttäjänvirkaan Syyttäjälaitokseen, jos häntä ei ole nimitetty syyttäjänvirkaan. Nimittämismenettelyyn sovelletaan mitä Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 17 §:ssä säädetään.

Valtuutetuksi Euroopan syyttäjäksi nimitetylle on myönnettävä palkatonta virkavapaata viirastaan siksi ajaksi, kun hän toimii valtuutettuna Euroopan syyttäjänä.

5 §

Euroopan syyttäjän ja valtuutetun Euroopan syyttäjän toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä EPPO-asetuksessa säädetään, Euroopan syyttäjällä ja valtuutetulla Euroopan syyttäjällä on tehtävässään samat toimivaltuudet kuin syyttäjällä Suomen lain mukaan.

6 §

Valtuutetun Euroopan syyttäjän toimiminen kansallisena syyttäjänä

Valtuutettu Euroopan syyttäjä voi hoitaa EPPO-asetuksen 13 artiklan 3 kohdassa sallitun mukaisesti myös kansallisen syyttäjän tehtäviä.

7 §

Rikosasiasta ilmoittaminen Euroopan syyttäjänvirastolle

Syyttäjän tulee ilmoittaa valtuutetulle Euroopan syyttäjälle EPPO-asetuksen 24 artiklassa tarkoitetusta rikosasiasta.

Ilmoitukseen saa salassapitosäännösten estämättä sisällyttää EPPO-asetuksen 24 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut tiedot ja muut vireillä olevan asian käsittelemiseksi välttämättömät tiedot.

8 §

Kansallisten viranomaisten kuuleminen

EPPO-asetuksen 13 artiklan 2 ja 3 kohdassa, 25 artiklan 2 ja 3 kohdassa, 27 artiklan 4 kohdassa, 39 artiklan 3 kohdassa sekä 40 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa kuulemismenettelyissä kansallisena viranomaisena toimii valtakunnansyyttäjän toimisto.

9 §

Toimivallan käyttöä koskevan erimielisyyden ratkaiseminen

EPPO-asetuksen 25 artiklan 6 kohdassa tarkoitetun toimivallan käyttöä koskevan erimielisyyden Euroopan syyttäjänviraston ja kansallisen syyttäjäviranomaisen välillä ratkaisee valtakunnansyyttäjä. Valtakunnansyyttäjän päätös on perusteltava ja asia on saatettava Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi 14 päivän kuluessa päätöksen tekemisestä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos kansallisena syyttäväviranomaisena asiassa toimii valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies. Tällöin valtioneuvoston oikeuskanslerin tai eduskunnan oikeusasiamiehen tulee toimittaa toimivallan käyttöä koskeva asia Helsingin käräjäoikeuden ratkaistavaksi 14 päivän kuluessa heidän toimivallan käyttöä koskevan päätöksensä tekemisestä.

Käräjäoikeuden tulee varata Euroopan syyttäjänvirastolle ja asiaa hoitaneelle syyttäjälle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa. Asian käsittelystä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä hakemusasioiden käsittelystä säädetään. Asia on käsiteltävä kiireellisenä.

Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

Asian käsittelyssä kertyneiden oikeudenkäyntiasiakirjojen ja suullisen istunnon julkisuudesta säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 16 a §:ssä.

Käräjäoikeuden ratkaisuun ei saa hakea muutosta valittamalla.

10 §

Pakkokeinojen käyttäminen

EPPO-asetuksen 30 artiklan 1 ja 4 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä ovat kiinniottaminen, pidättäminen, vangitseminen, tutkinta-aresti, yhteydenpidon rajoittaminen, matkustuskielto, tehostettu matkustuskielto, vakuustakavarikko, takavarikko, asiakirjan jäljentäminen, etsintä, datan säilyttämismääräys, tutkimuspaikan tai -kohteen eristäminen, henkilötuntemerkkien ottaminen, DNA-tunnisteen määrittäminen, telekuuntelu, tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televälvonta, sijaintitietojen hankkiminen epäillyn ja tuomitun tavoittamiseksi, tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen tarkkailu, peitetoiminta, valeosto, tietolähteen ohjattu käyttö ja valvottu läpilasku.

Jos EPPO-asetuksen 31 artiklan mukainen rajat ylittävä tutkinta edellyttää 1 momentissa tarkoitetun pakkokeinon käyttöä, pakkokeinon käytön edellytyksenä on, että se olisi Suomen lain mukaan sallittua, jos tutkittavana oleva teko olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa.

Pakkokeinojen käytöstä päättämisessä ja niitä käytettäessä noudatettavasta menettelystä säädetään EPPO-asetuksen 32 artiklassa ja muualla laissa.

11 §

Rajat ylittävät tutkintatoimenpiteet

Jos EPPO-asetuksen 31 artiklan mukainen rajat ylittävä tutkinta edellyttää Suomessa vastaavissa olosuhteissa muun viranomaisen kuin asiaa käsittelevän valtuutetun Euroopan syyttäjän päätöstä, tällainen päätös on haettava tutkintatoimenpiteen perusteeksi.

12 §

Ylimääräisen tiedon ja henkilötuntemerkkien luovuttaminen

Jos EPPO-asetuksen 31 artiklan mukainen rajat ylittävä tutkinta edellyttää pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 55 §:ssä tarkoitetun ylimääräisen tiedon luovuttamista toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, tiedon luovuttamisen edellytyksenä on, että tietoa voitaisiin käyttää mainitun luvun 56 §:n 1, 2 tai 4-6 momentin mukaisesti Suomessa vastaavassa tilanteessa.

Pakkokeinolain 9 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedon luovuttamiseen sovelletaan, mitä mainitussa momentissa säädetään.

13 §

Asian käsittelyn lopettaminen ja päätöksen tiedoksi antaminen

Euroopan syyttäjänviraston päätöksestä lopettaa EPPO-asetuksen 39 artiklassa säädetyllä tavalla sen toimivaltaan kuuluvan rikosasian käsittely ilman asian käsittelyn siirtämistä kansalliselle syyttäjäviranomaiselle ilmoitetaan rikosasian asianosaiselle soveltaen, mitä tiedoksiantosta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 9 §:ssä säädetään.

14 §

Euroopan syyttäjän ja valtuutetun Euroopan syyttäjän tiedonsaantioikeus

Mitä syyttäjän tiedonsaantioikeudesta säädetään Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 22 §:ssä, sovelletaan myös Euroopan syyttäjään ja valtuutettuun Euroopan syyttäjään näiden hoitaessa EPPO-asetuksen mukaisia tehtäviään. Mitä tietojen luovuttamisesta syyttäjälle säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (616/2019), henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (639/2019), henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetussa laissa (650/2019) ja muussa laissa, sovelletaan myös tietojen luovuttamiseen Euroopan syyttäjälle ja valtuutetulle Euroopan syyttäjälle näiden hoitaessa EPPO-asetuksen mukaisia tehtäviään.

15 §

Pääsyoikeuden myöntäminen asianhallintajärjestelmään

Valtuutettu Euroopan syyttäjä voi käsittelemiensä asioiden osalta pyynnöstä myöntää pääsyoikeuden toiselle valtuutetulle Euroopan syyttäjälle Euroopan syyttäjänviraston asianhallintajärjestelmässä säilytettyihin tietoihin, jos pääsy on tarpeen EPPO-asetuksessa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

16 §

Luvan antaminen henkilötietojen siirtämiseen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle

EPPO-asetuksen 80 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetun ennakkoluvan henkilötietojen edelleen siirtämiseen kolmannelle maalle tai kansainväliselle järjestölle voi antaa alkuperäisen siirron toteuttanut toimivaltainen viranomainen. Ennakkolupaa koskevaa asiaa ratkaistaessa on otettava asianmukaisesti huomioon rikoksen vakavuus, henkilötietojen alkuperäisen siirron tarkoitus ja muut asiassa merkitykselliset seikat.

17 §

Euroopan syyttäjänviraston edustaminen korkeimmassa oikeudessa

Euroopan syyttäjänvirasto päättää valituslupahakemuksen jättämisestä korkeimmalle oikeudelle rikosasiassa, jossa se käyttää toimivaltaa.

Valtuutetun Euroopan syyttäjän tehtävänä on ajaa rikosasiaa korkeimmassa oikeudessa Euroopan syyttäjänviraston puolesta.

18 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

esitutkintalain 3 luvun 10 a §:n ja 5 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 10 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 672/2014, uusi 6 momentti ja 5 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 988/2016, uusi 2 momentti seuraavasti:

3 luku

Esitutkinnan toimittamisen yleiset säännökset

10 a §

Esitutkinnan rajoittaminen tunnustuksen perusteella

Rikosasiassa, jossa Euroopan syyttäjänvirasto käyttää toimivaltaa, 1–3 momentin soveltamisen edellytyksenä on, että Euroopan syyttäjänviraston pysyvä jaosto on hyväksynyt menettelyn. Asia on saatettava tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa annetun neuvoston asetuksen (EU) 2017/1939 40 artiklassa säädetyllä tavalla pysyvän jaoston ratkaistavaksi ennen kuin syyttäjä päättää 1–3 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä.

5 luku

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyö

1 §

Ilmoitus syyttäjälle

Esitutkintaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava syyttäjälle myös rikosasiasta, jossa Euroopan syyttäjänvirasto voi käyttää toimivaltaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 10 §:ään, sellaisena
kuin se on laissa 670/2014, uusi 5 momentti seuraavasti:

1 luku

Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

10 §

Rikosasiassa, jossa Euroopan syyttäjänvirasto käyttää toimivaltaa, tuomioesityksen tekemisen
edellytyksenä on, että Euroopan syyttäjänviraston pysyvä jaosto on hyväksynyt menettelyn.
Asia on saatettava tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO)
perustamisessa annetun neuvoston asetuksen (EU) 2017/1939 40 artiklassa säädetyllä tavalla
pysyvän jaoston ratkaistavaksi ennen kuin syyttäjät päättää tuomioesityksen tekemisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 11 § seuraavasti:

11 §

Valtakunnansyyttäjän tehtävät ylimpänä syyttäjänä ja ratkaisuvalta

Valtakunnansyyttäjän tehtävänä on:

- 1) toimia syyttäjänä niissä asioissa, jotka hänelle lain mukaan kuuluvat tai jotka hän ottaa käsiteltäväkseen;
- 2) päättää syyttäjän valituslupahakemuksen jättämisestä korkeimpaan oikeuteen ja syyttäjien edustamisesta korkeimmassa oikeudessa muissa kuin sellaisissa asioissa, joissa Euroopan syyttäjänvirasto käyttää toimivaltaa;
- 3) valvoa ja edistää syyttäjäntoiminnan oikeudellista laatua ja yhdenmukaisuutta;
- 4) määrätä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetut, poliisimiehen tekemäksi epäiltyjen rikosten tutkinnanjohtajina toimivat syyttäjät;
- 5) ratkaista Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetun lain (/) 9 §:n 1 momentin mukaisesti tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa annetun neuvoston asetuksen (EU) 2017/1939 25 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu tutkinta- ja syytetoimivaltaa koskeva erimielisyys Euroopan syyttäjänviraston ja kansallisen syyttäjäviranomaisen välillä.

Valtakunnansyyttäjä voi ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian tai määrätä alaisensa syyttäjän ajamaan syytettä, jonka nostamisesta hän on päättänyt. Valtakunnansyyttäjä voi myös määrätä asian alaisensa syyttäjän syyteharkintaan. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta asioissa, joissa Euroopan syyttäjänvirasto käyttää toimivaltaa.

Valtakunnansyyttäjä voi antaa nimetyille syyttäjänvirastaan virkavapaalla olevalle, toisessa virkasuhteessa olevalle virkamiehelle määrääjäksi sellaiset syyttäjänvaltuudet, joita tämä määrättyssä tehtävässään tarvitsee. Syyttäjänvaltuuksia käyttävään henkilöön sovelletaan muutoin, mitä syyttäjistä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 12 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 658/2015 ja 41/2019, uusi 3 momentti seuraavasti:

12 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa Euroopan syyttäjä ja valtuutettu Euroopan syyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjätehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden
välillä annetun lain (1383/2007) 9 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 659/2015 ja 40/2019, uusi
3 momentti seuraavasti:

9 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa Euroopan syyttäjä ja val-
tuutettu Euroopan syyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjätehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettuun lakiin (370/2007) uusi 16 a § seuraavasti:

16 a §

Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaa koskevien asioiden julkisuus

Oikeudenkäynnin ja oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuuteen Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetun lain (/) 9 §:n mukaisessa toimivaltaristiriitaa koskevassa asiassa sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään, jollei tästä pykälästä muuta johdu.

Tuomioistuimien voi asiaan osallisen pyynnöstä tai erityisestä syystä muutoinkin päättää, että suullinen käsittely toimitetaan kokonaan tai tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta, jos ratkaistavana on Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetun lain 9 §:n 1 tai 2 momentin mukainen asia, joka koskee tutkinta- ja syytetoimivaltaa koskevaa erimielisyyttä Euroopan syyttäjänviraston ja kansallisen syyttäviranomaisen välillä.

Ennen syytteen käsittelyn alkua toimitettavassa Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetun lain 9 §:n mukaisessa toimivaltaristiriitaa koskevassa käsittelyssä kertyneet oikeudenkäyntiasiakirjat voidaan ratkaisun sisältävää oikeudenkäyntiasiakirjaa lukuun ottamatta asianosaisen esittämästä tutkinnallisesta syystä, taikka jos tuomioistuimien katsoo muutoin siihen olevan tarvetta, määrätä pidettäväksi salassa enintään syyteasian käsittelyyn saakka taikka kunnes asia on jätetty sillensä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 22.10.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

2.

Laki**esitutkintalain 3 luvun 10 a §:n ja 5 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 10 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 672/2014, uusi 6 momentti ja 5 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 988/2016, uusi 2 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 luku

3 luku

Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset**Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset**

10 a §

10 a §

*Esitutinnan rajoittaminen tunnustuksen perusteella**Esitutinnan rajoittaminen tunnustuksen perusteella*

(uusi)

—————
Rikosasiassa, jossa Euroopan syyttäjänvirasto käyttää toimivaltaa, 1–3 momentin soveltamisen edellytyksenä on, että Euroopan syyttäjänviraston pysyvä jaosto on hyväksynyt menettelyn. Asia on saatettava tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa annetun neuvoston asetuksen (EU) 2017/1939 40 artiklassa säädetyllä tavalla pysyvän jaoston ratkaistavaksi ennen kuin syyttäjä päättää 1–3 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä.

5 luku

5 luku

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyö**Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyö**

1 §

1 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Ilmoitus syyttäjälle

Ilmoitus syyttäjälle

(uusi)

—————
Esitutkintaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava syyttäjälle myös rikosasiasta, jossa Euroopan syyttäjänvirasto voi käyttää toimivaltaa.

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
—————

3.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 10 §:ään, sellaisena
kuin se on laissa 670/2014, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

Syyteoikeudesta ja syyteharkinnasta

10 §

10 §

(uusi)

Rikosasiassa, jossa Euroopan syyttäjänvirasto käyttää toimivaltaa, tuomioesityksen tekemisen edellytyksenä on, että Euroopan syyttäjänviraston pysyvä jaosto on hyväksynyt menettelyn. Asia on saatettava tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa annetun neuvoston asetuksen (EU) 2017/1939 40 artiklassa säädetyllä tavalla pysyvän jaoston ratkaistavaksi ennen kuin syyttäjä päättää tuomioesityksen tekemisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Syyttäjälaitoksesta annetun lain (32/2019) 11 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

Valtakunnansyyttäjän tehtävät ylimpänä syyttäjänä ja ratkaisuvalta

Valtakunnansyyttäjän tehtävänä on:

- 1) toimia syyttäjänä niissä asioissa, jotka hänelle lain mukaan kuuluvat tai jotka hän ottaa käsiteltäväkseen;
- 2) päättää syyttäjän valituslupahakemuksen jättämisestä korkeimpaan oikeuteen ja syyttäjien edustamisesta korkeimmassa oikeudessa;
- 3) valvoa ja edistää syyttäjätoiminnan oikeudellista laatua ja yhdenmukaisuutta;
- 4) määrätä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetut, poliisimiehen tekemäksi epäiltyjen rikosten tutkinnanjohtajina toimivat syyttäjät.

Valtakunnansyyttäjä voi ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian tai määrätä alaisensa syyttäjän ajamaan syytettä, jonka nostamisesta hän on päättänyt. Valtakunnansyyttäjä voi myös määrätä asian alaisensa syyttäjän syyteharkintaan.

11 §

Valtakunnansyyttäjän tehtävät ylimpänä syyttäjänä ja ratkaisuvalta

Valtakunnansyyttäjän tehtävänä on:

- 1) toimia syyttäjänä niissä asioissa, jotka hänelle lain mukaan kuuluvat tai jotka hän ottaa käsiteltäväkseen;
- 2) päättää syyttäjän valituslupahakemuksen jättämisestä korkeimpaan oikeuteen ja syyttäjien edustamisesta korkeimmassa oikeudessa *muissa kuin sellaisissa asioissa, joissa Euroopan syyttäjänvirasto käyttää toimivaltaa;*
- 3) valvoa ja edistää syyttäjätoiminnan oikeudellista laatua ja yhdenmukaisuutta;
- 4) määrätä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetut, poliisimiehen tekemäksi epäiltyjen rikosten tutkinnanjohtajina toimivat syyttäjät;
- 5) ratkaista Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetun lain (/) 9 §:n 1 momentin mukaisesti tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa annetun neuvoston asetuksen (EU) 2017/1939 25 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu tutkinta- ja syytetoimivaltaa koskeva erimielisyys Euroopan syyttäjänviraston ja kansallisen syyttäjäviranomaisen välillä.

Valtakunnansyyttäjä voi ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian tai määrätä alaisensa syyttäjän ajamaan syytettä, jonka nostamisesta hän on päättänyt. Valtakunnansyyttäjä voi myös määrätä asian alaisensa syyttäjän syyteharkintaan. *Mitä*

Voimassa oleva laki

Valtakunnansyyttäjä voi antaa nimetyille syyttäjänvirastaan virkavapaalla olevalle, toisessa virkasuhteessa olevalle virkamiehelle määrääjäksi sellaiset syyttäjänvaltuudet, joita tämä määrätysssä tehtävässään tarvitsee. Syyttäjänvaltuuksia käyttävään henkilöön sovelletaan muutoin, mitä syyttäjistä säädetään.

Ehdotus

edellä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta asioissa, joissa Euroopan syyttäjänvirasto käyttää toimivaltaa.

Valtakunnansyyttäjä voi antaa nimetyille syyttäjänvirastaan virkavapaalla olevalle, toisessa virkasuhteessa olevalle virkamiehelle määrääjäksi sellaiset syyttäjänvaltuudet, joita tämä määrätysssä tehtävässään tarvitsee. Syyttäjänvaltuuksia käyttävään henkilöön sovelletaan muutoin, mitä syyttäjistä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 12 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 658/2015 ja 41/2019, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Toimivaltaiset syyttäjät

(uusi)

— — — — —
Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaan kuuluvissa rikosasioissa Euroopan syyttäjä ja valtuutettu Euroopan syyttäjä ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjäntehtäviä.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
— — — — —

6.

Laki

**rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä
annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden
välillä annetun lain (1383/2007) 9 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 659/2015 ja 40/2019, uusi
3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Toimivaltaiset syyttäjät

(uusi)

—————
*Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaan
kuuluvissa rikosasioissa Euroopan syyttäjä ja
valtuutettu Euroopan syyttäjä ovat toimival-
taisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttä-
jäntehtäviä.*

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
—————

7.

Laki

oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettuun lakiin (370/2007) uusi 16 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 a §

16 a §

Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaa koskevien asioiden julkisuus

Euroopan syyttäjänviraston toimivaltaa koskevien asioiden julkisuus

(uusi)

Oikeudenkäynnin ja oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuuteen Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetun lain (/) 9 §:n mukaisessa toimivaltaristiriitaa koskevassa asiassa sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään, jollei tästä pykälästä muuta johdu.

Tuomioistuimien voi asiaan osallisen pyynnöstä tai erityisestä syystä muutoinkin päättää, että suullinen käsittely toimitetaan kokonaan tai tarpeellisin osin yleisön läsnä olematta, jos ratkaistavana on Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetun lain 9 §:n 1 tai 2 momentin mukainen asia, joka koskee tutkinta- ja syytetoimivaltaa koskevaa erimielisyyttä Euroopan syyttäjänviraston ja kansallisen syyttäjänviranomaisen välillä.

Ennen syytteen käsittelyn alkua toimitettavassa Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetun lain 9 §:n mukaisessa toimivaltaristiriitaa koskevassa käsittelyssä kertyneet oikeudenkäyntiasiakirjat voidaan ratkaisun sisältävää oikeudenkäyntiasiakirjaa lukuun ottamatta asianosaisen esittämästä tutkinnallisesta syystä, taikka jos tuomioistuin katsoo muutoin siihen olevan tarvetta, määrätä pidettäväksi salassa enintään syyteasian käsittelyyn saakka taikka kunnes asia on jätetty sillensä.

HE 184/2020 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .